



**MEDYA VE ÇOCUK İSTİSMARI: GAZETE VE
İNTERNET HABER PORTALLARINDA ÇOCUK
İSTİSMARININ YER ALMA BİÇİMLERİ**

Meryem ALTINTAŞ

**Doktora Tezi
Gazetecilik Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Besim YILDIRIM
2022
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI**

Meryem ALTINTAŞ

**MEDYA VE ÇOCUK İSTİSMARI: GAZETE VE İNTERNET
HABER PORTALLARINDA ÇOCUK İSTİSMARININ YER ALMA
BİÇİMLERİ**

DOKTORA TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Besim YILDIRIM**

ERZURUM-2022



TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “MEDYA VE ÇOCUK İSTİSMARI: GAZETE VE İNTERNET HABER PORTALLARINDA ÇOCUK İSTİSMARININ YER ALMA BİÇİMLERİ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

28.06.2022

Aslı ıslak imzalıdır

Meryem ALTINTAŞ

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü tezle ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılmaması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Besim YILDIRIM danışmanlığında, Meryem ALTINTAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 28 / 06 / 2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Gazetecilik Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Besim YILDIRIM	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Abdulkadir ATİK	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Neslihan KILIÇ	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	: Doç. Dr. Ahmet TAYLAN	Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
GÖRSELLER DİZİNİ.....	XIII
ÖNSÖZ.....	XIV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ÇOCUK: ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMELER

1.1. ÇOCUĞUN TANIMI.....	7
1.2. ÇOCUKLUK KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ	9
1.3. ÇOCUKLUK DÖNEMİ	13
1.3.1. Doğum Öncesi Dönem	19
1.3.2. Doğum Sonrası Dönem	19
1.3.2.1. Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş).....	20
1.3.2.2. İlk Çocukluk Dönemi (2-6 Yaş)	21
1.3.2.3. Son Çocukluk Dönemi (6-12)	23
1.3.2.4. Ergenlik Dönemi (12-18)	24
1.4. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE ÇOCUK HAKLARI	26
1.4.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi	29
1.4.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi	29
1.4.3. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	31
1.5. TÜRKİYE’DE ÇOCUK HAKLARI	36
1.5.1.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Çocuğa Dair Hükümler.....	41
1.5.1.2. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nda Çocuğa Dair Hükümler	44
1.5.1.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda Çocuğa Dair Hükümler	46

1.5.1.4. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu'nda Çocuğa Dair Hükümler	48
1.6. ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR YÜRÜTEN KAMU KURUMLARI, SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE ULUSLARARASI KURULUŞLAR.....	49

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARI VE MEDYA: ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK MEDYANIN ÖNEMİ, ETKİSİ VE ETİK SORUMLULUĞU

2.1. ÇOCUK İSTİSMARININ TANIMI.....	60
2.2. ÇOCUK İSTİSMARININ ÇEŞİTLERİ	61
2.2.1. Fiziksel İstismar	63
2.2.2. Duygusal İstismar.....	64
2.2.3. Cinsel İstismar.....	67
2.2.4. Ekonomik İstismar	69
2.2.5. İhmal.....	72
2.3. İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ	74
2.4. ÇOCUK İSTİSMARI ORANLARI.....	77
2.5. MEDYANIN ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASINDAKİ ROLÜ VE ÖNEMİ.....	84
2.6. ÇOCUKLARLA İLGİLİ HABER YAPAN GAZETECİLER İÇİN ETİK İLKELER	87
2.6.1. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Gazetecilerin Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi.....	88
2.6.2. BBC'nin Çocuklara Yönelik Yayıncılık İlkeleri.....	88
2.6.3. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Çocuk Haberciliğine Dair İlkeleri.....	89
2.6.4. UNICEF Çocuk Haberciliği Etik İlkeleri	90
2.6.5. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi.....	90
2.7. ÇOCUK İSTİSMARI OLAYLARININ HABERLERDE SUNUMUNA İLİŞKİN DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK HABERLERİN GAZETE VE İNTERNET HABER PORTALLARINDA YER ALMA BİÇİMLERİ

3.1. ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEMİNİ OLUŞTURAN GAZETELER VE İNTERNET HABER PORTALLARININ YAYIN İLKELERİ.....	99
3.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	102
3.3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	102
3.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	103
3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	106
3.6. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....	111
3.7. BULGULAR	112
3.7.1. Nicel Bulgular	112
3.7.1.1. Çocuk İstismarı Haberlerinin Gazetelere ve İnternet Haber Portallarına Göre Toplam Dağılımları	113
3.7.1.2. Çocuk İstismarı Olaylarının İçeriğine Yönelik Bilgilerin Gazetelere ve İnternet Haber Portallarına Göre Dağılımları	114
3.7.1.3. Çocuk İstismarı Olaylarının Nasıl Yer Aldığına Yönelik Bilgilerin Gazetelere ve İnternet Haber Portallarına Göre Dağılımlar	121
3.7.1.4. Değişkenlerin Gazetelere Göre Karşılaştırılması	128
3.7.1.5. Değişkenlerin İnternet Haber Portallarına Göre Karşılaştırılması	148
3.7.1.6. Değişkenlerin Yayınlanan Mecraya Göre Karşılaştırılması	166
3.7.1.6.1. Cumhuriyet Gazetesi ve Cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı .	166
3.7.1.6.2. Hürriyet Gazetesi ve Hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı.....	176
3.7.1.6.3. Türkiye Gazetesi ve Turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı .	185
3.7.2. Nitel Bulgular	193
3.7.2.1. Gazetelerde Çocuk İstismarı Haberlerinin Nasıl Yer Aldığına Dair Nitel Bulgular	194
3.7.2.1.1. Haber Başlığında Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi.....	194
3.7.2.1.2. Haber Metninde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi.....	197
3.7.2.1.3. Görselde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi	202

3.7.2.2. İnternet Haber Portallarında Çocuk İstismarı Haberlerinin Nasıl Yer Aldığına Dair Nitel Bulgular	205
3.7.2.2.1. Haber Başlığında Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi.....	206
3.7.2.2.2. Haber Metninde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi.....	211
3.7.2.2.3. Görselde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi	215
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	220
KAYNAKÇA	229
ÖZGEÇMİŞ.....	247

ÖZET**DOKTORA TEZİ****MEDYA VE ÇOCUK İSTİSMARI: GAZETE VE İNTERNET HABER
PORTALLARINDA ÇOCUK İSTİSMARININ YER ALMA BİÇİMLERİ****Meryem ALTINTAŞ****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****2022, 249 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK****Doç. Dr. Abdulkadir ATİK****Doç. Dr. Neslihan KILIÇ****Doç. Dr. Ahmet TAYLAN**

Medyanın üstlenmiş olduğu bilgilendirme, eğlendirme ve eğitme gibi görev ve işlevleri yerine getirirken izleyeceği yol oldukça önemlidir. Gazetecilerin, olayları insanların bilgilendirilmesi amacıyla habere dönüştürmeleri aşamasında reyting ve tiraj endişesinden uzak toplum yararını gözeterek izleyiciler, dinleyiciler ya da okuyucular üzerinde ne tür bir etki bırakacağını dikkate almaları gerekmektedir. Bu çalışmada çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismar olaylarının medyada nasıl yer aldığını ve ne kadar temsil edildiğini ortaya koyabilmek amaçlanmıştır. Çalışmada örneklem olarak *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazeteleri ve bu gazetelerin web portalları seçilmiştir. Her iki mecrada 1 Ocak 2021-31 Mart 2021 tarih aralığında yer alan çocuk istismarı haberleri, nicel ve nitel içerik analizi yöntemi uygulanarak incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Nicel analizde 151 gazete haberi ve 132 internet haber portalı haberi olmak üzere toplamda 283 haber, nitel analizde ise toplamda 18 haber incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde, medyanın çocuğun yüksek yararını gözetmediği ve çocuğu yeniden mağdur ettiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, istismar, çocuk istismarı, içerik analizi, çocuğun yüksek yararı.

ABSTRACT**Ph.D. DISSERTATION****MEDIA AND CHILD ABUSE: WAYS OF INCLUSION OF CHILD ABUSE IN
NEWSPAPER AND INTERNET NEWS PORTALS****Meryem ALTINTAŞ****Advisor: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****2022, 249 pages****Jury: Prof. Dr. Besim YILDIRIM****Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK****Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir ATİK****Assoc. Prof. Dr. Neslihan KILIÇ****Assoc. Prof. Dr. Ahmet TAYLAN**

The way the media will follow while fulfilling its duties and functions such as informing, entertaining and educating is quite important. Journalists are required to consider what kind of impact they will have on the audience, listeners or readers, while transforming the events into news for the purpose of informing people, taking into account the benefit of society, away from the worry of ratings and circulation. In this study, it is aimed to reveal how abuse cases against children take place in the media and how much they are represented. In the study, *Cumhuriyet*, *Hürriyet* and *Türkiye* newspapers and their web portals were chosen as samples. Child abuse news in both channels between January 1, 2021 and March 31, 2021 were examined by applying quantitative and qualitative content analysis method, and evaluations were made in line with the findings. A total of 283 news, including 151 newspaper news and 132 internet news portal news in the quantitative analysis and a total of 18 news in the qualitative analysis were examined. In the conclusions section of the study, it was determined that the media had not considered the best interests of the child and resulted in their victimization once more.

Keywords: Media, abuse, child abuse, content analysis, best interests of the child.

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BAU	: Bahçeşehir Üniversitesi
BİA	: Bağımsız İletişim Ağı
BM	: Birleşmiş Milletler
BYEGM	: Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
Çev.	: Çeviren
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
Ed.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
IFJ	: International Federation of Journalists
ILO	: International Labour Organization
İNSAMER	: İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SIDA	: Swedish International Development Cooperation Agency
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TCYOV	: Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı
TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TGC	: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOÇEV	: Tüvana Okuma İstekli Çocuk Eğitim Vakfı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	: World Health Organization

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi	18
Şekil 2.1. Dünya Geneline Çocuk İstismarı Oranları	77
Şekil 2.2. 7-18 Yaş Arası Çocukların Maruz Kaldıkları İstismar Türleri.....	80
Şekil 2.3. 7-18 Yaş Arası Çocukların Maruz Kaldıkları Fiziksel İstismar Türleri, İstismarın Sorumlusu, Nedeni ve Yarattığı Etkiler	82



TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Evrelerinin Özellikleri.....	14
Tablo 1.2. İnsanın Sekiz Evresindeki Gelişim Dönemleri ve Bu Dönemlerdeki Çatışmalar.....	17
Tablo 2.1. Yaş Grubu, Cinsiyet ve Çalışma Nedenine Göre Ekonomik Faaliyetlerde Çalışan Çocuklar, 2012	72
Tablo 2.2. Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2008-2010.....	79
Tablo 2.3. Haberlerde Görülen Yanlış Kavramlaştırmalar	93
Tablo 2.4. Kavramların Doğru Kullanımı	94
Tablo 3.1. Gazetelerin Analizi İçin Belirlenen Değişkenler	108
Tablo 3.2. İnternet Haber Portallarının Analizi İçin Belirlenen Değişkenler.....	108
Tablo 3.3. Çocuk İstismarı Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı.....	113
Tablo 3.4. Çocuk İstismarı Haberlerinin İnternet Haber Portallarına Göre Dağılımı ..	113
Tablo 3.5. İstismarın Türünün Dağılımı.....	114
Tablo 3.6. İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yerinin Dağılımı	115
Tablo 3.7. İstismarın Gerçekleştiği Mekânın Dağılımı	116
Tablo 3.8. İstismarı Uygulayan Kişi Sayısının Dağılımı	117
Tablo 3.9. İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyet Dağılımı	117
Tablo 3.10. İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığının Dağılımı	118
Tablo 3.11. İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısının Dağılımı.....	119
Tablo 3.12. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyetinin Dağılımı.....	119
Tablo 3.13. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubunun Dağılımı	120
Tablo 3.14. Haberin Yayınlandığı Sayfanın Dağılımı	121
Tablo 3.15. Haberin Sütun Sayısının Dağılımı	121
Tablo 3.16. Haberin Sunumunun Dağılımı	122
Tablo 3.17. Haberin Kaynağının Dağılımı	122
Tablo 3.18. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?	123
Tablo 3.19. Görselde Olay Anı.....	124

Tablo 3.20. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı.....	125
Tablo 3.21. İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığının Dağılımı	125
Tablo 3.22. Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığının Dağılımı	126
Tablo 3.23. İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığının Dağılımı	126
Tablo 3.24. Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığının Dağılımı .	127
Tablo 3.25. Gazetelere Göre İstismarın Türü.....	128
Tablo 3.26. Gazetelere Göre İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri	129
Tablo 3.27. Gazetelere Göre İstismarın Gerçekleştiği Mekân	130
Tablo 3.28. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı.....	131
Tablo 3.29. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti.....	132
Tablo 3.30. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı	133
Tablo 3.31. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı.....	134
Tablo 3.32. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti	135
Tablo 3.33. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu	136
Tablo 3.34. Gazetelere Göre Haberin Yayınlandığı Sayfa.....	137
Tablo 3.35. Gazetelere Göre Haberin Sütun Sayısı.....	138
Tablo 3.36. Gazetelere Göre Haberin Sunumu	139
Tablo 3.37. Gazetelere Göre Haberin Kaynağı	140
Tablo 3.38. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?	141
Tablo 3.39. Gazetelere Göre Görselde Olay Anı	142
Tablo 3.40. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı.....	143
Tablo 3.41. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı	144
Tablo 3.42. Gazetelere Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı.....	145
Tablo 3.43. Gazetelere Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı	146
Tablo 3.44. Gazetelere Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı	147
Tablo 3.45. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarın Türü	148
Tablo 3.46. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri	149
Tablo 3.47. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarın Gerçekleştiği Mekân	150
Tablo 3.48. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı.....	151

Tablo 3.49. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti .	152
Tablo 3.50. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı	153
Tablo 3.51. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı ...	155
Tablo 3.52. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti	156
Tablo 3.53. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu	157
Tablo 3.54. İnternet Haber Portallarına Göre Haberin Kaynağı	158
Tablo 3.55. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?.....	159
Tablo 3.56. İnternet Haber Portallarına Göre Görselde Olay Anı.....	160
Tablo 3.57. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı...	161
Tablo 3.58. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı	162
Tablo 3.59. İnternet Haber Portallarına Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı	163
Tablo 3.60. İnternet Haber Portallarına Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı	164
Tablo 3.61. İnternet Haber Portallarına Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı	165
Tablo 3.62. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarın Türü.....	166
Tablo 3.63. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Sunumu	167
Tablo 3.64. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Kaynağı.....	168
Tablo 3.65. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?.....	169
Tablo 3.66. Yayınlanan Mecraya Göre Görselde Olay Anı	170
Tablo 3.67. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı	171
Tablo 3.68. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı	172
Tablo 3.69. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı	173
Tablo 3.70. Yayınlanan Mecraya Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı	174

Tablo 3.71. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı	175
Tablo 3.72. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarın Türü.....	176
Tablo 3.73. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Kaynağı	177
Tablo 3.74. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?.....	178
Tablo 3.75. Yayınlanan Mecraya Göre Görselde Olay Anı	179
Tablo 3.76. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı	180
Tablo 3.77. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı	181
Tablo 3.78. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı	182
Tablo 3.79. Yayınlanan Mecraya Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı	183
Tablo 3.80. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı	184
Tablo 3.81. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarın Türü.....	185
Tablo 3.82. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Sunumu	186
Tablo 3.83. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Kaynağı	187
Tablo 3.84. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?.....	188
Tablo 3.85. Yayınlanan Mecraya Göre Görselde Olay Anı	189
Tablo 3.86. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı	190
Tablo 3.87. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı	191
Tablo 3.88. Yayınlanan Mecraya Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı	192
Tablo 3.89. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı	193

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 3.1. (Türkiye Gazetesi, 31.01.2021)	194
Görsel 3.2. (Hürriyet Gazetesi, 10.03.2021)	195
Görsel 3.3. (Cumhuriyet Gazetesi, 31.03.2021)	196
Görsel 3.4. (Cumhuriyet Gazetesi, 13.01.2021)	197
Görsel 3.5. (Hürriyet Gazetesi, 17.02.2021)	199
Görsel 3.6. (Türkiye Gazetesi, 22.02.2021)	200
Görsel 3.7. (Türkiye Gazetesi, 08.01.2021)	202
Görsel 3.8. (Hürriyet Gazetesi, 07.02.2021)	203
Görsel 3.9. (Cumhuriyet Gazetesi, 31.03.2021)	204
Görsel 3.10. (hurriyet.com.tr, 05.01.2021)	206
Görsel 3.11. (cumhuriyet.com.tr, 07.03.2021)	208
Görsel 3.12. (turkiyegazetesi.com.tr, 11.03.2021)	209
Görsel 3.13. (cumhuriyet.com.tr, 14.01.2021)	211
Görsel 3.14. (hurriyet.com.tr, 06.02.2021)	212
Görsel 3.15. (turkiyegazetesi.com.tr, 10.02.2021)	214
Görsel 3.16. (turkiyegazetesi.com.tr, 06.02.2021)	215
Görsel 3.17. (hurriyet.com.tr, 16.02.2021)	217
Görsel 3.18. (cumhuriyet.com.tr, 12.03.2021)	218

ÖNSÖZ

Bir akademisyen anne olarak ülkemizde az sayıda çalışmaların olduğu medya ve çocuk istismarı konusunu araştırmaktan dolayı mutluluk duyuyorum. Doktora tezimin her aşamasında bana yol gösteren, destek veren ve bilgi birikimiyle önemli katkıları bulunan kıymetli hocam Prof. Dr. Besim YILDIRIM'a, bu zorlu süreçte kıymetli vakitlerini ayırarak bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren değerli hocalarım Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK'e ve Doç. Dr. Abdulkadir ATİK'e teşekkürlerimi sunarım. Tezime katkılarından dolayı kıymetli hocalarım Doç. Dr. Neslihan KILIÇ'a ve Doç. Dr. Ahmet TAYLAN'a teşekkür ederim.

Çocuk istismarı konusunu belirlememde önemli katkıları bulunan Doç. Dr. Zuhâl AKMEŞE'ye teşekkür ederim. Tezimin özellikle istatistik ve analiz kısmında kıymetli vaktini ayırarak özverili destekte ve katkılarda bulunan Öğr. Gör. Dr. Funda DURGUN'a müteşekkirim. Akademik çalışmalarımın yanı sıra her konuda desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım çok kıymetli hocam Doç. Dr. Aslı AYDEMİR'e teşekkür ederim. Hayatım boyunca her adımda yanımda olan ve beni bugünlere getiren anneme ve babama sonsuz minnetlerimi sunarım. Doktora süreci boyunca her zaman yanımda olan ve destek veren eşime, bu süreci birlikte zorluklarla geçirdiğimiz ve çalışmalarımıza ayırdığım zamanlarda yanında olamadığım canım oğlum Aras'a tüm kalbimle teşekkür ederim.

Bu çalışmamın ilgili alanda çalışan araştırmacılara, uzmanlara, medya kuruluşlarına ve medya çalışanlarına katkı sağlamasını diliyorum.

GİRİŞ

İstismar, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde taraflardan birinin diğerine zarar vermek amacıyla zarar vermesi, incitmek ve üzmek amacıyla yapmış olduğu davranışlar ve fiiller olarak tanımlanmaktadır. İstismar suistimal etme, sömürme, zarar vermek, uygun olmayan bir biçimde kullanma veya kötü muamelede bulunma anlamında kullanılmaktadır (Topçu, 1997b: 1). Çocuk istismarı ise, kişilerin veya kurumların çocuklara doğrudan veya dolaylı zarar veren, onları güvensiz konuma getiren ya da sağlık gelişimlerini engelleyecek şekilde herhangi bir eylem ya da eylemsizlik durumu, ihmal; çocuğun fiziksel, tıbbi, eğitimsel, sosyal ve duygusal ihtiyaçlar gibi temel ihtiyaçlarının sürekli olarak karşılanmaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Graham vd., 2013: 173-174).

Çocuklara ve çocuk haklarını korumaya yönelik medya önemli bir görev üstlenmekte ve büyük sorumluluk taşımaktadır. Medya çocuk istismarı olaylarına yer verirken çocuğun yüksek yararını gözeterek haber yapmaya dikkat etmelidir. Medyada çocuğu ve çocuk haklarını gözetken ‘çocuk odaklı habercilik’ anlayışının olması gerekmektedir. Çocuğun merkeze alındığı çocuk odaklı habercilikte çocuk bir birey olarak görülür, çocuk özne olarak temsil edilir, haberler sunulurken çocukların hakları ve özgürlükleri noktasında farkındalık oluşturulur, hak ihlalleri takip edilir ve bu ihlallerin önüne geçilmesi için proaktif davranılır, çocuğun sorunları dinlenilir aynı zamanda çevresiyle ilgili görüşleri alınır ve her haber, çocuğun nasıl etkileneceği düşünülerek yapılır (Salman, 2019: 16). Medyanın çocukla ilgili haberleri sunarken gerekli hassasiyeti göstermemesi, çocuğu sadece haber olgusu olarak nitelendirmesi, sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etmemesi çocukların risk altında olmasına neden olmaktadır (İstanbul Barosu, 2009: 18).

Medyanın yanı sıra aslında toplumdaki her bir ferdin, çocuğun da tıpkı yetişkinler gibi bir birey olduğu, duyulan sevginin ve saygının çocuğun kişilik gelişimini ve hatta bedensel gelişimini doğrudan etkilediği, çocuk haklarının korunması, yaşadığı çevrede koşullar ne olursa olsun en iyi olanakların sağlanması ve her türlü kötü muameleden uzak bir hayatın sunulması gerektiği noktasında kendisini sorumlu hissetmesi ve bilinçlenmesi gerekmektedir.

Çocuk istismarının medyada nasıl yer aldığına incelendiği bu çalışmada istismara maruz kalan çocuğa yönelik olayların, gazetelerin ve internet haber portallarının haber metninde ve görselinde nasıl yer aldığı, yapılan etik ihlallerin ne olduğu ve çocuğa zarar verecek ya da çocuğu olumsuz etkileyecek bir dilin kullanılıp kullanılmadığı incelenmiştir. Türkiye'nin de imzaladığı birçok ülke tarafından onaylanan çocuğun yüksek yararını temel alan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuk haklarının korunması noktasında önemli bir insan hakları belgesidir. Sözleşme'de istismara maruz kalan çocuklara dair maddeye de yer verilmiştir. Ülkemizde çocuğu koruma ve çocuk istismarını önleme noktasında sorumlulukları bulunan birçok kamu kurum ve kuruluşları bulunmaktadır. Medya da çocuk istismarının önlenmesinde ve çocuk haklarının korunmasında önemli role sahiptir. Çocuk fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik gibi çeşitli istismar türlerine akranları, ailesi ya da çevresi tarafından uğramaktadır. Medyanın bu tür olaylara duyarsız kalmaması ancak istismar haberlerine yer verirken yeni mağduriyetlerin oluşmasına yani çocuğun yeniden mağdur edilmesine yol açacak bir haber dilini kullanmaması gerekmektedir. Bu çalışmada geleneksel ve yeni medyanın çocuk istismarı haberlerini aktarırken hassasiyet gösterip göstermediğini, çocuk haklarını gözetip gözetmediğini, haberleri işlerken çocuğun yüksek yararını temel alıp almadığını, kimliğin gizliliği ilkesine uyup uymadığını ve çocuk istismarı haberlerini nasıl sunduğunu belirlemek amaçlanmıştır.

Hem geleneksel hem de yeni medyanın çocuk istismarı haberlerine yaklaşımını, çocuk istismarı haberlerini nasıl işlediğini ve ne şekilde sunduğunu ortaya koymak bu çalışmayı önemli kılmıştır. Ayrıca çalışmada istismar olaylarının sunumunda çocuğun yüksek yararının gözetilmediği ve etik ihlallerin yapıldığı haberlerin çocuklar ve okuyucular açısından oluşturduğu sakıncalar ve olumsuz etkilere dair Çocuk İzlem Merkezinde (ÇİM) görevli psikologların görüşlerine yer verilmiştir. ÇİM, istismara maruz kalan çocuklarla görüşme ve gerekli muayenelerin yapıldığı, çocuğa psikolojik açıdan destek verildiği ve bu sürecin büyük bir titizlik ve hassasiyetle yürütülerek çocuğun yüksek yararının ön planda tutulduğu merkezlerdir. Bu çalışma kapsamında ÇİM'de görevli psikologlarla görüşülmesi, medyadaki çocuk istismarı haberlerinin aktarılmasında yapılan ihlallerin ne tür olumsuzluklara neden olacağı ve bu haberlerin nasıl sunulması hususunda önemli katkılar sağlamıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda 5 temel soru oluşturulmuştur:

- Medya, istismara maruz kalan çocuğa ilişkin haberlerin sunumunda kimliğin gizliliği ilkesine uymuş mudur?
- Çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismar türlerinin gazetelere ve internet haber portallarına göre dağılımları nasıldır?
- Gazetelerde ve internet haber portallarında yer alan çocuk istismarı haberlerinde yapılan etik ihlaller nelerdir?
- Haberlerin sunumunda çocuğa yönelik kavramsal açıdan küçümseyici, dışlayıcı ve damgalayıcı ifadeler var mıdır?
- Medya, çocuk istismarı haberlerini aktarırken istismarın nedenlerine ve çözüm önerilerine yer vermiş midir?

Çalışmada, çocuk istismarı haberlerinin medyada nasıl yer aldığını ve nasıl sunulduğunu tespit edebilmek amacıyla ulusal düzeyde yayın yapan ve farklı yayın politikalarına sahip 3 gazete ve aynı gazetelerin internet haber portalları örneklem olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında belirlenen örneklem *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazeteleri ve *cumhuriyet.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *turkiyegazetesi.com.tr* adlı internet haber portallarıdır. Örneklem seçilirken çocuk istismarı haberlerine ulaşımında sıkıntı çıkarmayan ve arşivlerine kolaylıkla ulaşabilen gazeteler ve internet haber portalları olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada 1 Ocak 2021-31 Mart 2021 aralığında yayınlanan çocuk istismarı haberleri incelenmiştir. 1 Ocak 2021-31 Mart 2021 aralığındaki haberlerin ele alınmasındaki neden ise çalışmaya bu tarihlerde başlanmasıdır. Çalışmanın amacı çerçevesinde gerekli olan bilgilere ve verilere ulaşmak, araştırmanın temel sorularını cevaplandırmak ve varsayımları değerlendirmek için belirlenen 3 aylık süreç yeterli ve uygun görülmüştür. Belirlenen tarih aralığında gazetelerde ve internet haber portallarında yer alan çocuk istismarı haberleri nitel ve nicel içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın nicel analiz boyutunda hem frekans hem de ki-kare olmak üzere iki test uygulanmıştır. Çalışmada frekans analizinin yanı sıra ki-kare testinin de yapılması özellikle çocuk istismarı haberlerinin sunumunda gazetelerin ve internet haber portalları arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çözümleme, kodlama cetvelinde yer alan ‘*Haberin Yayınlandığı Sayfa*’, ‘*Haberin Sunumu*’, ‘*Haberin Sütun Sayısı*’, *Haberin Kaynağı*’, ‘*İstismarı Gösteren Görsel*’, ‘*İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adının Nasıl Yer Aldığı*’, ‘*İstismarın Türü*’ ve ‘*İstismar Olayının Detayları*’ gibi değişkenlere ve

kategorilere göre yapılmıştır. *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazetelerinde yer alan 151 *cumhuriyet.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *turkiyegazetesi.com.tr* 132 haber olmak üzere toplamda 283 haber nicel analiz kapsamında incelenmiştir.

Nitel boyutunda ise gazetelerin ve aynı gazetelerin internet haber portallarının metinlerinde, başlıklarında ve görsellerinde etik ihlallerin olduğu haberler analiz edilmiştir. *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazetelerindeki 9 *cumhuriyet.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *turkiyegazetesi.com.tr* 9 haber olmak üzere toplamda 18 haber nitel analiz kapsamında incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan değerlendirmelerle birlikte ulaşılan sonuca ve çocuk istismarı haberlerinin medyada nasıl yer almasıyla ilgili önerilere yer verilmiştir.

Tezin birinci bölümünde çocukluk tanımına değinilerek çocukluk kavramının tarihsel gelişimi irdelenmiştir. Çocukluk dönemini daha iyi kavrayabilmek adına çocuk gelişim evreleri tek tek ele alınmış, her dönemin hangi yaş aralığını kapsadığı ve her dönemin gelişim görevleri ve özellikleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Çocuk ve çocuk haklarının da ele alındığı bu bölümde dünyada ve ülkemizde çocuğa yönelik yapılan çalışmalara değinilmiştir. Ayrıca çocuk haklarına yönelik yapılan uluslararası sözleşmelere ve bu sözleşmelerin içeriğine dair bilgi verilmiştir. Bu bölümde ayrıca kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar tarafından çocuğa ilişkin yürütülen faaliyetler anlatılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde çocuk istismarı kavramı açıklanmıştır. Bu bölümde istismar türlerinin ne olduğuna değinilerek istismarın belirtilerine, çocuk üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerine, ülkemizde ve diğer ülkelerde istismara uğrayan çocukların oranlarına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca medyanın çocuk haklarının korunması noktasındaki görevi, sorumlulukları ve önemi aktarılmış, gazeteciler için çocuk haberlerinin yapılması hususunda etik ilkelerin neler olduğuyula ilgili açıklama yapılmıştır. Etik ilkeler başlığı doğrultusunda Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Gazetecilerin Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi, BBC'nin Çocuklara Yönelik Yayıncılık İlkeleri, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Çocuk Haberciliğine Dair İlkeleri, UNICEF Çocuk Haberciliği Etik İlkeleri ve Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesiyle ilgili genel bilgiler verilmiştir. Bu

bölümde son olarak medyanın çocuk istismarı haberlerine yer verirken dikkat etmesi gereken hususlar belirtilmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde ise örnekleme oluşturan gazetelerin ve internet haber portallarının yayın ilkelerine yer verilmiştir. Ayrıca örneklem olarak belirlenen gazetelerin çocuk istismarı haberlerinin sunumunda editoryal sürecin nasıl işlendiğiyle ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları açıklanarak nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir.



BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ÇOCUK: ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN SÖZLEŞMELER

“Bir toplum, çocuklarına duyduğu saygı kadar uygardır” diyen Cüceloğlu toplumun en önemli konusunun, çocukların gerek beden gerekse ruhen sağlıklı yetişmesi olduğunu vurgulamıştır (2019: 177). Çocuğun ırkı, rengi, cinsiyeti, dili ve dini olmaz, dolayısıyla dünyanın neresine giderseniz gidin bütün çocuklar eşittir ve eşit haklara sahiptir. Çocuk da bir bireydir ve herkes gibi istekleri, görüşleri ve hakları vardır. Çocuğun eğitim, sosyal, sağlık, kültürel, ekonomik ve barınma gibi haklarını gözetmek dahası yaşamlarını korumak noktasında herkesin üzerine düşeni yapması elzemdir. Birçok ülke tarafından imzalanan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’nde, gerek yetişkinlerin gerekse hükümetlerin, çocukların tüm haklarını korumak konusunda birtakım sorumlulukları olduğu belirtilmektedir. Sözleşme’nin ihmal, istismar ve işkence gibi kötü muameleyle maruz kalan çocuklara ilişkin 39. maddesinde şöyle denilmektedir:

“Taraflar Devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alırlar. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir.”
(UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuk..., 2017: 21).

Sözleşmenin 6. maddesinde ise her çocuğun yaşama hakkına sahip olduğu ve taraf devletlerin çocuğun hayatta kalması için azami çabayı göstereceği belirtilmektedir (UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuk..., 2017: 5). Uluslararası hukukta çocuk haklarının tanınmasında önemli maddeler içeren ve birçok ülke tarafından imzalanan bu sözleşmeye ne ölçüde riayet edildiği ise tartışma konusudur. Dünyada çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini etkileyen hatta ölümleriyle sonuçlanan birçok olay gerçekleşmekte ve en temel haklardan biri olan yaşama hakları ihlal edilmektedir. Daha da üzücü olan şey ise devletlerin bu yaşananlara karşı sessiz kalmalarıdır. Zulme uğrayan ve katledilen Filistinli çocuklar, Afganistan’da yaşanan çatışmalar ve kuraklık

sonucu birçok çocuğun hayatını kaybetmesi çocukların hak ihlaline uğradığını açıkça göstermektedir. Çocukların büyük dramlar yaşadığı bir diğer ülke ise Suriye'dir. Örneğin Suriye'deki iç savaştan kaçan bir ailenin henüz üç yaşındaki bebeği olan Aylan'ın¹ cansız bedeni Muğla'nın Bodrum ilçesinde kıyıya vurmuş ve bu duruma tüm dünya ülkeleri kitle iletişim araçları vesilesiyle tanık olmuştur. Göçmenlerin yaşadığı dramın bir sembolü olan Aylan bebeğin cansız bedeninin sahile vurduğu olayı yansıtan fotoğraf karesi, herkesi derinden etkilemiştir. Bugün tıpkı Aylan bebek gibi hayatını kaybeden binlerce çocuk vardır. Ülkeler sessiz kalmaya devam ettikçe bu tür olaylar yaşanmaya devam edecektir. Çocukların uğradığı kötü muameleden herkes sorumludur ve kimsenin yaşanılanlara karşı kendini tecrit etmemesi gerekir.

Savaşın içinde hayatları kararan çocuklar², göç etmek zorunda kalan, ailesini kaybeden, savaşın içinde kalıp olanlara tanık olan, zulme uğrayan, uzuv kaybı yaşayan bu çocukların korkularına, endişelerine ve gözyaşlarına engel olunmadıkça ve yaraları sarılmadıkça çocuk haklarının konuşulmasının ve belgelerde kalmasının hiçbir önemi yoktur. Devletlerin sadece kendi topraklarında yaşayan çocukların değil yeryüzünde yaşayan çocukların tamamının bütün haklarını korumakla kendilerini sorumlu hissetmesi, hangi dile, dine ve ırka mensup olursa olsun tüm çocukların haklarını savunması, sadece sözde değil özde çocuklara sahip çıkması ve tüm dünya çocuklarını 'bizim çocuklarımız' olarak kucaklaması gerekir.

1.1. ÇOCUĞUN TANIMI

Dünyanın farklı coğrafyalarında her gün binlerce çocuk dünyaya gözlerini açmaktadır. Her çocuğun dini, dili, ırkı, rengi, cinsiyeti, doğduğu yer ve içinde bulunduğu yaşam koşulları farklı olsa da çocuk her yerde çocuktur. Çocuğun duygusu gerçektir; gerçekten mutlu olur, gerçekten korkar, gerçekten üzüntü duyar ve gerçekten şaşırır. Çocuk masumiyetin sembolüdür ve dünyadaki en değerli varlıktır. Çocuk her zaman gülen gözleri ve tertemiz kalbiyle dünyayı güzelleştirir.

¹ Suriye'de yaşanan iç savaştan kaçan ailenin bebeği olan Aylan, 2 Eylül 2015 tarihinde Muğla'nın Bodrum ilçesinde içinde bulunduğu fiber teknenin batması sonucu hayatını kaybetmiştir. Suriyeli Aylan bebeğin cansız bedeninin sahile vurduğu olayı yansıtan fotoğraf karesi, dünyayı derinden etkileyerek hafızalara kazınmış ve Aylan bebek, Suriyeli mültecilerin yaşadığı dramın sembolü olmuştur (TRT HABER Dünyayı Sarsan Aylan..., 2019).

² İnceoğlu ve Akıner tarafından hazırlanan 'Savaş Kurbanları; Çocuklar' adlı çalışmada ülkeleri işgal edilen Iraklı çocukların yaşadıkları fiziksel ve psikolojik sorunlar anlatılmaktadır (2008).

Uluslararası sözleşmelerde, Türk Ceza Kanunu'nda ve Türk Dil Kurumu'nda çocuğun tanımına yer verilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesine göre *“bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır”* (UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuk..., 2017: 4). 1999 tarihinde Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO), temel haklara dair sekiz sözleşmeden biri olan 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi'nin 2. maddesinde ‘çocuk’ teriminin 18 yaşın altındaki herkese verildiği ifade edilmiştir (UNICEF, 1998: 669). Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ve 23 Kasım 2001 tarihinde Budapeşte’de imzalanan ve 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi'nin çocuk pornografisiyle bağlantılı suçlara ilişkin 9. maddesinde geçen ‘reşit olmayan’ terimin 18 yaşın altındaki tüm şahısları kapsadığı ifade edilmiştir (TBMM Türkiye Büyük Millet..., 2012: 17). Türk Ceza Kanunu'na göre çocuk deyiminden henüz 18 yaşını doldurmamış kişiler anlaşılır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Sistemi Türk Ceza Kanunu, 2004). Türk Dil Kurumu Sözlüğü çocuğu, *“küçük yaştaki erkek veya kız”, “soy bakımından oğul veya kız, evlat”, “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak”* olarak belirtmiştir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, t.y.). Yapılan tanımlamalara bakıldığında genel olarak 18 yaşından küçük kişiler çocuktur.

Günlük dilde ise çocuk kavramının farklı anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Akyüz, günlük dilde bu kavramın yaşa yönelik olarak yetişkinden küçüğü ayırmak için kullanıldığını yani kim yetişkin değilse o kişinin çocuk olduğunu belirtmiş, günlük dilde çocukluğun 13-18 yaşları arasında sona erdiğini söylemiştir (2018: 101-102).

“Her medeniyet kendini çocukla yeniler. Çocuk, hem bir başlangıçtır hem de hayatın biricik öznesi. Dünyayı, çocukları merkeze alarak anlamaya çalışmaksa insanlığın en büyük ödevi.” diyen çocuk kitabı yazarı, çocuk edebiyatı uzmanı, Çocuk Vakfı'nın kurucusu, yaşamını çocuklara adanmış bir isim olan Mustafa Ruhi Şirin, çocuğun sadece korunmasının yeterli olmadığını aynı zamanda gelişmesi ve dünyadaki sorumluluğunu fark etmesinin de gerekli olduğunu belirtmiştir. Dünyada birçok çocuk, açlıktan hayatını kaybetmektedir, eğitimden mahrum kalmaktadır ve yaşamın türlü zorluklarıyla mücadele etmektedir. Çocukların mutlu bir yaşam sürmesi ve onlara iyi bir geleceğin sağlanması bütün insanlığın sorumluluğudur. Çocuk merkezli bir dünyanın

kurulması için herkesin gerekli gayreti göstermesi gerekmektedir (2015: 213). Şirin, kendisiyle yapılan bir söyleşide “*çocuk deyince ne geliyor aklınıza?*” şeklindeki soruya yönelik ise şu cevabı vermiştir:

“Birinci aşamada ilahi bir armağan. Sevgi. Melek. Safiyet. Güzellik. Büyüklük. İkinci aşamada şefkat, açlık, yoksulluk, eğitimsizlik, ilgisizlik, ölüm. Hakları çalınmış bir çocuk dünyasıyla kuşatılmış durumdayız. Dünya sisteminin vahşiliği karşısında en büyük bedeli çocuklar ve anneler ödüyor. Çocuk kanından ve acılarından beslenen bir dünyada yaşarken çocukların safında yer almaksa hayattaki ilk tercihimdir. Bunun dışında yaşamayı ikiyüzlülük kabul ediyorum.” (2015: 230).

Salman’a göre çocuklar, kendilerine ait özel algılayışları ve gereksinimleri olan özel varlıklardır (2019: 10). Çocuk için gelecek, sevgi, mutluluk, yaşamak varlığın devamıdır diyen Bayraktar, çocuğun devreden çıktığı toplumlarda tüm insani değerlerin zaman içinde çökeceğini ve bu tür toplumların yok olacağını ifade etmektedir (2015: 1). Dolayısıyla çocuğun bir birey olduğu unutulur, güvenliği olmaz ve hakları korunmazsa güçlü bir toplum inşa edilemez. Çocukların yok sayıldığı toplumların geleceği de yok demektir. Geleceğin sahibi çocukların yaşamlarını en iyi şekilde sürdürebilmeleri için devletin, kurumların, ailelerin, yetişkinlerin kısacası sorumlu olan herkesin üzerine düşeni yapması gerekmektedir.

1.2. ÇOCUKLUK KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Tarihe bakıldığında çocukluk anlayışı ve toplumların çocuğa yaklaşımı değişim göstermektedir. Bu hususta Stearns, içinde bulunulan zamana ve kültürel bağlama göre sürekli yeniden inşa edilen çocukluğun toplumsal bir kavram olduğunu ve kendi bulunduğu toplumun özelliklerine göre şekillendiğini söylemektedir (2018: 7). Onur³ çocukluk kavramının bütün toplumlarda her zaman var olduğunu ancak çocukluk anlayışlarının ise çocukları yetişkinlerden ayıran yollar olarak farklı toplumlar ve çağlarda farklı olabileceğini ifade etmektedir (2005: 28). Franklin, çocukluğun herhangi sabit bir döneme ait tek bir evrensel deneyim değil daha çok tarihsel olarak değişen kültürel bir yapı olduğunu söylemiştir (1993: 22). Polat, insan yaşamının ilk çağlarda çok kısa olmasından dolayı çocukluğun ayrı bir dönem olarak değerlendirilmediğine,

³ Çocuk ve çocukluk üzerine önemli çalışmalar yapan Bekir Onur, ‘Türkiye’de Çocukluğun Tarihi’ adlı eseriyle Türkiye’deki çocukluğun geçmişini kapsamlı bir şekilde ele almıştır.

çocukluk dönemine ilişkin tartışmaların insan yaşamının uzaması ile birlikte başladığına dikkat çekmiştir (2008: 30).

Çocuğa yüklenen anlam her toplumda değişkenlik göstermiştir. Yapılan araştırmalar Antik Çağ'da ve Orta Çağ'da çocukluk kavramına yönelik gerekli bilgiye ulaşılmadığını göstermektedir. Rönesans'ın etkilerinin hissedildiği dönemde çocukluk kavramının oluştuğu, çağımızda ise teknolojinin de etkisi ile çocukluk fikrinin ortadan kaybolduğu ileri sürülmektedir (Postman, 1995: 181-182). Orta Çağ'a ait resimler, heykeller ve belgeler Batı toplumlarında çocuğun kendisine ait bir dünyası olmadığını gösteriyor. Yani çocuklar 'minyatür yetişkinler' olarak yaşamlarını sürdürüyorlardı. Çocuklar ve yetişkinler arasında kıyafet, beslenme ve oynadıkları oyunlar noktasında bir ayrım yoktu. Aynı kıyafetler giyilir, aynı besinler yenir ve aynı oyunlar oynanırdı (Onur, 1994: 3). Orta Çağ'da çocuk, 5-7 yaşına kadar bebektir. Dönemin yaşam koşulları, Orta Çağ'da çocukluk anlayışı hakkında ipucu vermektedir. Doğum ve bebek ölüm oranlarının yüksek olması gibi nedenlerden dolayı 6 yaşından küçükler, ailenin bir üyesi olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca bebeklerini sık sık kaybeden ebeveynler, çocuklarına bağlanmaktan kaçınırmaktaydı. Bebek ölüm oranlarının yüksek olması ise tıbbi bilgisizlik, kötü sağlık uygulamaları, bebeğin ihtiyaçlarını anlayamamaktan kaynaklı yaşanan ihmaller ve kaba muamele gibi nedenlerden dolayıydı (Gander ve Gardiner, 2015: 26-27). Çocuk tarihine ilişkin önemli araştırmalar yapan Fransız tarihçi P. Ariès, Orta Çağ Batı toplumlarında çocukluk teriminin olmamasının o dönemde çocukların ihmal edildiği ya da sevilmediği şeklinde anlaşılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Bu anlamda çocukluk terimi ile çocuk sevgisi farklı şeylerdir (Akyüz, 2018: 96). Ariès, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenmediklerini değil sadece daha fazla zaman ayırmadıklarını ve çocuklara özel ilgi göstermediklerini ifade etmektedir. Ariès'e göre bu durum eğitime verilen önemin artması, doğum oranlarının düşmeye başlaması ve yetişkinler ile çocuk arasındaki resmi bir ayrımın getirilmesi gibi etkenlerden dolayı 17. ve 18. yüzyılda değişmeye başlamıştır (Stearns, 2018: 30).

Postman ve Ariès, çocukluğun modern bir toplumsal kurgu olduğunu, 16. yüzyılla birlikte modern dönemlerin ürünü olduğunu söylemektedirler. Dolayısıyla modern dönemlerden önce çocuk vardı ancak çocukluk (çocukluk duygusu) bilinmiyordu (Akçalı, 2015: 17). Batı Avrupa'da çocukluk anlayışı 16. ve 17. yüzyıllarda değişime uğramaya başlamış artık çocukluk ayrı bir yaşam dönemi haline gelmiştir. Çocukluk

anlayışındaki ve yaşantısındaki bu değişimin nedenleri olarak tarımdan sanayiye geçiş, orta sınıfın gelişmesi, çocuk ölümlerinin azalması, ailenin yapısının değişmesi ve ebeveyn-çocuk arasındaki duygusal bağın önem kazanması gösterilmektedir (Onur, 1994: 4). Stearns, 16. yüzyıldan itibaren dünya tarihinde meydana gelen Afrika'dan Amerika kıtalarına yapılan köle ticaretinin artması, Amerika kıtalarında büyüyen Avrupa sömürgeciliği ve giderek büyüyen bir ticari dünya ekonomisi için üretimin yaygınlaşması gibi bu üç gelişmenin çocuk üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ve nitekim çocuğun daha ağır işlerde çalıştırıldığını ve yeni zorluklarla karşılaştığını söylemiştir (2018: 158).

18. yüzyıldan itibaren çocukluk anlayışının geçirdiği değişimi, çocuk giysilerinden anlamak mümkündür. Bu dönemde çocuklar artık yetişkinlerle aynı giysileri değil özel çocuk giysilerini giymektedir. Bu giysiler, hem çocukları yetişkinlerden ayırmakta ve hem de çocuğa hareketlerinde bir serbestlik sağlamaktadır. Daha önceki dönemlerde çocuk konusundaki kötümser yaklaşım yerini iyimserliğe bırakmıştır. Anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkiler de değişmiştir ve çocuk artık çekinmeden sevebilir bir varlık haline dönüşmüştür (Bumin, 2013: 47-48). Postman, çocukluk fikrinin 1850 ile 1950 yılları arasında doruğa ulaştığını, modern aile tarzının hâkim olduğu bu dönemde çocukluğun doğuştan kazanılan bir hak olarak görüldüğünü belirtmiştir (1995: 89). Postman, 'Çocukluğun Yokoluşu' adlı eserinde çocukluk fikrinin Rönesans'ın büyük icatlarından biri olduğunu ve elektronik medyanın ise çocukluğu yok ettiğini ifade etmiş günümüzde artık çocukların birer küçük yetişkinlere dönüştüğünü öne sürmüştür. (1995: 8). Çocukların yetişkinleşmesi ve yetişkinlerin ise çocuklaşması durumunun yeni dünyanın trendlerinden biri olduğunu, popüler kültürün bu trendi beslediğini, çocuğun ve yetişkinin tüketim nesnesi olduğu sürece bu eğilimin süreceğini söyleyen Şirin, çocukların yetişkinlere dönüşmesi durumu karşısında ne yapılması gerektiğini şöyle ifade etmiştir: “...*Bu kuşatma karşısında önleyici ve koruyucu sosyal ve kültürel sistemlerle ülke ölçekli tedbir alınmazsa yapılacak tek şey kalıyor: Yüksek kültür, felsefe, eğitim, edebiyat, sanat ve estetikle red cephesi oluşturmak. Bu red cephesinde çocuk özneye özel bir yer ayrılması gerekir. Bu ise sosyal, kültürel ve fiziki mekanlarda çocukların çocukluklarını yaşayabileceği yeni bir dünya hayali kurmaya yönelmektir*” (2015: 90-91).

Tan, 20. yüzyıl çocuk paradigmasının dayandığı üç temel varsayımın olduğunu belirtmiştir:

1. Çocuk, yetişkinden farklıdır.
2. Çocuğun yetişkinliğe hazırlanması gerekmektedir.
3. Çocuğun yetiştirilmesi hususunda sorumluluk yetişkinlere aittir.

Tan, 20. yüzyıl paradigmasının Rousseau'dan ve Locke'tan esinlendiğini söylemektedir. 18. yüzyıl Aydınlanma Çağı'nın en etkili düşünürlerinden biri olan Rousseau'ya göre çocuk vahşi bir çiçektir ve eğitimin çocuğun doğal gelişimini bozmayacak şekilde verilmesi gerekmektedir (1994: 11). Locke'a göre insan zihni doğuştan boş bir levha gibidir. Çocuk, doğduğu an ne iyi ne de kötüdür. Dolayısıyla çocuk, çevresinin ve eğitimin bir ürünüdür. Locke'un çevreci görüşlerine karşı çıkan Rousseau, insan gelişiminde doğuştan süreçleri yönetici güç olarak kabul etmektedir (Onur, 2005: 25).

Yörükoğlu 20. yüzyılın çocukluğun altın çağı olduğunu, bilimsel buluşlar ve teknik yeniliklerle çocuğun yazgısının tamamen değiştiğini belirtmiştir (2007: 237). Stearns ise 20. yüzyılın sonları ile 21. yüzyılın başlarında çocukluğun tarihinde yeni meselelerle karşılaşıldığına dikkat çekerek kardeşler arası yakın ilişkilerin azaldığını, çocukların yalnızlaştığını, çocuklarda depresyonun, dikkat eksikliğinin, obezitenin arttığını ve çocuklar arasında yeni şiddet örüntülerinin ortaya çıktığını ifade etmiştir (2018: 306-309). Bu durum, eski çağlardan günümüze kadar çocukluk anlayışında birçok değişimin yaşandığını ancak çocuklukta hala birçok farklı sorunun bulunduğunu göstermektedir.

İslam'a göre çocuk sahibi olmak büyük sorumluluk gerektirmektedir ve çocuğun iyi bir insan ve samimi bir Müslüman olarak yetişmesi için gerekli gayret gösterilmelidir. İslam'da çocuk haklarından biri çocuğa güzel isim konulmasıdır. Burada anne ve baba çocuklarına güzel isim koyma hususunda sorumludur. Çocuğu küçük düşürecek ya da bulunduğu çevrede alay konusu olacak şekilde bir ismin koyulmaması gerekmektedir. Çocuğun bir diğer hakkı ise iyi terbiyedir. Bu hususta anne-baba, sahip olduğu tüm imkânları, çocuğun her yönden iyi yetişmesi amacıyla kullanılmalıdır. İslam'a göre anne-baba, evlatlarını evlendirme hususunda da görev ve sorumluluklarını yerine getirmelidir. Çocuğun sahip olduğu bir diğer hak ise kız-erkek,

büyük-küçük, ve öz-üvey fark etmeksizin eşit muameledir. Bu noktada anne ve babanın çocukları arasında ayrım yapmadan onlara eşit davranması gerekmektedir (Türkiye Diyanet Vakfı, 1993: 355-356). İslam dini, çocuğun hem bu dünyada hem de öbür dünyada mutluluğunun sağlanması için öğretilerde bulunmuş ve çocukların haklarını her şeyden üstün tutmuştur.

1.3. ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Çocuklarda fiziksel ve psikomotor gelişim, doğum öncesi ve doğum sonrası aşamalardan oluşmaktadır. Döllenmeden doğuma kadar geçen süreyi ifade eden doğum öncesi dönem; zigot, embriyo fetüs evresinden oluşmaktadır. Doğum eyleminin gerçekleşmesi sonrasında doğum sonrası dönem başlamaktadır. Bu dönem ise; bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi, son çocukluk dönemi ve ergenlik dönemlerinden oluşmaktadır.

Çocukların bilişsel gelişimlerine ilişkin çalışmalar yapan Piaget, dört önemli bilişsel gelişimi ortaya koymuştur. Bilişsel gelişim evreler halinde gerçekleşmektedir, belli bir sıra ile ortaya çıkmaktadır ve çocuğun bir dönemden diğer bir döneme geçebilmesi, içinde bulunduğu dönemin gelişimsel özelliklerini tamamlamasına bağlıdır. Piaget'in bilişsel gelişim dönemleri; duyuşal-motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemlerden oluşmaktadır. Tablo 1.1'de Piaget'in bilişsel gelişim evrelerinin özelliklerine yer verilmiştir (Bacanlı, 2002: 61-69);

Tablo 1.1. Piaget'nin Bilişsel Gelişim Evrelerinin Özellikleri

Duyusal-Motor Dönem	0-2 Yaş	Beş duyusunun farkına varır ve duyu organları gelişir. Nesne sürekliliğini kazanır.
İşlem Öncesi Dönem	2-7 Yaş	Sembolik fonksiyon ortaya çıkar. Nesneleri zihninde canlandırabilir. Dil gelişir. Karşısındaki bir eylemi ve nesneyi zihinsel bir şemaya dönüştürebilir. Bu dönemde çocuk benmerkezcidir. Cansız varlıklara canlıymış gibi davranır. Örneğin oyuncak bebeğiyle konuşur ve onun da konuştuğunu düşünür.
Somit İşlemler Dönemi	7-11 Yaş	Mantıklı düşünme yeteneği gelişir. Benmerkezci eğilim azalır. Korunum kazanır. Sınıflama ve sıralama yapabilir.
Soyut İşlemler Dönemi	11-Yetişkinlik	Soyut düşünür. Zihinden işlemler yapabilir. Birleştirmeci düşünce başlar. Birçok faktörün birlikte alınarak sorunun çözülmesi bu dönemde edinilir. Ergen benmerkezciliği görülür.

Tablo 1.1'de belirtildiği üzere Piaget'in ortaya koyduğu çocuğun bilişsel gelişimindeki ilk evre 0-2 yaş dönemi olup son evre ise soyut işlemler dönemi olarak nitelendirdiği yetişkinlik dönemidir. Çocukta mantıklı düşünme yeteneği ise somut işlemler döneminde gelişmeye başlamaktadır. Vygotsky, çocuğun zihin gelişiminin Piaget'in öne sürdüğü gibi çocuğun neredeyse kendi başına gerçekleştirdiği bir süreç olmadığını başkalarına da bağlı olduğunu söylemiştir. Yani başkaları da çocuğun zihinsel gelişiminde etkili olabilir. Vygotsky, belli bir gelişim düzeyinde olan çocuğun kendi başına yapabileceği davranışlar olduğu gibi yalnız başına yapamayacağı ancak bir yetişkinin yardımıyla gerçekleştirebileceği davranışların da olduğunu öne sürmüştür (Bacanlı, 2002: 70). Görüldüğü gibi Vygotsky'ye göre, çocuğun bilişsel gelişiminde içinde bulunduğu sosyal ve kültürel ortam etkilidir.

Gelişim psikolojisi için önemli bir isim olan Freud'un kuramında, cinsel gelişimin kişiliğin gelişimindeki önemini vurgulayan 5 gelişim evresi bulunmaktadır. Bunlar;

1- Oral Dönem (0-1.5 Yaş): İlk gelişim dönemi olan oral dönem, doğumdan 18. aya kadarki süreyi kapsamaktadır. Bu dönemde çocuğun bakımı, yetişkinlik dönemindeki bağımlılık ve güven düzeyini belirlemede temel etkindir. Oral dönemde,

bebeğin beslenmesi ve bakımı oldukça önemlidir. Bebek, ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda tamamen annesine bağımlıdır. Bu dönemde yeterince beslenemeyen veya kendi başına beslenebilecekken annesi tarafından uzun süre emzirilmeye devam eden bebeklerde, güvensiz ve bağımlı bir kişiliğin oluşmasına neden olur (Erden ve Akman, 1996: 75).

2- Anal Dönem (1.5-3 Yaş): Freud'a göre çocukta anal dönem, yaşamının ikinci yılında başlamaktadır. Çocukta önceleri dışkılama bir refleks olarak gerçekleşmektedir ancak annenin verdiği eğitimle denetim altına alınmaktadır. Dışkı denetimini başaran çocuk yürüme ve tüm kaslarını hareket ettirebilmenin verdiği mutluluğu yaşamaktadır. Bu dönemde özellikle annenin, dışkılama denetimini öğretirken çocuğa karşı yaklaşımı oldukça önemlidir. Bir diğer önemli nokta ise tuvalet eğitiminin ideal yaş aralığında verilmesidir. Annenin erken davranarak yani çocuğun kaslarını denetleyebilme yaşına gelmeden tuvalet eğitimi vermeye başlaması, çocuk üzerinde olumsuz etkilerin yaşanmasına neden olacaktır (Bakırcıoğlu, 2010: 39-40).

3-Fallik Dönem (3-6 Yaş): Kişilik gelişiminin 3-6 yaş dönemi, Freud tarafından fallik dönem olarak adlandırılmaktadır. Çocukta anal dönemin ardından fallik dönem başlamaktadır. Çocuklar çoğunlukla 3-4 yaşlarında anal dönemi bitirmektedir. Freud'a göre fallik dönemde çocuk annesini sevmekte ve annesinden nefret de edebilmektedir. Çünkü çocuğun ilkel dünyasında karşıt duygular aynı anda var olabilmekte ve bu durum onu rahatsız etmemektedir. Benlik yapılandıkça, genellikle kötü anne bastırılmakta iken iyi anne ise varlığını korumaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan bu karşıtlık ve tutarsızlık ortadan kaldırılmış olmaktadır. Bu dönemde erkek çocukta anneyi sahiplenme babayı ise saf dışı bırakma söz konusudur. Annesine karşı duyduğu sevgi ile babasına duyduğu sevgi ve nefret çatışmaktadır. Freud, fallik dönemde yaşanan bu çatışmayı 'Oedipus Karmaşası' olarak adlandırmıştır. Freud, erkek çocuğun annesine aşk derecesindeki bağlılığından, iğdiş edilme kaygısıyla vazgeçip babası gibi bir erkek olmayı hedeflediği süreci 'erkeksi Oedipus karmaşası, kız çocuğun ise iğdiş edilerek cezalandırılmış olduğunu düşünmesinden dolayı duyduğu düş kırıklığıyla annesinden çok babasına ilgi gösterdiği süreci 'kadınsı Oedipus karmaşası' olarak adlandırmıştır (Bakırcıoğlu, 2010: 43-46).

4- Latent Dönem (6-12 Yaş): Freud’a göre ilk üç dönemin kişilik üzerindeki etkisi, son iki döneme oranla daha fazladır. Bu dönem ilköğretim yıllarına denk gelir ve bu dönemde oral, anal ve fallik dönemde geliştirilmiş olan özelliklerin yeni bir özümlemesi yapıp kazanılan özellikler pekiştirilir (Erden ve Akman, 1996: 75).

5-Genital Dönem (12-18 Yaş): 12-18 yaş dönemini kapsayan genital dönem ile ilgili olarak Bakırcıoğlu şu ifadelerle yer vermiştir:

“Bu dönem, psikanalize göre ruhsal-cinsel gelişimin, ergenlikle birlikte başlayan ve yaşam boyu süren beşinci evresidir. Bu evrede kişi, bedensel olarak olgunlaşıyor; cinsel dürtüler, yeniden ve bilinç düzeyinde etkisini güçlü bir biçimde duyumsatıyor. Çocuğun cinsel enerjisi (libidosu), yeniden cinsel organları üzerinde odaklanıyor ve çocuk, cinsel isteklerinin doyumu için karşı cinsten kişilere yöneliyor. Çocuğun çözülmemiş ruhsal-cinsel dönemlerde kullandığı enerji ne denli azsa, karşı cinsle normal ilişki kurma geliştirme yetisi de o denli yüksek oluyor. Eğer, önceki dönemlerden birisine; özellikle üretken (fallik) döneme takılıp kalmışsa; bastırma ve öbür savunma mekanizmaları için kullandığı enerji çoksa karşı cinsle ilişki kurmada çeşitli güçlükler yaşıyor” (2010: 54).

Çocuk gelişimi ile ilgili olarak diğer kuramlar arasında Erikson’un psiko-sosyal gelişim kuramı bulunmaktadır. Gelişim psikolojisi ve psikoanaliz alanlarında önemli çalışmalar yapan Erikson, insanın doğumundan ölümüne kadar 8 farklı evreden geçtiğini savunmaktadır. Bu kuram, ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocukların davranışlarını anlamaları noktasında önemlidir.

Erik Erikson’un insanın sekiz evresindeki gelişim dönemleri ve bu dönemlerdeki çatışmaları gösteren çizelge (Tablo 1.2) şöyledir (1984: 47):

Tablo 1.2. İnsanın Sekiz Evresindeki Gelişim Dönemleri ve Bu Dönemlerdeki Çatışmalar

VIII	Olgunluk								Umutsuzluğa karşı benlik bütünlüğü
VII	Erişkinlik							Duraklamaya karşı üretkenlik	
VI	Genç Erişkinlik						Yalnız kalmaya karşı yakınlık kurma		
V	Ergenlik ve Delikanlılık					Rol kargaşasına karşı kimlik			
IV	Gizlilik				Aşağılık duygusuna karşı işyapıcılık				
III	Devimsel Üreyimsel			Suçluluk duygusuna karşı girişim					
II	Kassal Anal		Utanç ve kuşkuya karşı özerklik						
I	Ağızcıl Duyusal	Temel güvensizliğe karşı temel güven							
		1	2	3	4	5	6	7	8

Erikson'un ortaya koyduğu insanın sekiz çağının bir bölümü Freud'un ruhsal-cinsel gelişim evrelerine benzemektedir. Ancak her evrenin bir olumlu bir de olumsuz ögesi bulunmaktadır (Bakırcıoğlu, 2010: 104). Erikson'un kuramı Freud'un kuramından daha iyimserdir, başkalarıyla ilişkilere yer vermektedir ve hayatın tüm dönemlerini kapsamaktadır (Bacanlı, 2002: 99).

Maslow'un 'İhtiyaç Hiyerarşisi Kuramı', kişiliğin gelişimi üzerine ve kişilik üzerine bir teoridir. Şekil 1.1'de Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi 'sine yer verilmiştir:



Şekil 1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Münire Erden ve Yasemin Akman (1996). Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretme. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Maslow, sağlıklı kişiliğin nasıl olduğu üzerine odaklanmıştır. Bu kapsamda Maslow, sağlıklı bir kişiliğin gelişebilmesi için gerekli olan gereksinimlerden oluşmuş piramit biçiminde bir gereksinimler hiyerarşisi ortaya koymuştur. Gereksinimlerin en tepesinde kendini gerçekleştirme, daha alt basamaklarında ise fizyolojik, güvenlik, ait olma, sevgi ve değer ihtiyacı vardır. Kişinin kendini gerçekleştirebilmesi için güdülenebilmesi ve bu alt basamaklarda yer alan temel gereksinimlerin yeterince doyuma ulaşması gerekmektedir. Temel gereksinimler hususunda doyuma ulaşan insan, kendini daha özgür ve iyi hissetmektedir (Erden ve Akman, 1996: 94-95).

1.3.1. Doğum Öncesi Dönem

Çocuk, doğum öncesi dönemin bir oluşum evresidir ve bu dönemdeki uyarımlardan çok fazla etkilenir. Bu dönemde kalıtsal etkenlerin rolü ise büyüktür. Çocuğun doğum öncesi yaşamına dair bilgi sahibi olmamız, gelişim biçimini anlayabilmemiz açısından önemlidir (Yavuzer, 2017: 26). Bebeğin bedensel ve zihinsel gelişiminde annenin beslenmesine dikkat etmesi ve iyi beslenmesi gerekmektedir. Annenin iyi beslenmemesi durumunda bebek, annenin besin depolarını tüketir ve dolayısıyla hem annenin hem de bebeğin sağlığı tehlikeye girer. Yetersiz beslenme bebekte ölü doğum, erken doğum, düşük ve bebeğin engelli doğmasına neden olabilmektedir (Budak ve Akbaş, 2011: 45). Bebek, anne karnındayken sadece beslenmez aynı zamanda ruhi iletiler de alır. Yani annenin iyi ya da kötü ruh hali karnındaki bebeği etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, istenmeyen hamilelikler sonucu doğan bebeklerin annenin isteksizliğini hissettiğini ve bu durumdan olumsuz etkilendiklerini ortaya koymuştur (Budak ve Akbaş, 2011: 16). Doğum öncesi dönemde annenin beslenmesi ve annenin ruh hali, anne karnındaki bebeği önemli derecede etkilemektedir. Bu nedenledir ki bebek bekleyen annelerin, bebeğin sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için dengeli ve yeterli beslenmeleri, stresten, sigara ve alkolden uzak durmaları gerekmektedir. Çocuğun, doğum öncesindeki gelişimini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi ve annenin de sağlıklı bir ruh haliyle gebeliğine devam edebilmesi noktasında babalara da önemli görevler düşmektedir. Bu süreçte babanın, annenin en büyük destekçisi olması elzemdir. Doğum sonrasında bebeğin yaşam boyu fiziksel ve ruhsal gelişiminde anne ve baba ilişkisi ne kadar önemliyse doğum öncesinde de aynı derecede önemlidir. Nitekim ebeveynlerin arasındaki çözilemeyen sorunlar, çocuğa yönelik olumsuz yaklaşımlar, ilgisizlik, sevgisizlik ve yaşanan maddi ve manevi sorunların çocuklara yansıtılması ve çocuğa yaşına uygun olmayan ağır sorumlulukların yüklenmesi çocukları, ruhsal açıdan birçok problemlerle karşı karşıya bırakmaktadır.

1.3.2. Doğum Sonrası Dönem

Doğum sonrası dönem, bebeğin gelişimi için oldukça önemlidir. Özellikle ilk yıllarda, insanın bütün hayatı boyunca beraberinde taşıyacağı kişilik özelliklerinin temelleri atılmaktadır. Dolayısıyla bu dönemde bebeğin yaşadığı olumlu ya da olumsuz

her etki, çoğunlukla bir ömür boyu kendisine eşlik edecektir (Budak ve Akbaş, 2011: 17). Doğum sonrası dönem; bebeklik dönemi, ilk çocukluk dönemi-oyun dönemi, son çocukluk dönemi-okul çağı ve ergenlik dönemi olmak üzere dört kategoride ele alınmaktadır.

1.3.2.1. Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş)

Bebekler 1. ayda yüzüstü yatarken başını kaldırabilir, 2. ayda kollarından destek alabilir ve böylece hem göğsünü hem de başını kaldırabilir, 3. ayda nesnelere dokunmaya başlar ve başını dik tutmaya başlar, 4. ayda desteklenmesi halinde oturabilir, 5. ayda nesneleri rahatlıkla tutar, 6. ayda desteksiz mama sandalyesinde oturabilir, 7. ayda ellerinin ve dizlerinin yardımıyla ayağa kalkmaya çalışır, 8. ayda kollarının altından destek verilmesi halinde ayakta durabilir, 9. ayda bir yerlerden tutunarak ayağa kalkmaya çalışır, 10. ayda emeklemeye başlar ve 11. ayda ise kaşık tutabilir (Çam, 2016: 23-24). Bu dönemde bebek beslenme, altının temizlenmesi ve ortam sıcaklığının ayarlanması gibi isteklerini ağlayarak ifade eder. Ebeveynlerin bu istekleri yerine getirirken düzenli ve sürekli yapmaya özen göstermesi gerekir. Çünkü bu düzen ve süreklilik, bebeğin ileriki dönemlerde gelişimi için oldukça önemli olan temel güven duygusunun gelişmesini sağlar (Semerci, 2006: 10).

Bebeklik döneminde bebeğin beslenmesinde anne sütü oldukça önemlidir. Anne sütü, bebeğin sadece karnını doyurmaz aynı zamanda zihinsel ve duygusal doyuma ulaşmasını sağlar. Anne sütü, bebeğin hastalanma riskini azaltır. Anne sütü alan bebeklerde alerjik hastalıklar, şeker hastalığı, kalp ve damar hastalığı, pişik ve kabızlık daha az görülür. Özellikle ilk altı ayda bebeğin tek besin kaynağı anne sütü olmalıdır (Budak ve Akbaş, 2011: 50-52). 0-2 yaş arası dönemi kapsayan bebeklik döneminde ruhsal gelişimin temeli atılmaktadır. Dolayısıyla gerekli önlemlerin alınmaması halinde bu dönemde yaşanan aksaklıklar, bebeği ileriki zamanlarda da etkileyecektir. Bebeğin beslenmesi, bakımı ve eğitimi noktasında ailelerin gerekli özeni göstermesi gerekmektedir. Bebeklik döneminde bedensel ve devimsel gelişim çok hızlı olmaktadır. Tamamen anneye bağımlı olan bebek ilk haftalarda günün büyük çoğunluğunu uykuda geçirmekte ve acıktığı ya da bir sıkıntısının olduğu durumlarda uyanmaktadır (Bakırcıoğlu, 2010: 247).

Bebek, insan ile diğer nesneler arasındaki farkı üç aylık olduğunda anlamaya başlar. Bu ayda bebek, anne-baba ile birlikte vakit geçirdiğinde mutlu ve huzurlu iken yalnız başına kaldığında ise huzursuz olur. Gülme ve azarlamayı ayırt eder. Dördüncü ayında bebek, başka bebeklerle ilgilenir ve diğer bebeklerin gülme veya ağlamalarından etkilenmeye başlar. Bir yaşına doğru gelen bir bebek, başkalarının sesini ve davranışlarını taklit eder. Bu dönemde bebekte sahiplik duygusunun henüz oluşmamasından dolayı, bebek oyuncakını kimseyle paylaşmak istemez ve arkadaşının oyuncakını almak için ise ağlar (Budak ve Akbaş, 2011: 43-44). Bebeklerin ilk iletişim aracı ağlamadır. Dil geliştikçe ağlama azalmaktadır. Ancak çocuk yeterli sözcük dağarcığına sahip olsa da ağlamayı hemen terk etmez. Çünkü çocuğun önce isteklerini konuşarak ne şekilde yerine getirebileceğini öğrenmesi gerekmektedir (Yavuzer, 2017: 65).

Bebeklik dönemi, güven-güvensizlik dönemi olarak nitelendirilmektedir. Güven-güvensizlik duygusu, çocuğun kişiliğinin oluşmasında oldukça etkilidir. Dünyaya gözlerini açan bir bebeğin görme, duyma, tat alma, koku alma, dokunma ve hareket duyuları aktiftir. Bir yaşına kadar olan çocuklarda, sevgi ve güven temeline dayalı annelik desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bu dönemde anne-çocuk arasındaki duygusal ilişki, tüm gelişmenin temelini oluşturmaktadır. Çünkü duygusal ilişki bebeğin fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişiminde büyük önem arz etmektedir. Annenin emzirmesi, dokunması ve teninin kokusu gibi etkenler, çocuğu duygusal yönden uyarmaktadır. Bu dönemde çocuk ve annenin beraber olması, özellikle güven duygusunun gelişmesi noktasında oldukça önemlidir. Annenin terk etmesi, ihmali ve sık sık bakıcının değiştirilmesi gibi bazı durumların yaşanması, bebeğin güven duygusunu olumsuz etkilemektedir (Bayraktar, 2015: 9-10).

Çocuğun en hızlı büyüyüp geliştiği 0-2 yaş dönemini kapsayan bebeklik döneminde, anne sütünün ve anne-çocuk arasındaki duygusal bağın çocuk üzerinde birçok önemli etkileri olduğu görülmektedir.

1.3.2.2. İlk Çocukluk Dönemi (2-6 Yaş)

İlk çocukluk dönemi, oyun dönemi olarak da tanımlanmaktadır. Bu dönemde çocuk bedensel ve devimsel açıdan önemli gelişme göstermekte, düzgün yürümekte ve

birçok işi kendi başına yapabilmektedir. Burada ailelerin yaklaşımları oldukça önemlidir. Eğer çocuk engellenmeyip destekleniyorsa, kendi kendine yemek yiyebilir ya da giyinebilir (Bakırcıoğlu, 2010: 259). Aynı yaş grubunda da olsa her çocuğun gelişimi kendine özgüdür. İlk çocukluk döneminde toplumsal ilişkilerde, dilde ve kişilik gelişiminde büyük değişimlerin olduğu önemli bir dönem olarak görülmektedir. Bu dönem, okul öncesi yıllar olarak da nitelendirilmektedir. İlk çocukluk döneminde çocukların düşünceleri simgesel olur ve nesneleri sınıflamayı öğrenmeye başlarlar (Gander ve Gardiner, 2015: 248-249). Bu dönemde çocuk meraklıdır ve sürekli soru sorar, her şeyi bilmek ve tanımak ister. Bu dönemde çocuk, kız veya erkek olduğunu ayırt etmeye başlar ve anne-babaya benzemeye çalışır. Kız çocuğu anneye hayranken erkek çocuğu babaya hayrandır. Bu süreçte kızın anneyi erkek çocuğun ise babayı benimsemesi kişiliğinin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Erkek çocuk erkek kimliğini babaya benzeyerek, kız çocuk ise kız kimliğini anneye benzeyerek kazanmaktadır (Çocuk ve Aile Eğitimi Komisyonu, t.y., s. 16-17).

Bu dönemde çocuğun kişilik gelişiminin büyük oranda tanımlanmış olması ve toplumsallaşmasından dolayı ailelerin çocuğa yaklaşımları oldukça önemlidir. Baskıcı ve boş vermişlik gibi aile içi yanlış tutumlar, anne, baba veya her ikisinin yokluğu, bakımevine bırakılma gibi durumların yaşanması güven ve bağımsızlık duygularının gelişmesi noktasında sorun teşkil etmekte ve çocuğu olumsuz etkilemektedir (Bayraktar, 2015: 11). Çocuk 2-3 yaş arasında çoğunlukla büyüklerinin sözünü dinlemez ve hatta tersini yapar. Kısıtlanması durumunda ise öfke ile karşılık verir. Her şeye dokunmak ister. Bu süreçte aile, çocuğa çok katı ve sert bir tutum sergilerse bu dönem hem çocuk hem de aile için daha zor bir hale gelir. Çocuk, dört yaşına geldiğinde daha uyumludur ve sosyal alanda başarılıdır. Beş yaşına gelen çocuk, daha istikrarlı bir gelişim sürecine girer ve kendisini rahatlıkla ifade edebilir. Çocuk altı yaşına geldiğinde ise tekrar dengesiz bir döneme girmektedir. Bu süreçte çocuk yaşlılarıyla iyi anlaşır ancak anne ve babasıyla veya büyükleriyle inatlaşabilir (Budak ve Akbaş, 2011: 67-68).

Çocukluğun her döneminde anne-baba önemli rol oynar. Ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiler çocuğun geleceğini büyük ölçüde etkileyecektir. Çocuk, ebeveynleri ile iyi ve sağlıklı bir ilişki içinde olduğu zaman gelecekte daha başarılı olacaktır (Siegel ve Bryson, 2020: 200).

1.3.2.3. Son Çocukluk Dönemi (6-12)

Okul yılları olarak nitelendirilen orta çocukluk döneminde çocukluk, 6 ile 12 yaş arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde zamanını çoğunlukla okulda geçiren çocuğun üzerinde yaşlıtlarının etkisi anne ve babasından daha fazla olmaktadır (Gander ve Gardiner, 2015: 340-341). Bu dönemi diğer dönemlerden ayıran özelliği, toplumun daha etkin bir rol oynadığı, sakin ve kararlı bir dönem oluşudur. Bu dönemde aile, çocuk için önemli olmasının yanında çocuk aynı zamanda yaşıt ilişkilerine de önem verir. Ayrıca okul, çocuğun gelişiminde etkin rol oynar (Akyüz, 2018: 100-101).

“Son çocukluk döneminde çocuk; motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiş ve dengenin gelişmesi sonucu hızlı yürüyebilen, futbol oynayabilen, ok atabilen, göz-el koordinasyonunun gelişmesi sonucu da iki elini bağımsız olarak kullanabilen bir birey haline gelmiştir” (Yavuzer, 2017:109).

Sınırlı olsa da mantıklı düşüncenin başladığı bu dönemde çocuklar, kuralların nedenlerini kavrayabilir ve uyarlayabilir (Şenol, 2006: 11).

6-12 yaş arasındaki çocuklarda şu gelişmeler görülmektedir (Bacanlı, 2002: 48-49):

- Gündelik oyunlar için fiziksel becerileri öğrenir, bedenini iyi kullanır ve oyunlarda da bedenini iyi bir şekilde kullanmayı öğrenir.
- Çocuğun büyümesi devam etmektedir. Çocuk büyürken aynı zamanda kendisinin ve bedeninin farkına varmaya başlar. Bu büyüme ve farkındalık, çocuğun kendisine ve bedenine yönelik kabullenme ve olumlu tutum geliştirme, onu benimseme olarak gelişim göreviyle karşı karşıya bırakır.
- Bu dönemde çocuk, yaşıtlarıyla geçinmeyi öğrenmiştir ve çocuk artık sosyalleşmiştir.
- Çocuk, uygun erkeksi ya da kadınsı rolü öğrenir. Cinsiyete uygun davranma bu dönemde davranış ağırlıklı olarak görülmektedir. (Erkekler / kızlar şöyle yapar gibi).
- Çocuk, gündelik yaşam için gerekli kavramları geliştirir.
- Bu dönemdeki çocukta vicdan, ahlak ve değerler sistemini geliştirir.

- Bu dönemde kişisel bağımsızlığına ulaşan çocuk, artık kendi başına davranışlarda ya da girişimlerde bulunabilir.
- Sosyal grup ve kurumlara yönelik tutum geliştirir. Dünyada yaşanan gelişmelere ilişkin görüş bildirmeye başlar.

Okul çağı dönemindeki çocuk üzerinde sadece anne-baba değil okul ortamı, arkadaşları ve öğretmenleri de etkili olmaya başlamıştır. Burada çocuğun yeni çevresinin olması, çocuğun ebeveynleri ile ilişkisinin değişime uğradığı ya da aile etkisinin artık olmadığı anlamına gelmemektedir. Yaşıtlarıyla vakit geçirmekten keyif alan çocuk, bu dönemde ayrıca fiziksel becerileri öğrenmekte ve gelişmektedir.

1.3.2.4. Ergenlik Dönemi (12-18)

Ergenlik dönemi çocuğun 12-18 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde artık çocuk zihinsel açıdan soyut kavramları anlayabilmektedir ve bu durum, onların bu kavramlarla işlem yapabilmelerini sağlar (Seven, 2011: 84). Ergenlik tanımı kültürlere ve adetlere göre farklılık gösterebilmektedir. Ergen, gelişim sürecinin ergenlik çağının başlamasıyla olgunluk arasında kalan döneminde kalan kişi olarak tanımlanabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre ise 10 yaşından 19 yaşına kadar olanlar ergendir (Graham ve diğ., 2013: 173). Yavuzer ergenlik dönemini biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın olduğu çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak açıklamaktadır. Yavuzer ergenliğin başlama yaşı noktasında bazı faktörlerin etkili olduğuna dikkat çekerek sosyo-ekonomik koşullar, sağlık ve beslenmenin ergenliğin başlama yaşını önemli derecede etkilediğini, bunun yanında iklimin de ergenliğin başlangıcında etkili bir faktör olduğunu belirtmiştir. Örneğin ılıman bölgelerde olgunlaşma daha erken başlamaktadır (2017:261). Ergenlik döneminde fiziksel ve cinsel gelişim, bilişsel gelişim, sosyal gelişim ve ruhsal ve duygusal gelişim yaşanmaktadır. Bu dönem başkalaşım ve değişim dönemi olarak da nitelendirilmektedir (Bayraktar, 2015: 14-16). Kalyoncu, fiziksel değişikliklerin başlamasının ergenliğin başlangıcı olarak kabul edildiğini, yetişkinlerin görev ve haklarına kavuşma ve evliliğin ise ergenliğin sona eriş zamanını belirlediğini söylemektedir (2009: 49). Çam, ergenlik dönemi gelişim görevlerini bedensel özelliklerini kabul edip etkili bir biçimde kullanmak, aile içinde duygusal bağımsızlığını

korumak, mesleğine karar vermek ve bu yönde hazırlanmaya başlamak, toplumsal rolünü üstlenmek, evliliğe hazırlanmak, ahlak sisteminin hızla gelişmesi ve değerlerin oluşmaya başlaması olarak sıralamıştır (2016: 45-46).

“Bir ergen, bedenini kabul etmeyi, uygun bir toplumsal role ulaşmayı, yaşlılarıyla olgun ilişkiler kurmayı, duygusal ve ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmeyi, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmayı içeren birtakım gelişim görevleriyle karşı karşıya gelir. Bu görevlerdeki başarı ya da başarısızlık geniş ölçüde yetişkinlikteki uyumu ve başarıyı belirler” (Gander ve Gardiner, 2015: 474). Önceki yıllarda sakin olan bir çocuk bu dönemde girişken, atak ve hareketli olabilir (Tarhan, 2014a: 117). Ergenlik döneminde çocukta otoriteye karşı olma, söz dinlememe, eleştirme, güvensizlik ve okulda başarısızlık gibi özellikler görülebilmektedir. Bu dönemde ailelerin yaklaşımları oldukça önemlidir. Sevgisini ve önemseyişini gösteren, güven veren, olumlu ve yapıcı davranan, görüş ve düşüncelerine değer veren, bu dönemin geçici bir bunalım dönemi olduğunun bilincinde olan, sabırlı ve anlayışlı olan ailelerin çocukları, bu dönemi daha mutlu ve daha sağlıklı geçirmektedir (Çocuk ve Aile Eğitimi Komisyonu, t.y., s. 71-73). Ergenlik dönemindeki çocuklarda ders dinlemede sıkıntı, öğretmen, aile ve arkadaşlık ilişkilerinde sorunlar, benlik saygısında azalma, depresyon, duygu durumunun değişkenlik göstermesi, yasal sorunlara neden olacak riskli ve tehlikeli davranışlarda bulunma gibi durumlar görülebilmektedir. Yine bu dönemde enerjik olma, yaratıcılık, cana yakın olma, kolay ilişki kurabilme, hoşgörülü ve esprili olma gibi olumlu özellikler olabilmektedir (Karataş, 2009: 124-125). Bu dönemde görülen fiziksel, psikolojik, duygusal ve davranışsal değişimler çocukta depresyona neden olabilmektedir. Bu dönemde mutsuzluk, öfke, huzursuzluk, dikkat ve konsantrasyon bozukluğu, unutkanlık, aşırı yeme veya iştahsızlık, karamsarlık, unutkanlık, sürekli yalnız kalmayı isteme, uyku düzeninin bozulması, kendine güvensizlik ve anne-baba ile çatışma gibi bazı depresyon göstergeleri olabilmektedir (Çocuk ve Aile Eğitimi Komisyonu, t.y., s. 112-113). Ergenlik döneminde gelecek endişesi, töresel ve dinsel konularla ilgili sorunlar görülebilmektedir (Kalyoncu, 2009: 53). Ergenlik döneminde çocukta görülen ruh halindeki değişiklikler, aslında hem vücuttaki fizyolojik değişikliklerin hem de düşünce sisteminde oluşan değişikliklerin etkisi sonucu ortaya çıkmaktadır (Grant, 1999: 28). Ergenlik dönemindeki çocuk, ruhsal açıdan hızlı değişimlerin etkisiyle aslında zor bir dönemden geçmektedir. Burada çocuğun bu

dönemi sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi hususunda sadece ebeveynlerin değil aynı zamanda çocuğun çevresinde olan diğer yetişkinlerin de bilinçli, sabırlı ve olumlu yaklaşım içerisinde olmaları gerekir.

1.4. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE ÇOCUK HAKLARI

Çocuğun da bir birey olduğu ve bu doğrultuda tıpkı yetişkinler gibi isteklerinin, haklarının ve görüşlerinin olduğu unutulmamalıdır. Çocuk haklarının uluslararası hukuk ile korunması amacıyla bir örgütün kurulmasının gerekli olduğu düşüncesi ilk defa 1894 yılında Jules de Jeune tarafından ileri sürülmüştür. Kadınların, gençlerin ve annelerin korunmasına yönelik ilk resmi girişim 1912 yılında İsviçre’de yapılmıştır. Yine bu amaç çerçevesinde benzer bir diğer çalışma ise Belçika’da gerçekleştirilmiştir (Müftü, 2011: 265). Sonraki yıllarda çocuk haklarının korunması ve güvence altına alınması için uluslararası sözleşmelerde birtakım önemli çalışmalar yapılmıştır.

Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarını belirten Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocuk haklarını korumaya yönelik olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, çocuğun yüksek yararının temel alındığı, başta yaşama hakkı olmak üzere düşünce, eğitim ve sağlık gibi birçok hakka yönelik içeriği bulunan ve en geniş katılımı olan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ’si⁴, çocuk haklarına yönelik yapılan uluslararası önemli çalışmalardır.

Çocuk haklarının korunmasına ilişkin uluslararası metinler arasında ‘Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle İlgili İhtiyari Protokol’, ‘Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmamaları İle İlgili İhtiyari Protokol’ ve ‘Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol’ bulunmaktadır (Akyüz, 2018: 9).

Birleşmiş Milletler gibi çocuk haklarının korunmasına yönelik önemli çalışmalar yapan ve bu kapsamda sözleşmeler hazırlayan bir diğer örgüt ise Lahey Devletler Özel

⁴ Birleşmiş Milletler tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme sinden sonra dünya genelinde her yıl 20 Kasım’da Dünya Çocuk Günü kutlanmaktadır. Bu özel günde okula gidemeyen ve korunmasız çocuklara yönelik farkındalık oluşturulmaktadır (UNICEF Türkiye Milli Komitesi Dünya Çocuk Günü’nü..., t.y.).

Hukuku Konferansı'dır. Sözleşmelerin çoğu ülkeler tarafından onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmelerde çocuğun yüksek yararı temel alınmıştır. Çocuklara dair düzenlenen sözleşmelerden bazıları şunlardır (Akyüz, 2018: 9-10):

- 1956 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme
- 1958 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme
- 1961 tarihli Küçüklerin Korunmasında Makamların Yetkisine Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme⁵
- 1965 tarihli Evlat Edinmeye İlişkin Kararların Tanınması, Uygulanacak Hukuk ve Yetkiye Dair Sözleşme
- 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme
- 1973 tarihli Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme
- 1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşme
- 1993 tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme
- 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Tedbirleri Hakkında Yetkiye, Uygulanacak Kanuna, Tanıma, Tenfize ve İşbirliğine Dair Sözleşme⁶
- 2007 tarihli Çocuk İçin Nafaka İle Aile İlişkilerinden Doğan Her Türlü Nafakanın Uluslararası Tahsiline Dair Sözleşme
- 2007 tarihli Nafaka Mükellefiyetine Uygulanacak Hukuka Dair Protokol

⁵ Türkiye'nin de taraf olduğu '1961 tarihli Küçüklerin Korunmasında Makamların Yetkisine Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme'nin, uygulama alanı oldukça kapsamlıdır. Sözleşme velayetin tesisi, çocuğun bir kuruma yerleştirilmesi, çocuğun şahıs ve mal varlığının korunmasına yönelik konuları kapsayan hükümler içermektedir (Karataş, 2017: 912).

⁶ '1996 tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Tedbirleri Hakkında Yetkiye, Uygulanacak Kanuna, Tanıma, Tenfize ve İşbirliğine Dair Sözleşme', Türkiye'de 01.02.2017 tarihinde yürürlüğe girerek Türk hukuk mevzuatına dâhil olmuştur (Karataş, 2017: 911).

Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı'nın çocuklarla ilgili yaptığı sözleşmelerin daha çok nafaka yükümlülüğü, evlat edinme ve çocuğun korunmasına yönelik olduğu görülmektedir.

Çocuk işçiliğine dair yapılan sözleşmeler de bulunmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 1973 tarih ve 138 sayılı Asgari Yaş Sözleşmesi ile çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasını ve 1999 tarihli 182 sayılı Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Önlenmesi Sözleşmesiyle de çocuk işçiliğinin olumsuz yönlerinin sona erdirilmesi yönünde önlemlerin alınmasını öngörmektedir (Gülçubuk, 2012: 78).

Avrupa Konseyi, çocuk haklarına ilişkin iki önemli sözleşme yapmıştır. İlki 1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi diğeri ise 2007 tarihli Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Avrupa Sözleşmesi'dir (Akyüz, 2018: 11). Türkiye, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni 9 Haziran 1999 tarihinde imzalamış ve 18 Ocak 2001 tarihinde ise onaylamıştır. Sözleşmenin amacı, çocukların yüksek çıkarları için haklarını geliştirmek, onlara usule ilişkin haklar tanımak ve bu hakların çocukların doğrudan ve diğer kişiler veya organlar tarafından bir adli merci önündeki, kendilerini ilgilendiren davalar hususunda bilgilendirilmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesini teminen kullanılmasını kolaylaştırmak olarak belirtilmiştir (TBMM Çocuk Haklarının Kullanılmasına..., 2001: 248-249).

Çocuklara yönelik önemli konuların konuşulduğu organizasyonlardan biri yüksek katılımı ile gerçekleştirilen Dünya Zirvesi'dir. 3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında düzenlenen ve Dünya Zirvesi olarak bilinen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı Rio de Janeiro'da yapılmıştır. Konferans sonrasında yayınlanan Gündem 21 adlı doküman, çevre sorunlarını ele alması ve bu çerçevede bilinç oluşturma hedefi ile önemli bir yere sahiptir. Gündem 21'in uygulanmasını sağlayacak olan taraflardan biri de çocuklardır ve buna yönelik çocukların eğitilmesi önemli görülmüştür. TÜBİTAK ve TEMA Vakfı tarafından yayınlanan 'Çocuklar ve Gündem 21' adlı kitapta sürdürülebilir kalkınmada herkesin çocuklar için seferber olması ve özellikle kız çocuklarının eğitiminin üzerinde durulması gereği ifade edilmiştir (1997: 17). Gündem 21'de ayrıca çocuk sağlığının korunması yönünde eylemler kısmında hükümetlerin, yerel ve sivil toplum kuruluşların işbirliği ile çocuklara yönelik sağlık hizmetlerinin arttırılması, bulaşıcı hastalıkları

önleyebilmek adına yetişkinlere eğitim verilmesi, çocukları fuhuş ve iş yerlerindeki kötü çalışma şartları ve sömürülmelerine karşı korumak adına yasal önlemlerin alınması gereği vurgulanmıştır (TÜBİTAK, TEMA Vakfı, 1997: 35).

Çocuklara yönelik uluslararası çalışmalarda genel olarak çocuk sağlığı, çocuk eğitimi, çocuk haklarının korunması ve kullanımı, çocukların istismara ve ihmale karşı korunması gibi konulara yer verilmiştir. Ancak çocuk haklarına dair en kapsamlı maddelerin yer aldığı ve çoğu ülkenin onayladığı sözleşme Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'dir.

1.4.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

Günümüzdeki Birleşmiş Milletlerin öncüsü olan ve 10 Ocak 1920 tarihinde kurulan Milletler Cemiyeti, 5 maddeden oluşan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ni 1924 yılında yayınlamıştır. Bildirge, uluslararası alanda çocukların korunmasına ilişkin gerçekleştirilen ilk sözleşme olması nedeniyle önemli görülmüştür.

Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, çocukların daha güvenli bir ortamda yaşamasının sağlanması, fiziksel ve ruhsal açıdan gelişmesine olanak sağlanması, terk edilen çocukların korunması, aç çocukların beslenmesi, felaket anında çocuklara gerekli yardımların yapılması ve çocuğun hayatını kazanabilecek hale getirilmesi ve her türlü istismara karşı korunması gibi konuları içermiştir ancak İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla bildirgenin herhangi bir yaptırımını kalmamıştır (Kurt, 2016: 104).

1.4.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi

UNICEF'in kuruluşunun ardından Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi düzenlenerek daha kapsamlı hale getirildi. Yeni çocuk hakları bildirgesi olarak 10 maddeden oluşan 'Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi', 20 Kasım 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilerek yürürlüğe girdi (Müftü, 2011: 266). Tüm dünya çocuklarına yönelik olan bu bildiride çocuk haklarına dair 10 madde yer almaktadır. Bildiride bulunan çocuk haklarına ilişkin prensiplerin ulusları bağlayıcı bir Sözleşme haline dönüştürülmesi Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin kabul edilmesiyle olmuştur (Onat ve Akço, 2012: 76-77). Her çocuğun çıkarılacak yasalarda en yüksek çıkarının gözetilmesi, sosyal güvenlikle yararlanması,

maddi desteğe ihtiyacı olan ailelere çocuğun daha iyi koşullarda büyümesi adına devletin yardım etmesi, çocuğa eğitim hakkının verilmesi, çocuğun her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunması gibi konuların yer aldığı Bildirge'nin maddeleri şu şekilde sıralanmıştır (UNICEF, 1998: 621-622):

- 1. İlke: Bu ilkede her çocuğun din, dil, ırk, renk, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi hiçbir ayırım yapılmaksızın Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nden faydalanması gerektiği vurgulanmıştır.
- 2. İlke: Çocuğun özel olarak korunması, yasalar ve ilgili kurumların desteği ile fiziksel, zihinsel, ruhsal ve toplumsal olarak sağlıklı koşullarda yetişmesinin sağlanması ve bu çerçevede çıkarılacak bütün yasalarda çocuğun en yüksek yararının gözetilmesi gereği belirtilmiştir.
- 3. İlke: Tüm çocukların doğduğu andan itibaren bir adı ve bir devletin vatandaşı olması hakkının olduğu ifade edilmiştir.
- 4. İlke: Çocuklar sosyal güvenlik haklarından yararlanmalıdırlar. Çocukların sağlıklı bir şekilde büyümeleri için gerek kendisine gerekse annesine doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve korunmanın sağlanması gereği bu ilkede belirtilmiştir. Ayrıca çocukların beslenmesi, barınması ve oyun olanaklarının da sağlanması gerekmektedir.
- 5. İlke: Bu ilke ise engellilerin hakları üzerinedir. Zihinsel, fiziksel veya sosyal açıdan engelli olan çocuğun gerekli tedavisi, bakımı ve eğitimi sağlanmalıdır.
- 6. İlke: Çocuğun gelişiminde şüphesiz aile büyük rol oynamaktadır. Çocuğun doğduğu andan itibaren annesinin ve babasının şefkatine ihtiyacı vardır. Maddi desteğe ihtiyacı olan çocuğu aile ortamından ayırmadan gerekli bütün olanakların devlet ve toplum tarafından sağlanması gereklidir.
- 7. İlke: Çocuğun en önemli haklarından biri ise eğitim hakkıdır. Bu ilkede her çocuğa eğitim hakkının verilmesi gerektiği ve eğitimin ilk aşamalarının ise parasız ve zorunlu olması gerektiği vurgulanmıştır.
- 8. İlke: Çocuk, hangi koşulda olursa olsun koruma ve kurtarma gibi durumlarda gerekli olanaklardan ilk yararlananlardan olmalıdır.
- 9. İlke: Bu ilke çocuk istismarına yönelik olması nedeniyle önemlidir. Çocuğun her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunması gerektiği belirtilmiştir. Çocuğun iş yerlerinde çalıştırılmasına ilişkin değinilen bu ilkede, çocuğun

uygun bir asgari yaştan önce çalıştırılmayacağı ayrıca sağlığını, eğitimi, gelişimini, zora sokacak ve engelleyecek bir işe girmesine izin verilmeyeceği ifade edilmiştir.

- 10. İlke: Bu ilkede yine çocuğun ırk, dil, din ve cinsiyet gibi her türlü ayrımcılığa teşvik eden uygulamalara karşı korunması gerektiği belirtilmiştir.

1.4.3. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş ve 2 Eylül 1990'da ise yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise Sözleşme'yi 14 Eylül 1990'da imzalamıştır. Sözleşme, en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesi olması açısından önemlidir.

Sözleşme 1994'te Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmış 27 Ocak 1995 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin Sözleşme'yi onaylaması sonrası çocuk haklarının tanıtılması yönünde bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda Türkiye'de çocukların temel alındığı ve haklarının tartışıldığı Ulusal Çocuk Kongresi 2000 yılında gerçekleştirilmiştir. 1995 yılından itibaren beş yıl için hedeflenmiş olan çocuk haklarının tanıtım kampanyası tamamlanmıştır. Bu süreçte her kesimden çocuğun katılımıyla tüm illerde çalışacak komisyonlar kurulmuştur ve söz konusu il sınırındaki çocukların sorunlarına ilişkin konular ele alınıp tartışılmıştır. Her ili temsilen bir çocuk seçilmiş ve kongre sonrasında çocuklar tarafından bir bildiri yayınlanarak Cumhurbaşkanı'na sunulmuştur (Ertürk, 2011: 77).

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde taraf devletlerin sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini takip edebilmek ve inceleyebilmek için Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur. Taraf devletler, Sözleşme'de yer alan çocuk haklarını yürürlüğe koyma noktasında aldıkları önlemlere dair raporlarını belirlenen süre içerisinde komiteye sunmaktadırlar. Devletlerin, tüm çocukları koruma sorumluluğu olduğunu belirten ve çocuğun yüksek yararının gözetildiği Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 54 maddeden oluşmaktadır. Sözleşme'ye göre 18 yaşından küçük herkes çocuktur. Sözleşme'nin maddelerine göre çocuklar eşittir ve hiçbir ayırım⁷ gözetilemez,

⁷ UNICEF raporlarına ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne göre kadına yönelik ayrımcılık ciddi boyuttadır ve kadınlar bu ayrımcılığa henüz çocukken uğramaya başlamaktadır. Ebeveynlerin gösterdiği özend, sağlıkta ve eğitimde erkek çocuk daha avantajlı olmaktadır. Dolayısıyla çoğu

çocuğun yüksek yararı temel alınır, çocuğun yaşama, kendini ifade etme, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü gibi hakları vardır ve bu hakların korunmasında ve gerekli önlemlerin alınmasında devletler sorumludur. Sözleşme’de ayrıca çocuk haklarının korunması bağlamında medyanın önemine, çocukların ihmal ve istismara karşı korunmaları gerektiğine yer verilmiştir. Sözleşme’nin çocuk hakları bağlamında önemli görülen bazı maddelerine kısaca değinilmiştir (UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuk..., 2017: 4-21):

- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’nin 2. maddesi, taraf devletlerin çocukları hangi dile, ırka, cinsiyete ve sosyal kökene mensup olursa olsun ayırım gözetmeksizin koruması gerektiğini belirtmektedir.
- Madde 3’te çocuğun yüksek yararının temel ilke olduğu belirtilmektedir. Buna göre tüm kamu kurum ve kuruluşların, mahkemelerin, yasama organlarının çocuklara yönelik yürüttüğü her türlü faaliyetlerde çocuğun üstün yararını gözetmelidir.
- En temel hak yaşama hakkıdır. 6. madde, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğuna dikkat çekmekte ve bu noktada devletlerin çocuğun hayatta kalması için sorumlu olduğu ve bu yönde azami çaba göstermeleri gerektiği ifade edilmektedir.
- Madde 12, çocuğun görüşlerini ifade etme hakkına yer vermesi açısından önemlidir. Bu madde, çocukların her türlü konuda görüşlerini ve fikirlerini serbest bir şekilde ifade etmek hakkına sahip olduğunu belirtmektedir.
- Madde 13, çocuğun yazılı, sözlü, basılı veya çocuğun belirlediği başka bir araçla kendini ifade etme ve görüşlerini özgürce açıklama hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda çocuk, kitle iletişim araçları vesilesiyle düşüncesini özgürce açıklayabilmelidir.
- Sözleşme’nin 14. maddesi ise, çocuğun düşünce hakkını yeniden vurgulamakta, bunun yanında vicdan ve din özgürlükleri hakkına da saygı gösterilmesi gerektiğini açıklamaktadır.
- “Taraf Devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını

geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar.” *İfadelerinin yer aldığı Sözleşme’nin 17. maddesi ise medyanın çocuk hakları konusundaki önemine ve rolüne dikkat çekmektedir.*

- Sözleşme’nin 19. maddesi ihmal ve istismarın önlenmesine karşı taraf devletlere bazı yükümlülükler getirmektedir. Bu maddeye göre çocuğun her türlü bedensel ya da zihinsel saldırı, şiddet, ihmal ve istismara karşı önlemlerin alınmasına vurgu yapılmıştır.
- Sözleşme’nin 22. maddesi ise mülteci çocukların⁸ haklarını kullanabilmesi, korunması ve insani yardımdan yararlanması bağlamında taraf devletlerin gerekli önlemleri alacağı vurgulanmaktadır.
- Çocukların yaşama, eğitim ve barınma gibi haklarının yanında sağlık hakkı da vardır. Sözleşme’nin 24. maddesinde tüm çocukların en iyi sağlık hizmeti alabilmeleri adına devletlerin gerekli çabayı gösterecekleri belirtilmektedir.
- Madde 26, çocuğun sosyal güvenlik hakkının teminat altına alınmasını içermektedir. Bu maddeye göre her çocuğun sosyal güvenlikden yararlanma hakkı vardır.
- Çocuğun önemli haklarından biri olan eğitim hakkına yönelik içerik Sözleşme’nin 28. maddesinde yer almaktadır. Her çocuğun eğitim hakkına sahip olduğu belirtilen bu maddede eğitimde fırsat eşitliği temel alınır ve fırsat eşitliğini sağlamak için ilköğretim herkes için zorunlu ve parasız hale getirilir, eğitim ve meslek seçimine yönelik bilgiye bütün çocukların ulaşması sağlanır.
- Madde 32’ye göre çocuğun eğitimine zarar geleceği, bedensel, zihinsel, ruhsal ve ahlaksal açıdan zarar göreceği ve ekonomik sömürüye maruz kalacağı bir işte çalıştırılmaması gerekmektedir. Bu tür olumsuzlukların yaşanmaması için taraf devletler gerekli önlemleri almalıdır.
- Madde 34’te, çocukların her türlü cinsel sömürüye karşı korunması vurgulanmıştır. Bu bağlamda çocukların pornografik nitelikli gösterilerde kullanılmasının engellenmesi için devletlerin her türlü önlemleri alması ifade edilmektedir.

⁸ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, bir mülteci sözleşmesi değildir ancak sözleşmenin tüm çocuk hakları ile ilgili hükümleri içermesi ve 22. maddeden de anlaşılacağı üzere mültecilere ilişkin hükümlere yer vermesinden dolayı mülteci çocuklara da uygulanmaktadır (Odman, 2008: 7).

- Sözleşme'nin 35. maddesinde çocuğun kaçırılma, satılma ve fuhuşa konu olma gibi istismara uğramalarının önlenmesi hususunda devletlere birtakım sorumluluklar verilmiştir.
- Sözleşme'nin 36. maddesinde çocuğun hayatına herhangi bir biçimde zarar gelebilecek her türlü sömürüye karşı korunması gerektiği vurgulanmaktadır.
- Sözleşme'nin 39. maddesinde ise ihmal, istismar, işkence gibi her türlü insanlık dışı kötü muameleye maruz kalan çocukların, gerek ruhsal gerekse fiziksel açıdan yeniden sağlığına kavuşması amacıyla gerekli çalışmaların ve önlemlerin alınması ifade edilmektedir.

Sözleşme'nin maddelerinde görüldüğü gibi çocuk haklarına yönelik öne çıkarılan 4 temel ilke vardır. Bunlar; ayrımcılık yapmama, çocuğun üstün yararı, çocuğun gelişimini sağlama ve katılımdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, çocuk haklarına yönelik önemli birçok konuyu kapsamaktadır. Taraf devletler, söz konusu maddeler doğrultusunda çocuk haklarını dikkate almalı ve bu yönde çalışmalar yapmalıdır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, çocuklara karşı ayrımcılık zeminleri ve ayrımcılıktan etkilenen çocuk kesimlerini şu şekilde sıralamıştır (UNICEF, 1998: 28):

- 1- Cinsiyet temelinde ayrımcılık
- 2- Irk, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı
- 3- Etnik köken
- 4- Dil
- 5- Doğumda nüfusa kaydedilmeyen çocuklar
- 6- İkiz doğan çocuklar
- 7- Şans getirmeyeceğine inanılan günlerde doğan çocuklar
- 8- Anormal koşullarda doğan çocuklar
- 9- Kimsesizler
- 10- Kalınan yer (farklı iller, evsiz çocuklar, kurumlara yerleştirilen çocuklar, sokaklarda yaşayan ya da çalışan çocuklar vb.)
- 11- Yargı önünde suç isnat edilen çocuklar
- 12- Silahlı çatışmaların etkilediği çocuklar

- 13- Çalışan çocuklar
- 14- Şiddete maruz kalan çocuklar
- 15- Dilenen çocuklar
- 16- HIV/AIDS olan çocuklar
- 17- Roman, Çingene, gezginci ve göçebe çocuklar
- 18- Belirli bir ülkenin çocuğu/uyruğu olmayan çocuklar (göçmen, kaçak olarak gelenler, göçmen işçilerin çocukları ve mülteciler)
- 19- Doğal felaketler sonucu zarar gören çocuklar
- 20- Yoksul çocuklar
- 21- Ulusal zenginliğin eşitsiz dağılımı
- 22- Toplumsal statü-sosyal dezavantaj-sosyal eşitsizlikler
- 23- Ekonomik sorunlardan etkilenen çocuklar
- 24- Anne-babanın mal varlığı
- 25- Anne-babanın dini
- 26- Evlilik dışı çocuklar
- 27- Tek ebeveynli çocuklar

1989 yılında yayınlanan Dünya Çocuklarının Durumu adlı raporda Sözleşme ile ilgili bilgiler verilmiş, öncelikle ailelerin kendi çocuklarının haklarını koruyabilmesi için gerekli koşulların oluşturulmasında başta hükümetler olmak üzere, yetişkinler ve uluslararası topluluğun sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Ailelerin çocuklarının haklarını korumada yetersiz kalmaları ve bu sorumluluklarını yerine getiremedikleri ya da savaş ve doğal afetler gibi durumlarda devreye yine hükümetlerin ve uluslararası toplulukların girerek çocukları korumak noktasında gerekli koşulları sağlaması gerekmektedir (UNICEF, 1989: 12). Şirin, çocuk haklarını sadece devletin, kurumların ve yetişkinlerin değil aynı zamanda çocukların da kendi haklarını bilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Çocuğa haklarını öğretebilmek için öncelikle yetişkinlerin, annelerin, babaların, büyük annelerin ve büyük babaların çocuk haklarının neler olduğunu, ne anlama geldiğini, neyi kapsadığını bilmesi gerekmektedir. Böylelikle çocuk haklarını öğrenen yetişkinler, bu hakları çocuğa nasıl öğreteceğini daha iyi bilecektir (2015: 37). Çocuk hakları eğitiminin, insan hakları eğitiminin temelini oluşturduğunu söyleyen Akyüz bu eğitimin çocuklara, yetişkinlere ve topluma sağladığı yararları şu şekilde sıralamıştır (2018: 15-17):

- Çocuk haklarına yönelik eğitim, çocuğun sahip olduğu hakları ve sorumlulukları öğrenmesini sağlar.
- Böyle bir eğitim, çocuğu toplumda sorumlu bir yaşantıya hazırlar.
- Kamu yetkililerine verilen eğitimle, olası ihlalcı davranışların azalmasına katkı sağlanır.
- Çocuk hakları eğitimi, çocukların özellikle ihmal ve istismardan korunmaları noktasında önemli rol oynar.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde yer alan maddelerde çocuk haklarının korunmasında ailenin önemli rol oynadığı görülmektedir. Ailenin, çocuğu koruyabilmesi için çocuk haklarını çok iyi öğrenmesi ve aynı zamanda çocuğa öğretmesi gerekmektedir.

1.5. TÜRKİYE'DE ÇOCUK HAKLARI

Türkiye'de çocuğu her türlü tehlikelerden korumaya ilişkin yapılan düzenlemelere Tanzimat Dönemi'nde ağırlık verilmiştir. Tanzimat Dönemi'nde İstanbul'da kurulan Darüşşafaka, yetim çocuklara ve maddi olanakları yetersiz olan çocuklara yönelik eğitim olanağı sağlamıştır. Bu kurum günümüzde de hala yetim ve kimsesiz çocukları yetiştirmeye devam etmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonra çocuğun korunmasına ilişkin birçok kanun çıkarılmıştır. Bunların başında ise 4.04.1926 tarih ve 743 sayılı Türk Medeni Kanunu gelmektedir (Akyüz, 2018: 432-435).

Ülkemizde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, bütün dünya çocuklarına armağan edilen ilk ve tek bayramdır. Türkiye'nin milli bayramı olan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, her yıl 23 Nisan günü kutlanmaktadır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamıştır ve Sözleşme, 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'ye göre taraf ülkelerin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesine dönemsel olarak ulusal rapor sunmaları gerekmektedir. Türkiye ilk raporunu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin Cenevre'de yapılan 27. oturumu sırasında, 23 Mayıs 2001 tarihinde sunmuştur. Çocuklar için yapılan uluslararası çalışmalardan biri de Dünya Çocuk Zirvesi'dir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 7 Aralık 1999 tarihli oturumunda dünya çocuklarının durumunu görüşmek amacıyla birçok ülkenin katılımıyla Eylül 1990

tarihinde New York'ta gerçekleştirilen Dünya Çocuk Zirvesi kararlarının izlenmesi amacıyla 19-21 Eylül 2001 tarihleri arasında New York'ta 'Çocuk Özel Oturumu' düzenlenmesi kararını almıştır. Türkiye, 1990 tarihinde gerçekleştirilen Dünya Çocuk Zirve'sine dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal başkanlığındaki bir heyetle katılmıştır. 19-21 Eylül 2001 tarihlerinde yapılması planlanan Çocuk Özel Oturumu ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde yaşanan terörist saldırıları nedeniyle ertelenmiştir. Böylece oturum, 8-10 Mayıs 2002 tarihlerinde yapılmıştır. Türkiye ayrıca, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek olarak hazırlanan 25 Mayıs 2000 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen ve imzaya açılan Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol'ü ve Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmalarına İlişkin İhtiyari Protokol'ü 8 Eylül 2000 tarihinde imzalamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı Çocuk Hakları Konusunda..., t.y.).

'Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi', Türkiye'de 25 Kasım 2010'da onaylanmıştır. Sözleşmenin amacı çocukların cinsel sömürü ve istismarını engellemek, cinsel sömürüye ve istismara maruz kalan çocukların haklarını korumak ve çocukların cinsel sömürü ve istismarına karşı ulusal ve uluslararası işbirliği geliştirmek olarak belirlenmiştir (T.C. Resmî Gazete Avrupa Konseyi Çocukların..., t.y.).

Türkiye-Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) Ülke İşbirliği Programı 2016-2020 yılına ait raporu yayınlanmıştır. Raporda 2018 yılında çocuklarla ilgili ulaşılan temel sonuçlardan bazıları şunlardır (Türkiye-UNICEF Ülke..., 2018: 9-11):

- Dezavantajlı çocuklar da dâhil olmak üzere tüm çocuklara yönelik eğitim sisteminin kaliteli hizmet sunma kapasitesi arttırılmıştır.
- Türkiye - UNICEF Ülke İşbirliği Programı, dezavantajlı mülteci çocukların yaygın eğitim programları aracılığıyla eğitim sistemine dâhil edilmesine yardım etmiştir.
- Çocuklara ve gençlere yönelik denetimli serbestlik çerçevesini güçlendiren yeni bir risk değerlendirme aracı geliştirilerek uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda cinsel suç mağduru çocuklar da dâhil olmak üzere tüm çocuklar için

geliştirilen çocuk dostu adli görüşme odalarının kullanımına dair birtakım eğitim ve farkındalık faaliyetleri yürütülmüştür.

- Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin ‘Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı’ hazırlanmış ve bu çerçevede 1.900 hizmet sağlayıcıya uyumlaştırılmış rehberler dağıtılmıştır.
- Çocuk işçiliğiyle ilgili mücadelede devletin, sivil toplumun ve özel sektörün çalışmalarına destek sağlanmıştır.
- Olumlu beslenme uygulamalarının yaygınlaşmasını teşvik etmek amacıyla Dünya Gıda Programı işbirliğinde, mülteci ailelerdeki bebek ve küçük çocukların beslenmesine ilişkin Göçmen Sağlık Merkezlerindeki sağlık uzmanlarına eğitimler verilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), yayınladığı haber bülteninde mevcut ve gelecekteki çocuk nüfusun demografik yapısı, sağlık, eğitim ve işgücü gibi sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin verilere yer vermiştir. 2020 yılına ait çocuğa ilişkin veriler şöyledir (TÜİK İstatistiklerle Çocuk..., 2021):

- *Türkiye’de çocuk nüfusu:* Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’nin (ADNKS) çocuk nüfusuna yönelik elde ettiği verilere 2020 yılsonu itibarıyla, Türkiye nüfusu 83 milyon 614 bin 362 kişi iken bunun 22 milyon 750 bin 657’sini çocuklar oluşturmuştur. Çocuk nüfusun % 51,3’ünü erkek çocuklar oluştururken % 48,7’sini ise kız çocuklar oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler tanımına göre; 0-17 yaş grubunu içeren çocuk nüfus, 1970 yılında toplam nüfusun % 48,5’ini oluştururken bu oran 1990 yılında % 41,8 ve 2020 yılında % 27,2 olmuştur.
- *Çocuk nüfus oranının en yüksek olduğu il:* Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 2020 yılında illerin toplam nüfusları içindeki çocuk nüfus oranının en yüksek olduğu il, % 45,3 ile Şanlıurfa olmuştur. Şanlıurfa ilini % 42,8 ile Şırnak ve % 40,9 ile Ağrı izlemiştir. Çocuk nüfus oranının en düşük olduğu üç il ise % 17,3 ile Tunceli, % 18,1 ile Edirne ve % 18,7 ile Kırklareli olmuştur.

Resmi kız çocuk evlilikleri: Evlenme istatistiklerine bakıldığında, 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında % 7,3 iken bu oran 2020 yılında % 2,7'ye düşmüştür. Diğer taraftan, aynı yaş grubunda olan erkek çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2002 yılında % 0,5 iken bu oran 2020 yılında % 0,1 olmuştur.

- *Yaş grubu 15-17 olan çocuklarda işgücüne katılma oranı:* Hanehalkı İşgücü Araştırması 2020 yılı sonuçlarına göre; 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı % 16,2 olmuştur. İşgücüne katılma oranı cinsiyete göre bakıldığında bu oranın erkek çocuklar için % 23,4 kız çocuklar için ise % 8,6 olduğu belirlenmiştir.

Bebek ölüm hızı: Ölüm ve ölüm nedeni istatistiklerine göre; 2009 yılında bebek ölüm hızı binde 13,9 iken 2019 yılında binde 9,1'e düşmüştür. 2009-2019 yılları arasında bebek ölüm hızı erkek bebekler için binde 14,6'dan binde 9,8'e, kız bebekler için ise binde 13,1'den binde 8,4'e düşmüştür. Doğumdan sonraki beş yıl içinde ölme olasılığını ifade eden beş yaş altı ölüm hızı, 2009 yılında binde 17,7 iken 2019 yılında binde 11,2'ye düşmüştür. Beş yaş altı ölüm hızı cinsiyete göre bakıldığında 2009-2019 yılları arasında beş yaş altı ölüm hızının erkek çocuklar için binde 18,5'ten binde 12,0'a, kız çocuklar için binde 16,8'den binde 10,3'e düştüğü belirlenmiştir.

Çocuk güvence altına alınırken sadece mağdur olan çocukların değil aynı zamanda suça yönelen çocukların da haklarının gözetilmesi ve korunması gerekmektedir. Nitekim 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, gerek korunma ihtiyacı olan çocukların gerekse suça sürüklenen çocukların korunması ve haklarının güvence altına alınmasına yönelik hükümler içermektedir. Çocuğun suça sürüklenmesinde bazı etkenler söz konusudur. Bu etkenler şu şekilde sıralanmıştır (Bayraktar, 2015: 96):

- Çocuğun gelişmesinde ve korunmasında anne ve baba önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla çocuğun aile⁹ ortamında yaşadığı iletişim, çatışma ve ekonomik gibi durumlar çocuğu doğrudan etkilemektedir.

⁹ Aile içindeki duygusal etkileşimin eksikliği çocukları birçok açıdan olumsuz yönde etkilemektedir. Duygusal etkileşim azlığı bebeğin gelişimini geciktirip engelleyebilir, yemek yememek ve altını ıslatmak

- Çocuğun yaşadığı ortamdaki sosyal, kültürel ve fiziksel etkenler, çocuğun suça yönelmesine neden olmaktadır.
- Çocuğun arkadaş grubu ve boş zamanda yaptığı etkinlikler çocuğun suça sürüklemesindeki etkenlerden biridir.
- Okul ve iş yaşamı, çocuğun suça sürüklemesinde etken rol oynamaktadır.
- Yoksulluk, işsizlik, şiddet kültürü, göç, ayrımcılık, çarpık kentleşme, aşırı tüketim, erkek egemen aile ve toplum yapısı çocuğun suça yönelmesiyle ilgili etkenlerdendir.
- Çocuğun suça sürüklemesindeki önemli etkenlerden biri de sosyal devlet anlayışından uzak olma durumudur.

Türk Ceza Kanunu'nda hükümler yer almıştır ve 'çocukların cinsel istismarına ilişkin suçlar' ayrı bir başlıkta düzenlenmiştir. İlgili suçların tespitinde Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Ticareti, Fuhuşu ve Pornografisinin Önlenmesine Dair Ek Protokol hükümleri dikkate alınmıştır (Avcı, 2011: 100).

Mustafa Ruhi Şirin, Türkiye'de çocuk hakları ve çocuk görüşleri konularına verilen önemin artırılmasına yönelik neler yapılacağı hususundaki konuşmasında, çocuk hakları öğretiminin gerçekleşmesi ve çocuk haklarının öncelikle yetişkinlere öğretilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Böylelikle yetişkinler aracılığıyla çocuk hakları kültürü çocuklara yansıtılmış olacaktır ve çocuk hakları davranışa, kültüre ve farkındalığa dönüşecektir. Şirin, çocukları dinlemenin önemine değinerek ailede, okulda, yerel yönetimde, sivil toplum kuruluşlarında, yargılama süreçlerinde kısaca çocukla ilgili her alanda çocukların dinlenmesi ve görüşünün alınması gerektiğini söylemiştir (2015: 67).

1991 yılında Türkiye-UNICEF işbirliği ile hazırlanan 'Türkiye'de Anne ve Çocukların Durum Analizi' raporunda anne ve çocukları etkileyen sağlık ve çevre koşulları eğitim, ekonomik, idari yapı ve toplumsal altyapı gibi faktörler ele alınmıştır. Raporda Türkiye'de öncelikli sorunlar olarak temel sağlık, temel eğitim, kadının statüsünün geliştirilmesi, gecekondularda kadın ve çocuklar için temel hizmetler, kalkınmada öncelikli yörelerde anne ve çocuğa yönelik hizmetler yer almıştır. Örneğin

gibi olumsuzluklara neden olabilir ve dil gelişimini, zihni gelişimi ve sosyal gelişimi geciktirebilir (Yavuzer, 1989: 274).

temel eğitim ile ilgili sorunlarda göçmen tarım işçi çocuklarının eğitime değinilmiştir. Bu çocukların ve ailelerinin mevcut durumunu değerlendirecek kapsamlı bir araştırmanın bulunmayışı, göçmen tarım işçi çocuklarında okula devam etmeme ve okuldan ayrılma gibi durumların daha fazla oluşu, yine bu çocukların içinde bulundukları sosyo-ekonomik ortamlarının okul başarılarını destekleyici şekilde olmayışı ve sağlık ve beslenme şartlarının yetersiz oluşu temel eğitimde yaşanan sorunlar olarak belirlenmiştir. Bazı yörelerde kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olması, okuldan erken ayrılmanın kız çocukları arasında yaygın oluşu, kız çocuklarının eğitime gerek aile ve gerekse toplum tarafından yeterli önemin verilmeyışı, kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri ve aile içinde ikinci anne olarak düşünülmesi kızların eğitimi hususunda görülen sorunlardır (1991: 401-402). Söz konusu sorunlar, raporun yayınlandığı döneme aittir. Bugün kız çocuklarının okula devam etmeleri yönünde birçok çalışma yapılmaktadır. Özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması, sosyal ve kültürel alanlara katılımlarının sağlanması ve erken yaşta evlenmelerini önleme noktasında önemli faaliyetler yürütülmektedir.

1.5.1.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çocuğa Dair Hükümler

Türk Hukuk sisteminde çocuğa yönelik yapılan bazı düzenlemeler bulunmaktadır. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda çocuğa ilişkin düzenlemelere yönelik detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir (TBMM Türk Ceza Kanunu, 2004):

Türk Ceza Kanunu'na göre henüz 18 yaşını doldurmamış kişiler çocuktur. Kanunun 1. maddesinde amacın, kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek olduğu belirtilmiştir.

Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlerle ilgili bölümde yaş küçüklüğüyle ilgili olarak kanunun 31. maddesinde fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğunun olmadığı ve bu kişiler hakkında, ceza kovuşturmasının yapılamayacağı fakat çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği belirtilmiştir.

TCK m.77/1’de insanlığa karşı işlenen suçlarla ilgili şu ifadelere yer verilmektedir:

“(1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefî, ırkî veya dinî saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plân doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur:

- a) Kasten öldürme.*
- b) Kasten yaralama.*
- c) İşkence, eziyet veya köleleştirme.*
- d) Kişi hürriyetinden yoksun kılma.*
- e) Bilimsel deneylere tâbi kılma.*
- f) Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı.”*

Bu maddede yer alan ifadede görüldüğü gibi çocukların cinsel istismarı durumu, insanlığa karşı işlenen bir suç olarak kabul edilmiştir.

İnsan üzerinde yapılan bilimsel deneylere yönelik bir madde olan kanunun 90. maddesinde çocuklar üzerinde bilimsel deneyin kesinlikle yapılamayacağı belirtilmiştir (TCK m.90/3).

Türk Ceza Kanunu’nda cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara ilişkin önemli hükümler bulunmaktadır. Kanunun 103. maddesinde çocuğa cinsel istismarda bulunan kişinin alacağı cezalara ilişkin şu hükümlere yer verilmektedir:

“(1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,

Anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle

gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvurulmuş cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.”

Çocukla ilgili bir diğer önemli madde, kanunun 104. maddesidir. TCK m.104/1’e göre, “*Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”.

Sağlık için tehlike oluşturan maddeleri temin eden kişilere yönelik kanunun 194. maddesinde çocuklara, akıl hastalarına ya da uçuşu madde kullananlara, bu maddeyi veren ya da tüketimine sunan kişilerin bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.

Türk Ceza Kanunu’nda genel ahlaka karşı suçlarla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır. Bu çerçevede kanunun 226. maddesi çocuklar ile ilgili önemli hükümleri içermektedir. Söz konusu maddede çocuğun müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren her türlü ürünleri satan, dağıtan veya yayanlar hakkında verilecek cezalara yer verilmiştir.

Kumar oynanması için yer ve imkân sağlanmasına yönelik olan kanunun 228. maddesinde çocuğun kumar oynanması için yer ve imkân sağlanması durumunda verilecek cezanın bir kat oranında artırılacağı ifade edilmiştir (TCK m.228/2). Çocuklara dilencilik yaptıran kişilere yönelik ise kanunun 229. maddesine göre, “*Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” (TCK m.229/1).

Aile düzenine karşı suçlara ilişkin hükümlerin yer aldığı Türk Ceza Kanunu'nda çocuğun soybağını değiştirme ile ilgili olan 231. maddeye göre, çocuğun soybağını değiştiren kişi, üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Sağlık kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına sebep olan kişi ise 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (TCK m.231/1-2). Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlaline yönelik kanunun 233. maddesinde çocukla ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: “*Velâyet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadî sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddî ve manevî özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlâk, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” (TCK m.233/3). Kanunun 234. maddesinde çocuğun kaçırılması ile ilgili şu hükümlere yer verilmiştir:

“ (1) *Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırmayı veya alıkoyması hâlinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur*”.

(2) *Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır*”.

278. maddeye göre, suçu bildirmemek hapis cezası ile cezalandırılır. Eğer mağdur onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli, ya da hamileliği nedeniyle kendini savunamayacak durumda bulunan kimse ise verilecek ceza yarı oranında arttırılır (TCK m.278/3).

1.5.1.2. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Çocuğa Dair Hükümler

4721 Sayı ve 22/11/2001 Tarihli Türk Medeni Kanunu'nda çocuğa ilişkin bazı önemli hükümlere yer verilmiştir. Bunlar (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Sistemi Türk Medeni Kanunu, 2001);

Türk Medeni Kanununa göre erginlik, onsekiz yaşının doldurulmasıyla birlikte başlamaktadır (TMK m.11). Kanunun 12. maddesine göre ise onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir. 14. maddede ise ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyetinin olmadığı

belirtilmiştir. TMK m.21'e göre çocuğun yasal yerleşim yeri şu şekilde ifade edilmektedir: “*Velâyet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hâllerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır*”.

Kanunun 28. maddesinde ise kişiliğin, çocuğun sağ olarak doğduğu andan itibaren başladığı ve ölümle sona erdiği belirtilirken çocuğun hak ehliyetini ise sağ doğmak koşuluyla ana rahmine düştüğü andan itibaren başlayarak elde ettiği ifade edilir. Çocuğun doğum kütüğündeki değişikliklerle ilgili 42. maddeye göre, “*Kişisel durumdaki değişiklikler, özellikle evlilik dışı bir çocuğun tanınması veya hâkimin babalığa karar vermesi, soybağının düzeltilmesi, evlât edinme ya da bulunmuş bir çocuğun soybağının belli olması, ilgili kanun hükümlerine göre kütüğe işlenir*”.

Türk Medeni Kanunu'nda evlenme ehliyeti ve engellerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Kanunun 124. maddesinde erkek veya kadının onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemeyeceği fakat hâkimin, olağanüstü durumlarda onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebileceği yer almaktadır.

Kanunun velayet ile ilgili bölümünde çocuğun korunmasına ilişkin kanunun 346. maddesine göre, “*Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır*”. Çocuğun bir yere yerleştirilmesi gerektiği durumlar kanunun 347. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir.

Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun isteği üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır.

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır”.

404. maddede velayet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınacağı ifade edilmiştir. 445. maddede ise vesayet altındaki kişinin küçük olması durumunda

vasinin onun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

1.5.1.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda Çocuğa Dair Hükümler

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuğun korunmasına ve haklarına ilişkin önemli düzenlemeleri içermektedir. Kanunda yer alan bazı hükümler şunlardır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Sistemi Çocuk Koruma Kanunu, 2005):

Kanunun birinci maddesinde öncelikle amacın, korunma ihtiyacı olan çocukların ya da suça sürüklenen çocukların korunmasına ve haklarının güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek olduğu belirtilmiştir. Kanunun 3. maddesine göre korunma ihtiyacı olan çocuk bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu ifade etmektedir.

Kanunun 4. maddesinde çocuğun haklarının korunması amacıyla temel ilkeler belirlenmiştir:

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,*
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,*
- c) Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,*
- d) Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,*
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,*
- f) İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,*
- g) Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,*
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,*
- i) Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,*

j) Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

l) Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması”.

Çocuk Koruma Kanunu m.5/1’de koruyucu ve destekleyici tedbirler çerçevesinde çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir. Maddede söz konusu koruyucu ve destekleyici tedbirlerin nasıl alınacağı açıklanmıştır. Ayrıca m.5/2’de ise barınma tedbiri uygulanan kişilerin talep etmeleri halinde kimlik ve adres bilgilerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Korunma ihtiyacı olan çocukların ilgili kamu kurum ve kuruluşlar tarafından bildirilmesine yönelik düzenleme ise m.6/1’de yer almaktadır. Bu maddeye göre: “Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir”. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararının alınmasına yönelik düzenlemede tedbir kararının kimler tarafından alınacağına değinilmiştir. Çocuk Koruma Kanunu m.7/1’e göre, “Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re’sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir”. Acil korunma kararının alınmasına ilişkin Çocuk Koruma Kanunun m.9/1’e göre şu işlemlerin yapılması gerekmektedir:

“Derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için Kurum tarafından çocuğun Kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir”.

Bakım ve barınma kararlarının yerine getirilmesine yönelik 10. maddede, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kendisine intikal eden olaylarda gerekli önlemleri alıp çocuğu resmi ya da özel kuruluşlara yerleştireceği ifade edilmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu m.15/1'de suça sürüklenen çocukla ilgili soruşturmanın çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılacağı belirtilmektedir. M.16/1-2'ye göre ise gözaltına alınan çocukların, kolluğun çocuk biriminde tutulacağı, kolluğun çocuk biriminin olmadığı yerlerde ise çocuğun gözaltına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulacağı ifade edilmiştir. Tutuklama yasağıyla ilgili düzenlemeyi içeren 21. maddeye göre," *Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez*".

1.5.1.4. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu'nda Çocuğa Dair Hükümler

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu'nda çocuğa ilişkin maddeler şunlardır (TBMM Ailenin Korunması ve Kadına..., 2012):

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun amacı, her türlü şiddete uğrayan ya da şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek olarak belirtilmektedir.

Koruyucu ve önleyici tedbirlere ilişkin hükümlerin yer aldığı bölümde kanunun 5. maddesi, çocukların korunmasına dair önemli hükümler içermektedir.

Kanunun 7. maddesinde şiddetle ilgili bir durumun olması halinde herkesin resmi makamlara ya da mercilere ihbar edebileceğine yer verilmiştir. Ayrıca ilgili maddede ihbarı alan kamu görevlilerinin bu kanun kapsamındaki görevlerini yerine getirmek ve uygulanması gereken gerekli tedbirlere ilişkin yetkilileri haberdar etmekle sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Kanunda şiddetin önlenmesine dair merkezlerin kurulması, destek hizmetler ve kurumlararası koordinasyonla ilgili hükümler yer almaktadır. Kanunun 16. maddesinde şiddetin önlenmesine ilişkin kurumlararası koordinasyon ve eğitim çerçevesinde Bakanlık çalışmalarını desteklemek amacıyla medyanın görevi şu şekilde ifade edilmiştir:

“(3) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar aylık doksan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanır”.

Bu maddeden anlaşılabacağı üzere kadına ve çocuğa yönelik gerçekleştirilen her türlü şiddeti önleme ve buna yönelik toplumda farkındalık oluşturma noktasında medya önemli derecede sorumludur.

1.6. ÇOCUKLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR YÜRÜTEN KAMU KURUMLARI, SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Çocuğun gelişmesinde, korunmasında ve her türlü istismarın önlenmesinde herkesin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, adli merciler ve kolluk kuvvetleri gibi çocuklara yönelik görev ve sorumlulukları bulunan kamu kurum ve kuruluşları bulunmaktadır.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklara yönelik Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM), 04.10.2012 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler bünyesinde kurulmuştur. Çocuk İzlem Merkezi, cinsel istismara uğrayan çocukların ifade alma ve adli muayene gibi her türlü soruşturma sürecinde yapılan işlemlerin tek merkezde yapılması için planlanan yerlere verilen isimdir (Tansel, 2017: 33).

Ülkemizde önemli çalışmalardan biri de medya okuryazarlığının eğitim sisteminin içine dâhil edilmesidir. Türkiye’de ‘Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı’ RTÜK ve MEB işbirliği doğrultusunda 2006 yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulunda görüşülerek kabul edilmiştir. Medya Okuryazarlığı dersi 2006-2007 öğretim yılından itibaren ilköğretim okullarında 6, 7 ve 8. sınıflarda seçmeli ders olarak okutulmaya başlatılmıştır. “*Medya okuryazarlığı; yaygın kabul gören tanımıyla, çeşitli türden (görsel, işitsel, basılı, vb.) medya mesajlarına erişebilme, erişilen medyaları eleştirel bakış açısıyla çözümleyip değerlendirebilme ve kendi medya iletilerini üretebilme becerisi*” olarak tanımlanmaktadır (RTÜK Medya Okuryazarlığı Nedir?, 2016). Medya okuryazarlığına yönelik bir diğer tanımlama BYEGM, Çocuk Vakfı ve RTÜK tarafından yayınlanan Çocuk ve Medya Hareketi kitabında şu şekilde yapılmıştır (Şirin: 2013: 13-14):

“(...) Kısaca medyanın diliyle okuyup yazabilme becerisi olarak tanımlayabileceğimiz medya okuryazarlığı bireyin ihtiyaç duyduğu bilgiyi kitap, gazete, radyo, televizyon, reklam panosu ya da internet gibi farklı medyalardan elde edebilmesi; elde ettiği bu bilgileri gerçekler, görüşler, değerler, bakış açıları, önyargılar ve kalıp yargılar gibi unsurları dikkate alarak çözümlemesi; yine elde ettiği bilginin uygunluğu, doğruluğu ve güvenilirliği gibi konularda bir karara varabilmek için değerlendirmeler yapabilmesi; bir de kendini etkili bir şekilde ifade edebilmesi için kendi mesajlarını kendisi üretebilmesi ve yayabilmesi olarak açıklanabilir”.

Orhon, medya okuryazarlığı kavramında medyanın etkilerini ve temsillerini anlayabilmek, medyayı kullanma hususunda bilgilenmiş ve özgür çerçeveye sahip olmak, medya okuryazarlığı ile birlikte eleştirel düşünebilmek, medya kullanımı aracılığıyla kamudaki söylemleri görebilmek, anlamak ve tartışabilmek ve medyaya yönelik kararlarda bağımsız ve eleştirel olmak gibi temel vurgulara değinmiştir (2014: 210).

RTÜK tarafından ‘Medya Okuryazarlığı’ araştırması kapsamında 2014-2015 öğretim yılında Türkiye genelinde 8. sınıfta okuyan, medya okuryazarlığı dersini seçmiş ve eğitimini almış öğrencilerin medya okuryazarlığı dersi ile ilgili görüşleri tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre öğrencilerin % 42’si derste kullanılan araç-gereçlerin yeterli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca ders içi etkinlikleri yeterli bulanların oranı % 43, dersin işleniş biçimini yeterli bulanların oranı yaklaşık % 62, dersin kitabını yeterli bulanların oranı % 52, dersin haftalık ders saat süresini yeterli bulmayanların oranı ise yaklaşık %34 civarındadır. Öğrencilerin % 52’si ise dersin 5. ve 6. sınıflarda da verilmesini istemektedir (RTÜK Medya Okuryazarlığı Araştırması, 2016: 234-235). Araştırmacılara göre medya eğitiminin yaşam boyu sürdürülmesi gerekmektedir. Çünkü kitle iletişim araçları gelişmektedir ve her geçen gün etkinliğini arttırmaktadır. Bireyin ise kitle iletişim araçlarından etkin bir şekilde faydalanabilmesi ve iletileri doğru kavrayabilmesi için medyaya ilişkin bilgilerini sürekli tazelemeli ve geliştirmelidir (Ertürk ve Gül, 2006: 48). Bu anlamda sadece öğrencilerin değil herkesin birer medya okuryazarı olabilmesi için medya okuryazarlığına yönelik eğitimin sadece okulla sınırlı kalmayıp sürekli olması gerekmektedir.

Ebeveynlerin de medya okuryazarlığı bilincine sahip olması gerektiğine dikkat çeken Şirin, medya okuryazarı olmayan bir ailede televizyonun dijital dadıya ya da dijital sopaya dönüşeceğini, aşırı televizyon tüketicisi ve bağımlısı olan çocuğun televizyonla arasının git gide kapanacağını ve bu bağımlılığın çocuk için tehlikeli bir oyuncığa dönüşeceğini ifade etmiştir (2015: 195). Okullarda öğrencilerin medya eğitimi alması tek başına yeterli değildir. Bu noktada anneye ve babaya da önemli sorumluluklar düşmektedir. Medya okuryazarı bilinciyle hareket edilmeyen bir ailede, çocukların kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerine maruz kalması kaçınılmazdır.

Gerek ulusal gerekse uluslararası önemli birçok çalışmalarda bulunan insani yardım kuruluşu Türk Kızılayı, yoksul ve muhtaç insanlara barınma, beslenme ve sağlık yardımı ulaştırmak, kan, afet, uluslararası yardım, göç ve mülteci hizmetleri, sosyal hizmetler, sağlık, ilk yardım, eğitim, gençlik ve mineralli su işletmeleri gibi birçok alanlarda hizmet sunmaktadır. Kızılay bu faaliyetleri kapsamında ihtiyaç sahibi çocuklara da yardımlarda bulunmaktadır. Örneğin eğitim alanında ‘Benim Okulum Projesi’ ile köy okullarındaki çocukların eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi için çalışılmakta, ‘Kırtasiye Seti Bağışı’ ile temel ve ortaöğretimde öğrenim gören ihtiyaç

sahibi yetim, öksüz, gazi ve şehit yakını öğrencilerin temel eğitim materyalleri karşılanmakta ve ‘İlk Adım Anaokulu Projesi’ ile eğitim kurumları kurulmakta, ‘Özel Eğitim Sınıfları’ ile otizmli, down sendromlu veya zihinsel engeli bulunan özel çocuklara yönelik “Özel Eğitim Sınıfları” açılmakta, ‘Burs Destekleri’ ile eğitilmiş nesillerin yetişmesine destek olmak için ihtiyaç sahibi öğrencilere burs yardımı yapılmakta ve eğitime hazırlık dönemindeki 3-6 yaş arasındaki ihtiyaç sahibi öğrencilere destek olunmaktadır (Türk Kızılayı Eğitim Yardımları, t.y.). Görüldüğü gibi Türk Kızılayı, eğitim alanında düzenlenen birçok proje kapsamında çocuklara önemli yardımlarda bulunmaktadır.

İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), İnsani Yardım Vakfı bünyesinde kurulan bir araştırma merkezidir İNSAMER insani yardım, insani diplomasi, insan hakları, insancıl hukuk, savaş-çatışma-gerilim, soykırım-katliam, doğal afetler, göç, kitlesel insan hareketleri ve mülteci- sığınmacı, tarih ve politika, açlık, yoksulluk, terör, sivil toplum ve STK’lar, Müslüman azınlıklar, sosyal ve ekonomik politikalar, tarım politikaları, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi pek çok alanda çalışmalarını yürütmektedir (İNSAMER Hakkımızda, t.y.).

Sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanlarından biri de çocuklar ve gençlerdir. Türkiye’de çocuğa yönelik önemli birçok faaliyetlerin yürütüldüğü, Mustafa Ruhi Şirin’in kurucusu olduğu ‘Çocuk Vakfı’, 3 Aralık 1990’da kurulmuştur. Şirin, Çocuk Vakfı’nın ilk kuruluş amacının güç koşullardaki çocukların şefkat ödevine yönelik olduğunu belirtmiştir. Şirin çocuk sağlığı, çocuk eğitimi, korunmaya muhtaç çocuklar ve güç koşullarda yaşayan çocuklara ilişkin birçok önemli çalışmalar yaptıklarını ifade etmiştir (2015: 223). Çocuk Vakfı’nın yürüttüğü projelerden ve kampanyalardan bazıları şunlardır; Çocuk Edebiyatı Okul Projesi (1992), Çocuklar İçin Şefkate Çağrı Kampanyası (1993’den bugüne), Çocuk ve Anayasa Çalışmaları (1994-2007), 411 şehit çocuğu için destek (1992-1995), Çeçen Çocuklara Evlerimizi Açalım Projesi (1995-2001), Aile ve Çocuk Bakanlığı’nın Kurulmasına Yönelik Ön Rapor Çalışması (Mayıs 2003), Kosova’da Türkçe Öğrenim Gören Çocuklar İçin 17 bin Kitap, 11 bin çocuk dergisi (2005), Çocuk Akademisi (2010), I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi (25-27 Şubat 2011, İstanbul), I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi (14-15 Kasım 2013, İstanbul) ve Okuma Kültürü Kozası (Nisan 2017) (Çocuk Vakfı Faaliyet Karnemiz, t.y.).

Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı (TCYOV), suça sürüklenerek çocuk adalet sistemine giren çocukların, sistem içerisindeki tüm aşamalarında destek verip topluma kazandırılmaları amacıyla 1992 yılında kurulmuştur. Vakfın Türkiye’de Çocuk Adalet Sistemi’nin uluslararası standartlara ulaşması, çocuğu suça iten risklerin ortadan kaldırılması ve toplumda suça yönelen çocuğa ilişkin oluşan olumsuz yaklaşımların ortadan kaldırılması yönünde çalışmalar yapması da hedeflerinden bazılarıdır (TCYOV Türkiye Çocuklara Yeniden..., t.y.).

Çocukların eğitimine yönelik çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşu olan Tüvana Okuma İstekli Çocuk Eğitim Vakfı (TOÇEV), okumak isteyen fakat ailesinin maddi yetersizliklerden dolayı okuyamayan veya çalışmak zorunda kalan çocuklara tüm eğitim hayatları süresince maddi ve manevi destek vermektedir. 1994 yılında kurulan vakfın hedefleri arasında vakıf tarafından okutulan çocukların sayısını arttırmak, çocukların eğitim ve gelişim kalitelerini arttırmak, diğer sivil toplum kuruluşlarıyla güçlü işbirliği kurmak ve TOÇEV’i uluslararası düzeyde daha etkin kılmak yer almaktadır (TOÇEV Hakkımızda, t.y.). Vakfın özellikle ihtiyacı olan öğrencilere eğitimlerini tamamlayana kadar bu süreçte maddi ve manevi her türlü desteği sağlamaları oldukça önemlidir.

1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), demokrasi ve insan haklarını geliştirmek, işsizliği, yoksulluğu önlemek ve çalışanları korumak amacıyla araştırma ve teknik işbirliği etkinlikleri yürütmektedir. ILO, çocuklarla ilgili olarak ise çocuk işçiliğini önlemek ve çalışmaya başlama yaşlarını çocuk gelişimini engellemeyecek bir düzeye çıkartmak amacıyla ulusal politikalar geliştirilmesini hedeflediğini belirtmektedir (UNICEF, 1998: 595). Türkiye Uluslararası Çalışma Örgütü’ne 1932 yılında üye olmuştur. Türkiye’nin onayladığı ILO sözleşmeleri arasında ‘182 No’lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi’ yer almaktadır. ILO’nun çocukların çalışma hayatında korunmasına yönelik çıkarmış olduğu sözleşmeler konuları açısından üç grupta incelendiğinde birinci gruptaki sözleşmeler asgari çalışma yaşını, ikinci gruptaki sözleşmeler gece döneminde çalışmayı ve üçüncü gruptaki sözleşmeler ise sağlık yoklaması konularını içeren düzenlemelerden oluşmaktadır (Akyüz, 2018: 481).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 1945 yılında kurulmuştur. UNESCO, temel amacının eğitim ve düşünsel alanlardaki işbirliği doğrultusunda barış ve güvenliğe katkıda bulunmak olduğunu ifade etmektedir. Türkiye, UNESCO'nun kurucu devletleri arasında yer almaktadır. UNESCO özellikle çocukların eğitim haklarının güvence altına alınması noktasında önemli çalışmalar yürütmektedir. UNESCO kız çocukların ve özel gereksinimi olan çocukların eğitimi için de çalışmaktadır (UNICEF, 1998: 595).

Dünya çocukları için önemli faaliyetler yürüten uluslararası kuruluşlardan biri UNICEF'tir. Birleşmiş Milletler, kuruluşundan itibaren özellikle çocuk haklarına büyük bir önem vermiş bu kapsamda 1946 yılında UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) kurulmuştur. UNICEF, İkinci Dünya Savaşı sonrasında savaş ortamında olumsuz etkilenen çocuklara yardım etmek amacıyla kurulmuş ve 1953 yılından itibaren ise Birleşmiş Milletler içinde kalıcı bir örgüt olmuştur (Avcı, 2011: 90). UNICEF, çocuk haklarının korunması ve savunmasına yönelik önemli çalışmalar yapmaktadır. UNICEF'in küresel önceliklerinden biri, çocuk haklarının hayata geçirilmesidir. UNICEF'in temel hedeflerinden bazıları ise toplumsal cinsiyet eşitliği sağlamak, çocuğu her türlü istismar, ihmal, sömürü ve şiddete karşı korumak, HIV/AIDS'in yayılmasını önlemek, çocuğun kendisini ifade etmesi ve sesini duyurması için olanak sağlamaktır (Tansel, 2017: 21). UNICEF, her yıl dünya çocuklarının durumunu ve sorunlarını içeren rapor yayınlamaktadır. 1989 yılında yayınlanan Dünya Çocuklarının Durumu raporunda özellikle AIDS'in o yıllarda ciddi bir tehlike oluşturduğu belirtilmektedir. AIDS'in yaygın olduğu ülkelerde çocuk ölüm oranlarında belirgin bir yükselme olduğu, AIDS'e karşı savaşın sadece sağlık hizmetlerince verilemeyeceği, Dünya Sağlık Teşkilatı'nın önderliğinde verilecek eğitimle, kitle iletişim araçlarının katkısıyla büyük bir toplumsal seferberlikle mümkün olacağı ifade edilmiştir (1989: 72). 1986 yılında yayınlanan raporda ise çocuklarda görülen yüksek ölüm oranlarının, kötü beslenmenin ve yaşanan sık hastalıklarının yoksullukla ilişkisi olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınmaları ile çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri arasında kuvvetli bir ilişki olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Çocuk sağlığının sürekli olarak takip edilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalar sağlıksız beslenmenin çocuğu birçok yönden etkilediğini ileriki yaşlarında da olumsuz etkilemeye devam edeceğini göstermektedir. Örneğin Hindistan'da beş yaşın

altındaki çocuklar 17 yıl süresince izlenmiş yapılan incelemeler sonucu, ikinci ve üçüncü derece kötü beslenen çocukların daha sonraki yaşamlarında aynı sosyal sınıf ve köylerden gelen kontrol grubundaki çocuklara kıyasla çalışma kapasitelerinde % 30'luk bir gerilik tespit edilmiştir (UNICEF, 1986: 77). Bu örnek, çocuğun hayatını sağlıklı bir birey olarak devam ettirebilmesi için bebekliğinden itibaren iyi beslenmenin önemini göstermektedir. Hatta sağlıklı beslenme, anne karnından itibaren başlamaktadır. Ancak bugün Afrika'da yetersiz beslenmeden dolayı hayatını kaybeden binlerce çocuk¹⁰ bulunmaktadır. Dünyada tek bir çocuğun dahi sağlık hakkından mahrum kalması, çocuk haklarının korunmasına yönelik yapılan çalışmaların hala amacına ulaşmadığını göstermektedir. Oysa yapılan sözleşmelerdeki maddeler, bütün dünya çocuklarını kapsamaktadır. Bu bakımdan sözleşmelerdeki çocuk haklarının uygulanması hususunda daha çok çaba gösterilmesi gerekmektedir.

UNICEF, 1951 yılı itibariyle Türkiye'de de önemli faaliyetler sürdürmektedir. Bu kapsamda UNICEF, hükümet, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, medya, aileler, gençler ve çocuklarla işbirliği içerisinde çocukların sağlık, eğitim, korunma ve katılım haklarının hayata geçilmesi konusunda çalışmaktadır. (Hosta, 2012: 277-278). Dünyada 34 Milli Komite vardır. Bu komitelerden biri de UNICEF Türkiye Milli Komitesi'dir.¹¹ Komite, çocukların ihtiyaçlarına yönelik kamuoyu bilinci oluşturmaya, bağış toplayarak ve UNICEF lisanslı ürünlerin satılmasını sağlayarak UNICEF'in çalışmalarına yardım etmeyi hedeflemektedir (UNICEF Türkiye Milli Komitesi Ne Yapıyoruz?, t.y.).

Birleşmiş Milletlere bağlı olan Dünya Sağlık Örgütü (WHO), bütün insanların en yüksek sağlık düzeyine ulaşmalarını sağlamak amacıyla 1948 yılında kurulmuştur. Türkiye ise örgüte 1949 yılında üye olmuştur. Örgüt, dünya çocuklarına daha sağlıklı bir yaşam sunmak ve çocuğa yönelik sağlık hizmetlerini iyileştirmek noktasında çeşitli etkinlikler yürütmektedir. Bu etkinlikler, çocukların sağlık ve sağlık hizmetlerine erişim haklarının yaşama geçirilmesi noktasında katkıda bulunmaktadır (UNICEF, 1998: 595).

¹⁰UNICEF'in açıklamasına göre her 15 saniyede bir beslenemediği için yaşamını yitiren çocuklar vardır. Yemen'de, Sahraaltı Afrika'da birçok ülkede milyonlarca çocuk, açlık nedeniyle hayatını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. 2018 yılında en kötü gıda krizler Yemen, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Afganistan, Etiyopya, Suriye, Sudan, Güney Sudan ve Kuzey Nijerya'da yaşanmaktadır (UNICEF Türkiye Milli Komitesi Beslenme İhtiyacı, t.y.).

¹¹ UNICEF Türkiye Milli Komitesi, Bakanlar Kurulu'nun 12.11.1974 gün ve 7/9055 sayılı kararı ile kamu yararına çalışan bir dernektir (UNICEF Türkiye Milli Komitesi Ne Yapıyoruz?, t.y.).

End Child Prostitution in Asian Tourism (ECPAT), çocuğa yönelik çalışmalar yapan bir organizasyondur. Bu kapsamda ocuk fuhuşu, pornografisi ve cinsel istismarı sonlandırmak amacıyla 1990 yılında Tayland'ın başkenti Bangkok'ta kurulmuştur. ECPAT¹², faaliyetlerini dünyanın birçok ülkesinde sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde yürütmektedir (Tansel, 2017: 25).



¹² ECPAT tarafından hazırlanan 'ocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler & Kavramlar Kılavuzu', ocukların cinsel sömürüye ve cinsel istismara uğramalarını önleyebilmek için çalışan kişi ve kurumların çalışmaları sürecinde karşılaşacakları ilgili farklı terimleri ve kavramları anlamalarına ve kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Kılavuzun Türkçe baskısı da bulunmaktadır (2019).

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARI VE MEDYA: ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK MEDYANIN ÖNEMİ, ETKİSİ VE ETİK SORUMLULUĞU

Parkta salıncakta sallanan çocuklar arasında geçen diyalogda çocuklardan biri: “*Büyüyünce insanları döveceğim*”, diğer çocuk ise: “*Ben de büyüyünce insanları döveceğim*” diyerek arkadaşıyla benzer sözleri sarf ediyor. Nedeni sorulduğunda ise çocuklar şu cevabı veriyor: “*Çünkü insanlar da bizi dövüyor*”. Yukarıda bahsedilen ifadelerden de anlaşılacağı üzere saldırganlık ve şiddet öğrenilen bir davranıştır. Özellikle aile içinde şiddete maruz kalan ya da tanıklık eden çocuk, şiddete daha kolay başvurabilmektedir. Oysaki ailede, okulda, çevrede kısacası çocuğun zaman geçirdiği tüm yaşam alanlarında en çok ihtiyaç duyduğu şey sevgidir. Sevgiden yoksun yetişen çocuk, hayat boyu çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu hususta Cüceloğlu, sevginin çocuk gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğuna dikkat çekmiştir. Cüceloğlu, ebeveynlerinin kucağında, bakışında, dokunuşunda ve sesinde sevildiğini hisseden çocuğun beynindeki özel bölgelerin bunu algıladığını ve gelişim salgıları ürettiğini dolayısıyla bedensel ve zihinsel olarak sağlıklı bir gelişim sürecine girdiğini, sevilmeyen çocuğun ise beyin gelişiminin daha yavaş seyrettiğini ifade etmiştir (2019: 23). Aşağıda aile sevgisinden mahrum kalmış küçük bir çocuğun öyküsüne yer verilmiştir.

José Mauro De Vasconcelos tarafından kaleme alınan ‘Şeker Portakalı’ adlı eserin başkahramanı Zezé, ailesinden sık sık dayak yemektedir. Bir gün babasından dayak yiyen Zezé, babasını öldüreceğini söylemiştir. “*Ne diyorsun evladım sen, babanı mı öldüreceksin?*” sorusuna Zezé, şu manidar cevabı vermiştir: “*Evet, öldüreceğim. Çoktan başladım bile. Öldürmek derken öyle Buck Jones’un tabancasını alıp dan diye öldürmeyi kastetmiyorum. Öyle değil. Kastettiğim onu kalbimde öldürmek. İyiliğini istemekten vazgeçmek. Derken bir gün ölüp gidecek.*” (2020: 145-146). “*Çocukların bedenine anne babalık yapıyoruz ya ruhları?*” diyen Çamlıca, insanın ruhun açlığını ve kalbin sevgiye muhtaçlığını kaldıramayacağını, çocuğun ruh ve kalbini ihmal eden annenin anneliği, babanın ise babalığı bilmediğini söylemiştir (2010: 88-89). Çocuğun ruhsal, fiziksel ve sosyal gelişiminde, toplumda sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde anne ve baba önemli rol oynamaktadır. Anne-baba, çocuğun duygusal olarak en temel

ihtiyacı olan sevgiyi verebilmelidir. Miller annesi tarafından görülmenin, anlaşılmanın, ciddiye alınmanın ve saygıyla karşılanmanın her çocuğun en meşru doğal ihtiyaçlarından olduğunu söylemiştir (2020: 43). Miller, yetişkinlerin ‘kayıtsız ve şartsız’ bir sevgiye ihtiyacının olmadığını belirtmiş ancak bu sevginin çocukta doyurulması gereken ve ilerleyen yıllarda karşılanması mümkün olmayan bir çocukluk ihtiyacı olduğuna dikkat çekmiştir (2020: 60). Psikiyatr Dr. Gülseren Budayıcıoğlu, hastalarıyla yapmış olduğu psikoterapi seanslarını anlattığı ‘Madalyonun İçi, Bir Psikiyatristin Not Defterinden’¹³ adlı eserinde yer alan gerçek yaşam hikâyelerinden bazıları, çocukluk döneminde istismar veya ihmal mağduru olan kişilerin, yetişkinlik döneminde çeşitli sorunlarla karşılaştığını göstermekte ve çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde ailenin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır.

Perry ve Szalavitz’ın kaleme aldığı ‘Köpek Gibi Büyütülmüş Çocuk’ ise kötü muamele görmüş ve travma geçirmiş çocukların anlatıldığı önemli eserlerden biridir. Kitapta, ihmale ve istismara maruz kalan çocukların yaşadıkları travmalardan dolayı almış oldukları hasarlara ve her türlü olumsuzlukların çocuklar üzerindeki etkilerine yer verilmiştir. Çocuk psikolojisi ve travma üzerine uzmanlaşan Psikiyatrist Perry, bu eserde hastalarının gerçek hikayelerine yer vermiştir. Kitapta kötü muameleye maruz kalan ve travma geçiren çocukların ihtiyaç duyduğu en önemli şeyin sağlıklı bir toplum olduğu vurgulanmıştır. Bu çocukların daha hızlı iyileştirilmesi, çocuğun sürekli olarak sevgi ve sabır dolu bakımına kısacası insan sevgisine bağlıdır (2020: 306-309). Aşağıda ‘Köpek Gibi Büyütülmüş Çocuk’ kitabında hikâyelerine yer verilen üç kişinin, çocukluk döneminde yaşadıkları kötü muameleler ve travmalar kısaca anlatılmıştır:

¹³ Gülseren Budayıcıoğlu’nun ‘Madalyonun İçi, Bir Psikiyatristin Not Defterinden’ adlı kitapta gerçek hayat hikâyeleri anlatılmıştır. Budayıcıoğlu’nun bu eserinden uyarlanan ‘Kırmızı Oda’ adlı dizi bulunmaktadır. Örneğin kitapta yer alan öykülerin birinde şizofreni hastası olan Rezzan titiz, eve arkadaşının gelmesini istemeyen, yeni kıyafetler almasına izin vermeyen, kuralcı ve sevgisini asla göstermeyen bir anneye sahiptir. Ayrıca aile üyeleri arasında ciddi iletişim sorunları söz konusudur. Rezzan’ın bu duruma gelmesinde annesinin payı büyüktür. Rezzan’ın ablası ise annesinin bu baskılarından dolayı intihar edip hayatına son vermiştir. Diğer bir öyküde ise yine çocuklukta annelerinin çok kez dayatına maruz kalmış, anne-babasının şefkat ve sevgisinden mahrum kalmış üç kız kardeşin yaşadıkları sorunlar anlatılmıştır. Kız kardeşlerden Safiye, sürekli temizlik yapmakta ve temizlik krizlerine girmektedir. Öyküdeki kızların yaşadıkları psikolojik sorunlara, çocukluk dönemlerinde özellikle annelerinin tutum ve yaklaşımı, kızlara uyguladığı şiddet neden olmuştur. Anneleri ayrıca kızlara ‘Deli Dudu’, ‘Pis Südüklü’ ve ‘Hom Hom Kız’ gibi lakaplarla hitap ederek onurlarını kırmıştır (2020).

- *Leon* henüz bir haftalık bebek olmasına rağmen annesi tarafından sık sık gündüzleri evde yalnız başına bırakılmıştır. *Leon*, on altı yaşındayken iki genç kızı öldürmüştür ve cesetlerine ise tecavüz etmiştir. Erken çocukluk döneminde annesinin bu tür bir ihmalkârlığına maruz kalması *Leon*'un saldırgan bir çocuk olmasında büyük rol oynamıştır (Perry ve Szalavitz, 2020: 144-174).
- *Justin*, iki aylıkken annesi tarafından terk edilmiştir ve anneannesine bırakılmıştır. Anneannesi, *Justin* on bir aylıkken hayatını kaybetmiştir ve *Justin*'e anneannesinin erkek arkadaşı olan *Arthur* bakmıştır. *Arthur*, bir köpek yetiştiricisidir ve *Justin*'e de tıpkı köpeklerine uyguladığı bakımı uygulamıştır. *Justin*'i köpek kafesinde tutmuştur ve besleyip altını değiştirmiştir. Ancak *Arthur*, bu süreçte *Justin* ile çok nadir konuşmuştur. *Justin*'in zamanla gelişimi aşırı bir şekilde gecikmiş ve ciddi bir beyin hasarı olduğu teşhis edilmiştir. Bu hikâyede görüldüğü gibi ihmal, beyine zarar verebilmektedir. Araştırmada, ihmalin de çocukların beynini olumsuz etkilediği ve yeteri kadar sevgi ve ilgi görmeyen çocukların başlarının daha ufak, beyinlerinin ise daha küçük olduğu belirtilmiştir (Perry ve Szalavitz, 2020: 175-181).
- *Amber*, 17 yaşındayken bir okul tuvaletinde baygın bulunmuştur ve hastaneye kaldırılarak tedavi görmüştür. Bu süreçte baygınlığının sebebi bulunmaya çalışılmıştır. *Amber*, yedi yaşlarında iken annesinin erkek arkadaşı tarafından cinsel istismara maruz kalmaya başlamıştır ve istismar birkaç sene devam etmiştir (Perry ve Szalavitz, 2020: 243-253).

Dünyada her yıl milyonlarca çocuk, istismara uğramakta ve bu konuda özellikle gelişmiş ülkelerde her ne kadar çözüm bulunmaya çalışılsa da yetersiz kalınmaktadır. Küresel bir sorun olan çocuk istismarının her türlüşünün çocuk üzerinde kısa ya da uzun vadeli etkilerinin olduğunu ortaya koyan birçok araştırma bulunmaktadır. Çocuk istismarı, başta aile olmak üzere herkesin sorunudur. Çocukların korunmasında ve çocuk istismarının önlenmesinde medya önemli bir yere sahiptir ve bu noktada medyaya birtakım görevler düşmektedir. Söz konusu görevlere bu bölümde değinilecek ve medyada çocuk istismarına ilişkin haberlere yer verilirken dikkat edilmesi gereken hususlar anlatılacaktır. Bu bölümde ayrıca çocuk istismarının tanımı yapılacak, türleri ele alınacaktır ve çocuk istismarı üzerine yapılan bazı araştırmalardan örnekler verilecektir. Çocukların korunmasına yönelik uluslararası medya düzenlemeleri ile ilgili

bilgilerin olacağı bu bölümde, dünya genelindeki çocuk istismarının oranlarına da bakılacaktır.

2.1. ÇOCUK İSTİSMARININ TANIMI

Çocuk istismarı olgusu ilk defa 1962 yılında Henry Kempe tarafından ortaya konulmuştur. Henry Kempe ve arkadaşlarının tanımladığı ‘dövülmüş/hırpalanmış çocuk sendromu’, yıllar içinde genişleyerek ‘çocuk istismarı’ adını almıştır. Çocuk istismarı konusuna ilişkin çalışmalar Amerika’da, İngiltere’de ve Avrupa’da 1970’li yıllarda başlamıştır (Polat, 2019: 23). Çocuk istismarı, çocuğun toplumsal kurallar veya yetişkin kişiler tarafından maruz kaldığı uygunsuz ve hasar verici eylemlerin/eylemsizliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (İNSAMER Dünyanın Çocuk Karnesi, 2016: 11). Polat, çocuğun gelişimini engelleyen her türlü davranışın çocuk istismarı anlamına geldiğini söylemektedir (t.y., s. 5). Çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin Akyüz: “*”Çocuk istismarı”, çocuklara karşı aktif olarak girilen ve onların fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türlü eylemdir. Bu tanımlardan anlaşılacağı gibi, istismar aktif bir eylemi ihmal ise en temel yükümlülüklerin yerine getirilmemesi şeklinde pasif bir olgudur*” (2018: 502) açıklamasını yapmıştır. Yılmaz ise çocuk istismarı ve ihmali şu şekilde anlatmıştır; “*Çocuk istismarı ve ihmali anne baba ya da çocuğun bakımı, sağlığı ve korunmasından sorumlu kişilerin giriştiği ya da girişmeyi ihmal ettiği eylemler sonucunda çocuğun gelişiminin engellenmesi ve fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesidir*” (2006: 32). Çocuk istismarındaki temel etmen, insan eyleminden kaynaklanan bir olaya bağlı olarak meydana gelmesidir. Örneğin çocuğun zarar göreceği deprem ve sel gibi felaketler ya da hastalıklar kapsam dışındadır. Bu noktada eylemin zarar verici olmasından öte yasaklanmış olması önemlidir (Polat, 2019: 35).

Çocuk istismarına ilişkin dört kuram bulunmaktadır. Bu kuramlardan ilki ‘Sosyolojik’ kuramdır. Bu kurama göre toplumsal değerler, kurumlar, kültür ve aile yapısı istismara neden olmaktadır. İkinci kuram olan ‘Sosyal öğrenme’ kuramına göre ise istismar, öğrenilmiş bir etkileşimdir. Üçüncü kuram ‘Psikiyatrik’ kuramdır. Psikiyatrik kurama göre istismarın sorumlusu anne ve babalardır. Dördüncü kuram olan ‘Sosyal etkileşim’ kuramına göre çocuk istismarı tek bir kuramla açıklanamaz. Bu sorunun açıklanmasında tüm kuramların kombinasyonu olmalıdır (Bayraktar, 2015: 45).

Polat, çocuk istismarında rol oynayan faktörleri stresler, ego zayıflığı ve diğer nedenler olmak üzere üç ana grupta ele almıştır (t.y., s. 38-39):

- 1- *Stresler*; Genç ebeveyn, istenmeyen ana-babalık, düşük sosyo ekonomik durum, sosyal izolasyon, tek başına ana-babalık, eşle anlaşamama ve sorun yaşama, ana-baba olmanın getirdiği sorumluluk ve zorlukları, adet dönemi öncesi fizyolojik ve fiziksel gerginlik halleri.
- 2- *Ego zayıflığı*; Karakter bozukluğu, depresif bozukluklar, psikotik bozukluklar, alkolizm, kendine değer vermeme ve çocuk ile yakınlık kuramama gibi belirgin olmayan ego hataları.
- 3- *Diğer nedenler*; Çocuğun neden olduğu stresler, eş ile suç ortaklığı yapma, kültüre bağlı disiplin uygulama.

İstismara maruz kalan çocuk, yaşadığı travmanın etkisiyle çocukluklarından ergenliklerine sonrasında ise yetişkinliklerine kadar fiziksel, duygusal ve cinsel bozukluklar yaşayabilmektedir. Bazı istismar mağdurları, derilerini keserek veya yakarak kendilerine ciddi zararlar verebilir (S. Levenkron ve A. Levenkron, 2013: 24). Çocuk istismarı ve ihmalinin yaşanmasındaki asıl kaynağın %90'lara varan oranla aileden kaynaklandığı ve ihmalden dolayı istismar olaylarının yaşandığı belirtilmektedir (Bayraktar, 2015: 38). Çocuk istismarı, basite indirgenebilecek bir konu değildir ve özellikle anne ve babaların aile içinde çocukla iletişimleri, çocuğa yaklaşımları büyük önem arz etmektedir. Alay edilen, cezalandırılan, baskıcı, aile ilişkilerinin zayıf olduğu, isteklerinin önemsenmediği, görüşlerinin alınmadığı ve birey olarak kabul edilmediği bir ortamda yetişen bir çocuk, yaşam boyu ruhsal ve davranışsal birçok sorunla karşı karşıya kalacaktır.

2.2. ÇOCUK İSTİSMARININ ÇEŞİTLERİ

Çocuğun dünya ile kuracağı ilişki bakım vereni ile kurduğu ilişkiden geçtiğini ve bir bakıma, bakım verenle kurulan ilişkinin dünya ile kurulan ilişki olduğunu söyleyen Uzman Klinik Psikolog Mahmut Pakdemir, çocuğun bakım verenden alamadığı güven ve bakımı dışarıda aradığını, hem bakım verenden hem de dışarıdan o bakımı alamadığı takdirde ise çocuğun iç dünyasında bir adaletsizliğin oluştuğunu söylemektedir. Pakdemir bu adaletsizliğin kimlik oluşumun bir parçası haline geldiğini, kimlikte

dağılmaya ve kişilikte bozukluklara yol açtığını ifade etmiştir. Çocuklara yönelik her davranışın iyi düşünülmesi gerektiğine dikkat çeken Pakdemir, çocuğun yararına olduğu düşünülen davranışların bile nasıl bir etki yaratacağı iyi düşünülüp ondan sonra uygulanması gerektiğini söylemiştir (Mahmut Pakdemir ile kişisel iletişim, 11 Ocak 2022).

Çocuk istismarının ve ihmalinin gerçekleşmesi genellikle eğitim eksikliği ve ekonomik yetersizlikten kaynaklanmaktadır. Anne-baba tarafından umursanmama, ilgisizlik, dayak, çocuğun terk edilmesi, beslenmesine ve bakımına gereken özenin gösterilmemesi aile içindeki istismar ve ihmale neden olurken çocukların fuhuşa ve suça teşvik edilmesi, uygunsuz işlerde çalışmaya zorlanması ise aile dışındaki istismar ve ihmalin olduğunu göstermektedir (Bozkurt ve Aydın: 1995: 14-15). Toplumdaki cinsiyet eşitsizliği ve sosyal eşitsizliğin olması, işsizliğin ve fakirliğin yüksek oranda olması, uyuşturucuya ve alkole erişimin kolay olması, çocuk istismarını önleyici politika ve programların olmaması ve şiddeti destekleyici sosyal ve kültürel normların olması, dayanın disiplin amaçlı kullanılıyor olması gibi bazı özellikler, çocuğun istismara ve ihmale maruz kalma riskini arttırmaktadır (Yurdakök, 2010: 431).

Hindistan'da yaşanan çocuk istismarına yönelik yapılan bir çalışmada, çocuk istismarının çoğunlukla kızlara yönelik gerçekleştiği ve daha çok cinsel istismarın görüldüğü tespit edilmiştir. (PR, MR ve AR, 2014: 3).

Araştırmalara göre sessiz, içe kapalı ve özgüveni düşük çocuklar daha çok istismara maruz kalmaktadır. Bu çocuklar ihtiyaç duydukları ilgiyi ve sevgiyi ailelerinde bulamadıkları takdirde kendilerine yöneltilen cinsel davranışları ilgi ve sevgi gösterisi olarak algılayabilmektedir. Bu durum, ailenin çocuğuna sevgi ve şefkati göstermesinin ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir (Şahin, 2006: 34).

Powell ve Scanlon, çocuk istismarı ile mücadele edebilmek için üç önemli madde sıralamıştır. Bunlardan ilki, çocuk yoksulluğu düzeylerini azaltmak ve sosyal yoksunluk yaşayan ailelere gerekli desteği sağlamak, ikincisi çocuk koruma hizmetlerine yatırım yapmak üçüncüsü ise çocuk haklarını desteklemektir (akt. O'Doherty, 2018: 64).

Çocuk istismarı; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, ekonomik istismar ve ihmal olmak üzere ayrılmaktadır.

2.2.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, yaygın görülen ve istismar türleri içerisinde tespit edilmesi en kolay istismar türüdür. Ancak fiziksel istismarın, kazadan ayırt edilmesi gerekir. Örneğin fiziksel şiddet neticesinde vücutta oluşan yaralarla bir kaza sonucu oluşan yaraları ayırt etmek zor olabilir. Bu nedenle fiziksel istismar tanısının koyulabilmesi için yeterli bilgiye sahip olmak gerekir. Fiziksel istismarın tanınması ve tedavisi noktasında hekimler büyük öneme sahiptir.

Fiziksel istismar, çocuğun sağlığının olumsuz etkilendiği ve vücudunda iz bırakan lezyonların ve yaralanmaların bulunması durumudur (Polat, 2019: 63). Gürpınar fiziksel istismarı, çocuğun ona bakmakla yükümlü olan kişinin elinde fiziksel açıdan zarar görmesi ve bedensel bütünlüğünün bozulması olarak açıklamıştır (2002: 45). Fiziksel istismar, çocuğun kaza dışı nedenlerle şiddet kullanılarak yaralanmasıdır. Kişi sert bir cisimle vurarak, iterek, yakarak ya da ısıtarak çocuğun fiziksel istismara uğramasına neden olmaktadır. Bunların yanında çocuğun yetersiz beslenmesi, giydirilmesi, hijyenik olmayan koşullar da çocuğun fiziksel istismara maruz kaldığını göstermektedir (İNSAMER Dünyanın Çocuk Karnesi, 2016: 11).

Çocuğun her türlü fiziksel zarar görmesi, fiziksel istismara maruz kaldığı anlamına gelmektedir. Yapılan araştırmalara göre çocuğa karşı şiddet uygulayanlar çoğunlukla çocuğun evi, okulu, işyeri gibi yakın çevresinde bulunan erişkinlerdir. Çocuk ailede anne-baba, okulda öğretmen veya diğer öğrenciler tarafından fiziksel şiddete uğramaktadır. Aile içinde çocuğun fiziksel istismara maruz kalmasının nedenleri ise anne-babanın yaşının çok genç olması, eğitim düzeyinin düşük olması, işsizlik, ekonomik düzeyin düşük olması, uyuşturucu veya alkol kullanımı, çok çocuklu aile ortamı, istenmeyen çocuk olma ve anne veya babada ruhsal bozukluk olmasıdır. Okulda ise kalabalık sınıflar, sosyal baskılar ve disiplin yöntemi olarak dayanın görülmesi gibi nedenlerden dolayı çocuk fiziksel şiddete uğramaktadır. (Çam, 2016: 103). Çocuk, sadece evde değil aynı zamanda okulda, bakım evlerinde, sokaklarda ve çalışma yerlerinde fiziksel istismara maruz kalabilmektedir. Yapılan araştırmalar, çocuğun hem yetişkinler tarafından hem de akranları tarafından şiddete uğrayabileceğini göstermektedir.

Karadaş, şiddeti öğrenen bireylerin hem temel güven duygusuyla ilgili hem de insan ilişkilerinde problem yaşadıklarını hatırlatarak istismara maruz kalan birisinin istismarcıya dönüşme ihtimalinin olduğunu söylemiştir. “*Şiddet mağduru bireylerin birçoğu da ileride öğrendiği bir davranışı sergilerler. Yani şiddet görmüştür, mağdur olmuştur ama bu bir öğrenmedir. Bu yanlış bir öğrenmedir ve yanlış öğrenmeler kolay değiştirilebilir şeyler değildir*” diyen Karadaş, bireylerin ailelerin aynası olduğunu, aileler nasıl yaklaşıyor ise buna benzer bir dinamiğin oluşmaya başladığını ve peşi sıra bu dinamiği kendi hayatlarına da geçirebildiğini ifade etmiştir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022).

Dayak yiyen bir çocuk öz saygısını kaybeder, içine kapanır ve psikolojik sorunlar yaşar. Şiddete maruz kalan çocuk evde kardeşine, okulda arkadaşına ileriki yaşlarında ise büyüklerine şiddet uygulamaya başlayacaktır. Şiddet uygulayan çocukların çoğunun aile ortamında şiddete uğradığı görülmektedir. Çünkü şiddet öğrenilen bir davranıştır. Çocuk öfkeli olduğunda veya isteği yerine getirilmediği durumlarda karşısındaki kişiye şiddet uygulayacağını öğrenir ve uygular (Arslan, 2008: 22). Dayak bir alışkanlık haline getiren ebeveynler genellikle kendilerini değersiz görme, başkalarının duygularına duyarsız olma, çocukken anne ve babaları tarafından dayak yeme, gerçeklerden ve sorunlardan kaçma, çocuğundan yüksek beklenti içinde olma ve kızgınlıkla aşırı tepkide bulunma gibi özelliklere sahiptirler (Yeşildağ ve Seber, 2017: 122-123). Oysa çocuğun sevgiye, ilgiye ve şefkate ihtiyacı vardır. Ebeveynlerin her türlü fiziksel cezadan uzak durarak çocuğuna sevildiğini hissettirmesi gerekmektedir. Sevginin ve güvenin hâkim olduğu bir ortamda gerçekleşen ebeveyn davranışları, çocuğun kendisini değerli bir birey olarak görmesini ve dolayısıyla öz saygısının gelişmesini sağlayacaktır (Polat, 2006: 25).

2.2.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, saptanması zor ve sıkça görülen istismar türlerinden biridir. Duygusal istismar, çocukların ruh sağlığını etkileyici birtakım davranışlara maruz kalması durumudur. Duygusal istismarda çocuklara yönelik aşağılama, tehdit, suçlama, yaşına uygun olmayan beklentilerde bulunma, çocuğu küçümseme, başkalarının suç ve sorumluluklarını ona yükleme, düşmanca tavır sergileme, duygu ve düşüncülerini ifade,

öğrenme, beceri edinme ve sosyal ilişkilerinde özgürlüğünü kısıtlama ve engelleme gibi kötü muameleler bulunmaktadır (Yiğit, 2018: 6).

Çocuğun bulunduğu ortamlarda kendisine yönelik yapılan bazı tutum ve davranışlar da ihmaline ve istismarına yol açmaktadır. Çocuk, ayrı bir birey olarak kabul edilmemesi, nitelik, kapasite ve isteklerinin kötülenmesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması, sosyal ilişkilerden mahrum kalması, kişiliğinin yok sayılması, terk edilmekle tehdit edilmesi, yaşına ve gücüne uygun olmayan isteklerde bulunulması gibi durumlarda duygusal istismara ve ihmale uğruyor demektir (Akyüz, 2018: 504). Duygusal istismar şu durumlarda ortaya çıkmaktadır (Yurdakök ve İnce, 2010: 538):

- Çocuğa yeterli ilgi ve sevginin gösterilmemesi.
- Çocuğa bağırma.
- Aile içinde ya da başkalarının yanında aşağılama.
- Nedensiz yere ağır cezalar verme.
- Küfretme.
- Yalnız bırakma.
- Çocuğu yanıltma.
- Korkmasına neden olacak ifadelerde veya davranışlarda bulunma.
- Tehdit etme.
- Duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması.
- Çocuğun yaşının üzerinde sorumluluklar yükleme ve bunları ondan bekleme.
- Kendine güvenini yok etme.
- Başkalarıyla karşılaştırarak kendisini kötü hissetmesine neden olma.
- Değer vermeme ve önemsememe.
- Lakap takma.
- Çocuğa yönelik aşırı baskı yapma ve çocuk üzerinde otorite kurma.
- Aşırı koruma.

Çocuklar aile içinde sık sık duygusal istismara maruz kalabilmektedir. Anne ve babaların yıldırma, reddetme, çocuğun tek başına bırakılması, suça yöneltme, kendi çıkarları doğrultusunda kullanma, aşırı koruma ve kollama, aşağılama, korkutma, zamanından önce yetişkin rolü verme, ayırım ve kıyaslama yapma gibi davranışları çocuğun duygusal istismara uğramasına neden olmaktadır. Duygusal istismara uğrayan

çocuklarda duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozuklukların ortaya çıktığı görülmektedir (Bayraktar, 2015: 73-74). Anne-babanın çocuğa bağırması, çocukların yanında eşini sürekli eleştirmek ve çocuklarını kendisine dert ortağı olarak seçmek de duygusal istismar çeşitleridir. Ayrıca çocuğa yönelik her türlü olumsuz yargı ve suçlamalar da duygusal istismara neden olmaktadır. Örneğin “Sen tembelin tekisin”, “aptal”, “pısırik”, “şapşal” ve “sakar” gibi olumsuz nitelendirmeler de duygusal istismar içermektedir (Arslan, 2008: 34-35). Dokunulma, güven duyma, sınırlarının öğretilmesi, sosyalleşme, yeterli uyaran sağlanması ve kendini değerli hissetme, bir çocuğun sağlıklı ruhsal gelişimi noktasında başat gereksinimlerdir. Bu gereksinimlerin bir ya da birkaçının karşılanmaması durumunda duygusal istismarın olduğu anlamına gelmektedir. Duygusal istismar, fiziksel değildir ancak ağır olan tehdit veya cezaları içerir. Anne ve babaların çocuğuna yönelik tutum ve davranışlarından dolayı çocuk duygusal istismara maruz kalabilmektedir. Anne-babanın tutumundan kaynaklı duygusal istismarın tipleri *reddedici tutum*, *yok sayan tutum*, *izole eden tutum* ve *suça iten tutum* olmak üzere dörde ayrılarak incelenmiştir. Reddedici tutumda, anne ve baba çocukla bağlanma geliştirmemekte ve reddedici davranışlar sergilemektedir. Yok sayan tutumda, anne ve baba fiziksel olarak vardır ama duygusal olarak yoktur. İzole eden tutumda, çocuğun her türlü etkinliğe katılması engellenir, yaşlılarıyla vakit geçirilmesine izin verilmez. Suça iten tutumda ise anne ve baba çocuğun ilaç, alkol kullanmasına, şiddet içerikli davranışları izlemesine engel olmayarak izin verir (Yurdakök ve İnce, 2010: 537-539).

Cinsel ve fiziksel istismar kadar duygusal istismarın da çocuk üzerinde birçok olumsuz etkileri vardır. Altını ıslatma, kakasını kaçırma, iştahsızlık, yalan söyleme, hırsızlık, bağımlılık, depresyon, intihar, saldırganlık, güvensizlik, cinayet, büyüme geriliği ve düşük benlik saygısı duygusal istismarın olumsuz etkilerinden sadece bazılarıdır (Polat, 2019: 281). Anne ve babalar, bazen alışkanlık haline getirdikleri davranışlar nedeniyle çocuğun duygusal istismara uğradıklarının farkında bile değildirler. Özellikle aile içinde çocukların her türlü kötü muameleye maruz kalmalarının önüne geçebilmek için ebeveynlerin bu hususta bilinçlenmelerini sağlamaya yönelik eğitim verilmesi gerekir.

2.2.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismara yönelik bazı tanımlamalar yapılmıştır. Kanbur ve Akgül, kişinin rızası olmadan başkaları tarafından cinsel olarak kötüye kullanılması, suistimal edilmesi, kişinin istemediği halde başkasının cinsel yönelimine hedef olması durumunu cinsel istismar olarak tanımlamıştır (2010: 491). Ergün ise cinsel istismarı, 18 yaşın altındaki bir çocuğun cinsel faaliyetlere katılmak için zorlanması ve kandırılması olarak ifade etmiştir (2017: 224). Çocuğun cinsel istismara maruz kalması ise, psikososyal gelişimini tamamlamamış çocuğun herhangi bir yetişkin tarafından cinsel amaçla istismar edilmesi olarak açıklanmıştır. (İNSAMER Dünyanın Çocuk Karnesi, 2016: 12). Çocuk fuhuşu, cinsel kölelik, seyahat ve turizmde cinsel sömürü, kaçırılma ve çocukların cinsel ve zorla evlendirme amacıyla satışı cinsel istismardır (UNICEF, 2013: 23).

Cinsel istismar; dokunma olmaksızın yapılan istismarlar, dokunmanın olduğu istismarlar ve şiddet kullanılarak yapılan istismarlar olmak üzere üç kategoride incelenmiştir. Sözel istismarlar, açık saçık telefon konuşmaları, teşhircilik, röntgencilik ve tanık olma gibi olgular dokunma olmaksızın gerçekleştirilen istismarlardır. Müstehcenlik ve fuhuş, ırza geçme, vahşet, öldürme ve fücür (incest) ise dokunmanın olduğu istismar olgularıdır (Günçe, 1991: 126-128).

Cinsel istismar da diğer istismar türlerinde olduğu gibi çocuğa yönelik kötü muamele durumudur. Cinsel istismar ve fiziksel istismar arasında bazı belirgin farklar bulunmaktadır. Polat, bu farkları şu şekilde belirtmiştir (2019: 159):

- Cinsel istismarda çoğunlukla mağdur olan kızlar iken fiziksel istismarda ise çoğunlukla çok hafif bir farkla erkeklerdir.
- Cinsel istismar küçük yaşlarda daha az görülür, fiziksel istismar ise daha sıklıkla küçük yaşlarda görülür ve orta yaşla azalma eğilimindedir.
- Cinsel istismarda olguların çoğu erkekler tarafından, aile içinde ise baba veya üvey baba tarafından yapılmaktadır. Fiziksel istismarda ise sıklıkla anne ve baba eylemin içinde olmakta ancak anneler, biraz daha fazla eylemin içinde olmaktadır.
- Cinsel istismarda nadir olarak travma izlerine rastlanırken, fiziksel istismarda genel olarak travma izleri görülür.

Cinsel istismar boşanma, şiddet, alkol ve madde kullanımının olduğu ailelerde daha çok görülmektedir. Cinsel istismarın sık görüldüğü ailelerde en sık gözlenen aile tipi katı babanın güç ve kararlarının etkili olduğu aile tipidir. Bu ailelerde anne ve baba arasındaki cinsel sıkıntılar daha fazladır. Cinsel istismarın gözlemlendiği ailelerde genellikle aile dışı sosyal ilişkilerde kısıtlamanın ve zorlamanın olduğu tespit edilmiştir. Cinsel istismar uygulanan ailelerde rol çatışmalarına sık rastlanır. Örneğin anne eşlik ve ev kadınlığı rollerini kızına bırakır, baba ise bakım vermeyi enstest yoluyla yapmaktadır. Bu ailelerde çoğunlukla alkol ve madde kullanımı vardır (Yılmaz, 2006: 33).

Saptanması en güç olan istismar türlerinden biri olan cinsel istismar, genellikle uzun süreçte yaşanmakta ve çoğunlukla gizli kalmaktadır. Cinsel istismara sadece kız çocuklarının değil aynı zamanda erkek çocuklarının da maruz kaldığını gösteren birçok araştırma bulunmaktadır. Çocuğun cinsel istismara maruz kalmaması için özellikle anne ve babalara önemli görevler düşmektedir. Bu noktada en önemli husus çocuğun kendi bedenini tanıması ve kendi güvenliğini sağlamayı öğrenmesidir. Yani çocuğa bedeninin kendisine ait olduğu, bedenine ve özellikle de mahrem alanlarına kimsenin dokunamayacağı, böyle bir olumsuz durumla karşılaştığında ise yüksek sesle yardım istemesi, bağırması ve kaçması yönünde eğitim verilmelidir (Yiğit, 2018: 7-8).

Aile üyeleri veya akrabaları tarafından uğradığı cinsel istismar karşısında birçok sebepten dolayı sessiz kalan çocuklar vardır. Örneğin bir çocuğun ilk olarak güvendiği ve sıkıntısını paylaşabildiği kişiler anne ve babadır. Birincil derecede akrabaları (anne, baba, kardeş vs.) tarafından cinsel istismara uğrayan çocuk, yaşadığı bu durum karşısında nasıl bir yol izleyebilir? Çocuk aile üyelerinden birine anlatsa dahi olay örtbas edilebilir. İşte bunun gibi birçok nedenlerden dolayı cinsel istismar olaylarını tespit edebilmek diğer istismar türlerine göre daha zordur. Çocuk, bir yetişkin yaşına geldiği zamanda bile çocukluk döneminde anlatamadığı, çözemediği ve yardım alamadığı bu sarsıcı durum karşısında kendini sorumlu tutabilir, çevresine güveni sarsılabilir ve bir aile kurduğunda kendi yaşadığı istismar olayını çocuğunun da yaşayacağı endişesini taşıyabilir.

Cinsel istismarın sonuçlarını istismarcı ile mağdurun yakınlık derecesi, istismarın başlangıç yaşı ve süresi, cinsel istismarın türü, cinsel istismara maruz kalan kişinin yaşadığı durumu ilk anlattığında aldığı tepkiler gibi faktörler etkilemektedir (Kanbur ve

Akgül, 2010: 500). Cinsel istismara maruz kalan çocukta gece kabusların artması, içine kapanma, öfke patlamaları, kaygı, duygusal ve davranışsal tepki, bazı kimselerle yalnız kalmak istememesi, yaşına uygun olmayan cinsel kelimeleri kullanması veya bu tür davranışlarda bulunması gibi birtakım duygusal ve davranışsal tepkiler görülebilmektedir. Çocuklar, cinsel istismara uğradıklarını genellikle söylemezler. Bununun nedeni ise evden atılma korkusu, yaşadıklarını anlatması halinde kendisine inanılmaması korkusu, utanma veya suçluluk duygusudur. Araştırmalar çocukların çoğunlukla bildikleri ve tanıdıkları kişiler tarafından cinsel istismara uğradıklarını göstermektedir (Çam, 2016: 98-101). Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda ayrıca yüksek oranda depresyon, intihar düşünceleri ve girişimleri, öfke tepkileri, zayıf dürtü kontrolü, karşı olma ve karşı gelme bozukluğu görülmektedir (Yılmaz, 2006: 33).

Dokgöz, çocuğun cinsel istismara uğramasıyla ilgili bilinmesi gereken şu önemli hususlara dikkat çekmiştir (2002: 107):

- İstismar hususunda hikâye uyduran çocuk çok azdır.
- İstismarın kısa ve uzun vadeli önemli etkileri bulunmaktadır.
- Çocukların görüntü veya herhangi bir davranışı istismara neden olmaz.
- İstismara uğrayan bir çocuk mutlaka yardım istemelidir.
- İstismarcıların büyük bir çoğunluğu, çocuğun tanıdığı kişilerdir.
- İstismar genellikle, çocuğun çevresinde ve bildiği mekânlarda gerçekleşir.

Çocuğun cinsel istismara uğraması, çocuk haklarının ağır bir ihlalidir ve dünyanın ortak sorunlarından biridir. Çocuk istismarı sadece gelişmemiş ülkelerde değil aynı zamanda gelişmiş ülkelerde de sıklıkla görülmektedir. Cinsel istismarın, çocuğun fiziksel ve psikolojik açıdan travmalar yaşamasına neden olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır. Dolayısıyla cinsel istismarı önleyici kalıcı çözümlerin bulunması gereklidir.

2.2.4. Ekonomik İstismar

Çocuk işgücünün istismarı; çocuğun uzun süreli çalışmaya erken yaşta başlaması, çalışması nedeniyle yeterli bir eğitim alamaması, fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz etkileyecek işlerde çalışması, çalışma süresinin uzun olmasından dolayı uyku, dinlenme, eğlenme ve sosyal ilişkiler kurma noktasında sorun yaşaması, yaptığı işin maddi

karşılığını alamaması ve çalışma ortamında fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalması gibi durumlar olarak açıklanmaktadır (Zeytinoğlu, 1989: 242).

Topuzoğlu çalışan çocukları; sanayi iş kollarında çocuk işçi veya çırak statüsünde çalışanlar, tarım kesiminde çalışanlar, ev hizmetlerinde çalışanlar ve sokakta çalışanlar olmak üzere dört kategoriye ayırmıştır (2002: 36).

4857 sayılı İş Kanunu'nun, "Çalıştırma yaşı ve çocukları çalıştırma yasağı" başlıklı 71. maddesi uyarınca şu ifadelere yer verilmiştir (Türk Metal Sendikası, 2017: 44):

"On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler".

2004 yılında çıkarılan 'Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik', çocuk ve gençlerin çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları içeren önemli bir düzenlemedir. İlgili yönetmeliğe göre genç işçi; 15 yaşını tamamlamış, ancak 18 yaşını tamamlamamış kişiyi, çocuk işçi ise; 14 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış ve ilköğretimini tamamlamamış kişiyi ifade etmektedir. Yönetmeliğin 5. maddesinde "*Çocuğun ve genç işçinin işe yerleştirilmesinde ve çalışması süresince güvenliği, sağlığı, bedensel, zihinsel, ahlaki ve psikososyal gelişimi, kişisel yatkınlık ve yetenekleri dikkate alınır*" denilerek çocuk ve genç işçilerin çalışma esasları belirtilmiştir (Türk Metal Sendikası, 2017: 187-188).

Çocuğun gelişimini engelleyici işlerde çalıştırılması ekonomik istismar olarak nitelendirilmektedir. Çocukların çalışma yaşamında yer alması birçok sorunları da beraberinde getirmektedir. Örneğin çocuğun çalışması çoğunlukla eğitimden mahrum kalmasına ve gerek fiziksel gerekse düşünsel gelişiminin olumsuz yönde etkilemesine neden olabilmektedir. Kölelik, zorla çalıştırma, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırma ve çocuk fuhuşu çocuk işçiliğinin en kötü biçimleridir. Sokakta çalışma ILO tarafından en

kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği türleri arasında kabul edilmese de aslında sokakta çalışan çocukların istismara uğrama ihtimali de oldukça yüksektir (Şişman, 2004: 1).

Şişman'ın yaptığı bir araştırmaya göre sokakta çalışan çocukların %34,7'si 10 yaş ve altında iken %65,2'si ise 11 yaş ve üzerindedir. Aynı araştırmada sokakta çalışan çocukların %44,8'i ekonomik nedenlerden dolayı okulu bıraktığı veya devam edemediği, %33,8'nin ise sokaklarda başına en az bir kötü olay geldiği tespit edilmiştir (2004: 89-92). Sokakta çalışan çocuk ve sokak çocukları terimlerine değinen Zeytinoğlu, sokakta çalışan çocukların çoğunluğunun ailesinin geçimine katkıda bulunmak için çalıştığını ve bu çocukların aile ilişkisinin sürdüğünü belirtmiş sokak çocukların ise sokağı kendisine ya sürekli ya da belli süreler içinde mesken edindiğini, ailesinin korumasından ve desteğinden tamamen ya da büyük ölçüde yoksun olduğunu ifade etmiştir (1989: 243). Okvuran, çocuğun sokakta çalışmasının nedenlerini göç ve çarpık kentleşme olguları ve buna bağlı olarak yoksulluk, işsizlik, eğitimsizlik, sağlıksız aile ortamı, ailede çocuğun eğitime önem verilmemesi ve aile bütçesine ekonomik katkıda bulunmak olarak sıralamıştır. Yapılan araştırmalarda çocukların çalışma nedeninin çoğunlukla aile bütçesine katkıda bulunmak olduğu tespit edilmiştir (2002: 298).

Yoksulluk, eğitimsizlik, göçler, gelenekler, aile, yasal düzenlemelerdeki boşluklar ve çocuk iş gücüne olan talep gibi nedenlerden dolayı çocuklar çalışmak zorunda bırakılmıştır. Bu durum günümüzde birçok çocuğun maruz kaldığı önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir. Çocuk işçiliğine ilişkin yapılan araştırmalar, çocuk işçiliğinin ortaya çıkmasındaki temel nedenin yoksulluk olduğunu göstermektedir. Ailelerin yaşadığı ekonomik güçlükler ve yoksul ailelerdeki nüfus yoğunluğu çocukların okuldan alınıp çalışma hayatına yönlendirilmelerine sebep olmaktadır (Ceyhan, 2017: 192-194). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından çalışan çocukların çalışma nedenlerine ilişkin yapmış olduğu araştırma sonucunda elde ettiği veriler (Tablo 2.1) şöyledir:

Tablo 2.1. Yaş Grubu, Cinsiyet ve Çalışma Nedenine Göre Ekonomik Faaliyetlerde Çalışan Çocuklar, 2012

							%
Çalışma Nedeni - Reason of Working							
Yaş grubu ve cinsiyet Age group and sex	Toplam Total	Hanehalkı gelirine katkıda bulunmak To contribute household income	Hanehalkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak To help in household's economic activity	İş öğrenmek, meslek sahibi olmak To learn a profession and building skills for a job	Ailenin isteği Due to family wish	Kendi ihtiyaçlarını karşılamak To support him/herself	Diğer other
Toplam- Total	100.0	41.4	28.7	15.2	6.0	6.8	1.8
6- 14	100.0	29.8	48.6	5.5	12.0	3.1	1.0
15-17	100.0	46.9	19.0	20.1	3.0	8.7	2.2
Kent - Urban	100.0	45.5	10.5	25.3	4.5	11.0	3.0
6-14	100.0	39.2	29.1	13.9	8.9	7.6	0.0
15-17	100.0	46.9	5.9	28.3	3.1	11.8	3.7
Kır- Rural	100.0	37.9	43.4	7.1	7.3	3.4	0.8
6- 14	100.0	26.2	56.1	2.3	13.1	1.4	0.9
15-17	100.0	47.0	33.7	10.8	2.9	5.0	0.4

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Figures in table may not add up to totals due to rounding.

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2013). Çalışan Çocuklar, 2012. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Tablo’da yaş grubu, cinsiyet ve çalışma nedenine göre ekonomik faaliyetlerde çalışan çocukların çalışma nedenleri hanehalkı gelirine katkıda bulunmak, hanehalkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak, iş öğrenmek- meslek sahibi olmak, ailenin isteği, kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve diğer olmak üzere 6 kategoriden oluşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK), 2012 yılında yaptığı araştırmaya göre 6-14 yaş grubundaki çocukların çalışma nedenleri arasında ilk sırayı ‘hanehalkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak’ alırken 15-17 yaş grubundaki çocuklarda ise ‘hanehalkı gelirine katkıda bulunmak’ almıştır.

2.2.5. İhmal

İhmale yönelik birçok tanımlama yapılmıştır. Paslı ihmali, çocukların bedensel ve psikolojik sağlıkları ve gelişimleri için temel olan beslenme, korunma, sevgi ve eğitim gibi gereksinimlerinin kendilerine bakmakla ve gözetmekle sorumlu kişiler tarafından

yeterince karşılanmaması durumu olarak tanımlamaktadır (2006: 36). Turgut ise çocuk ihmali şu şekilde tanımlamıştır:

“(...) Çocuğun sağlıklı beslenmesi, duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesi, giyinme ve barınma ihtiyacının giderilmesi, tıbbi bakım, eğitim ve bilişsel gelişimi için ihtiyaç duyduğu ortamın ve koşulları sağlanması ve bunların denetiminin sağlanması konularından en az birinde eksiklikler gösterme durumu. İhmal de kişinin sorumlu olduğu görevlerini yapmaması söz konusu iken, istismar, istismarı yapan kişinin aktif olarak olayın içinde olmasıyla ortaya çıkan bir durumdur.” (2017: 207).

Aile içi şiddetin görülmesi, sosyal destek yetersizliği, aile içi madde kullanımı, sosyo-ekonomik koşulların yetersiz olması, bilgisizlik, cehalet, ebeveynlerin geçmişte maruz kaldıkları kötü muamele, ebeveynlerin çok genç ve tecrübesiz olması gibi etkenler, çocuğun ihmale maruz kalmasına neden olmaktadır (Bahçeşehir University, t.y., s. 4).

Çocuğun sağlık bakımının yetersiz olması veya geciktirilmesi, yetersiz beslenme, kişisel hijyenin kötü olması, giysilerinin yetersiz olması, evdeki koşulların güvenli olmaması, ev koşullarının sağlıklı olması, sürekli ev değiştirme gibi durağan olmayan yaşam koşulları, yetersiz denetim, uygun olmayan bir bakıcısının olması, terk etme, evden kovma, geçerli bir nedeni yokken devamlı okuldan kaçma, okula yazdırmama ve özel eğitim ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi durumlar ihmalin olduğunu göstermektedir (Polat, 2019: 302-304).

Duygusal istismarı ve ihmali saptamak fiziksel istismar, cinsel istismar ve ekonomik istismara göre daha zordur. İhmal ve istismarı ayırt eden temel fark ihmalin pasif istismarın ise aktif bir davranışın olmasıdır (Yurdakök ve İnce, 2010: 540). İhmal, fiziksel, eğitimsel ve duygusal ihmal olarak görülmektedir. Fiziksel ihmal çocuğun temel tıbbi gereksinimlerinin karşılanmaması, çocuğun eve geç gelmesindeki sebebin ve nerede olduğunun bilinmemesi, umursanmaması gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır. Eğitimsel ihmalde ise çocuğun gelişimsel eğitimsel ihtiyaçları karşılanmaz, okula devamlılığı sağlanmaz ya da çocuğun okula gitmediği bilinmesi halinde müdahale edilmez. Duygusal ihmalde ise çocuğa yeterli ilgi, şefkat ve sevgi gösterilmez, çocuğun aile içinde kötü muameleye maruz kalınmasına izin verilir, çocuğun suç işlemesinde ya da saldırgan davranışlarda bulunmasında destek olunur ya da izin verilir (Çam, 2016:

110-111). Çam, çocuğun duygusal gereksinimlerinin karşılanmaması, bakımının yapılmaması, tıbbi gereksinimlerinin karşılanmaması, korunmasız bırakılması, sözel olarak hırpalanmasının ihmalin türleri olarak belirtmiştir. İhmalin de istismar gibi çocuk üzerinde birçok zararlı etkisi vardır ve araştırmalar, ihmalin çocuğun özellikle erken beyin gelişimine büyük zarar verdiğini göstermektedir (2016: 108). Güneş ise ihmalin özellikle çocuk-ebeveyn bağlanmasına yönelik engel teşkil ettiğini söylemektedir. Yani ihmale maruz kalan bir çocuk anne ve babaya bağlanamayacaktır (2017: 83).

2.3. İSTİSMARIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ FİZİKSEL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ

İstismarın çocuk üzerinde çeşitli psikolojik etkileri bulunmaktadır. Ancak bu etkiler çocuğun yaşına, istismara maruz kaldığı süreye, şekline, şiddet içerip içermediğine ve istismar eden kişinin çocukla yakınlık durumuna göre değişmektedir. İstismara maruz kalan çocuğun ailesine önemli görevler düşmektedir. Anne ve babanın yaklaşımı bu psikolojik etkilerin önlenmesi adına büyük önem taşımaktadır. Öncelikle ailenin çocuğuna daha sağlıklı bir yaklaşımda bulunabilmesi için sakin olması ve çocuğunu olumsuz herhangi bir tepki vermeden dinlemesi gerekir. Gösterilen aşırı bir tepki, çocuğun korkmasına ve kaygılanmasına neden olabilir. Çocuğa artık bu durumun tekrarlanmayacağı anlatılmalı ve kendisini güvende hissetmesi sağlanmalıdır. Yaşadığı bu olayda kendisinin bir suçu olmadığı ve hatanın bunu yapan kişide olduğu anlatılmalıdır. Çocuğun istismara uğramasında ailelere düşen en büyük görevlerden biri de olayın üstünü örtmeyerek bir uzmandan ya da bir kurumdan yardım alınması ve çocuk mahkemelerine ve savcılara başvurulmasıdır (Dursunkaya, 2006: 31).

İstismar, çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkiler bırakmakta hatta bazen ölümle sonuçlanmaktadır. İstismar sonucu ölümlerin yaşanmasına neden olan en büyük etken kafa travmasıdır. Kafaya direkt kuvvet kullanılması, yeterli beslenememe ve psikolojik destek alamama gibi beyin fonksiyonlarını etkileyici nedenler, kafa travmasına yol açabilmektedir (Polat, 2019: 83)

Çalışmalar, fiziksel ve cinsel istismarın 20 yaşlarında intihar riskini arttırdığını ortaya koymuştur (Özmert, 2010: 486). Şiddete maruz kalmış veya tanık olmuş çocuklarda korku, karın ağrısı, mide bulantısı, baş ağrısı, alt ıslatma, dil gelişiminde

gerileme, uyumakta zorluk, sık sık ağlama, yeme problemleri, yemek yeme problemi, konsantrasyonda zorluk, agresif davranışlar, yaşından küçük davranışlar, intihar eğilimleri ve okulda başarısızlık gibi belirtilerden biri ya da daha fazlası olabilmektedir (Karataş, 2009: 92). Çocuğun yüzünde veya bedeninde açıklanamayan yaraların olması, yanıklar, küçük yaşta olmasına rağmen evden kaçması, kendini yaralaması, intihar girişimi ve şiddet, yaralarını gizlemeye çalışmak ve yetişkinler ile fiziksel temastan kaçınmak gibi davranışlarda bulunması fiziksel istismara uğradığını gösteren belirtilerdir. Hırsızlığa teşvik etme, dilendirme, okula devamı ile ilgili sıkıntıların olması, çocuğun sağlık ihtiyaçlarının önemslenmemesi, yorgunluk, uykuya eğilim, zayıf hijyen, çocuğun tehlikeli eylemlerden korunmaması, yemek ve tuvalet alışkanlıklarının gelişmemiş olması ise ihmalin olduğunu işaret etmektedir (Öntaş, 2010: 56).

Tarhan, şiddetin aile içinde öğrenildiğine dikkat çekmiş ve fiziksel şiddete uğrayan çocuğun duygu ve dürtü kontrolünün zayıfladığını, sosyal gelişiminin olumsuz etkilendiğini ve ebeveynine karşı güven duymadığını ifade etmiştir (2014b: 174-175). Çam, fiziksel istismarın çocuk üzerinde etkilerini şöyle sıralamıştır (2016: 106-107):

- Fiziksel cezaya maruz kalan çocuk, kaygı yaşar ve içine kapanır.
- Fiziksel ceza, çocuğun saldırganlık ve şiddet davranışlarında bulunmasına neden olmaktadır.
- Çocuk şiddetli bir fiziksel cezaya maruz kalmış ise korkar ve kendisini çaresiz ve değersiz hisseder.
- Çocukluk döneminde fiziksel ceza gören bir üniversite öğrencisi, yoğun kaygı ve depresyon yaşar. Bu durum ise sosyal ilişkilerini olumsuz etkiler.
- Şiddetli cezaya maruz kalan bir çocuğun ileride kendi çocuklarını istismar etme olasılığı yüksektir.

Cinsel istismarın çocuk üzerinde yaşam boyu çok ciddi etkileri bulunmaktadır. Cinsel istismara maruz kalan çocukta depresyon, anksiyete, madde bağımlılığı, intiharı düşünme, borderline kişilik bozukluğu ve post-travmatik stres bozukluğunu içeren psikiyatrik bozukluklar görülebilmektedir (Tansel, 2017: 127). Cinsel istismarın çocuk üzerinde kısa ve uzun vadeli etkileri bulunmaktadır. Ruhsal bozukluklar, travma sonrasında yaşanan stres bozukluğu, kaygı ve korku bozuklukları, depresyon, intihar, kendine zarar verme, çoğul kişilik bozukluğu, yeme bozuklukları, uyuşturucu ve madde

kullanımı, bedensel etkiler ve cinsel bozuklukları cinsel istismarın uzun vadeli etkilerinden bazılarıdır (Topçu, 1997b: 106-129).

Erkek çocukların cinsel istismara maruz kalmalarına ilişkin yapılan araştırmalarda erkek çocukların da kız çocuklar gibi cinsel istismara uğrayabileceği, erkek çocuklarda cinsel istismara maruz kalmanın sonuçlarının kız çocuklarda olduğu gibi ciddi ve olumsuz olduğu, erkek ve kız çocuklar arasında, cinsel istismar biçimlerine tepkileri ve taşıdıkları risk bakımından farkların ve benzerliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Topçu, 1997a: 115). Cinsel istismar kız çocuklarda ve erkek çocuklarda farklı etkiler bırakabilmektedir. Tansel bu etkileri şöyle belirtmiştir (2017: 132-135):

1- *Cinsel istismara uğramış kız çocuğunun davranışları*: Cinsel istismara maruz kalan kız çocuğu genellikle içine kapanır ve yaşadığı bu durumun sorumlusu olarak kendisini görür. Cinsel istismar mağduru kız çocuğu çoğunlukla depresif davranışlar sergiler. Kız çocuğu yaşadığı cinsel taciz olayını en yakınlarıyla paylaşmak ister ve bunu yapmasındaki neden ise vicdanında kendisini rahatsız eden sorulara cevap aramaktır. Yaşadığı istismar olayından sonra kız çocuğu, kendi vicdan muhasebesinde ‘çaresizdim’ diyerek teselli bulmaya çalışır. Kız çocuğu, kendinden daha büyük yaşlara ait kıyafetler giyerek ve yaşına uygun olmayan abartılı makyaj yaparak cinsel tacize uğradığı yaşı ve görüntüyü üzerinden atarak farklı bir kimliğe bürünmek ister.

2- *Cinsel istismara uğramış erkek çocuğunun davranışları*: Cinsel tacize uğrayan erkek çocuk, dışa dönük bir davranış sergiler. ‘Maço davranış’ olarak nitelendirilen davranış bozukluğu görülür. Cinsel istismar mağduru erkek çocuklar çoğunlukla agresif olur. Olaylar karşısında hemen sinirlenir ve tepki gösterir. Cinsel suistimal yaşayan erkek çocuğu, kız çocuğunun aksine alay konusu olur ve dışlanır düşüncesiyle yaşadığı olayı kimseye anlatmaz ve herkesten gizler. Erkek çocuk yaşadığı olay neticesinde güç kazanmak ister ve bu nedenle silahlara, kesici aletlere özel ilgi duyar. Cinsel istismarı yaşayan erkek çocuk, kızlarla beraber olmak ya da görünmek istemez.

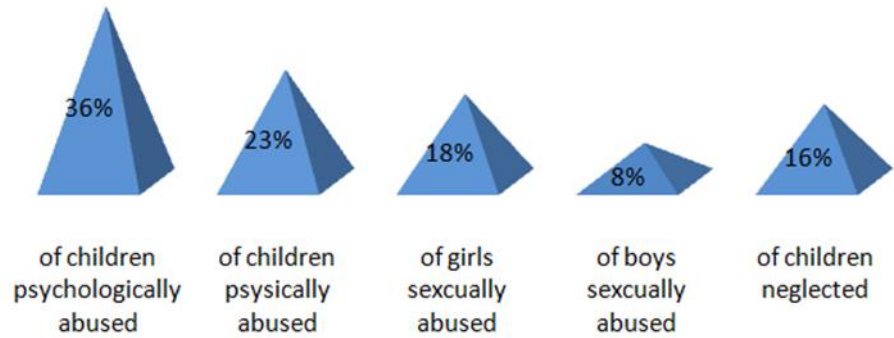
Uzmanlar, istismarın erken teşhisinin büyük önem arz ettiğini ifade etmektedirler. Çünkü erken teşhis ile istismarın durdurularak destek hizmetlerinin vakit kaybetmeden devreye girmesi, çocuğun yaşayacağı ruhsal sorunların en aza indirgemesini sağlayacaktır (Özdemir ve Karadağ, 2010: 553). Her türlü istismarın önlenmesi, erken teşhis edilmesi ve bildirilmesi noktasında özellikle ebeveynlere, öğretmenlere ve sağlık

çalışanlarına büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine dair farkındalıklarıyla ilgili yapılan bir araştırma sonucunda, öğretmenlerin fiziksel istismarı saptamada yetersiz oldukları tespit edilmiştir (Erol, 2008: 70). Kapçı, özellikle eğitim ortamlarında çocuk istismarının önlenmesine yönelik bazı önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler şöyledir (Kapçı, 2008: 8-9):

- Öğrenciler, çocuk istismarına ilişkin eğitim almalı.
- Öğretmenler, çocuk istismarına ilişkin eğitim almalı.
- Kalabalık sınıflarda veya sınırlı imkânlarla sahip okullarda görev yapan öğretmenlere destek hizmetleri sağlanmalı.
- Eğitim ortamlarında, istismar hususunda yasal düzenlemeler gözden geçirilerek yenilenmeli ve yaptırımlar uygulanmalı
- Öğretmenlerin sınıf yönetimi noktasında becerileri geliştirilmeli.

2.4. ÇOCUK İSTİSMARI ORANLARI

Ülkemizde ve diğer ülkelerde çocuk istismarına yönelik birtakım yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Hindistan’da 2019 yılında yürürlüğe konan yeni düzenlemeyle birlikte çocuğa cinsel istismar suçuna ölüm cezası getirilmiştir. Ayrıca yeni düzenlemede çocuk istismarına ilişkin görüntülere yer veren internet siteleri, suç kapsamına alınmıştır (Hindistan’da Çocuk İstismarcılarına..., 2019).



Şekil 2.1. Dünya Geneline Çocuk İstismarı Oranları

Kaynak: WHO. (t.y.). *Child Maltreatment*. <https://apps.who.int/violence-info/child-maltreatment>. (Erişim Tarihi: 01.11.2020).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2014 yılında dünya genelinde cinsel, fiziksel, psikolojik istismara ve ihmale maruz kalan çocuklara ilişkin yayımladığı raporda (Şekil 2.1) duygusal istismara uğrayan çocukların oranı % 36, fiziksel istismara uğrayan çocukların oranı % 23, cinsel istismara uğrayan kızların oranı % 18, cinsel istismara uğrayan erkeklerin oranı % 8 ve ihmal edilen çocukların oranı ise % 16'dır.

BM, 2014 yılında dünyada çocuklara yönelik istismara dair yayınladığı raporda her 10 kız çocuğundan birinin cinsel istismara maruz kaldığı, cinayete kurban giden çocuk ve ergen sayısının 2012 yılında 95.000 olduğu yer almıştır. BM raporlarında ayrıca 58 ülkede çocukların % 17'sinin ağır fiziksel cezalara maruz kaldığı, her 10 yetişkinden üçünün ise bu davranış biçimini çocuğun yetişmesi için gerekli gördüğü belirtilmiştir. Amerika'da yapılan bir araştırmanın sonucuna göre acil polikliniğine gelen beş yaş altı çocuk yaralanmalarının % 10'u istismara bağlı olarak gerçekleşmiştir (İNSAMER Dünyanın Çocuk Karnesi, 2016: 13).

Savaşlar en fazla çocukları etkilemektedir. Yaşanan savaşlar esnasında çocukların ihmale ve istismara uğramaması için, çocukların barındığı mülteci kamplarında, çocukların sağlıklı bir birey olarak yetişmesi için gerekli önlemlerin alınması, savaşlardan etkilenen çocukların psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmeleri ve iyileşmeleri için ilgililer tarafından takiplerinin yapılması, rehabilitasyon çalışmalarına daha çok kaynağın ve zamanın ayrılması, çocuğun herhangi bir istismara maruz kalmaması için gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir (İNSAMER Dünyanın Çocuk Karnesi, 2016: 21).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK), 2008-2010 yılları arasında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara ilişkin yaptığı araştırmalar (Tablo 2.2) şu şekildedir:

Tablo 2.2. Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2008-2010

Juveniles received into security unit by reason for reception, 2008-2010

A.Toplam - Total **B.Erkek** - Males**C.Kadın** - Females

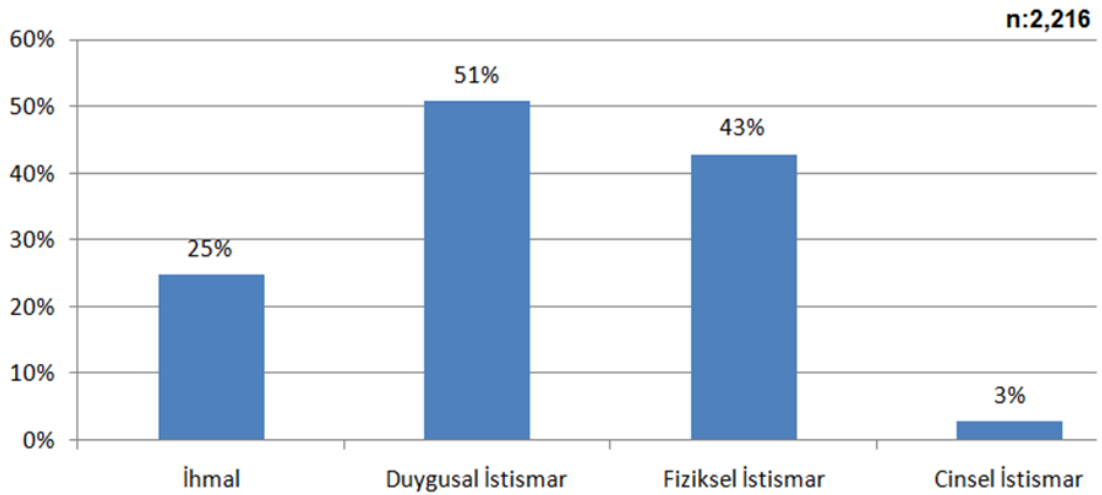
Geliş Nedeni Reason for reception	2008			2009			2010		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Toplam -Total	132.592	99.305	33.287	151.961	109.591	42.370	188.044	132.195	55.849
Suçta sürüklenme - Offence	62.430	56.465	5.965	68.344	61.151	7.193	83.393	74.251	9.142
Kabahat işleme - Misdemeanour	1.177	575	602	320	275	45	586	517	69
Terk - Abandoned	89	52	37	48	23	25	66	48	18
Evden kaçma - Escape from home	2.412	1060	1352	3195	1381	1814	3205	1414	1791
Buluntu - Foundling	1.340	879	461	1669	1162	507	1745	1078	667
Kayıp - Lost	4.517	1996	2521	5081	2018	3063	8081	3189	4892
Mağdur - Victim	44.153	25.786	18.367	61.645	34.776	26.869	76.428	41.173	35.255
Madde kullanımı - Usage of drug	163	145	18	373	351	22	985	936	49
Sokakta çalışma - Work at street	3.632	3129	503	3579	3078	501	2768	2352	416
Sokakta yaşama - Living at street	20	19	1	16	16	-	39	33	6
Kanunsuz çalışma - Illegal work	35	32	3	9	8	1	12	10	2
Bilgisine başvurma - Witness	2.436	1759	677	2363	1679	684	3877	2657	1220
Okula gönderilmeme - Not sent to school	21	13	8	1190	423	767	1028	385	643
Kurumdan kaçma - Escape from the institution	426	177	249	827	462	365	868	420	448
Diğer - Other	9.741	7218	2523	3302	2788	514	4963	3732	1231

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2011). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2010*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Tablo 2.2’de çocuğun geliş nedeni suça sürüklenme, kabahat işleme, terk, evden kaçma, buluntu, kayıp, mağdur, madde kullanımı, sokakta çalışma, sokakta yaşama, kanunsuz çalışma, bilgisine başvurma, okula gönderilmeme, kurumdan kaçma ve diğer olmak üzere 15 kategoriye ayrılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre 2008-2010 yılları arasında çocukların büyük çoğunluğunun ‘suça sürüklenme’ nedeniyle güvenlik birimlerine geldiği veya getirildiği tespit edilmiştir. Yine çocuğun çoğunlukla suçtan zarar görme yani ‘mağdur’ olma nedeniyle de güvenlik birimlerine geldiği veya getirildiği belirlenmiştir. 2008, 2009 ve 2010 yıllarındaki toplam verilere bakıldığında ise güvenlik birimlerine gelen veya getirilenlerin çoğunlukla erkek çocuk olduğu görülmektedir. TÜİK’in yaptığı bir diğer araştırmaya göre güvenlik birimlerine 2019 yılında gelen veya getirilen çocukların en çok mağdur olarak geldiği ve çocukların karıştığı olay sayısının ise 511 bin 247 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın verilerinde çocukların % 46,1’inin mağdur olarak, % 32,9’unun kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla, % 15,1’inin bilgisine başvurma amacıyla, % 3,4’ünün kayıp

(hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan), % 2,5'inin ise diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine geldiği görülmüştür. Araştırmada ayrıca güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen 235 bin 931 çocuğun % 87,5'ini suç mağduru, % 12,5'ini takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturduğu ve suç mağduru çocukların % 53,8'inin erkek, % 46,2'sinin kız çocuğu, takibi gereken olay mağduru çocukların % 56,2'sinin erkek, % 43,8'inin kız çocuğu olduğu belirlenmiştir (TÜİK Güvenlik Birimine Gelen..., 2020).

Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması’nda çocuğun istismara nerede maruz kaldığı, kim tarafından istismar edildiği ve hangi istismar türüne uğradığına yönelik önemli bilgiler elde edilmiştir. Araştırmada bütün çocuk katılımcılar yaş, cinsiyet ve bölge farkı olmaksızın istismarın sırasıyla ev, okul ve sokakta gerçekleştiğini ve istismar eden kişilerin ise sırasıyla baba, öğretmen, anne, arkadaş ve komşu olduğunu söylemişlerdir. Her yaştan çok sayıdaki çocuğun okul ortamında öğretmenlerin fiziksel ve duygusal istismarına uğradıklarını anlatmaları dikkat çekmektedir. Araştırmada 7-18 yaş arasındaki çocukların maruz kaldıkları istismar türlerine ilişkin veriler (Şekil 2.2) şöyledir:



Şekil 2.2. 7-18 Yaş Arası Çocukların Maruz Kaldıkları İstismar Türleri

Kaynak: UNICEF. (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması, 2010. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.* (Erişim Tarihi: 28.11.2020).

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre 7-18 yaş arası çocukların en fazla (% 51) duygusal istismara maruz kaldıkları görülmektedir. Fiziksel istismara uğrayan

çocukların oranı % 43, ihmale uğrayan çocukların oranı % 25 ve cinsel istismara uğrayan çocukların oranı ise % 3 olduğu belirtilmiştir. Araştırmada 7-18 yaş arasındaki çocukların maruz kaldıkları en çok ihmal türünün yalnız bırakılmak olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2.3’de çocukların maruz kaldıkları fiziksel istismar türlerine, nedenlerine ve yarattığı etkiye dair verilere yer verilmiştir.



Türü	Rastlanma Oranı	Yeri	Sorumlusu	Nedeni	Yarattığı Duygusal Etki	Yarattığı Fiziksel Etki	Yarattığı Diğer Etki
Maruz Kalma							
Fiziksel İstismar	0,45						
Saçı çekmek, çimdiklemek ya da kulağını çekmek gibi fiziksel olarak can acıtacak bir davranışa maruz kalan	%30	Okul %20	Başka bir genç/ çocuk %17	Maruz alan çocuğu cezalandırmak için %7	Kızgın %16	Hafif acı %21	Kendisiyle ilgili hisleri %5
Kendisine herhangi bir şey fırlatıldığını belirten	%19	Okul %7	Başka bir genç/ çocuk %11		Kızgın %8	Hafif acı %7	Kendisiyle ilgili hisleri %1
Birisi tarafından tutulup sarsıldığını ya da hırpalandığını belirten	%9	Okul %5	Başka bir genç/ çocuk %5		Üzgün %5	Hafif acı %5	Kendisiyle ilgili hisleri %2
Birisinin kendisine eliyle vurduğunu ya da tokat attığını belirten	%24	Ev %12	Başka bir genç/ çocuk %8		Üzgün %15	Hafif acı %13	Kendisiyle ilgili hisleri %6
Fiziksel olarak gerçekten can yakan ya da üzen başka bir davranışa maruz kaldığını belirten	%3	Okul %1	Başka bir genç/ çocuk %2		Üzgün %1	Hafif acı %1	Sağlığı kötü yönde etkilendi %0,5

Şekil 2.3. 7-18 Yaş Arası Çocukların Maruz Kaldıkları Fiziksel İstismar Türleri, İstismarın Sorumlusu, Nedeni ve Yarattığı Etkiler

Ceza olarak, rahat olmayan bir pozisyonda belli bir süre durma, bazı ağır bedensel hareketleri uzun süre tekrarlama ya da bir yere kilitlenme/hapsedilme gibi fiziksel olarak zorlayacak davranışlara maruz kalan	%7	Okul %6	Öğretmen %6		Üzgün %4	Hafif acı %2	Kendisiyle ilgili hisleri %2
Canının tehlikede olduğunu, yani sonunda yaralanabileceğini hissettiren ya da benzer boyutta korku uyandıran bir davranışa maruz kalan	%3	Okul %1	Başka bir genç/ çocuk %2		Korkmuş %1	Hafif acı %1	Sağlığı kötü yönde etkilendi %1
Baz	2,216	2,216	2,216	2,216	2,216	2,216	2,216

Şekil 2.3. 7-18 Yaş Arası Çocukların Maruz Kaldıkları Fiziksel İstismar Türleri, İstismarın Sorumlusu, Nedeni ve Yarattığı Etkiler (Devamı)

Kaynak: UNICEF. (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması, 2010. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.* (Erişim Tarihi: 28.11.2020).

Bu yaş grubundaki çocuklarda en çok görülen fiziksel istismar türlerinin saç çekme, kulak çekme, cisim fırlatma, elle vurma ve tokat atma olduğu belirlenmiştir. Çocukların bu davranışlara çoğunlukla okulda maruz kaldıkları görülmektedir.

2.5. MEDYANIN ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASINDAKİ ROLÜ VE ÖNEMİ

Çocukların olumlu şekilde sosyalleşmelerinde medya, önemli rol üstlenmektedir. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri'nde medyanın (Riyad İlkeleri), 'Toplumsallaştırma Süreci' başlığı altında kitle iletişim araçlarına şu şekilde yer verilmiştir (UNICEF, 1998: 217);

“43. Genelde kitle iletişim ve özelde de televizyon ve sinemayı pornografi, uyuşturucu ve şiddete az yer vermeye, şiddet ve istismarın sunumunu çocuk için olumsuz açıdan vermemeye, özellikle çocuklar, kadınlar ve kişisel ilişkiler söz konusu olduğunda gurur incitici ve aşağılayıcı sahnelerin gösterilmesinden kaçınmaya ve eşitlik ilkelerini ve eşitliğe dayanan örnekleri işlemeye yönlendirmelidir.

44. Kitle iletişim araçları, toplumsal plan üzerindeki rolleri ve sorumluluklarının önemini, keza gençler üzerindeki uyuşturucu ve alkol istismarı ile ilgili mesajları ile yaratacakları etkinin bilincinde olmalıdırlar. Bu etkiyi, mesajlarını tutarlı ve yansız biçimde yayınlayarak bu istismarı önleme hizmetine adanmalıdırlar. Tüm düzeylerde uyuşturucu sorununa karşı duyarlılık kazandıracak etkili kampanyalar düzenlemeyi özendirmelidirler.”

TGC, BBC ve British Council'in işbirliği ile hazırlanan Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu'nda çocukla ilgili yayınlarda medyanın temel görevleri açıklanmış ve medya içeriğinde çocuklara yaklaşımın nasıl olması gerektiği anlatılmıştır. Kılavuzda medya içeriğinde, çocuklar arasında ayrımcılığı önleme ve onurlarını koruma noktasında tüm medya çalışanlarının gerekli duyarlılığı göstermeleri, suça itilen çocuklarla ilgili bir haber yapıldığında sadece olayın sonuçlarına değil aynı zamanda nedenlerine de yer verilmesi, çocuğa yönelik gerçekleştirilen şiddetin hiçbir şekilde meşru gösterilmemesi ve çocuklarla ilgili olumlu gelişmelere de yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu, t.y.).

Çocuğun medyadan yararlanma hakkına değinen Onat ve Akço tarafından bu konuda medyanın yayın politikasıyla ilgili sorumlulukları şu şekilde sıralanmıştır (2012: 87-91):

- Çocukların karşılaştıkları sorunlar hususunda farkındalık oluşturacak yayınlar yapmak.

- Çocuk haklarını koruyan ve geliştiren her türlü çalışmalarla ilgili kamuoyunu bilgilendirmek.
- Çocuğa zarar verecek ve çocuğun damgalanmasına neden olacak yayın yapmamak.
- Daima çocuğun toplumdaki olumlu rolünü pekiştirici yayın yapmaya özen göstermek.

Medyaya çocuğun katılım hakkı bulunmaktadır ve bu katılımın gerçekleşebilmesi için şu önerilerde bulunulmuştur (Koman, 2012: 275):

- Gazete ve dergilerde çocuklara ilişkin sayfalar bulundurulabilir.
- Çocukları ilgilendiren durumlarda çocukların kendi görüşlerinin alınması çocuk katılımını sağlar. Bu bağlamda medyada, çocuğu ilgilendiren her türlü konularda haber yapılırken onların da görüşleri alınıp ve bu görüşler kamuoyuyla paylaşılabilir.
- Çocukların evde, okulda veya çevrede yaşamış olduğu çeşitli sorunlarla ilgili bilgi alınabilir ve bu sorunların gündeme gelmesi sağlanabilir.
- Gazete ve dergilerde çocuklara özel düzenli yer ayrılabilir.
- Çocuklar hakkında bir yayın hazırlanırken onların görüşleri alınabilir.
- Çocuk haklarıyla ilgili daha fazla yayın yapılabilir.

Medya, çocuk haklarını koruma noktasında başat rol üstlenmektedir. Dolayısıyla medyanın her zaman çocuğun yüksek yararını gözetmesi gerekir. “(...) Medya, çocukla ilgili bir haberi yaparken elinde, bir kefesinde çocuğun yararı, diğer kefesinde yapacağı çocuk haberi olan bir terazi tutmalıdır. Ağırlık her zaman çocuğun yararından yana olmalıdır.” diyen Akyüz, medyanın çocuk hakları hususundaki sorumluluklarına değinirken medyanın çoğunlukla bu sorumluluklarının bilincinde olmadığını, medya kuruluşlarının konulara sansasyon peşinde ve reyting kaygısıyla yaklaşımlarından dolayı çocuğun nesneleştirilmiş malzemeler olarak medyada yer aldığını ve haklarının göz ardı edildiğini söylemiştir (2018: 410). Erbay ise ülkemizde medyanın çocuk haklarını tanıtıcı ve yaygınlaştırıcı yayınlara yeteri kadar yer vermediğini bu durumun ise medya çalışanlarının çocuk ve çocuk hakları konusundaki bilgi yetersizliğinden kaynaklandığını söylemiştir (2019: 70). Dolayısıyla gazetecinin çocuğu ve çocuk

haklarını koruyabilmesi için öncelikle çocuk haklarına ilişkin belgeleri ve etik ilkeleri bilmesi gerekmektedir (Tosun, 2012: 181).

Akyüz, medyanın çocuk haklarını koruma noktasında temel sorumluluklarını şu şekilde sıralamıştır (2018: 399):

- 1- Çocuk haklarıyla ilgili yaşanan ihlalleri takip etmek
- 2- Çocuğun onuruna saygı göstermek
- 3- ÇHS'nin temel ilkeleri ile uyumlu çocuk imajı oluşturmak
- 4- Çocuğun iletişim araçlarına hem ulaşımını hem de katılımını kolaylaştırmak
- 5- Çocuğu her türlü zararlı etkilere karşı korumak
- 6- Çocuklara yönelik eğitsel ve kültürel programlar üretmek

Şirin, çocuk istismarı konusunda medyaya yönelik birtakım önerilerde bulunmuştur. Bu önerilerden bazıları şunlardır (2002: 74-75):

- Medya, çocuğun özel yaşamının gizliliğine saygı göstermelidir.
- Medya haberlerinde çocuk istismarı olaylarına yer verirken çocukların saygınlıklarını koruyacak şekilde bir tutum izlemelidir.
- Çocukların katılımını özendiren çocuk medyası anlayışına yönelik toplumun ve devletin desteği olmalıdır.
- Çocukların her türlü zararlı enformasyondan ve şiddet içeren televizyon programlarından korunmalarına ilişkin denetim önlemleri alınmalıdır.

Çocuk ve Medya Hareketi kitabında, medyanın çocukla ilgili görevleri hususunda şu maddelerin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (Şirin, 2013: 22-23):

- 1- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan ilkelere dayalı bir yayıncılık ve duyarlılık bilinci doğrultusunda hareket edilmelidir.
- 2- Çocuğa saygılı bir yayıncılık içselleştirilmelidir.
- 3- Haberler sunulurken çocuğun istismar edilmemesine dikkat edilmelidir.
- 4- Medyanın bilgilendirme görevi olduğu unutulmamalıdır.
- 5- Çocuklara ilişkin haberlerde UNICEF ve UNESCO gibi uluslararası kurumların belirlemiş olduğu etik ilkelere uyulmalıdır.
- 6- Çocukları olumsuz etkileyebilecek her türlü programlarda gerekli uyarılar koyulmalıdır.

7- Yayınlarla ilgili çocukların da görüşleri alınmalıdır.

Çocuk istismarının her türlü s tüm dünyada önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır ve medyanın hangi ülke olursa olsun gazetecilerin bu tür haberleri sunma noktasında görev ve sorumlulukları benzerdir. Örneğin Sri Lanka’da yaşanan ocuk istismarı olaylarının medyada nasıl yer alışının incelendiği bir çalışmada Sri Lanka halkının ocuk istismarı ile ilgili haberlere karşı çok hassas olduğu belirtilerek gazetecilerin, ocuk istismarı olaylarının doğru bir şekilde tasvir edilmesi noktasında merkezi bir rol ve sorumluluğa sahip olduğu vurgulanmıştır (Rodrigo ve Liyanage, 2016: 6).

2.6. ÇOCUKLARLA İLGİLİ HABER YAPAN GAZETECİLER İÇİN ETİK İLKELER

Çocuk haberlerini yapan gazeteciler, bu hususta görev ve sorumluluklarını bilmeli ve daima meslek etiği ilkeleri çerçevesinde hareket etmelidir. Çocuğa yönelik her türlü haberde gazetecinin hassas davranması ve çocuğun zarar görmemesi için dikkatli olması gerekmektedir.

Çocuklara ilişkin yapılan haberler noktasında gazeteciler için belirlenen bazı etik ilkeler bulunmaktadır. 1926 yılında kurulan ve gazetecilerin daha güvenli bir ortamda çalışmasını sağlamak amacıyla birçok önemli çalışmalar yürüten Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (IFJ), Gazetecilerin Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi’nde, gazetecilerin uyması gereken önemli kurallara yer vermiştir. Yine Uluslararası Gazeteciler Federasyonu’nun ocuk haberciliğine ilişkin ilkeleri bulunmaktadır. BBC’nin yayın ilkeleri kılavuzunda yer alan çocuklarla ilgili kısımda ocuklara İlişkin Yayıncılık İlkeleri, BBC ocuk Koruma Politikası, ocuklar ve Rıza, ocuklar ve Gençlerin Katkıları, Kimlik Gizleme, İnternette ocukların Korunması ve ocuklar, İnternet İçeriği ve Linkler olmak üzere 7 başlık bulunmaktadır. UNICEF, ocuk Haberciliği Etik İlkeleri çerçevesinde gazetecilere yönelik temel ilkelerini sunmuştur. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından hazırlanan Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde ise çocuğa ilişkin haber yapan gazetecilere yönelik doğru davranış kurallarına yer verilmiştir.

2.6.1. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Gazetecilerin Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi

Bu uluslararası bildirgeye göre, gazetecilerin ilk görevi gerçeğe ve halkın gerçekleri öğrenme hakkına saygı duymaktır. Gazeteci haberini yaparken kaynağını bildiği olgulara uygun haber yapmaya dikkat etmelidir. Haberde temel bilgiyi örtbas etmemeli ve değiştirmemelidir. Gazeteci, olayla ilgili haber, fotoğraf veya belgelere dürüst yöntemler kullanarak ulaşmalıdır. Gazeteci ayrıca zarar verecek şekilde hatalı olduğu belirlenen, yayınlanmış bir bilgiyi düzeltme noktasında büyük gayret göstermelidir. Gazetecinin ayrımcılığın medya yoluyla daha da arttırılması tehlikesini göz önünde bulundurarak her zaman dikkat etmeli ve her türlü ayrımcılığa hizmet etmekten kaçınmalıdır. Bildirgede yer alan maddede gazetecinin intihal, kasıtlı yalan beyan, iftira, hakaret, asılsız suçlamalar ve bir haberi ya da bilgiyi yayımlama karşılığında rüşvet alma gibi hususları ciddi meslek suçu olarak kabul etmesi gerektiği vurgulanmıştır (Hukuk Ansiklopedisi Gazetecilerin Mesleki Davranış... : 2018).

2.6.2. BBC'nin Çocuklara Yönelik Yayıncılık İlkeleri

BBC yayın ilkeleri kılavuzunda 15 yaşın altındakiler çocuk, 15,16 ve 17 yaşındaki kişiler ise genç olarak tanımlanmaktadır. Kılavuzda da belirtildiği üzere bunlar hukuki tanımlar değildir. BBC'nin çocuklara ilişkin belirlemiş olduğu yayın ilkelerinden bazıları şunlardır (BBC Yayın İlkeleri, 2005: 88-92):

- *Çocuklara İlişkin Yayın İlkeleri:* Çocuklara dair belirlenen yayın ilkelerinde öncelikle on sekiz yaşın altındaki bütün çocukların özellikle de on beş yaş altındaki çocukların her türlü refahının ve onurunun korunması gerektiğini vurgulanmıştır. Programlara katılma ve programların yayınlanması noktasında hem çocukları hem de gençleri endişelendirecek bir durumun olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.
- *BBC Çocuk Koruma Politikası:* BBC Çocuk Koruma Politikası ilkelerinde on sekiz yaş altındaki herkesin istismardan ve zarardan korunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.
- *Çocuklar ve Rıza:* Çocuklar veya gençlerle mülakat yapılması gerekiyorsa veya yayında yer alacaklarsa önceden mutlaka ya ebeveynlerinin ya da ebeveyn

sorumluluğu olan on sekiz yaşın üstündeki kimsenin rızasının alınması gerekmektedir. Yayında çocuk yer almak istemiyor ve yayına katılmayı reddediyor ise yapımcılar bu karara saygı göstermelidir. Yayın ilkelerinde, çocuğu yayına katılması hususunda ikna edebilmek amacıyla çocuğa ya da ebeveynine mali teşviklerde bulunulmaması vurgulanmıştır. Eğer çekim, okul saatleri içinde ve okul içinde yapılacak ise okul müdüründen izin alınmalıdır.

- *Çocuklar ve Gençlerin Katkıları:* Yayınlarda, çocuklara söz hakkı tanınması gerekmektedir.
- *Kimlik Gizleme:* Bu yayın ilkesinde suça bulaşmış çocuğun, uzun vadeli menfaatleri bakımından kimliğini açıklamada ya da gizlemede hangisinin daha doğru olduğu noktasında ciddi etik sorunların ortaya çıktığı belirtilmiş ve haklı bir editoryal gerekçe yoksa bu tür davranışları örneklemek için ekrana getirilen çocuğun kimliğinin açıklanmaması gerektiği belirtilmiştir.
- *İnternette Çocukların Korunması:* İnternette çocukların korunması noktasında herkese sorumluluk düşmektedir.
- *Çocuklar, İnternet İçeriği ve Linkler:* Çocukların ve gençlerin ilgisini çekecek web sitelerinin uygunluğu önemlidir. Çocuk izleyiciler için açılan ancak moderatörü olmayan sohbet odalarına link verilmemelidir.

2.6.3. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun Çocuk Haberciliğine Dair İlkeleri

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun çocuk haberciliğine ilişkin rehber ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkelerde çocuklarla ilgili herhangi bir haber yaparken doğruluk açısından mükemmelin hedeflenmesi, çocuklara ilişkin haber malzemelerinde sansasyonel sunumlardan kaçınılması, çocukların kendi görüşlerini ifade etmeleri amacıyla medyaya erişim hakkının verilmesi, yayınlarda çocukların cinsellikle ilişkilendiren görüntülerin kullanılmaması, çocukların fotoğraflarını çekebilmek için çocuğun veya ebeveyninin veya ondan sorumlu bir yetişkinin rızasının alınması, çocukların yararı söz konusu olmadıkça, çocukların refahını ilgilendiren materyaller için çocuklara veya ebeveynlerine ödeme yapılmaması gerektiği yer almaktadır. Ayrıca ilkeler arasında açık bir şekilde kamu yararı olmadıkça çocukların görsel veya başka bir şekilde kimliklerinin ortaya çıkmasının engellenmesi ve çocuklarla ilgili her türlü

materyalin yayınlanmasının doğuracağı sonuçların dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği de ifade edilmiştir (UNICEF Çocuk Hakları ve Gazetecilik..., 2007: 62-63).

2.6.4. UNICEF Çocuk Haberciliği Etik İlkeleri

UNICEF'in 18 yaşından küçük çocuklar için belirlediği çocuk haberciliği etik ilkelerine göre, çocuğu damgalayıcı hiçbir kavram kullanılmamalıdır. Yani fiziksel ve psikolojik açıdan olumsuzluklar yaşamasına, yaşam boyu istismara veya toplum dışına itilmesine neden olacak betimlemelerden kaçınılmalıdır. Eğer çocuk, cinsel istismara veya sömürüye maruz kalmışsa, fiziksel veya cinsel istismar faili, HIV-pozitif, AIDS'li veya AIDS'ten yaşamını kaybetmiş ve bir suçla itham edilmiş veya hüküm giymiş ise çocuğun adı mutlaka değiştirilmeli ve görüntüsü gizlenmelidir. Zarar görme gibi bir risk var ise şu anda veya eskiden savaşı olan, sığınmacı veya mülteci çocukların görüntüsünün gizlenmesi ve kimliklerinin değiştirilmesi gerekmektedir. Bir çocuğun risk altında olduğuna dair bir şüphe varsa, tek bir çocukla ilgili değil çocukların genel durumuyla ilgili haber yapılmalıdır (Çocuk Hakları ve Gazetecilik..., 2007: 86-87).

2.6.5. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti¹⁴ tarafından hazırlanmıştır. 1998 yılında kabul edilen, gazetecilerin doğru davranış kurallarına ilişkin bildirgede çocukla ilgili şöyle denilmektedir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak..., t.y.):

- *Çocuk*: Haberde, suça itilmiş çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda, ister şüpheli/sanık olsun isterse mağdur olsun her zaman çocuğun kimliğinin gizlenmesi ve görüntüsünün verilmemesi gerekmektedir. Çocuğun gerek kişiliğini gerekse davranışlarını etkileyebilecek durumlarda ise gazeteci, bir aile büyüğünden veya çocuktan sorumlu birinden izin almadıkça çocukla röportaj yapmamalı ve görüntüsünü almamalıdır. Gazeteci, çocuklara ilişkin

¹⁴ Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 10 Haziran 1946 tarihinde gazeteci-karikatürist Sedat Simavi tarafından kurulmuştur. Cemiyetin birçok ilde temsilcilikleri bulunmaktadır. Cemiyetin amacı gazetecilik mesleğini; mesleğin geleneklerini ve ahlak ilkelerini korumak olarak belirtilmiştir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, meslek içi eğitim çalışmaları kapsamında birçok seminer ve konferanslar düzenlemektedir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Tarihçe, t.y.).

haberlerde soruna dikkat çekmeli ve haberin kamuoyunda yaratacağı etki ve yararı dikkate almalıdır.

2.7. ÇOCUK İSTİSMARI OLAYLARININ HABERLERDE SUNUMUNA İLİŞKİN DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

Çocuğun istismarına yönelik olayların haberde nasıl yer aldığı, çocuğun yeniden mağdur edilmemesi adına büyük önem taşımaktadır. Gazetecinin esas olarak çocuk ile ilgili her türlü haberde, çocuğu olumsuz etkileyecek herhangi bir ifadeye, fotoğrafa ve görüntüye yer vermekten kaçınması gerekir.

Çocuk istismarı olaylarını medyanın nasıl temsil ettiği ve nasıl yansıttığı oldukça önemlidir. Medyanın meslek etiği çerçevesinde çocuğu temsil ederken çocukların özel yaşamlarına saygı duymaları, çocukları sömürmemeleri ve haberi gerçeklik ilkesi çerçevesinde sunmaları gerekmektedir (Hosta, 2012: 281). Avcı medyada çocuğun yeterince temsil edilmediğini, temsil edilmeleri durumunda ise genellikle haklarının ihlal edildiğini ve çocuğun çoğunlukla ‘kurban’ ya da ‘suçlu’ olarak sunulduğunu söylemektedir (2011: 104). N. Yetim ve Ü. Yetim ise, çocuğun ancak şiddete uğradığı zaman medyanın bunu habere dönüştürdüğüne dikkat çekmiştir (2008: 94). Çocukların haberlerde ulusal bayramlar ve Dünya Çocuklar Günü gibi özel günler dışında çoğunlukla olumsuz olayların gerçekleşmesi durumunda sunulmaktadır. Haberlerde çocuklar genellikle şiddet, cinsel taciz, cinsel istismar gibi çocuklara yönelik yapılan istismarlarda, yangın, deprem, kaza, sel felaketleri gibi doğal afetlerde veya çeşitli kazalarda yer almaktadır (Cangöz, 2012: 198-199). Cangöz, çocuklara yönelik artan şiddet olaylarına karşın yaygın medyanın bu duruma kayıtsız kaldığını ve suça itilen çocukların medyada sosyal düzeni bozan ‘caniler’ olarak temsil edildiğini söylemiştir (Cangöz, 2015: 108).

Çocuğa yönelik bilhassa cinsel istismar ve cinsel şiddet haberlerinin sunulmasında medya profesyonellerinin daha dikkatli olması gerektiğini vurgulayan Nacaroglu, bu tür haberlerin detaylarına çok fazla yer verilmesi ve olayın çok fazla anlatılmasının toplumda kaygının ve öfkenin artmasına neden olacağını, başka sapkın davranışların sıradanlaşmasına yol açabileceğini belirtmiştir (2011: 215). Müftü, medyanın çocuklarla ilgili haberleri sunarken çocukların cinsellik içeren görüntülerini kullanmaması,

çocuklara ilişkin haberler hazırlanırken doğruluk açısından en yüksek mükemmellik standardına ulaşmaya çalışması ve çocuklar için ayrılan bölümlere zararlı bilgiler sokan görüntüleri ve programları kullanmaktan kaçınması gerektiğini ifade etmiştir (2011: 277-278).

Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Platformu tarafından medyanın çocuklara ilişkin haberlere yer verirken hangi hususlara dikkat etmesi gerektiği konusunda bazı önerilerde bulunulmuştur (İstanbul Barosu, 2009: 54-55):

- Haberlerde kullanılan dilin çocuğun gelişimini sosyal ve ruhsal açıdan olumsuz etkileyecek şekilde kullanılmamasına dikkat edilmelidir.
- Çocukların kavramsal olarak ötekileştirilmesine neden olacak dışlayıcı haberler yapılmamalıdır.
- Çocukları damgalayıcı olumsuz her türlü ifadeden uzak durulmalı, ‘sokak çocuğu’, ‘tinerci çocuk’ ve ‘suçlu çocuk’ gibi tanımlar kullanılmamalıdır.
- Çocuk, sadece haber olgusu olarak görülmemelidir. Mağdur çocukların çevrelerince tanınmasını önleyecek şekilde haberde yer almalarına dikkat edilmelidir.

Çocuk ihmali ve istismarı olaylarında sorumlu olarak sadece anne ve baba ya da birey görülmemelidir. Bu sorun toplumun her kesimini ilgilendirir ve bu tür olayların önüne geçebilmek için de herkesin sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerekmektedir. Gazetecilerin çocuklara dair haberleri yaparken nelere dikkat etmesi gerektiği hususunda bazı tavsiyelerde¹⁵ bulunulmuştur. Bir gazeteci çocuk hakları çerçevesinde haberlerini yazmalı ve çocuk ihmali ve istismarı olaylarını sunarken sadece bireysel istismar vakalarının şok edici sonuçlarına odaklanmamalıdır. Gazeteci haberini yaparken ihmali ve istismarın neden kaynaklandığına dair arka plan bilgilerine ve soruna yönelik çözüm önerisine yer vermeye dikkat etmelidir. Haberlerde olaylar hakkında bilgi verilirken mağdurun kimliği açıklanmamalıdır. Ayrıca haber yaparken olayların detaylarına çok fazla girilmemelidir (IPS İletişim Vakfı ve Bianet Çocuk İhmali ve İstismarı..., 2016).

¹⁵ Gazetecilerin çocuk ihmali ve istismarı olaylarını haber yaparken dikkat etmesi gereken noktalar ‘Çocuk İhmali ve İstismarı Hakkında Haber Yapacak Gazeteciler İçin Tavsiyeler’ adlı rehberde sunulmuştur. 2016 yılında yayınlanan bu rehber, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) mali desteği ile yürütülen Çocuk Odaklı Habercilik Projesi kapsamında IPS İletişim Vakfı tarafından yapılmıştır.

Çocuklarla ilgili yapılan her türlü haberde kullanılan dil oldukça önemlidir. Özellikle cinsel istismar haberlerinde çocuğun maruz kaldığı cümleler tekrarlanmamalıdır. Haber dilinde ‘okşadı, kucakladı ve özel bölgeler’ gibi kelimelerden kaçınılmalıdır (Mahmut Pakdemir ile kişisel iletişim, 11 Ocak 2022). “*Haberde kullanılan dil; çocukların sürekli mağdur, zayıf, güçsüz, savunmasız, irrasyonel varlıklar olarak algılanmasına yol açarak onları şiddete, istismara açık etmemeli*” diyen Salman, haberde kullanılan ifadelerde çocuğun damgalanmaması ve dışlanmaya maruz kalmasına neden olunmaması gerektiğini söylemiştir (2019: 22). Çocuğun medyada hak ihlaline uğramaması için haberde kullanılan kavramlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Haberlerde görülen yanlış kavramlaştırmalardan bazıları (Tablo 2.3) şunlardır (Salman, 2019: 26):

Tablo 2.3. Haberlerde Görülen Yanlış Kavramlaştırmalar

Yanlış	Doğru
Sokak çocuğu	Sokakta yaşayan/çalıştırılan çocuk
Suçlu çocuk	Kanunla ihtilaflı çocuk
Erkek çocuk	Oğlan çocuğu
Çocuk gelin	Çocuk evliliği/Erken yaşta zorla evlendirilme
Çalışan çocuk	Çalıştırılan çocuk
Kimsesiz çocuk	Koruma altındaki çocuk
Evlatlık alma	Evlat edinme
Evlatlık	Evlat edinilen
Yurt çocuğu	Devlet koruması altındaki çocuk
Yuva çocuğu	Kurumda yetişen çocuk
Korunmaya muhtaç çocuk	Korunmaya ihtiyacı olan çocuk
Gerçek anne-baba	Biyolojik anne-baba
Çocuk Esirgeme Yurdu	Çocuk bakım merkezleri
Mağdur çocuk	Maruz kalmış çocuk

Gazetecinin çocuklarla ilgili haberini yazarken terimlerin nasıl kullanıldığı ya da hangi terimlerin kullanılması halinde sakıncalı olacağı noktasında bilgi sahibi olmalıdır. Çocukların sömürü ve istismardan korunmalarının sağlanması için ortak bir dil

kullanımını amaçlayan ‘Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler ve Kavramlar Kılavuzu’nda¹⁶ ‘çocuk fahişe’, ‘çocuk seks işçisi’, ‘seks satan çocuklar/ergenler/gençler’, kendi isteğiyle/kendi başına fuhuş’, ‘çıkart için seks’, ‘uzaktan görüntüyle çocuk seksi turizmi/çocuğun cinsel istismarı’, ‘çocuk seksi turizmi’, ‘çocukların satılması’, ‘çocuk ticareti’, ‘çocuk yaşta/ erken evlenme’, ‘zorla evlendirme’, ‘13-19 yaş arası evlilikler’, ‘geçici evlilik’, ‘zararlı uygulamalar’, ‘köleliğin/çocuk köleliğinin bugünkü biçimleri’, ‘kendi kendini mağdur etme’, çocuk seksi turisti’, ‘müşteri/alıcı/john terimlerinin kullanılmasından kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır (ECPAT Çocukların Cinsel Sömürü..., 2019: 97-103). Gazetecilerin çocuklara yönelik haberlerde aşağıda yer verilen kavramların¹⁷ (Tablo 2.4) doğru kullanılmasına dikkat etmesi gerekmektedir (Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği Sosyal Duvarları Yıkılım..., t.y., s. 4-27);

Tablo 2.4. Kavramların Doğru Kullanımı

Yanlış	Doğru
Yetimhane	Çocuk evleri sitesi/ev tipi sosyal hizmet birimleri/yetiştirme yurdu/çocuk yuvası
Çocuk verme	Çocuğu evlat edindirme
Yuvalardan çocuk alma	Evlat edinme/koruyucu aile olma

Haberlerde çocuğun sorunları gündeme getirilirken söz konusu kavramların yer alması, çocuğun bir kez daha mağdur edilmesine neden olacaktır. Dolayısıyla çocukla ilgili her türlü haberde gazetecinin olumsuz çağrışım yapan, çocuğun kendisini kötü hissetmesine ve mutsuz olmasına neden olacak her türlü ifadelerden kaçınması gerekmektedir.

İstismar olaylarının sunumunda çocuğun yüksek yararının gözetilmediği ve etik ihlallerin yapıldığı haberler, hem istismara maruz kalan çocuklar hem de bu haberlerle

¹⁶ ‘Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler ve Kavramlar Kılavuzu’, Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu kılavuzun amacı çocukların cinsel sömürü ve cinsel istismardan korunmasını sağlamaktır.

¹⁷ Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği tarafından Sosyal Duvarları Yıkılım projesi kapsamında hazırlanan ‘Doğru Sözlük’ ile çocuklara ilişkin yapılan haberlerde sıklıkla yapılan yanlış kelime kullanımlarının hangileri olduğu belirtilmiş ve gazetecilerin bu kelimelerin yerine kullanması gerektiği kelimeler konusunda tavsiyelerde bulunulmuştur.

karşılaşan çocuk ve yetişkin okuyucular açısından birtakım sorunlara neden olmaktadır. Çocuk istismarı olaylarının haberlerde sunumuna ilişkin dikkat edilmesi gereken bazı hususlar şunlardır:

- Çocuk istismarı olaylarını sunarken çocuğun adı, adresi ve yüzü gibi kimliğini ifşa edecek ve çocuğun tanınabilir olmasına neden olacak hiçbir bilgiye ve görsele yer verilmemelidir. Çocuğa yönelik istismar haberlerinin medyada aleni bir şekilde yer alması, çocuğun yaşadığı travmayı artırdığı görülmektedir. Çocuk İzlem Merkezinde görevli Uzman Klinik Psikolog Mahmut Pakdemir, travmada kişinin ruh dünyasına bir saldırının olduğunu ve bu saldırının yoğun duygulara, düşüncelere ve davranımlara yol açacağını söylemiştir. Zihin bir taraftan travmanın şiddetini önlemek adına savunmalar oluştururken medyadan aleni bir görüntünün veya isminin geçtiği bir haberin bu baş etme durumunu etkileyeceğini belirten Pakdemir, yine travmanın etkisi kadar bir saldırı algılanacağını ifade etmiştir. İstismar olayının medyada yer alması, çocuğun bir taraftan kendi ruhsal dünyasında bununla nasıl baş edeceğini düşünürken bir taraftan da gelecek olan soru ve insanların merakı ile nasıl baş edeceğini düşünmek zorunda kalmasına neden olacaktır (Mahmut Pakdemir ile kişisel iletişim, 11 Ocak 2022). Kimlik gizliliğinin çocukları korumak, çocukların gizliliklerini sağlayabilmek ve istismara maruz çocukların travma etkisinden uzaklaşmasını sağlayabilmek adına yapıldığını belirten Çocuk İzlem Merkezinde görevli Uzman Psikolog Ferit Karadaş, haberlerde kimliğin gizliliği sağlanmadığı takdirde ne tür sorunlara neden olacağına değinmiştir. Karadaş, kimliğin gizliliğinin teşhir edilmesi halinde, istismara maruz kalan çocukta travmanın etkisinin arttığını ve travmanın öyküsünün uzadığını söylemiştir. Karadaş ayrıca yapılan tüm istatistiksel araştırmalarda aslında bunların bir şekilde ters bir psikolojiye neden olabildiğini dolayısıyla istismar vakalarının artmasına neden olabileceğini, pedofili eğilimi olan bireyin bu haberlerden sonra bu tür eylemlerde bulunma sıklığının arttığını ifade etmiştir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022). Uzman Klinik Psikolog Mahmut Pakdemir ise çocuğun ailesinin izni olsa da çocuğun her türlü kimliğinin saklanması ve korunması gerektiğini, saklanmadığı ve korunmadığı durumlarda çocukta meydana gelen travmatik olayın etkisinin çocuğun yetişkinlik döneminde dahi

medya yoluyla zihninde canlı kalmasına neden olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla çocuk yaşadığı olayla baş etmeyi bir şekilde başarsa da medya aracılığıyla bu durum çocuğa yeniden hatırlatılacak ve çocuğun sorunlarla baş etme düzenekleri tahribata uğrayacaktır (Mahmut Pakdemir ile kişisel iletişim, 11 Ocak 2022). Habere konu olan çocuğun medyada yer alma biçimi, akranlarıyla olan ilişkisini de etkileyecektir. Konuyla ilgili olarak Pakdemir, çocukların iç dünyası düşünüldüğünde kişiliğin oturmasının neredeyse 24 yaşlarına kadar devam ettiğini, bu nedenle çocukların bazen kendi aralarında kişilik düzeneklerinin tam oturmadığından birbirlerine karşı acımasız olabildiğini dolayısıyla medyada görülen bir olayın diğer çocuklar tarafından da görülmesinin çocuğun sonraki süreçte akranlarıyla nasıl bir ilişki kuracağına da etki edeceğini söylemiştir (Mahmut Pakdemir ile kişisel iletişim, 11 Ocak 2022).

- Çocuk maruz kaldığı istismar neticesinde hayatını kaybetmiş bile olsa haberde yüzünü açık bir şekilde gösteren fotoğraflara veya videolara yer verilmemeli ve adı ve soyadı belirtilmemelidir. Uzman Psikolog Karadaş, çocuk hayatta olmasa dahi bu çocuğun arkadaşlarının hayatta olduğunu, çocukların bir şeyleri eğer kendi zihinlerinde normalleştiremiyorlarsa bunu rüyalar aracılığıyla, savunma düzenekleriyle görmeye devam ettiklerini dolayısıyla bu haberi okuyan herhangi bir çocuğun habere konu olan çocuğu tanıyor olsun ya da olmasın, bir baba tarafından öldürülebilecek bir çocuk haberini duyduğunda dehşete kapılacağını ifade etmiştir. Son dönemlerde çok sık görülen kaygı bozukluğunun bu haberlerle karşılaşan çocuklarda oluşmaya başlayacağını söyleyen Karadaş, çocukların ne kadar güvenirlerse güvensinler daha mantıklı düşünme evresine gelmedikleri için “*Bir baba çocuğunu öldürebiliyorsa ya benim babam da ya sevdiğim biri de bana zarar verirse*” gibi düşünceler içerisine girmeye başlayacağını söylemiştir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022).
- İstismar olaylarının detaylarıyla sunulmaması gerekmektedir. Çünkü bu durum, hem çocuklar hem de yetişkinler açısından önemli sorunlara yol açabilmektedir. Karadaş, haberi cinnet esnasında ya da böyle bir buhran içerisinde okuyan bir bireyin benzer davranışı sergileyebileceğine dikkat çekerek bu tür olayların ayrıntılarıyla aktarıldığı bir haberin yetişkinler açısından bakıldığında bir uyaran

olduğunu ve uyaranların benzer davranışların artmasına, çocuklar açısından ise temel güven duygusuyla ilgili problemlere neden olacağını söylemiştir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022). Özellikle fiziksel ve cinsel istismar haberlerinde olayın ayrıntılarıyla sunulması, bu haberle karşılaşan çocuklar ve yetişkinler üzerinde dehşet yaratacaktır. Bir dönem savaş videolarının medyada dolaşmaya başlamasının ardından çocuklarda gece uyumamaları, alt ıslatma, korku, dehşet ve kaygı gibi durumların görüldüğü tespit edilmiştir. İstismar olaylarının detaylarıyla aktarılması çocuklarda travmatik bir öykünün oluşmasına neden olacaktır. Çocuk istismara maruz kaldığı andaki bazı ayrıntıları hatırlamıyor olabilir. Ancak haberlerin ayrıntılarıyla verilmesi, çocuğa olayı hatırlatır ve olayın iç yüzünü kendi penceresinden algılamak yerine bir başkası tarafından anlatımıyla yeniden öğrenebilmesine yol açabilir (Mahmut Pakdemir ile kişisel iletişim, 11 Ocak 2022).

- Bazı haberlerde çocuğun annesinin veya babasının istismara maruz kaldığı olaylar aktarılmakta ve olayla ilgili görsellere yer verilirken olay anına tanıklık eden çocuğun da yüzü açık bir şekilde sunulmaktadır. İstismar olaylarına tanıklık eden çocuk, aslında duygusal istismara maruz kalmaktadır. Habere konu olan 2-3 yaşlarındaki bir çocuğun yaşının küçük olmasından dolayı haberin sunumunda yapılan etik ihlallerden şuan etkilenmeyeceği düşünülebilir. Ancak bu çocuğun bir geleceği olacak ve ileride bu haberle karşılaşabilecek. Konuyla ilgili Karadaş, dijital ortamda artık elli yıl öncesinde yayınlanan habere ulaşıldığını ve çocuğun kendisiyle ilgili böyle bir haberi gördüğünde travmayı tekrardan yaşadığını çünkü travmaların her hatırlandığında en baştan itibaren aynı şiddetle yaşandığını bu nedenle de travmanın etkisinin çok uzun zaman aralığına yayıldığını söylemiştir. “3 yaşından sonra bizim aktif anılarımız hatırlanır. 3 yaşından önce anıların hatırlanması çok nadirdir. Ama 3 yaşından itibaren de anılar çok güçlü değildir. Bir kısmını hatırlarsınız. Ama travmatik olaylarda neredeyse anıların tamamını da hatırlayabilirsiniz” diyen Karadaş’ın da ifadelerinden anlaşılabileceği üzere istismar haberlerinde çocuğun ne şimdi ne de gelecekte zarar görmemesi adına yaşı kaç olursa olsun çocuğun ve ailenin kimliği ifşa edilmemelidir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022).

- Bazı istismar olaylarında çocuk, babası tarafından cinsel istismara maruz kalmaktadır. Bu tür haberlerde, çocuğun zarar görmemesi adına babanın kimliğinin teşhir edilmemesi gerekmektedir. Babanın adının ve görselinin açık verilmesi çocuğun kimliği gizli tutulmaya çalışılsa da bu çocuğun kimliğine rahatlıkla ulaşılmasına neden olacaktır. Böyle bir haberin hem bugün hem de gelecekle ilgili bir travmaya neden olacağını söyleyen Uzman Psikolog Karadaş, çocuğun nerede yaşıyorsa yaşasın sosyal bir çevresinin olduğunu, bu haberle birlikte “*Koruması gereken bir baba figürü var. Bu baba figürü korumak yerine zarar veriyor*” algısını oluşturduğunu ve dolayısıyla çocuğun korunmasız gözükebildiğini ve ayrıca toplum tarafından dışlanabildiğini ifade etmiştir. Karadaş çocuğun korunmasız ve savunmasız gözükmemesinin, zarar eğilimi olan bireyler için öncelikli olarak tercih edilmesine de neden olduğunu belirtmiştir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022).
- Çocuk istismarı haberleri yapılırken her zaman çocuğun yüksek yararı gözetilmeli, istismarın önüne geçilebilmesi ve toplumda farkındalığın oluşturulması için bu tür haberlere yer verilirken azami hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Çocuk istismarı haberlerinin yapılması bir yerde farkındalık gibi görünse de diğer taraftan da bir uyaran olduğuna vurgu yapan Karadaş, bir şeyin haberleştikçe aslında bununla ilgili olası şeylerin sayısının da arttığını, toplumda bir şeyle ilgili haber arttığı zaman ona benzer vakaların da arttığını, dolayısıyla bu haberlerin sıklıkla yapılmaması gerektiğini belirtmiştir. İstismarla ilgili farkındalık çalışmaları okullarda, resmi kurumlarda ve medyada yapılmalı ancak bu farkındalık çalışmaları istismara maruz kalmış çocuk üzerinden yapılmaması gerekmektedir (Ferit Karadaş ile kişisel iletişim, 03 Ocak 2022).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARINA YÖNELİK HABERLERİN GAZETE VE İNTERNET HABER PORTALLARINDA YER ALMA BİÇİMLERİ

3.1. ÇALIŞMANIN ÖRNEKLEMİNİ OLUŞTURAN GAZETELER VE İNTERNET HABER PORTALLARININ YAYIN İLKELERİ

Cumhuriyet gazetesi internet web portalında yer alan bilgilerde belirtilen yayın ilkelerinin gazeteyi ve internet web portalını kapsadığı vurgulanmıştır. Yayın ilkeleri incelendiğinde çocuğa ilişkin 1 ilke bulunmaktadır. Bu ilke haber ve yorumlarda özellikle çocukların dikkate alınması korunması hususunda özen gösterilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Genel olarak bakıldığında çocuk istismarı haberlerinin sunumuyla ilgili herhangi bir ilke bulunmamıştır ancak yer verilen ilkelerin tamamlayıcı bir belgesi olarak Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin kabul edildiği ifade edilmiştir (*Cumhuriyet Yayın İlkeleri*, t.y.). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde ise medyaya yönelik açıklamasında cinsel istismarlarda ve suça itilmiş çocuklarla ilgili suçlarda çocukların kimliklerini teşhir edici herhangi bir fotoğraf ve görüntünün kullanılmaması belirtilmiştir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak..., t.y.).

Hürriyet gazetesi Demirören Grubu bünyesinde faaliyet göstermektedir. Web portalında yer alan Demirören Grubu yazılı medya yayın ilkelerinde gazete çalışanlarının çocuk hakları hususunda taraf olduğu, çocuğa karşı ayrımcılığa sebebiyet verecek ya da ruhsal ve bedensel olarak zarar verecek hiçbir habere yer verilemeyeceği belirtilmiştir. Bir diğer ilke ise çocukları cinsel açıdan olumsuz etkileyecek şekilde yayınların yapılamayacağı vurgulanmıştır (*Hürriyet Yazılı Yayın İlkeleri*, 2018).

Türkiye gazetesi web portalına baktığımızda ise yayın ilkelerinde çocuğa ilişkin herhangi bir ilke bulunmamaktadır.

Her üç gazeteyle çocuk istismarı olayları aktarılırken editoryal sürecin nasıl işlendiği ve bu hususta nasıl bir yol izlendiği, çocuk istismarı haberlerinin çocukların zarar görmeyeceği bir şekilde aktarılması hususunda editoryal bir önlemin alınıp

alınmadığı ve gazetelerde görev alan her muhabirin çocuk istismarı olaylarını haber olarak sunup sunmadığı ile ilgili bilgi alabilmek için telefon ve e-posta aracılığıyla irtibata geçmek istenilmiştir. *Cumhuriyet* ve *Türkiye* gazetesinden olumlu yanıt alınırken *Hürriyet* gazetesi genel prosedürleri nedeniyle olumlu yanıt veremeyeceğini iletmiştir.

Cumhuriyet gazetesi, çocuk istismarı haberlerini sunarken anlayışlarının mağdur edilenleri teşhir etmek değil, yaşanan mağduriyetlerin gündeme getirilerek engellenmesine katkı sağlamak ve yetkilileri, sorumluları ve toplumu uyarmak olduğunu, mutlaka hukuki kısıtların göz önünde bulundurularak bu konuların haberleştirildiğini, ayrıca toplumsal ve insanlık değerleri açısından dikkat edilmesi gereken kurallara uyulduğunu belirtmiştir. “*Cumhuriyet* gazetesi, istismar olaylarının aktarılmasında editoryal süreçle ilgili olarak nasıl bir yol izlemektedir?” sorusuna ise “*Haber, muhabir tarafından yazıldıktan sonra haber müdürü ve editörlerimizin süzgecinden de geçer. Tüm dikkatimiz “önce zarar verme” prensibini uygulamaya yönelik olur*” yanıtını vermiştir (*Cumhuriyet* gazetesi ile kişisel iletişim, 14 Nisan 2022).

Cumhuriyet gazetesi, “Gazeteniz, çocuk istismarı haberlerinin çocukların zarar görmeyeceği bir şekilde aktarılması hususunda editoryal bir önlem almış mıdır?” sorusuna yönelik olarak bu konuya yaklaşımın ülkeden ülkeye ve yayın organları arasında farklı uygulamaları gündeme getirdiğini, izlenme ve okunma kaygısı taşıyan bazı yayın organlarının, istismara uğrayan çocukları daha da mağdur edecek şekilde yayın yapabildiğini ancak *Cumhuriyet* gazetesi olarak bu konularda çok sert kurallarının olduğunu belirtmiştir. *Cumhuriyet* gazetesi, yalnızca istismara uğrayan çocuğun değil, birinci derecede yakınlarının bile adlarının, fotoğraflarının, yaşadıkları mahallenin, bölgenin verilmemesine dikkat edildiğini, kişisel bilgiler yerine genel bilgilerle, yargının izin verdiği boyutlarıyla yayımlanmasının esas olduğunu vurgulayarak “*Burada dikkat ettiğimiz nokta, zanlı/suçlunun bir başkasına daha zarar vermesinin engellenmesidir. Bazen mağdurların olaya ilişkin ifadeleri, gerekmediği ölçüde açıkça verilme riski taşır. Yargı ifadeyi olabildiğince açık ve net olarak almak zorundadır, çünkü doğru hüküm kuracaktır. Ancak ifadelerin bu kadar açık yayımlanması, potansiyel pedofil kişiler için özendirici/uyarıcı olabilir*” demiştir. Basının bu konuya da özellikle dikkat etmesi gerektiğini belirten *Cumhuriyet* gazetesi, olumsuzluğu teşhir

ederken, bu yönelimleri artırmamak yönündeki sorumluluğun unutulmaması gerektiğini aktarmıştır (Cumhuriyet gazetesi ile kişisel iletişim, 14 Nisan 2022).

Türkiye gazetesi ise çocuklar, şiddet mağduru kadınlar ve engelliler gibi meselelerde duyarlılık gösterdiklerini belirterek şiddet gören, terk edilen, sokağa bırakılan, suça sürüklenen çocuklarla ilgili haberlere sıklıkla yer verdiklerini ancak mağdurun cinsel istismara maruz kalması durumunda ise bu tür vakaların sıradanlaşmasından duyulan endişe sebebiyle haberi mümkün olduğu kadar detayına girmeden işlediklerini bildirmiştir. *Türkiye* gazetesi bu tür haberlerde, mümkün olduğu kadar ihtiyatlı davrandıklarını ve bu konunun siyasi olarak da istismar edildiğini belirterek ‘Elmalı Davası’ olayına değinmiş “*Mesela kamuoyunda Elmalı Davası olarak bilinen bir çocuk istismarı vakası vardı. Sosyal medyada çocukların nasıl istismara uğradıklarını çizimlerle anlattıkları belirtiliyordu. Kamuoyu baskısıyla anne ve baba gözaltına alındı. Ancak yargılama neticesinde beraat kararı verildi. Çizimlerin uydurma olduğu ortaya çıktı. Hiçbir medya kuruluşu da "pardon" demedi. Biz haberde detaya girmedik.*” demiştir (Türkiye gazetesi ile kişisel iletişim, 13 Mayıs 2022).

Türkiye gazetesi, haberlerde mağdurlardan yana taraf alınması gerektiğini ancak mağduriyetlerin üzerinden yeni mağduriyetlerin oluşmasına da mahal verilmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Habere konu olan çocuğun vefat etmemişse kesinlikle adının açık şekilde yayınlamadıklarını ve fotoğrafını vermediklerini belirten Türkiye gazetesi “*Ancak bir dava kamuoyuna mal olmuşsa ismini açık vermekten kaçamıyoruz. Mersin’de Müslüme diye bir kız çocuğu vardı, ölü bulunmuştu. Ağrı’da Leyla Aydemir, Giresun’da İkranur Tirsi adi cinayetlere kurban gitmişti. İsimlerini ve fotoğraflarını herkes gibi açık verdik. Ama prensip olarak çocukların mağdur olmayacak şekilde haberinin yapılmasını sağlıyoruz.*” demiştir. Türkiye gazetesi konuyla ilgili olarak ayrıca muhabirlerinin Türkiye gazetesinin prensipleri ve yayın çizgileri ölçüsünde çocuk istismarı haberini sunabildiklerini, genel olarak tahrif edici değil; yapıcı ve aileleri ikaz edici haberler yapılmasından yana olduklarını bildirmiştir (Türkiye gazetesi ile kişisel iletişim, 13 Mayıs 2022).

3.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çocuk bir toplumun geleceği demektir. Çocuğu ve çocuk haklarını koruyan, önemseyen toplumun geleceği de sağlam ve güçlü olacaktır. Dünyada çocuk istismarına yönelik birçok olay yaşanmakta ve bu durum insanlığın adeta kanayan yarası olmaktadır. Çocuk istismarını ve ihmalini önlemek için yasal düzenlemelerin yanında herkesin üzerine düşen sorumlulukları ve görevleri yerine getirmesi gerekmektedir. Çocuk istismarının önlenmesinde başta anne-baba olmak üzere ilgili kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, eğitimciler, sağlıkçılar ve medya önemli rol oynamaktadır. Medya, çocuk istismarı haberlerini sunarken çocuğun her zaman yüksek yararını gözetmelidir. Bu çalışmada çocuk istismarının basına yansımaları konusu, gazeteler ve yeni medya platformu olarak değerlendirilen internet portalları incelenerek ele alınmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada çocuğa yönelik gerçekleştirilen fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik gibi her türlü istismar olaylarının gazetelerde ve aynı gazetelerin web portallarında nasıl yer aldığını ve ne kadar temsil edildiğini belirlemek amaçlanmıştır.

İnternet gazetelerinin geleneksel gazetelerden farklı olarak bilgiyi canlı ve eş zamanlı yayınlaması, hedef kitlesinin geniş olması, görsel ve işitsel öğeleri bir arada kullanma özelliği gibi avantajları bulunmaktadır. Çalışmada hem ulusal düzeyde yayın yapan gazetelerin hem de aynı gazetelerin internet mecrasındaki versiyonunun incelenmesindeki amaç ise geleneksel medya olarak nitelendirilen yazılı basın ve yeni medya olarak tanımlanan internet platformunu karşılaştırmaktır. Web portallarının incelenmesi, gazetelerin yayın politikası, haberi verme şekli ve habere dijital platformda yer verip vermediği bilgisinin elde edilmesini sağlayacaktır.

Araştırmanın amacı kapsamında oluşturulan temel sorular şunlardır:

- Medya, istismara maruz kalan çocuğa ilişkin haberlerin sunumunda kimliğin gizliliği ilkesine uymuş mudur?
- Çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismar türlerinin gazetelere ve internet haber portallarına göre dağılımları nasıldır?

- Gazetelerde ve internet haber portallarında yer alan çocuk istismarı haberlerinde yapılan etik ihlaller nelerdir?
- Haberlerin sunumunda çocuğa yönelik kavramsal açıdan küçümseyici, dışlayıcı ve damgalayıcı ifadeler var mıdır?
- Medya çocuk istismarı haberlerini aktarırken istismarın nedenlerine ve çözüm önerilerine yer vermiş midir?

3.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çocuk istismarına yönelik haberlerin hem gazetelerde hem de internet haber portallarında nasıl yer aldığına yönelik az sayıda araştırmanın bulunması, yapılacak olan bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Çocuk istismarına yönelik literatür tarandığında çocuk istismarının medyada nasıl sunulduğuna ilişkin çok az sayıda çalışmanın olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili yapılan iki yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Ezgi Ünalın'ın (2011), "Televizyonda Çocuk İstismarı ve İhmali " adlı yüksek lisans tezinde Türk televizyonlarında yayınlanan bazı programlar ele alınarak çocuk istismarı ve ihmali incelenmiştir. Esin Ece Özdemir'in (2012), "Çocuk İstismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu" adlı yüksek lisans tezinde ise çocuk istismarı ile ilgili yazılı basında çıkan haberler incelenmiştir. Ayşenur Güldeste (2018), "Çocuk Cinsel İstismarının Medyada Değerlendirilme Biçimi Habertürk Gazetesi Üzerinden Medyaya Sosyolojik Bir Bakış" başlıklı makalesinde çocuk istismarı konusunda medyanın toplum üzerindeki etkisi ve haberlerde etik kurallara bağlı kalınıp kalınmadığı ele alınmıştır. Çalışmada medyanın 'çocuk cinsel istismarı' haberlerini verirken çocuğun yararını göz ardı ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk istismarı ile ilgili bir diğer makale ise Sibel Küçük'ün (2016), "Mağduru ve Sanığı Çocuk Olan Cinsel İstismarla İle İlgili Haberlerin İncelenmesi" başlıklı çalışmasıdır. Makalede yazılı basında yer alan çocuk istismarcılarının gerçekleştirdiği çocuğa yönelik cinsel istismarların genel karakteristiğinin bilimsel verilerle uygunluğu karşılaştırılmış ve çocukların çocuklara yönelik gerçekleştirildiği cinsel istismar haberlerinin ele alınış biçimleri analiz edilmiştir. Sare Terzi ve Yaşar Özbay (2014), "Çocuk İstismarı ile İlgili Gazete Haberlerinin İstismarın Türü, İstismarcı ile Mağdurun Cinsiyeti ve Bağlam Açısından İncelenmesi" adlı çalışmalarında gazete haberlerine yansıyan çocuk istismarı olaylarını incelemişlerdir. Çalışmada gazete haberlerinde yer alan çocuk istismarı vakalarında

daha çok fiziksel istismarın görüldüğü tespit edilmiştir. Çocukların erken yaşta zorla evlendirilmeleri de bir istismar şeklidir. “Türkiye’de Yazılı Basında “Çocuk Gelinler”in Temsili” adlı makale çalışmasında Nalan Ova (2014), “çocuk gelinler”in haberlerde nasıl temsil edildiğini analiz etmiştir. Ayşegül Doğrucan ve Zahide Yıldırım’ın (2011), “Yazılı Basında Çocuk İstismarı Haberlerinin İncelenmesi: (Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri Örneğinde)” başlığıyla yayınladıkları makalelerinde çocuk istismarı ile ilgili olayların gazete haberlerinde işleniş şekli, çocuk istismarına ve çocuk haklarına dair dikkat çekme çabasının olup olmadığı incelenmiştir. Cihan Serdaroğlu (2014) sokakta yaşayan veya çalışan, tiner kullanan, cezai ehliyeti olmamasına rağmen suçlu gibi kurgulanan çocuklarla ilgili haberlerin gazetelerde nasıl temsil edildiğine yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışmada bu çocukların gazetelerde genellikle potansiyel suçlu, tehlikeli, zararlı ve uzak durulması gereken insanlar olarak temsil edildiği tespit edilmiştir. Çocukların gazetelerde temsiline ilişkin çalışmasında Sevtap Demir (2014), gazetelerde yer alan haberlerde Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde belirtilen çocuğun katılım, gelişim ve çocuğun yararı ilkelerinin ihlal edildiği, çocukların görüşlerinin alınmadığı ve çocukların görmezden gelindiği sonucuna ulaşmıştır. Hülya Öztekin ve Hakan Aydın (2021), “Medyada Çocuk İstismarının Temsili: İnternet Gazetelerinde Yayımlanan Çocuk İstismarı Haberleri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmalarında çocuk istismarı haberlerde çoğunlukla hak temelli bir bakış açısının eksik olduğunu belirlemişlerdir. Vahit İlhan ve Hakan Aydın (2021), “Çocuk İstismarının Dijital Bileşenleri” adlı çalışmalarında çocuk istismarının dijital ortamlarda nasıl yer aldığını ve çocuk istismarcılarının dijital ortamlarda kullandıkları yöntemleri incelemişlerdir. Cihan Serdaroğlu (2014) çalışmasında, kanunla ihtilafa düşen, sokakta yaşayan, sokakta çalışan ve cezai ehliyeti olmamasına rağmen suçlu gibi ele alınan çocukların gazetelerde nasıl temsil ettiğini ele almıştır. Mustafa Ruhi Şirin (2002), “Çocuk İstismarının Önlenmesi” konulu panelde medyanın çocuk ihmali ve istismarı hususundaki görev ve sorumluluklarına ilişkin önerilerde bulunmuştur. “Çocuğa Adanmış Konuşmalar 1- Medeniyet, Çocuk Hakları ve Medya” adlı eserinde Şirin (2015), çocuk ve sorunlarının çözümü noktasında medyanın görevleri ve medyanın çocuk üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri gibi konularda değerlendirmelerde bulunmuştur. Seda Bayraktar ise (2015), “İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali” adlı eserinde çocuk istismar ve ihmalinin

önlenmesinde medyanın sorumluluklarına değinmiştir. Derya Nacaroğlu (2011) çalışmasında, çocuklara yönelik cinsel şiddet haberlerinin yazılı basında ve internet gazetelerinde nasıl sunulduğunu incelemiştir. İncilay Cangöz (2015), “Gazetelerde Çocuk Haberleri: Malatya Çocuk Yuvası Örnek Olay Çalışması” adlı yazısında gazetelerde yer alan çocuklara ilişkin haberleri ve Malatya Çocuk Yuvası’nda çocuklara yönelen şiddete yer veren haberleri analiz etmiştir. Sevil Atauz (1991) araştırmasında, çocuk ihmal ve istismarının gazete haberlerinde nasıl yer aldığını analiz etmiştir. Özgehan Özkan (2019), “Çocuğa Yönelik Şiddet Konulu Haberler ve Okur/İzler Kitle Etkileşimi” başlıklı çalışmasında ulusal gazetelerin Instagram hesaplarında paylaşmış oldukları çocuğa yönelik haberleri incelemiştir. Araştırmada gazetelerin Instagram sayfalarında çocuğa ilişkin haberleri nasıl sunduğu ve okurların bu paylaşımlara nasıl karşılık verildiği değerlendirilmiştir. Emin Paftalı ise (2014) engelli çocukların medyada temsili üzerine bir araştırma yapmıştır. Selahattin Güven (2015), “Çocukların Medyada Temsili: İyi, Kötü, Mağdur Çocuk” başlıklı eserinde çocukların medyada nasıl yer aldığını ele almıştır. Çocuklar ve çocuk haklarının medyada temsili üzerine çalışma yapan Gülgün Erdoğan Tosun (2012), çocuk haklarına duyarlı bir gazetecilik için önerilerde bulunmuştur. Yaşar Erjem (2008) sokak çocukları ile ilgili haberlerin medyada nasıl temsil edildiği konusunu incelediği çalışmasında, gazetelerde sokak çocuklarının daha çok suç temasıyla ilişkili olarak sunulduğunu tespit etmiştir.

Çocuk istismarı olayları her geçen gün artmaktadır. Medyanın bu olayları topluma nasıl ve ne sıklıkla sunduğu, bilgilendirmek ve kamuoyu oluşturmak gibi temel görev ve sorumlulukları çerçevesinde duyarlılık gösterip göstermediği yapılacak olan çalışmalarla tespit edilmesi gerekmektedir. Ancak literatür taraması yapılırken konuya ilişkin sınırlı sayıda çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Konu ile ilgili yayınlanan tez ve makalelerde çoğunlukla yalnızca gazetelerin veya yalnızca internet haber portallarının incelendiği ve ayrıca verilerin analizinde genellikle içerik analizi ya da söylem analizi kullanıldığı görülmüştür. Çocuk istismarına yönelik haberlerin nasıl yer aldığını belirleyebilmek amacıyla hem gazetelerin hem de web portallarının incelenmesi ve ayrıca uygulama kısmında nicel ve nitel içerik analizi yönteminin kullanılması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Literatür taraması sonucunda yapılan çalışmalarda çocuk haklarının gözetilmediği ve bu doğrultuda etik ihlallerin olduğu haberlerin ne tür olumsuzluklara yol açacağıyla ilgili yeteri kadar bilgiye yer verilmediği görülmüştür.

Dolayısıyla Çocuk İzlem Merkezinde görev yapan psikologlarla görüşülerek medyada çocuk istismarı haberlerinde yapılan etik ihlallerin çocuklar ve yetişkinler açısından neden olacağı sıkıntılara detaylı bir şekilde yer verilmesi bu çalışmayı önemli kılan bir diğer husustur.

3.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma kapsamında incelenecek olan gazetelerde ve gazetelerin web portallarında belirlenen tarih aralığında yer alan çocuk istismarına yönelik haberler, bu haberlere ilişkin fotoğraflar, içerik, çocuk istismarı olaylarının ne sıklıkla yer aldığı ve çocuk istismarı haberlerinde işlenen temalar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın uygulama aşamasında çocuk istismarına yönelik haberlerin gazetelerde yer alma biçimlerini tespit edebilmek amacıyla nicel ve nitel içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

Gazetelerin köşe yazıları, ekleri ve yurtdışı kaynaklı haberler çalışmaya dâhil edilmemiştir. İnternet portallarındaki haberler ise ‘çocuk’, ‘çocuk istismarı’, ‘istismar’ ve ‘şiddet’ gibi anahtar kelimeler ile taranıp incelenmiştir.

İçerik analizinin nicel boyutunda veri analizi için hem frekans hem de ki-kare olmak üzere iki test uygulanmıştır. Çözümleme, kodlama cetvelinde belirlenen değişkenlere ve kategorilere göre yapılmıştır. Elde edilen verilerin SPSS 22 istatistik programında frekans ve ki-kare analizleri yapılmıştır ve bu doğrultuda oluşturulan tablolar yorumlanmıştır.

Ki-kare testlerinde kontenjans tablosundan yararlanır. Kontenjans tablosu iki nitel değişkenin ortak frekansını gösterir. Bunlar herhangi bir deneye ilişkin olarak gözlenmiş ise bu frekanslara gözlenen frekanslar (G) denir. Tablodan yararlanılarak beklenen frekanslar (B) elde edilir. Ki-kare testinde uygulamadan elde edilen sonuçların (gözlenen frekans) teorik sonuçlarla yani beklenen frekansla ne kadar uyum sağladığı belirlenmektedir. Değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığına dair tespiti yapabilmek için kullanılan formül şu şekildedir (Gökçe, 2012: 137):

$$\chi^2 = \frac{\sum_{i=1}^k (G_i - B_i)^2}{B_i}$$

Ki-kare bağımsızlık testi iki nitel değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmeye yarar. Tabloda verilmemişse öncelikle beklenen frekanslar bulunur.

H_0 : İki değişken arasında ilişki yoktur.

H_1 : İki değişken arasında ilişki vardır.

Ki-kare testinin analizi yapıldığında sonuçların doğru yorumlanabilmesi amacıyla değerlerin her bir hücrede 5’den büyük olması gerekmektedir. Aksi halde test istatistiği büyüyeceğinden H_0 reddedilmektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko: 2013:184).

Araştırmada hem gazetelerin hem de internet haber portallarının incelenmesinden dolayı iki ayrı kodlama cetveli oluşturulmuştur. Bu kapsamda her iki mecra için belirlenen değişkenler şunlardır;

Tablo 3.1. Gazetelerin Analizi İçin Belirlenen Değişkenler

Gazetenin Adı
Haberin Yayınlandığı Sayfa
Haberin Sunumu
Haberin Sütun Sayısı
Haberin Kaynağı
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?
İstismarı Gösteren Görsel (Olay Anı)
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adının Nasıl Yer Aldığı
İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklaması
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Açıklaması
İstismar Olayının Detayları
İstismara Maruz Kalan Çocuğa Yönelik Damgalayıcı İfadeler
İstismarın Türü
İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri
İstismarın Gerçekleştiği Mekân
İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı
İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti
İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı
İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti
Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu

Tablo 3.2. İnternet Haber Portallarının Analizi İçin Belirlenen Değişkenler

İnternet Haber Portalının Adı
Haberin Sunumu
Haberin Kaynağı
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?
İstismarı Gösteren Görsel (Olay Anı)
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adının Nasıl Yer Aldığı
İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklaması
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Açıklaması
İstismar Olayının Detayları
İstismara Maruz Kalan Çocuğa Yönelik Damgalayıcı İfadeler
İstismarın Türü
İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri
İstismarın Gerçekleştiği Mekân
İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı
İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti
İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı
İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı
İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti
Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu

Gazetelerin analizi için kullanılan kodlama cetvelinde yer alan ‘Haberin Yayınlandığı Sayfa’ ve ‘Haberin Sütun Sayısı’ değişkenler, internet haber portallarını incelerken kullanılan kodlama cetveline dâhil edilmemiştir. Belirtilen bu değişkenler haricindeki diğer değişkenler her iki kodlama cetvelinde de aynıdır. Kodlama cetvelinde yer alan değişkenler ve kategorilere ilişkin bilgiler şöyledir;

- **Gazetenin Adı:** Araştırmada *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazeteleri incelenmiştir.
- **İnternet Haber Portalının Adı:** Araştırma kapsamında *cumhuriyet.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *turkiyegazetesi.com.tr* adlı haber portalları incelenmiştir.
- **Haberin Yayınlandığı Sayfa:** Haberın yayınlandığı sayfalar (1) 1. Sayfa+İç Sayfa ve (2) İç Sayfa olmak üzere 2 kategoride ele alınmıştır.
- **Haberin Sunumu:** Haberın sunumuna yönelik (1) Metin ve (2) Metin+Görsel kategorileri oluşturulmuştur.
- **Haberin Sütun Sayısı:** Haberın sütun sayısı (1) 1 Sütun, (2) 2 Sütun, (3) 3 Sütun ve (4) 4 Sütun ve Üzeri kategorilerine ayrılmıştır.
- **Haberin Kaynağı:** (1) Haber Merkezi, (2) Ajans, (3) Muhabir ve (4) Kaynak Yok haberın kaynağını belirlemeye yönelik oluşturulan kategorilerdir.
- **İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi:** (1) Açık, (2) Mozaikli ve (3) Yok kategorileri istismara maruz kalan çocuğun görselde nasıl yer aldığını belirleyebilmek amacıyla oluşturulmuştur.
- **İstismarı Gösteren Görsel (Olay Anı):** İstismarı gösteren görsele ilişkin (1) Açık, (2) Mozaikli ve (3) Yok olmak üzere 3 kategori oluşturulmuştur.
- **İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adının Nasıl Yer Aldığı:** Bu değişkende beş kategori oluşturulmuştur. Bunlar; (1) Adı Açık, (2) Adının Baş Harfleri, (3) Sadece Adı Belirtilmiş, (4) Sadece Soyadı Belirtilmiş ve (5) Adı Belirtilmemiş.
- **İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklaması:** Bu değişkende (1) Var ve (2) Yok olmak üzere ikili ölçek yer almaktadır.
- **İstismara Maruz Kalan Çocuğun Açıklaması:** İstismara maruz kalan çocuğun açıklamasının olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla (1) Var ve (2) Yok olmak üzere ikili ölçek kullanılmıştır.

- **İstismar Olayının Detayları:** Haberlerde istismar olayının detaylarının olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla (1) Var ve (2) Yok seçenekleriyle ikili ölçek kullanılmıştır.
- **İstismara Maruz Kalan Çocuğa Yönelik Damgalayıcı İfadeler:** İstismara maruz kalan çocuğa yönelik damgalayıcı bir ifadenin kullanılıp kullanılmadığını belirleyebilmek amacıyla (1) Var ve (2) Yok olmak üzere ikili ölçek kullanılmıştır.
- **İstismarın Türü:** İstismarın türüne yönelik (1) Fiziksel, (2) Duygusal, (3) Cinsel ve (4) Ekonomik kategorileri oluşturulmuştur.
- **İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri:** (1) İl, (2) İlçe, (3) Köy ve (4) Belirtilmemiş olmak üzere 4 kategori oluşturulmuştur.
- **İstismarın Gerçekleştiği Mekan:** İstismarın gerçekleştiği mekanla ilgili 10 kategori oluşturulmuştur. Bunlar; (1) Ev, (2) Okul, (3) Ulaşım Araçları, (4) Sokak Ortası, (5) Mağaza-Market, (6) Cafe-Restoran, (7) Hastane, (8) İş Yeri, (9) Diğer ve (10) Belirtilmemiş.
- **İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı:** İstismarı uygulayan kişi sayısına ilişkin (1) Tek Kişi (2) Birden Çok Kişi ve (3) Belirtilmemiş kategorileri oluşturulmuştur.
- **İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti:** İstismarı uygulayan kişinin cinsiyeti (1) Erkek, (2) Kadın, (3) Her ikisi ve (4) Belirtilmemiş olmak üzere 4 kategoriye ayrılmıştır.
- **İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı:** İstismarı uygulayan kişinin yakınlığı 12 kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; (1) Anne, (2) Baba, (3) Anne-Baba, (4) Okul Çalışanları, (5) Bakıcı, (6) Kardeş, (7) Komşu, (8) Akraba, (9) Akran, (10) Üvey Baba, (11) Aile Dostu ve (12) Diğer.
- **İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı:** İstismara maruz kalan çocuk sayısına yönelik (1) Tek Kişi ve (2) Birden Çok Kişi kategorileri oluşturulmuştur.
- **İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti:** (1) Erkek, (2) Kız, (3) Her İkisi ve (4) Belirtilmemiş kategorileri istismara maruz kalan çocuğun cinsiyetini belirlemeye yönelik oluşturulmuştur.
- **Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu:** Cinsel istismara maruz kalan çocuğun yaş grubuna yönelik 6 kategori belirlenmiştir. Bunlar; (1) 1 Yaş Altı, (2) 1-6, (3) 7-11, (4) 12-14, (5) 15-17 ve (6) Belirtilmemiş.

Çalışma kapsamında hazırlanan kodlama cetvelleri doğrultusunda kodlama, biri araştırmacının kendisi diğeri bir uzman olmak üzere iki farklı kişi tarafından yapılmıştır. İki kodlayıcı önce gazeteleri daha sonra internet haber portallarını inceleyerek kodlama işlemini gerçekleştirmiştir. Her iki kodlayıcı tarafından bağımsız olarak yapılan kodlama işleminden sonra kodlamanın nesnel olduğunun sınanması için Cohen's Kappa kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır (Altıncık, 2020: 91). Analiz sonuçlarına göre kappa istatistiği 0,88 olarak bulunmuştur.

Araştırmada çocuk istismarı haberlerinin gazetelerde ve internet haber portallarında nasıl yer aldığı ve konu edildiği nitel içerik analizi yönteminin kullanılmasıyla detaylandırılmıştır. Analizin nitel boyutunu uygulayabilmek amacıyla öncelikle her iki mecranın yazılı ve görsel metinlerinde çocuk haklarının gözetilmediği, etik ihlallerin olduğu ve çocuğun yeniden mağdur edildiği haberler belirlenmiştir. Yukarıda belirtilen kriterler doğrultusunda seçilecek olan haberler, 'haber başlığında etik ihlal', 'haber metninde etik ihlal' ve 'görselde etik ihlal', kategorileriyle nitel içerik analizi çerçevesinde incelenerek değerlendirilmiştir. Bu başlıklar altında olayın istismar olarak adlandırılmadığı, istismar olayının detaylı bir şekilde aktarıldığı, suçlayıcı ifadelerin kullanıldığı, hem metinde hem de görselde çocuğun kimliğinin gizliliği ilkesinin göz ardı edildiği, istismara maruz kalan çocuğun kimliğine dair bilginin verilmediği ancak ailesi ve çevresinin teşhir edildiği, istismara maruz kalan çocuğa yönelik sıfatların kullanıldığı, istismarı uygulayan kişiye yönelik sıfatların kullanıldığı, istismarı uygulayan kişiye yönelik mağduriyet algısının oluşturulduğu, cinsel istismar olaylarının sunumunda çocuğun gerek haber metninde gerekse kullanılan görsellerde yeniden mağdur edildiği ve çocuk istismarı olaylarının sebeplerine ve çözüm önerilerine yer verilmediği haberler irdelenmiştir.

3.6. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Çocuğa yönelik gerçekleştirilen cinsel ve duygusal istismarlar gibi her türlü fiziksel ve ruhsal saldırıların gerek gazetelerde gerekse internet haber portallarında ne şekilde yer aldığını ortaya koyabilmek için Türkiye'de yayınlanan gazeteler ve bu gazetelerin web portalları incelenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınacak haberler Türkiye'de yaşanmış çocuk istismarı olayları ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada sadece

çocuk istismarı ile ilgili olan haberler incelendiğinden dolayı köşe yazıları, röportajlar ve makale gibi diğer yazılar araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmanın örneklemini, ulusal düzeyde yayın yapan ve farklı yayın politikalarına sahip *Cumhuriyet*, *Hürriyet*, *Türkiye* gazetelerinden ve bu gazetelerin *cumhuriyet.com.tr*, *hurriyet.com.tr*, *turkiyegazetesi.com.tr* internet haber portallarından oluşmaktadır. Belirlenen gazetelerde ve internet haber portallarında 1 Ocak 2021-31 Mart 2021 tarih aralığında çocuk istismarına yönelik yayınlanan haberler taranmıştır. *Cumhuriyet* gazetesinde 56, *Hürriyet* gazetesinde 58 ve *Türkiye* gazetesinden ise 37 olmak üzere toplamda 151 haber tespit edilmiştir. Toplamda 132 haberin belirlendiği internet haber portallarında ise dağılım şu şekildedir; *cumhuriyet.com.tr* 29, *hurriyet.com.tr* 86 ve *turkiyegazetesi.com.tr* 17. Araştırmanın varsayımları ise şunlardır:

- Çocuk istismarı haberleri aktarılırken kullanılan dil ve görseller, çocuğun yeniden istismar edilmesine neden olabilecek şekildedir.
- Medya, cinsel istismar ve fiziksel istismar haberlerine diğer istismar haberlerine oranla daha fazla yer vermektedir.
- Yapılan çocuk istismarı haberlerinde çocuğun yüksek yararı göz ardı edilmektedir.
- Medya, çocuk istismarı haberlerinin sunumunda toplumsal bilinç ve farkındalığın oluşturulması noktasında yeterince duyarlı değildir.

3.7. BULGULAR

3.7.1. Nicel Bulgular

Bu çalışmada frekans ve ki-kare olmak üzere iki test uygulanmıştır. İlk olarak frekans analizi sonucunda oluşturulan tablolarda yer alan veriler ışığında yorumlar ve daha sonra Ki-kare bağımsızlık testi yapılmıştır. Ki-kare testi aşağıda belirlenen 3 başlık çerçevesinde uygulanmıştır. Bunlar:

- 1- Değişkenlerin Gazetelere Göre Karşılaştırılması
- 2- Değişkenlerin İnternet Haber Portallarına Göre Karşılaştırılması
- 3- Değişkenlerin Yayınlanan Mecraya Göre Karşılaştırılması

3.7.1.1. Çocuk İstismarı Haberlerinin Gazetelere ve İnternet Haber Portallarına Göre Toplam Dağılımları

Tablo 3.3. Çocuk İstismarı Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazetenin Adı	f	%
Cumhuriyet	56	37,1
Hürriyet	58	38,4
Türkiye	37	24,5
Toplam	151	100,0

Gazetelerde 1 Ocak 2021-31 Mart 2021 tarih aralığında çocuk istismarına ilişkin haber sayısının toplamda 151 olduğu görülmektedir. Çocuk istismarı haberleri en fazla (58 haber % 38,4) Hürriyet gazetesinde yer almaktadır. Cumhuriyet gazetesinde 56 (% 37,1) ve Türkiye gazetesinde ise 37 (% 24,5) çocuk istismarı haberleri bulunmaktadır.

Tablo 3.4. Çocuk İstismarı Haberlerinin İnternet Haber Portallarına Göre Dağılımı

İnternet Haber Portalının Adı	f	%
cumhuriyet.com.tr	29	22,0
hurriyet.com.tr	86	65,2
turkiyegazetesi.com.tr	17	12,9
Toplam	132	100,0

Araştırma kapsamında belirlenen tarih aralığında çocuk istismarı haberlerinin internet haber portallarına göre dağılımını gösteren tablodaki verilere göre toplamda 132 haber bulunmaktadır. hurriyet.com.tr 86 (% 65,2), cumhuriyet.com.tr 29 (% 22,0) ve turkiyegazetesi.com.tr 17 (% 12,9) çocuk istismarı haberi sunmuştur. En fazla haberin hurriyet.com.tr’de olması dikkat çekmektedir.

3.7.1.2. Çocuk İstismarı Olaylarının İçeriğine Yönelik Bilgilerin Gazetelere ve İnternet Haber Portallarına Göre Dağılımları

Tablo 3.5. İstismarın Türünün Dağılımı

İstismarın Türü	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Fiziksel	80	53,0	42	31,8
Duygusal	40	26,5	31	23,5
Cinsel	28	18,5	50	37,9
Ekonomik	3	2,0	9	6,8
Toplam	151	100.0	132	100,0

Çocuğun maruz kaldığı istismar türünün ne olduğuna ilişkin fiziksel, duygusal cinsel ve ekonomik olmak üzere 4 kategori oluşturulmuştur. Çocuğa yönelik gerçekleştirilen dayak, işkence, darp, kasıtlı olarak çocuğun bedenine zarar verecek her türlü şiddet, fiziksel şiddet olarak değerlendirilmektedir. Duygusal şiddet ise çocuğun sevgiden mahrum bırakılması, sözlü hakarete uğraması, tehdit edilmesi, nefret, hakaret, küçük düşüren, damgalayıcı sözlere maruz kalması, bağırılması, ailesi tarafından terk edilmesidir. Çocuğun fiziksel şiddete maruz kalmasa dahi ailesinde ve çevresinde yaşanan şiddet olaylarına tanıklık etmesi yine duygusal istismara uğradığını göstermektedir. Duygusal istismarın yaşandığı haberlerin çoğunda çocuğun özellikle fiziksel şiddete tanıklık ettiği görülmektedir. Haberlerde annelerinin babaları tarafından fiziksel şiddete uğramasına hatta gözlerinin önünde katledilmesine şahit olan birçok çocuk tespit edilmiştir. Haberde çocuğun sözlü olarak ya da bedenine dokunularak maruz kaldığı her türlü cinsel eylemler ve davranışlar cinsel istismar kategorisinde ele alınmıştır. Çocuğun çalıştırılması ve çocuk üzerinden maddi kazanç elde etme isteği çocuk istismarı olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik istismar haberlerinde çocukların çoğunlukla sokakta çalıştırıldığı belirlenmiştir. Tablodaki bulgulara göre gazetelerde en fazla fiziksel istismar (80 haber % 53,0) tespit edilmiştir. Fiziksel istismarı 40 (% 26,5) haber ile duygusal istismar izlemektedir. Gazetelerde en az (3 haber % 2,0) yer alan istismar türü ise ekonomik istismardır. İnternet haber portallarına

en fazla (50 haber % 37,9) konu olan istismar türü cinsel istismardır. Gazetelerde olduğu gibi internet haber portallarında da en az (9 haber % 6,8) ekonomik istismar yer almıştır.

Tablo 3.6. İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yerinin Dağılımı

Yerleşim Yeri	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
İl	59	39,1	49	37,1
İlçe	84	55,6	82	62,1
Köy	6	4,0	1	0,8
Belirtilmemiş	2	1,3	0	0
Toplam	151	100.0	132	100,0

Gazetelere konu olan çocuk istismarının 59'u (% 39,1) ilde, 84'ü (% 55,6) ilçede, 6'sı (% 4,0) köyde gerçekleşmiş ve sadece 2 (% 1,3) haberde istismarın gerçekleştiği yerleşim yeri belirtilmemiştir. İnternet haber portallarında yer alan çocuk istismarı olaylarının en fazla (82 haber % 62,1) ilçede gerçekleştiği görülmektedir. Bu mecrada çocuk istismarı haberlerinde yerleşim yerinin belirtilmediği haber bulunmamaktadır.

Tablo 3.7. İstismarın Gerçekleştiği Mekânın Dağılımı

Mekân	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Ev	54	35,8	41	31,1
Okul	7	4,6	9	6,8
Ulaşım Araçları	8	5,3	2	1,5
Sokak Ortası	21	13,9	28	21,2
Mağaza-Market	1	0,7	7	5,3
Cafe-Restoran	0	0	0	0
Hastane	0	0	1	0,8
İş Yeri	3	2,0	1	0,8
Diğer	18	11,9	10	7,6
Belirtilmemiş	39	25,8	33	25,0
Toplam	151	100,0	132	100,0

Tabloda istismarın gerçekleştiği mekâna dair bulgulara yer verilmiştir. Dere, ormanlık alan, park, otel ve çay bahçesi gibi mekanlar ‘diğer’ kategorisi içerisinde değerlendirilmiştir. Her iki mecrada da çocuğun çoğunlukla evde istismara maruz kaldığı dikkat çekmektedir. Gazetelerde istismar olaylarının gerçekleştiği mekan dağılımındaki verilere bakıldığında çocukların evden sonra en fazla sokak ortasında (21 haber % 13,9) istismara maruz kaldığı görülmektedir. Cafe-restoran ve hastane gibi mekanlarda gerçekleşen çocuk istismarı olayı bulunmamıştır. 39 (% 25,8) haberde istismarın olduğu mekan belirtilmemiştir. İnternet haber portallarında ise istismarın olaylarının 41’i (% 31,1) evde ve 28’i ise (% 21,2) sokak ortasında gerçekleştiği tespit edilmiştir. İnternet haber portallarında 33 (% 25,0) haberde istismarın hangi mekanda gerçekleştiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 3.8. İstismarı Uygulayan Kişi Sayısının Dağılımı

İstismarcının Sayısı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Tek Kişi	119	78,8	101	76,5
Birden Çok Kişi	19	12,6	23	17,4
Belirtilmemiş	13	8,6	8	6,1
Toplam	151	100,0	132	100,0

Çocuk bazen bir kişi bazen de birden fazla kişi tarafından istismara maruz kalabilmektedir. Gazetelerde sunulan istismar olaylarının 119’unda (% 78,8) istismarın tek kişi tarafından 19’unda (% 12,6) ise birden çok kişi tarafından gerçekleştiği belirlenmiştir. 13 (% 8,6) haberde ise istismarcının sayısı belirtilmemiştir. İnternet haber portallarına dair verilere bakıldığında istismarın çoğunlukla (101 haber % 76,5) tek kişi tarafından gerçekleştiği görülmektedir. 8 (% 6,1) haberde istismarcının sayısı belirtilmemiştir.

Tablo 3.9. İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyet Dağılımı

İstismarcının Cinsiyeti	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Erkek	109	72,2	94	71,2
Kadın	11	7,3	12	9,1
Her İkisi	2	1,3	4	3,0
Belirtilmemiş	29	19,2	22	16,7
Toplam	151	100,0	132	100,0

İstismarı uygulayan kişinin cinsiyetine yönelik erkek, kadın, her ikisi ve belirtilmemiş olmak üzere 4 kategori oluşturulmuştur. Gazetelerde yer alan çocuk istismarı olaylarında istismarcının cinsiyetinin çoğunlukla (109 haber % 72, 2) erkek

olduğu görülmektedir. Hem kadın hem de erkek istismarcıların olduğu haber sayısı ise 2'dir (% 1,3). 29 (% 19,2) haberde istismarcının cinsiyeti belirtilmemiştir. İnternet haber portallarında istismarı uygulayan kişinin cinsiyetinin daha çok (94 haber % 71,2) erkek olduğu tespit edilmiştir. İstismarın her ikisi tarafından uygulandığı haber sayısı ise 4'tür (% 3,0). Bu mecrada 22 (% 16,7) haberde istismarcı kişinin cinsiyetine dair bilgiye yer verilmemiştir.

Tablo 3.10. İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığının Dağılımı

İstismarcının Yakınlığı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Anne	9	6,0	12	9,1
Baba	44	29,1	27	20,5
Anne-Baba	2	1,3	3	2,3
Okul Çalışanları	5	3,3	7	5,3
Bakıcı	0	0	0	0
Kardeş	4	2,6	3	2,3
Komşu	5	3,3	3	2,3
Akraba	12	7,9	12	9,1
Akran	2	1,3	3	2,3
Üvey Baba	1	0,7	3	2,3
Aile Dostu	4	2,6	4	3,0
Diğer	63	41,7	55	41,7
Toplam	151	100,0	132	100,0

İstismarı uygulayan kişinin yakınlık durumuna yönelik 12 kategori belirlenmiştir. Bazı haberlerde çocuğun iş yeri sahibi, kurum çalışanı, markette veya mağazada bir müşteri, kargo görevlisi, akranının ebeveyni, çete üyeleri, sürücü, özel güvenlik görevlisi ve yüzme koordinatörü tarafından istismara maruz kaldığı görülmüştür. Bunların tamamı 'diğer' kategorisi içinde değerlendirilmiştir. Tablodaki bulgulara göre

gerek gazetelerde (63 haber % 41,7) gerekse internet haber portallarında (55 haber % 41,7) istismarcının yakınlığına yönelik en fazla haber diğer kategorisinde yer almaktadır. Çocuğun, gazetelerde sunulan 44 (% 29,1) haberde ve internet haber portallarının 27 (% 20,5) haberinde babası tarafından istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3.11. İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısının Dağılımı

İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Tek Kişi	115	76,2	91	68,9
Birden Çok Kişi	36	23,8	41	31,1
Toplam	151	100,0	132	100,0

Bazı olaylarda birden fazla çocuk, istismara maruz kalabilmektedir. Gazetelerde yer alan istismar olaylarında istismara maruz kalan çocuk sayısının daha çok (115 haber % 76,2) tek kişi olduğu belirlenmiştir. 36 (% 23,8) haberde ise istismara maruz kalan çocuk sayısı birden çok kişidir. İnternet haber portallarında 91 (% 68,9) haberde istismara maruz kalan çocuk sayısı tek ve 41 (% 31,1) haberde birden çok kişi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.12. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyetinin Dağılımı

İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Erkek	36	23,8	26	19,7
Kız	77	51,0	65	49,2
Her İkisi	4	2,6	3	2,3
Belirtilmemiş	34	22,5	38	28,8
Toplam	151	100,0	132	100,0

Tablodaki bulgulara göre istismara maruz kalan çocuğun cinsiyetinin kız olduğu haber sayısı gazetelerde 77 (% 51,0), internet haber portallarında ise 65'tir (% 49,2). İstismara maruz kalan erkek çocukların sayısı gazetelerde 36 (% 23,8) ve internet haber portallarında 26'dır (% 19,7). Gazetelerin 34 (% 22,5) ve internet haber portallarının 38 (% 28,8) haberinde istismara maruz kalan çocuğun cinsiyeti belirtilmemiştir.

Tablo 3.13. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubunun Dağılımı

İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
1 Yaş Altı	8	5,3	6	4,5
1-6	36	23,8	23	17,4
7-11	17	11,3	21	15,9
12-14	15	9,9	16	12,1
15-17	43	28,5	22	16,7
Belirtilmemiş	32	21,2	44	33,3
Toplam	151	100,0	132	100,0

İstismara maruz kalan çocuğun hangi yaş grubunda olduğuna yönelik verilere tabloda yer verilmiştir. Gazetelerdeki haberlerde istismara maruz kalan çocukların en fazla (43 haber % 28,5) 15-17 yaş grubunda olduğu görülmektedir. 8 (% 5,3) haberde çocuğun yaş grubunun 1 yaş altı olduğu belirlenmiştir. 32 (% 21,2) haberde çocuğun yaşı belirtilmemiştir. İnternet haber portallarının 44 (% 33,3) haberinde istismara maruz kalan çocuğun yaşı belirtilmemiştir. Çocuğun yaş grubunun 23 (% 17,4) haberde 1-6, 22 (% 16,7) haberde 15-17 ve 21 (% 15,9) haberde 7-11 yaş olduğu tespit edilmiştir.

3.7.1.3. Çocuk İstismarı Olaylarının Nasıl Yer Aldığına Yönelik Bilgilerin Gazetelere ve İnternet Haber Portallarına Göre Dağılımlar

Tablo 3.14. Haberin Yayınlandığı Sayfanın Dağılımı

Yayınlanan Sayfa	Gazete	
	f	%
1. Sayfa + İç sayfa	23	15,2
İç Sayfa	128	84,8
Toplam	151	100,0

Gazetelerde en önemli haberler 1. sayfadan sunulmaktadır. Çünkü gazete okurlarının dikkatini çekeceği ilk sayfa gazetenin 1.sayfasıdır. 1. sayfa, çocuk istismarı olaylarının gündeme getirilmesi noktasında önemlidir. Bu anlamda hangi haberin ilk sayfadan verileceği hususunda gazetelerin yaklaşımlarının etkisi büyüktür. Araştırma kapsamında incelenen gazetelerdeki çocuk istismarı haberleri en fazla (128 haber % 84,8) iç sayfada yer almıştır. 151 haberden sadece 23'ü (% 15,2) 1.sayfa + iç sayfadan verilmiştir.

Tablo 3.15. Haberin Sütun Sayısının Dağılımı

Sütun Sayısı	Gazete	
	f	%
1 Sütun	73	48,3
2 Sütun	49	32,5
3 Sütun	23	15,2
4 Sütun ve Üzeri	6	4,0
Toplam	151	100,0

Gazetelerde haberlerin sadece hangi sayfadan sunulduğu değil aynı zamanda kaç sütun üzerinden yer verildiği de önem arz etmektedir. Gazetelerin hangi habere önem verip vermediği haberin yer aldığı sütun sayısından anlaşılabilmektedir. Tablodaki bulgulara bakıldığında çocuk istismarı haberlerinin çoğunlukla (73 haber % 48,3) 1 sütun üzerinden verildiği dikkat çekmektedir. 4 sütun veya daha fazla sütun üzerinden verilen haberlerin sayısı sadece 6'dır (% 4,0).

Tablo 3.16. Haberin Sunumunun Dağılımı

Haberin Sunumu	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Metin	36	23,8	0	0
Metin + Görsel	115	76,2	132	100,0
Toplam	151	100,0	132	100,0

Gazetelerde haberlere konu olan olaylara ilişkin görsel olarak fotoğraf, internet haber portallarında ise hem fotoğraf hem de video sunulmaktadır. Haber metninde görsel unsurlara yer verilmesi okurların dikkatinin çekilmesi açısından önemlidir. Tabloya bakıldığında gazetelerde 115 (% 76,2) haber, metin+görsel olarak 36 haber ise (% 23,8) sadece metin olarak sunulmuştur. İnternet haber portallarında yer alan haberlerin tamamı metin+görsel olarak sunulmuştur.

Tablo 3.17. Haberin Kaynağının Dağılımı

Haberin Kaynağı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Haber Merkezi	15	9,9	9	6,8
Ajans	109	72,2	102	77,3
Muhabir	19	12,6	8	6,1
Kaynak Yok	8	5,3	13	9,8
Toplam	151	100,0	132	100,0

Haberin kaynağına ilişkin haber merkezi, ajans, muhabir ve kaynak yok olmak üzere 4 kategori oluşturulmuştur. Hem gazetelerde hem de internet haber portallarında haberin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sağlanması açısından kaynağın belirtilmesi oldukça önemlidir. Gazetelerin 8 (% 5,3) ve internet haber portallarının ise 13 (% 9,8) haberinde kaynak yoktur. Gazetelerde yer alan istismar olaylarında haber kaynağının en fazla (109 haber % 72,2) ajans olduğu dikkat çekmektedir. İnternet haber portallarında da haberin kaynağı çoğunlukla (102 haber % 77,3) ajans olmuştur.

Tablo 3.18. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?

Görselde Çocuğun Yüzü	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Açık	44	29,1	19	14,4
Mozaikli	18	11,9	35	26,5
Yok	89	58,9	78	59,1
Toplam	151	100,0	132	100,0

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinde belirtildiği üzere istismara maruz kalan çocukların kimliklerinin gizlenmesi ve fotoğraf veya video gibi görsellerde görüntüsünün verilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla gazetecinin yukarıda belirtilen durumlarda 18 yaşından küçük çocukların yüzlerinin ve isimlerinin açık bir şekilde yayınlanmaması hususunda dikkat etmesi gerekmektedir. Haberlerde maruz kaldığı istismar sonucu hayatını kaybeden çocukların yüzü görsellerde genellikle açık bir şekilde verilmesi dikkat çekmiştir. Gazete haberlerinin görselinde çocuğun yüzü 44 (% 29,1) haberde açık, 18 (% 11,9) haberde mozaikli verilirken 89 (% 58, 9) haberde verilmemiştir. İnternet haber portallarında ise görselde çocuğun yüzü 19 (% 14,4) haberde açık, 35 (% 26,5) haberde mozaikli sunulmuştur. Bu mecrada yer alan 78 (% 59,1) haberin görselinde çocuğun yüzü verilmemiştir.

Tablo 3.19. Görselde Olay Anı

Görselde Olay Anı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Açık	16	10,6	13	9,8
Mozaikli	5	3,3	20	15,2
Yok	130	86,1	99	75,0
Toplam	151	100,0	132	100,0

Basının çocuğun istismara maruz kaldığı anlara ilişkin görsellere yer verirken çocuğun yeniden istismar edilmemesi adına dikkat etmesi gerekmektedir. Bazı haberlerde çocuğun istismara maruz kaldığı anın hem görsel hem de metin olarak detaylı bir şekilde aktarıldığı görülmüştür. Yine bazı haberlerin görsellerinde çocuğun yaşadığı istismar neticesinde vücudundaki yara ve darbe gibi izlere yer verildiği belirlenmiştir. Örneğin fiziksel şiddete maruz kalan çocuğun vücudundaki izlere yönelik görseller açık bir şekilde sunulmuştur. Gazetelerin 16 (% 10,6) haberinde görselde olay anı açık, 5 (% 3,3) haberinde ise mozaikli vermiştir. 130 (% 86, 1) haberde olay anını gösteren görsel kullanılmamıştır. İnternet haber portallarına ilişkin verilere bakıldığında 13 (% 9,8) haberin görselinde olay anı açık, 20 (% 15,2) haberde mozaikli yer almıştır. 99 (% 75,0) haberde olay anını gösteren herhangi bir görsel bulunmamıştır.

Tablo 3.20. İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı

Çocuğun Adı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Adı Açık	44	29,1	19	14,4
Adının Baş Harfleri	32	21,2	38	28,8
Sadece Adı Belirtilmiş	12	7,9	6	4,5
Sadece Soyadı Belirtilmiş	3	2,0	1	0,8
Adı Belirtilmemiş	60	39,7	68	51,5
Toplam	151	100,0	132	100,0

Çocuk istismarı haberlerinde kimliğin gizliliği için çocuğun isminin açık olarak verilmemesi önem arz etmektedir. Gazetelerde yer alan 44 (% 29,1) haberde istismara maruz kalan çocuğun adının açık verildiği dikkat çekmektedir. Adının baş harflerinin verildiği haber sayısı ise 32'dir (% 21,2). Adının belirtilmediği haber sayısının 60 (% 39,7) olduğu tespit edilmiştir. İnternet haber portallarında ise istismara maruz kalan çocuğun adının açık bir şekilde sunulduğu haber sayısının 19 (% 14,4) olduğu görülmektedir. Adının baş harflerinin belirtildiği haber sayısı 38 (% 28,8) iken sadece soyadının belirtildiği haber sayısı 1'dir (% 0,8). Bu mecrada çocuğun adının belirtilmediği haber sayısı 68'dir (% 51,5).

Tablo 3.21. İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığının Dağılımı

İstismarcının Açıklaması	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Var	29	19,2	31	23,5
Yok	122	80,8	101	76,5
Toplam	151	100,0	132	100,0

Gazetecilerin çocuk istismarı haberlerini sunarken istismarı uygulayan kişinin açıklamalarına çok fazla yer vermemeye özen göstermelidir. Gazetelerde istismarcının açıklamasının olmadığı haber sayısı 122 (% 80,8), olduğu haber sayısı 29'dur (% 19,2).

İnternet haber portallarında ise istismarcının açıklamasının olmadığı haber sayısı 101 (% 76,5), olduğu haber sayısı 31'dir (% 23,5).

Tablo 3.22. Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığının Dağılımı

Çocuğun Açıklaması	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Var	9	6,0	18	13,6
Yok	142	94,0	114	86,4
Toplam	151	100,0	132	100,0

Gazetelerin haberlerinde çoğunlukla (142 haber % 94,0) istismara maruz kalan çocuğun açıklamasına yer verilmediği tespit edilmiştir. Gazetelerin 9 (% 6,0) haberinde çocuğun açıklaması vardır. İnternet haber portallarında çoğunlukla (114 haber % 86,4) çocuğun açıklaması yoktur. Çocuğun açıklamasının olduğu haber sayısı 18 (% 13,6).

Tablo 3.23. İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığının Dağılımı

Olayın Detayı	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Var	70	46,4	81	53,6
Yok	81	53,6	51	33,8
Toplam	151	100,0	132	100,0

Gazetelerin çocuk istismarı haberlerine yer verirken olayın tüm detaylarını anlatmaktan kaçınması gerekmektedir. İstismar olaylarına yönelik detayların yer alması olayın sıradanlaşmasına neden olmaktadır. Gazetelerin 81 (% 53,6) haberinde olayın detayı yok iken 70 (% 46, 4) haberinde olayın detayı vardır. İnternet haber portallarında

olayın detayının olduğu haber sayısının 81 (% 53,6) olduğu dikkat çekmektedir. Bu maceda olayın detayının olmadığı haber sayısı ise 51'dir (% 33,8).

Tablo 3.24. Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığının Dağılımı

Damgalayıcı İfade	Gazete		İnternet Haber Portalı	
	f	%	f	%
Var	5	3,3	4	3,0
Yok	146	96,7	128	97,0
Toplam	151	100,0	100,0	100,0

UNICEF'in çocuk haberciliği etik ilkelerine göre, çocuğa yönelik damgalayıcı herhangi bir ifade kullanılmamalıdır. Gazetelerde damgalayıcı ifadenin yer aldığı haber sayısı 5'tir (% 3,3). 146 haberde ise (% 96, 7) damgalayıcı ifade yoktur. İnternet haber portallarının 4 (% 3,0) haberinde damgalayıcı bir ifade vardır. 128 (% 97, 0) haberde ise damgalayıcı bir ifade yoktur.

3.7.1.4. Değişkenlerin Gazetelere Göre Karşılaştırılması

Tablo 3.25. Gazetelere Göre İstismarın Türü

İstismarın Türü		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Fiziksel	f	23	33	24	80
	%	28,8	41,3	30,0	100,0
		41,1	56,9	64,9	53,0
Duygusal	f	10	20	10	40
	%	25,0	50,0	25,0	100,0
		17,9	34,5	27,0	26,5
Cinsel	f	23	4	1	28
	%	82,1	14,3	3,6	100,0
		41,1	6,9	2,7	18,5
Ekonomik	f	0	1	2	3
	%	0	33,3	66,7	100,0
		0	1,7	5,4	2,0
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 33,518$ $df=6$ $p=0,000$					

Gazetelere göre istismarın türü incelenmiştir. Cinsel istismar haberlerinin % 41,1'i Cumhuriyet, % 6,9'u Hürriyet ve % 2,7'si Türkiye gazetesinde sunulmuştur. Duygusal istismar haberleri en fazla (% 34,5) Hürriyet gazetesinde bulunmaktadır. Çocukların her açıdan gelişiminin engellenmesine ve eğitim hakkından yoksun kalmasına neden olan ekonomik istismar olaylarına gazetelerde yeterince yer verilmediği ve bu konunun göz ardı edildiği görülmüştür. Cumhuriyet gazetesinde çocuğun ekonomik istismara maruz kalmasına yönelik herhangi bir haber bulunmamıştır. Ekonomik istismar haber sayısı Hürriyet gazetesinde 1 (% 1,7) ve Türkiye gazetesinde ise 2'dir (% 5,4). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise

0,000 < 0,05 olduğundan istismarın türü ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle (% 5 anlamlılık düzeyine göre) istismarın türü ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşma vardır.

Tablo 3.26. Gazetelere Göre İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri

Yerleşim Yeri		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
İl	f	27	19	13	59
	%	45,8	32,2	22,0	100,0
		48,2	32,8	35,1	39,1
İlçe	f	27	36	21	84
	%	32,1	42,9	25,0	100,0
		48,2	62,1	56,8	55,6
Köy	f	1	2	3	6
	%	16,7	33,3	50,0	100,0
		1,8	3,4	8,1	4,0
Belirtilmemiş	f	1	1	0	2
	%	50,0	50,0	0	100,0
		1,8	1,7	0	1,3
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=5,887$ $df=6$ $p=0,436$					

Yerleşim yeri ile gazeteler karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazete için de yerleşim yerinin toplamda % 39,1'inin il, % 55,6'sının ilçe, % 4'ünün köy ve % 1,3'ünün ise belirtilmediği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise 0,436 > 0,05 olduğundan yerleşim yeri ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Başka bir ifadeyle yerleşim yeri ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.27. Gazetelere Göre İstismarın Gerçekleştiği Mekân

Mekân		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Ev	f	15	26	13	54
	%	27,8	48,1	24,1	100,0
		26,8	44,8	35,1	35,8
Okul	f	3	2	2	7
	%	42,9	28,6	28,6	100,0
		5,4	3,4	5,4	4,6
Ulaşım Araçları	f	3	2	3	8
	%	37,5	25,0	37,5	100,0
		5,4	3,4	8,1	5,3
Sokak Ortası	f	5	12	4	21
	%	23,8	57,1	19,0	100,0
		8,9	20,7	10,8	13,9
Mağaza-Market	f	1	0	0	1
	%	100,0	0	0	100,0
		1,8	0	0	0,7
Cafe-Restoran	f	0	0	0	0
	%	0	0	0	0
		0	0	0	0
Hastane	f	0	0	0	0
	%	0	0	0	0
		0	0	0	0
İş Yeri	f	2	0	1	3
	%	66,7	0	33,3	100,0
		3,6	0	2,7	2,0
Diğer	f	7	8	3	18
	%	38,9	44,4	16,7	100,0
		12,5	13,8	8,1	11,9
Belirtilmemiş	f	20	8	11	39
	%	51,3	20,5	28,2	100,0
		35,7	13,8	29,7	25,8
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 16,863$ $df = 14$ $p = 0,264$					

İstismarın gerçekleştiği mekân ile gazeteler karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazete için toplamda % 25,8’inde gerçekleşen mekânın belirtilmediği, % 35,8’inin evde gerçekleştiği ve % 13,9’unun ise sokak ortasında gerçekleştiği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,264 > 0,05$ olduğundan gerçekleşen mekân ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu sonuçlar ışığında gazetelere göre istismarın gerçekleştiği mekânda anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.28. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı

İstismarcının Sayısı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Tek Kişi	f	40	48	31	119
	%	33,6	40,3	26,1	100,0
		71,4	82,8	83,8	78,8
Birden Çok Kişi	f	11	4	4	19
	%	57,9	21,1	21,1	100,0
		19,6	6,9	10,8	12,6
Belirtilmemiş	f	5	6	2	13
	%	38,5	46,2	15,4	100,0
		8,9	10,3	5,4	8,6
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=5,070$ $df=4$ $p=0,280$					

İstismarı uygulayan sayı ile gazeteler karşılaştırıldığında üç gazete için toplamda % 78,8’inde istismarı uygulayan kişi sayısının tek kişi olduğu görülmektedir. Gazetelerin kendi içerisindeki dağılımı da bu oran ile benzerlik göstermektedir. % 12,6’sında ise istismarı uygulayan sayısının birden çok olduğu görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,280 > 0,05$ olduğundan istismarı uygulayan sayı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla istismarı uygulayan sayı ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.29. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti

İstismarcının Cinsiyeti		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Erkek	f	40	44	25	109
	%	36,7	40,4	22,9	100,0
		71,4	75,9	67,6	72,2
Kadın	f	1	5	5	11
	%	9,1	45,5	45,5	100,0
		1,8	8,6	13,5	7,3
Her İkisi	f	2	0	0	2
	%	100,0	0	0	100,0
		3,6	0	0	1,3
Belirtilmemiş	f	13	9	7	29
	%	44,8	31,0	24,1	100,0
		23,2	15,5	18,9	19,2
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 8,933$ $df=6$ $p=0,177$					

Üç gazetenin toplamda % 72,2'sinde istismarı uygulayan kişinin cinsiyetinin erkek olduğu görülmektedir. Gazetelerin kendi içerisindeki dağılımı da bu oran ile benzerlik göstermektedir. % 7,3'ünde ise istismarı uygulayan kişinin cinsiyetinin kadın olduğu saptanmıştır. Ayrıca gazetelerin % 19,2'sinde istismarı uygulayan kişinin cinsiyeti belirtilmemiştir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,177 > 0,05$ olduğundan istismarı uygulayan kişinin cinsiyeti ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Tablodaki verilere genel olarak bakıldığında gazetelere göre istismarı uygulayan kişinin cinsiyetinde anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir.

Tablo 3.30. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı

İstismarcının Yakınlığı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Anne	f	0	4	5	9
	%	0	44,4	55,6	100,0
		0	6,9	13,5	6,0
Baba	f	16	17	11	44
	%	36,4	38,6	25,0	100,0
		28,6	29,3	29,7	29,1
Anne-Baba	f	2	0	0	2
	%	100,0	0	0	100,0
		3,6	0	0	1,3
Okul Çalışanları	f	2	2	1	5
	%	40,0	40,0	20,0	100,0
		3,6	3,4	2,7	3,3
Bakıcı	f	0	0	0	0
	%	0	0	0	0
		0	0	0	0
Kardeş	f	3	1	0	4
	%	75,0	25,0	0	100,0
		5,4	1,7	0	2,6
Komşu	f	1	3	1	5
	%	20,0	60,0	20,0	100,0
		1,8	5,2	2,7	3,3
Akraba	f	6	3	3	12
	%	50,0	25,0	25,0	100,0
		10,7	5,2	8,1	7,9
Akran	f	0	2	0	2
	%	0,0	100,0	0	100,0
		0,0	3,4	0	1,3
Üvey Baba	f	1	0	0	1
	%	100,0	0	0	100,0
		1,8	0	0	0,7
Aile Dostu	f	1	2	1	4
	%	25,0	50,0	25,0	100,0
		1,8	3,4	2,7	2,6
Diğer	f	24	24	15	63
	%	38,1	38,1	23,8	100,0
		42,9	41,4	40,5	41,7
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 20,520$ $df=20$ $p=0,426$					

Gazetelere göre istismarı uygulayan kişinin yakınlığı incelenmiştir. Üç gazetede toplamda % 29,1’inde istismarcının baba, % 0,7’sinde ise üvey baba olduğu tespit edilmiştir. Diğer kısmı oluşturan istismarcıların ise % 41,7 gibi bir paya sahip olduğu %

7,9'luk kısmın akrabaların ve % 6'lık kısmın ise annenin olduğu saptanmıştır. P olasılık (anamlılık) değerine bakıldığında ise $0,426 > 0,05$ olduğundan istismarcının yakınlığı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Ki-kare değerleri incelendiğinde istismarcının yakınlığı ile gazeteler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır

Tablo 3.31. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı

İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Tek Kişi	f	44	45	26	115
	%	38,3	39,1	22,6	100,0
		78,6	77,6	70,3	76,2
Birden Çok Kişi	f	12	13	11	36
	%	33,3	36,1	30,6	100,0
		21,4	22,4	29,7	23,8
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 0,951$	df=2	p=0,622	

Tabloda gazetelere göre istismara maruz kalan çocuk sayısına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Üç gazetenin toplamda % 76,2'sinde istismara maruz kalan çocuk sayısının tek olduğu görülmektedir. Gazetelerin kendi içerisindeki dağılımı da bu oran ile benzerlik göstermektedir. % 23,8'inde ise istismara maruz kalan çocuk sayısının birden çok olduğu görülmektedir. P olasılık (anamlılık) değerine bakıldığında ise $0,622 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun sayısı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle istismara maruz kalan çocuğun sayısı ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.32. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti

İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Erkek	f	8	16	12	36
	%	22,2	44,4	33,3	100,0
		14,3	27,6	32,4	23,8
Kız	f	32	31	14	77
	%	41,6	40,3	18,2	100,0
		57,1	53,4	37,8	51,0
Her İkisi	f	1	1	2	4
	%	25,0	25,0	50,0	100,0
		1,8	1,7	5,4	2,6
Belirtilmemiş	f	15	10	9	34
	%	44,1	29,4	26,5	100,0
		26,8	17,2	24,3	22,5
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 8,001$ $df=6$ $p=0,238$					

Tablodaki verilere bakıldığında üç gazetenin de istismara maruz kalan çocuğun cinsiyetini genellikle belirtmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Belirtmemeyi tercih ettikleri oran ise % 22,5'lik gibi bir pay oluşturmaktadır. Haberlere konu olan çocuk istismarı olaylarında istismara maruz kalan çocuğun cinsiyetinin çoğunlukla kız olduğu saptanmıştır. Cumhuriyet gazetesinin 32 (% 57,1), Hürriyet gazetesinin 31 (% 53,4) ve Türkiye gazetesinin 14 (% 37,8) haberinde istismara maruz kalan çocuğun cinsiyetinin kız olduğu görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,238 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun cinsiyeti ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Ki-kare değerlerine göre istismara maruz kalan çocuğun cinsiyeti ile gazeteler arasında anlamlı bir farklılık oluşmamaktadır.

Tablo 3.33. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu

İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
1 Yaş Altı	f	1	3	4	8
	%	12,5	37,5	50,0	100,0
		1,8	5,2	10,8	5,3
1-6	f	9	15	12	36
	%	25,0	41,7	33,3	100,0
		16,1	25,9	32,4	23,8
7-11	f	6	9	2	17
	%	35,3	52,9	11,8	100,0
		10,7	15,5	5,4	11,3
12-14	f	6	5	4	15
	%	40,0	33,3	26,7	100,0
		10,7	8,6	10,8	9,9
15-17	f	21	15	7	43
	%	48,8	34,9	16,3	100,0
		37,5	25,9	18,9	28,5
Belirtilmemiş	f	13	11	8	32
	%	40,6	34,4	25,0	100,0
		23,2	19,0	21,6	21,2
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 11,504$ $df=10$ $p=0,320$					

Üç gazete için toplamda istismara maruz kalan çocuğun yaşının % 5,3 'ünü 1 yaş altı oluşturmaktayken % 23,8'ini 1-6 yaş arası oluşturmaktadır. % 28,5'lik gibi büyük bir kısmı ise 15-17 yaş arası oluşturmaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,320 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun yaşı ile

gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu analiz edilmektedir. Bu bulgudan hareketle istismara maruz kalan çocuğun yaşı ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.34. Gazetelere Göre Haberin Yayınlandığı Sayfa

Yayınlanan Sayfa		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
1. Sayfa + İç sayfa	f	2	12	9	23
	%	8,7	52,2	39,1	100,0
		3,6	20,7	24,3	15,2
İç Sayfa	f	54	46	28	128
	%	42,2	35,9	21,9	100,0
		96,4	79,3	75,7	84,8
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=9,604$ $df=2$ $p=0,008$					

Tablodaki bulgulara göre üç gazete için iç sayfaların, toplamın % 84,8 ‘ini oluşturduğu kalan % 15,2’lik kısmını ise 1. sayfa + iç sayfaları oluşturduğu görülmektedir. Haberlerin üç gazete içinde çoğunlukla sadece iç sayfada yer aldığı dikkat çekmektedir. Oysa okurların dikkatinin çekilmesi adına çocuk istismarı haberlerinin 1. sayfada yer alması önem arz etmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,008 < 0,05$ olduğundan haberin yayınlandığı sayfa ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Başka bir ifadeyle ki-kare değerleri incelendiğinde gazetelere göre haberin yayınlandığı sayfada anlamlı bir farklılık gözlenmektedir.

Tablo 3.35. Gazetelere Göre Haberin Sütun Sayısı

Sütun Sayısı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
1 Sütun	f	32	18	23	73
	%	43,8	24,7	31,5	100,0
		57,1	31,0	62,2	48,3
2 Sütun	f	18	20	11	49
	%	36,7	40,8	22,4	100,0
		32,1	34,5	29,7	32,5
3 Sütun	f	5	15	3	23
	%	21,7	65,2	13,0	100,0
		8,9	25,9	8,1	15,2
4 Sütun ve Üzeri	f	1	5	0	6
	%	16,7	83,3	0	100,0
		1,8	8,6	0	4,0
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=18,406$ $df=6$ $p=0,005$					

Sütun sayısı gazetelerin habere verdiği önemi göstermektedir. Üç gazete için 1 sütunun, toplamın % 48,3'ünü oluşturduğu 4 sütun ve üzerinin ise toplamın % 4'ünü oluşturduğu tespit edilmiştir. Cumhuriyet Gazetesi (% 57,1) ile Türkiye Gazetesinin (% 62,2) kendi sütun sayıları arasındaki dağılımlarına bakıldığında benzerlik gösterdiği ve daha çok 1 sütun tercih ettikleri görülmektedir. Bulgulara göre çocuk istismarı olaylarının 4 sütun ve üzerinde sunulduğu toplamda 6 haber vardır. Bu haberlerden 5'i (% 8,6) Hürriyet gazetesinde ve 1'i (% 1,8) ise Cumhuriyet gazetesinde belirlenmiştir. Türkiye gazetesinde ise 4 sütun ve üzerinde yer alan çocuk istismarı haberi bulunmamaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,005 < 0,05$ olduğundan sütun sayısı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu

söylenilmektedir. Dolayısıyla gazetelere göre haberin sütun sayısında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir.

Tablo 3.36. Gazetelere Göre Haberın Sunumu

Haberın Sunumu		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Metin	f	31	0	5	36
	%	86,1	0	13,9	100,0
		55,4	0	13,5	23,8
Metin + Görsel	f	25	58	32	115
	%	21,7	50,4	27,8	100,0
		44,6	100,0	86,5	76,2
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 50,964$	df=2	p=0,000	

Gazetelere göre haberin sunumunun incelendiği tabloda üç gazete için metin kısmının, toplamın % 23,8 ‘ini oluşturduğu kalan % 76,2’lik kısmın ise metin+görsel kısmının oluşturduğu görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin haber sunumunda metin (% 55,4) ile metin+görsel (% 44,6) dağılımları benzerlik göstermekteyken Hürriyet gazetesinin diğer gazetelerin aksine fotoğrafsız metne yer vermediği görülmektedir (% 0,0). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan haberin sunum şekli ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle haberin sunum şekli ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.37. Gazetelere Göre Haberin Kaynağı

Haberin Kaynağı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Haber Merkezi	f	15	0	0	15
	%	100,0	0	0	100,0
		26,8	0	0	9,9
Ajans	f	35	43	31	109
	%	32,1	39,4	28,4	100,0
		62,5	74,1	83,8	72,2
Muhabir	f	5	14	0	19
	%	26,3	73,7	0	100,0
		8,9	24,1	0	12,6
Kaynak Yok	f	1	1	6	8
	%	12,5	12,5	75,0	100,0
		1,8	1,7	16,2	5,3
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2=49,326$	df=6	p=0,000	

Tabloda elde edilen veriler neticesinde haberin kaynağında üç gazete için ajansların, toplamın % 72,2'sini, haber merkezlerinin toplamın % 9,9'unu ve muhabirlerin ise toplamın % 12,6'sını oluşturduğu görülmektedir. Kaynağının olmadığı haberlerin ise toplamın % 5,3'ünü oluşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla gazetelerde yer alan çocuk istismarı haberlerinin kaynağının çoğunlukla olduğu tespit edilmiştir. Türkiye gazetesinde kaynağı haber merkezi ve muhabir olan bir habere rastlanılmamıştır. Gazetelerin kendi içindeki haberin kaynağının dağılımına bakıldığında ise her 3 gazetenin de haber kaynağının ağırlıklı olarak ajanslar olduğu görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan haber kaynağı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu

söylenilmektedir. Başka bir ifadeyle gazetelere göre haberin kaynağında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.38. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?

Görselde Çocuğun Yüzü		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Açık	f	8	24	12	44
	%	18,2	54,5	27,3	100,0
		14,3	41,4	32,4	29,1
Mozaikli	f	3	13	2	18
	%	16,7	72,2	11,1	100,0
		5,4	22,4	5,4	11,9
Yok	f	45	21	23	89
	%	50,6	23,6	25,8	100,0
		80,4	36,2	62,2	58,9
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=25,567$ $df=4$ $p=0,000$					

Görselde çocuğun yüzü ile gazeteler karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazete için çocuğun fotoğrafının olmaması toplamın % 58,9'unu, mozaikli olması toplamın % 1,9'unu ve açık olması ise toplamın % 29,1'ini oluşturmaktadır. Gazetelerin kendi içerisindeki dağılımlarına bakıldığında fotoğraf koymama konusunda en büyük hassasiyeti Cumhuriyet gazetesinin (% 80,4) gösterdiği görülmektedir. Hürriyet gazetesi ise 24 haberinde (% 41,4) çocuğun yüzünü mozaiklemeden açık bir şekilde verdiği dikkat çekmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan görselde çocuğun yüzü ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle görselde çocuğun yüzü ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.39. Gazetelere Göre Görselde Olay Anı

Görselde Olay Anı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Açık	f	1	8	7	16
	%	6,3	50,0	43,8	100,0
		1,8	13,8	18,9	10,6
Mozaikli	f	3	2	0	5
	%	60,0	40,0	0,0	100,0
		5,4	3,4	0,0	3,3
Yok	f	52	48	30	130
	%	40,0	36,9	23,1	100,0
		92,9	82,8	81,1	86,1
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=9,497$ $df=4$ $p=0,050$					

Gazetelerin tiraj kaygısı ve okurların ilgisini çekme gibi etkenlerden dolayı çocuğa yönelik gerçekleştirilen istismar olaylarının görsellerde detaylarıyla aktarılması çocuğun yeniden mağdur edilmesine neden olacaktır. Olay anına ilişkin görseller ile gazeteler karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara bakıldığında üç gazete için istismara ilişkin görsellerin olmaması, toplamın % 86,1'ini, mozaikli olması toplamın % 3,3'ünü ve açık olması ise toplamın % 10,6'sını oluşturmaktadır. Gazetelerin kendi içerisindeki dağılımlarına bakıldığında ise her 3 gazetenin de istismar görsellerine büyük oranda yer vermediği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,050 = 0,05$ olduğundan istismar fotoğrafı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı mı yoksa anlamsız mı olduğu konusunda bir şey söylenememektedir.

Tablo 3.40. Gazetelere Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı

Çocuğun Adı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Adı Açık	f	11	22	11	44
	%	25,0	50,0	25,0	100,0
		19,6	37,9	29,7	29,1
Adının Baş Harfleri	f	16	11	5	32
	%	50,0	34,4	15,6	100,0
		28,6	19,0	13,5	21,2
Sadece Adı Belirtilmiş	f	6	5	1	12
	%	50,0	41,7	8,3	100,0
		10,7	8,6	2,7	7,9
Sadece Soyadı Belirtilmiş	f	0	2	1	3
	%	0	66,7	33,3	100,0
		0	3,4	2,7	2,0
Adı Belirtilmemiş	f	23	18	19	60
	%	38,3	30,0	31,7	100,0
		41,1	31,0	51,4	39,7
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=11,952$ $df=8$ $p=0,153$					

Medyanın çocuk istismarı haberlerini sunarken dikkat etmesi gereken en önemli unsurlardan biri, çocuğun kimlik bilgilerinin saklı tutulmasına özen göstermesi durumudur. Özellikle cinsel istismara maruz kalmış bir çocuğun kimlik bilgilerine asla yer verilmemelidir. Çocuğun adı ve soyadının açık bir şekilde verilmesi çocuğun hedef haline getirilmesine ve yeniden istismar olmasına yol açmaktadır. Bazı haberlerde çocuğun adına yer verilmezken ya da sadece adının baş harfleri verilirken aynı haberin içeriğinde ebeveynlerinin adı, soyadı ve adresi açıkça yazılarak çocuğun zor durumda

kalmasına ve mağdur edilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla çocuk istismarı haberlerinde medyanın son derece duyarlı davranması ve çocuğu doğrudan veya dolaylı olarak zarara uğratacak her türlü ifadeden kaçınması gerekmektedir. Çocuğun adı ile gazeteler karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazete için çocuğun adının belirtilmemiş olması, toplamın % 39,7'sini, adının açıkça belirtilmesi toplamın % 29,1'ini ve sadece baş harfleri ile verilmesi ise toplamın % 21,2'sini oluşturmaktadır. Elde edilen veriler neticesinde çocuğun adının açık bir şekilde verilmemesi noktasında en çok özen gösteren gazetenin Cumhuriyet (% 19,6) ve en az hassasiyet gösteren gazetenin ise Hürriyet gazetesi (% 37,9) olduğu saptanmıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,153 > 0,05$ olduğundan çocuğun adı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu belirlenmektedir. Gazetelere göre istismara maruz kalan çocuğun adında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 3.41. Gazetelere Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı

İstismarcının Açıklaması		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Var	f	9	15	5	29
	%	31,0	51,7	17,2	100,0
		16,1	25,9	13,5	19,2
Yok	f	47	43	32	122
	%	38,5	35,2	26,2	100,0
		83,9	74,1	86,5	80,8
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 2,783$	df=2	p=0,249	

Gazete haberlerinde çocuğu istismar eden kişinin olayı nasıl gerçekleştirdiğine dair ifadelerine veya çocuğun zarar göreceği şekilde yaptığı açıklamalarına yer verilmemesi gerekmektedir. Tablodaki verilere göre gazeteler küçük bir oranda (% 19,2) istismarcının açıklamalarına yer vermektelerken hem toplamda (% 80,8) hem de kendi içlerinde istismarcının açıklamalarına genellikle yer vermemeyi tercih etmektedirler. İstismarcının açıklamasına en fazla yer veren gazete % 25,9 oranla

Hürriyet gazetesiye en az yer veren gazete ise % 13,5 oranla Türkiye gazetesidir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,249 > 0,05$ olduğundan istismarcının açıklaması ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle istismarcının açıklaması ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.42. Gazetelere Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı

Çocuğun Açıklaması		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Var	f	5	4	0	9
	%	55,6	44,4	0	100,0
		8,9	6,9	0	6,0
Yok	f	51	54	37	142
	%	35,9	38,0	26,1	100,0
		91,1	93,1	100,0	94,0
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=3,316$ $df=2$ $p=0,191$					

Çocuğun yaşadığı istismara yönelik açıklamaları tüm detaylarıyla birlikte gazetelerde sunulması doğru değildir. Zira bu durum özellikle fiziksel istismara veya cinsel istismara maruz kalmış bir çocuğun yaşamış olduğu ruhsal travmanın artmasına neden olabilir. Gazetelere göre çocuğun açıklamasının olup olmadığına ilişkin bulgular gazetelerin küçük bir oranda (% 6) çocuğun açıklamalarına yer verdiklerini, hem toplamda (% 94) hem de kendi içlerinde çocuğun açıklamalarına genellikle yer vermemeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Çocuğun açıklamasına en fazla (% 8,9) yer veren gazete Cumhuriyet'tir. Çalışılan dönem içerisinde (veya ele alınan veri setinde) Türkiye gazetesinin istismara maruz kalan çocuğun açıklamalarına hiç yer vermediği (% 100) görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,191 > 0,05$ olduğundan çocuğun açıklaması ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu

söylenilmektedir. Ki-kare değerlerine göre çocuğun açıklaması ile gazeteler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmektedir.

Tablo 3.43. Gazetelere Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı

Olayın Detayı		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Var	f	14	38	18	70
	%	20,0	54,3	25,7	100,0
		25,0	65,5	48,6	46,4
Yok	f	42	20	19	81
	%	51,9	24,7	23,5	100,0
		75,0	34,5	51,4	53,6
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 18,912$		df=2		p=0,000	

Olayın detayı ile gazeteler karşılaştırılmasında üç gazetenin toplamına bakıldığında olayın detayıyla ilgili açıklamaların hemen hemen yarı yarıya olduğu görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi olayın detayına pek girmezken (% 75,0) Hürriyet gazetesi detay vermeyi (% 65,5) tercih etmektedir. Türkiye Gazetesi ise bu konuda daha vasat bir seyir sergilemektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan Olayın detayı ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgu ışığında olayın detayı ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.44. Gazetelere Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı

Damgalayıcı İfade		Gazeteler			Toplam
		Cumhuriyet	Hürriyet	Türkiye	
Var	f	1	2	2	5
	%	20,0	40,0	40,0	100,0
		1,8	3,4	5,4	3,3
Yok	f	55	56	35	146
	%	37,7	38,4	24,0	100,0
		98,2	96,6	94,6	96,7
Toplam	f	56	58	37	151
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=0,917$ $df=2$ $p=0,632$					

Çocuk istismarı haberlerinde gazetecilerin dikkat etmesi gereken en önemli hususlardan biri, çocuğu damgalayıcı herhangi bir ifadeye yer verilmemesidir. Gazetelere göre çocuğa yönelik damgalayıcı bir ifadenin olup olmadığına ilişkin bulgulara bakıldığında üç gazetenin toplamında (% 96,7) ve her birinin ayrı ayrı dağılımında çoğunlukla damgalayıcı ifadeye yer verilmediği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,632 > 0,05$ olduğundan damgalayıcı ifade ile gazeteler arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Yani damgalayıcı ifade ile gazeteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

3.7.1.5. Değişkenlerin İnternet Haber Portallarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 3.45. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarın Türü

İstismarın Türü		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Fiziksel	f	4	30	8	42
	%	9,5	71,4	19,0	100,0
		13,8	34,9	47,1	31,8
Duygusal	f	1	26	4	31
	%	3,2	83,9	12,9	100,0
		3,4	30,2	23,5	23,5
Cinsel	f	22	25	3	50
	%	44,0	50,0	6,0	100,0
		75,9	29,1	17,6	37,9
Ekonomik	f	2	5	2	9
	%	22,2	55,6	22,2	100,0
		6,9	5,8	11,8	6,8
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=26,463$ $df=6$ $p=0,000$					

İstismarın türü ile internet haber portalları karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazetenin internet haber portalları için de istismarın türünün toplamda % 31,8'inin fiziksel, % 23,5'nin duygusal, % 37,9'unun cinsel ve % 6,8'inin ise ekonomik olduğu saptanmıştır. İnternet haber portallarında istismar türlerinden en fazla cinsel istismara yer verilmesi dikkat çekmektedir. Cinsel istismar haberlerinden sonra en fazla temsil edilen istismar türü ise fiziksel istismardır. Bu sonuçtan da anlaşılacağı üzere cinsel ve fiziksel istismar türleri diğer istismar türlerine kıyasla daha dikkat çekmesi ve okunması nedeniyle haberlerde daha çok yer almaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan istismarın türü ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Elde edilen bulgudan hareketle

% 5 anlamlılık düzeyine göre istismarın türü ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 3.46. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarın Gerçekleştiği Yerleşim Yeri

Yerleşim Yeri		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
İl	f	13	30	6	49
	%	26,5	61,2	12,2	100,0
		44,8	34,9	35,3	37,1
İlçe	f	16	55	11	82
	%	19,5	67,1	13,4	100,0
		55,2	64,0	64,7	62,1
Köy	f	0	1	0	1
	%	0,	100,0	0	100,0
		0,	1,2	0	0,8
Belirtilmemiş	f	0	0	0	0
	%	0	0	0	0
		0	0	0	0
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=1,420$ $df=4$ $p=0,841$					

Üç gazete için internet haber portallarına bakıldığında istismarın gerçekleştiği yerleşim yerinin toplamda % 37,1'inin il, % 62,1'nin ilçe ve % 0,8'inin ise köy olduğu belirlenmiştir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,841 > 0,05$ olduğundan yerleşim yeri ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. İnternet haber portallarına göre istismarın gerçekleştiği yerleşim yerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Bu sonucun yerleşim yeri ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.47. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarın Gerçekleştiği Mekân

Mekân		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Ev	f	8	27	6	41
	%	19,5	65,9	14,6	100,0
		27,6	31,4	35,3	31,1
Okul	f	4	5	0	9
	%	44,4	55,6	0	100,0
		13,8	5,8	0	6,8
Ulaşım Araçları	f	0	1	1	2
	%	0	50,0	50,0	100,0
		0	1,2	5,9	1,5
Sokak Ortası	f	3	19	6	28
	%	10,7	67,9	21,4	100,0
		10,3	22,1	35,3	21,2
Mağaza-Market	f	2	5	0	7
	%	28,6	71,4	0	100,0
		6,9	5,8	0	5,3
Cafe-Restoran	f	0	0	0	0
	%	0	0	0	0
		0	0	0	0
Hastane	f	0	1	0	1
	%	0	100,0	0	100,0
		0	1,2	0	0,8
İş Yeri	f	0	1	0	1
	%	0	100,0	0	100,0
		0	1,2	0	0,8
Diğer	f	1	9	0	10
	%	10,0	90,0	0	100,0
		3,4	10,5	0	7,6
Belirtilmemiş	f	11	18	4	33
	%	33,3	54,5	12,1	100,0
		37,9	20,9	23,5	25,0
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 17,019$ $df = 16$ $p = 0,384$					

İstismarın gerçekleştiği mekân ile internet haber portalları karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazetenin internet haber portalları için toplamda % 25,0’inde gerçekleşen mekânın belirtilmediği, % 31,1’inin evde gerçekleştiği ve % 21,2’sinin ise sokak ortasında gerçekleştiği gözlenmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,384 > 0,05$ olduğundan gerçekleşen mekân ile internet haber portalalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Buna göre gerçekleşen mekân ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmamaktadır.

Tablo 3.48. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişi Sayısı

İstismarcının Sayısı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Tek Kişi	f	23	65	13	101
	%	22,8	64,4	12,9	100,0
		79,3	75,6	76,5	76,5
Birden Çok Kişi	f	4	18	1	23
	%	17,4	78,3	4,3	100,0
		13,8	20,9	5,9	17,4
Belirtilmemiş	f	2	3	3	8
	%	25,0	37,5	37,5	100,0
		6,9	3,5	17,6	6,1
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=6,903$ $df=4$ $p=0,141$					

Tablodaki veriler incelendiğinde üç gazetenin internet haber portalları için toplamda % 76,5’inde istismarı uygulayan kişi sayısının tek olduğu tespit edilmektedir. % 17,4’ünde ise istismarı uygulayan sayısının birden çok olduğu saptanmaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,141 > 0,05$ olduğundan istismarı uygulayan kişi sayısı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu

söylenilmektedir. Buna göre istismarı uygulayan kişi sayısı ile internet haber portalları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.49. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Cinsiyeti

İstismarcının Cinsiyeti		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Erkek	f	22	62	10	94
	%	23,4	66,0	10,6	100,0
		75,9	72,1	58,8	71,2
Kadın	f	1	8	3	12
	%	8,3	66,7	25,0	100,0
		3,4	9,3	17,6	9,1
Her İkisi	f	1	3	0	4
	%	25,0	75,0	0	100,0
		3,4	3,5%	0	3,0
Belirtilmemiş	f	5	13	4	22
	%	22,7	59,1	18,2	100,0
		17,2	15,1	23,5	16,7
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=4,054$ $df=6$ $p=0,669$					

Tablodaki bulgulara göre üç gazetenin internet haber portalları için toplamda % 71,2'sinde istismarı uygulayan kişinin cinsiyetinin erkek olduğu belirlenmiştir. % 9,1'inde ise istismarı uygulayan kişinin cinsiyetinin kadın olduğu görülmektedir. Ayrıca internet haber portallarının % 16,7'si ise istismarı uygulayan kişinin cinsiyetini belirtmemeyi tercih etmişlerdir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,669 > 0,05$ olduğundan istismarı uygulayan kişinin cinsiyeti ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle istismarı uygulayan kişinin cinsiyeti ile internet haber portalları arasında anlamlı bir

farklılık bulunmamaktadır. Bu sonucun istismarı uygulayan kişinin cinsiyeti ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.50. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Yakınlığı

İstismarcının Yakınlığı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Anne	f	2	7	3	12
	%	16,7	58,3	25,0	100,0
		6,9	8,1	17,6	9,1
Baba	f	4	18	5	27
	%	14,8	66,7	18,5	100,0
		13,8	20,9	29,4	20,5
Anne-Baba	f	1	2	0	3
	%	33,3	66,7	0	100,0
		3,4	2,3	0	2,3
Okul Çalışanları	f	3	4	0	7
	%	42,9	57,1	0	100,0
		10,3	4,7	0	5,3
Bakıcı	f	0	0	0	0
	%	0	0	0	0
		0	0	0	0
Kardeş	f	1	2	0	3
	%	33,3	66,7	0	100,0
		3,4	2,3	0	2,3
Komşu	f	0	3	0	3
	%	0	100,0	0	100,0
		0	3,5%	0	2,3
Akraba	f	3	8	1	12
	%	25,0	66,7	8,3	100,0
		10,3	9,3	5,9	9,1
Akran	f	0	3	0	3
	%	0	100,0	0	100,0
		0	3,5	0	2,3

Tablo 3.50. (Devamı)

Üvey Baba	f	0	2	1	3
	%	0	66,7	33,3	100,0
		0	2,3	5,9	2,3
Aile Dostu	f	1	3	0	4
	%	25,0	75,0	0	100,0
		3,4	3,5	0	3,0
Diğer	f	14	34	7	55
	%	25,5	61,8	12,7	100,0
		48,3	39,5	41,2	41,7
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 12,483$ df=20 p=0,898					

İnternet haber portallarına göre istismarı uygulayan kişinin yakınlığına ilişkin verilere göre toplamda % 20,5’inde istismarcının baba, % 2,’ünde ise üvey baba olduğunu ifade etmektedir. Diğer kısmı oluşturan istismarcıların ise % 41,7 gibi bir paya sahip olduğu % 9,1’lik kısmın akrabaların ve yine % 9,1’lik kısmın ise annenin olduğu görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,898 > 0,05$ olduğundan istismarcının yakınlığı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle istismarcının yakınlığı ile internet haber portalları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.51. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı

İstismara Maruz Kalan Çocuk Sayısı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Tek Kişi	f	21	60	10	91
	%	23,1	65,9	11,0	100,0
		72,4	69,8	58,8	68,9
Birden Çok Kişi	f	8	26	7	41
	%	19,5	63,4	17,1	100,0
		27,6	30,2	41,2	31,1
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 1,003$ $df=2$ $p=0,605$					

Üç gazetenin internet haber portalları için toplamda % 68,9’unda istismara maruz kalan çocuk sayısının tek olduğu görülmektedir. % 31,1’inde istismara maruz kalan çocuk sayısının birden çok olduğu görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,605 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun sayısı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle istismara maruz kalan çocuğun sayısı ile internet haber portalları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bu sonucun maruz çocuğun sayısı ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.52. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti

İstismara Maruz Kalan Çocuğun Cinsiyeti		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Erkek	f	2	23	1	26
	%	7,7	88,5	3,8	100,0
		6,9	26,7	5,9	19,7
Kız	f	19	38	8	65
	%	29,2	58,5	12,3	100,0
		65,5	44,2	47,1	49,2
Her İkisi	f	1	1	1	3
	%	33,3	33,3	33,3	100,0
		3,4	1,2	5,9	2,3
Belirtilmemiş	f	7	24	7	38
	%	18,4	63,2	18,4	100,0
		24,1	27,9	41,2	28,8
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 11,015$ $df = 6$ $p = 0,088$					

İstismara maruz kalan çocuğun cinsiyeti ile internet haber portalları karşılaştırılmasına bakıldığında üç internet haber portalının istismara maruz kalan çocuğun cinsiyetini genellikle belirtmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Belirtmemeyi tercih ettikleri oran ise % 28,8'lik gibi bir pay oluşturmaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,088 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun cinsiyeti ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle istismara maruz kalan çocuğun cinsiyeti ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.53. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu

İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yaş Grubu		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
1 Yaş Altı	f	1	5	0	6
	%	16,7	83,3	0	100,0
		3,4	5,8	0	4,5
1-6	f	1	16	6	23
	%	4,3	69,6	26,1	100,0
		3,4	18,6	35,3	17,4
7-11	f	8	13	0	21
	%	38,1	61,9	0	100,0
		27,6	15,1	0	15,9
12-14	f	5	9	2	16
	%	31,3	56,3	12,5	100,0
		17,2	10,5	11,8	12,1
15-17	f	4	16	2	22
	%	18,2	72,7	9,1	100,0
		13,8	18,6	11,8	16,7
Belirtilmemiş	f	10	27	7	44
	%	22,7	61,4	15,9	100,0
		34,5	31,4	41,2	33,3
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=14,642$ $df=10$ $p=0,146$					

Tablodaki bulgulara göre internet haber portalları içinde toplamda istismara maruz kalan çocuğun yaşının % 4,5 ‘ini 1 yaş altı oluşturmaktayken % 17,4’ünü 1-6 yaş arası oluşturmaktadır. % 16,7’lik kısmı ise 15-17 yaş arası oluşturmaktadır. P olasılık

(anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,146 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun yaşı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle istismara maruz kalan çocuğun yaşı ile internet haber portalları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu elde edilmektedir.

Tablo 3.54. İnternet Haber Portallarına Göre Haberin Kaynağı

Haberin Kaynağı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Haber Merkezi	f	7	2	0	9
	%	77,8	22,2	0	100,0
		24,1	2,3	0	6,8
Ajans	f	19	78	5	102
	%	18,6	76,5	4,9	100,0
		65,5	90,7	29,4	77,3
Muhabir	f	3	5	0	8
	%	37,5	62,5	0	100,0
		10,3	5,8	0	6,1
Kaynak Yok	f	0	1	12	13
	%	0	7,7	92,3	100,0
		0	1,2	70,6	9,8
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 99,072$ $df=6$ $p=0,000$					

Haberin kaynağı ile internet haber portalı karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazetenin internet haber portalı için ajansların, toplamın % 77,3'ünü, haber merkezlerinin toplamın % 6,8'ini ve muhabirlerin ise toplamın % 6,1'ini oluşturduğu belirlenmiştir. Kaynaksız haberlerin ise toplamın % 9,8'ini oluşturduğu tespit edilmiştir. İnternet haber portallarının kendi içinde haberin kaynağının dağılımına bakıldığında ise her 3 internet haber portalının da haber kaynağının ağırlıklı olarak ajanslar olduğu

görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalında çocuk istismarı haberlerinin tamamında kaynak belirtilmiştir. Türkiye gazetesinin internet haber portalında ise büyük oranda (% 70,6) kaynağın belirtilmediği dikkat çekmektedir. Türkiye gazetesi internet haber portalında ayrıca kaynağının muhabir olduğu hiçbir habere rastlanılmamıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan haber kaynağı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmaktadır. İnternet haber portallarına göre haberin kaynağında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.55. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?

Görselde Çocuğun Yüzü		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Açık	f	0	16	3	19
	%	0	84,2	15,8	100,0
		0	18,6	17,6	14,4
Mozaikli	f	3	28	4	35
	%	8,6	80,0	11,4	100,0
		10,3	32,6	23,5	26,5
Yok	f	26	42	10	78
	%	33,3	53,8	12,8	100,0
		89,7	48,8	58,8	59,1
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 15,575$ $df = 4$ $p = 0,004$					

İstismara maruz kalan çocuğun yüzü ile internet haber portalları karşılaştırılmasına yönelik verilere göre üç gazetenin internet haber portalı için görselde çocuğun fotoğrafının olmaması toplamın % 59,1'ini, mozaikli olması toplamın % 26,5'ini ve açık olması ise toplamın %14,4'ünü oluşturmaktadır. İnternet haber

portallarının kendi içerisindeki dağılımlarına bakıldığında fotoğraf koymama konusunda en büyük hassasiyeti Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalının (%89,7) gösterdiği görülmektedir. Hürriyet gazetesinin internet haber portalında 16 haberinde (% 18,6) görselde istismara maruz kalan çocuğunun yüzünü açık bir şekilde yer verdiği belirlenmiştir. P olasılık (anamlılık) değerine bakıldığında ise $0,004 < 0,05$ olduğundan çocuğun yüzü ile internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle istismara maruz kalan çocuğun yüzü ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.56. İnternet Haber Portallarına Göre Görselde Olay Anı

Görselde Olay Anı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Açık	f	0	10	3	13
	%	0	76,9	23,1	100,0
		0	11,6	17,6	9,8
Mozaikli	f	5	13	2	20
	%	25,0	65,0	10,0	100,0
		17,2	15,1	11,8	15,2
Yok	f	24	63	12	99
	%	24,2	63,6	12,1	100,0
		82,8	73,3	70,6	75,0
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=4,706$ $df=4$ $p=0,319$					

Olay anına dair görsel ile internet haber portalları karşılaştırılmasına bakıldığında üç gazetenin internet haber portalı için istismar görselinin olmaması, toplamın % 75'ini, mozaikli olması toplamın % 15,2'sini ve açık olması ise toplamın % 9,8'ini oluşturmaktadır. Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalında olay anına ilişkin herhangi bir görsele yer verilmemiştir. İnternet haber portallarının kendi içerisindeki

dağılımlarına bakıldığında ise her 3 gazetenin internet haber portalında istismar görseline büyük oranda yer vermediği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değeri $0,319 > 0,05$ olduğundan görselde olay anı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Buna göre görselde olay anı ile internet haber portalları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.57. İnternet Haber Portallarına Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı

Çocuğun Adı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Adı Açık	f	1	15	3	19
	%	5,3	78,9	15,8	100,0
		3,4	17,4	17,6	14,4
Adının Baş Harfleri	f	13	21	4	38
	%	34,2	55,3	10,5	100,0
		44,8	24,4	23,5	28,8
Sadece Adı Belirtilmiş	f	1	4	1	6
	%	16,7	66,7	16,7	100,0
		3,4	4,7	5,9	4,5
Sadece Soyadı Belirtilmiş	f	0	0	1	1
	%	0	0	100,0	100,0
		0	0	5,9	0,8
Adı Belirtilmemiş	f	14	46	8	68
	%	20,6	67,6	11,8	100,0
		48,3	53,5	47,1	51,5
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 13,519$ $df = 8$ $p = 0,95$					

Tabloda yer alan bulgulara göre üç gazetenin internet haber portalı için çocuğun adının belirtilmemiş olması, toplamın % 51,5'ini, adının açıkça belirtilmesi toplamın %

14,4'ünü ve sadece baş harfleri ile verilmesi ise toplamın % 28,8'ini oluşturmaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,095 > 0,05$ olduğundan çocuğun adı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle çocuğun adı ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu sonucun çocuğun adı ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.58. İnternet Haber Portallarına Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı

İstismarcının Açıklaması		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Var	f	8	22	1	31
	%	25,8	71,0	3,2	100,0
		27,6	25,6	5,9	23,5
Yok	f	21	64	16	101
	%	20,8	63,4	15,8	100,0
		72,4	74,4	94,1	76,5
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=3,413$ $df=2$ $p=0,181$					

İnternet haber portallarına göre istismarı uygulayan kişinin açıklamasının olup olmadığına ilişkin verilere göre gazetelerin internet haber portallarının küçük bir oranda (% 23,5) istismarcının açıklamalarına yer verdiği hem toplamda (% 76,5) hem de kendi içlerinde istismarcının açıklamalarına genellikle yer vermemeyi tercih ettikleri saptanmıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,181 > 0,05$ olduğundan istismarı uygulayan kişinin açıklaması ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle istismarcının açıklaması ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmamaktadır. Bu sonucun istismarcının açıklaması ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.59. İnternet Haber Portallarına Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı

Çocuğun Açıklaması		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Var	f	7	11	0	18
	%	38,9	61,1	0	100,0
		24,1	12,8	0	13,6
Yok	f	22	75	17	114
	%	19,3	65,8	14,9	100,0
		75,9	87,2	100,0	86,4
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=5,452$ $df=2$ $p=0,065$					

Çocuğun açıklaması ile internet haber portalları karşılaştırılmasına bakıldığında gazetelerin internet portalları küçük bir oranda (% 13,6) çocuğun açıklamalarına yer vermektelerken hem toplamda (% 86,4) hem de kendi içlerinde çocuğun açıklamalarına genellikle yer vermemeyi tercih etmektedirler. Bu anlamda çalışılan dönem içerisinde (veya ele alınan veri setinde) Türkiye gazetesinin internet haber portalında gazetesinde olduğu gibi çocuğun açıklamalarına hiç yer vermediği (%100) görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,065 > 0,05$ olduğundan çocuğun açıklaması ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle çocuğun açıklaması ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonucun çocuğun açıklaması ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.60. İnternet Haber Portallarına Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı

Olayın Detayı		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Var	f	12	57	12	81
	%	14,8	70,4	14,8	100,0
		41,4	66,3	70,6	61,4
Yok	f	17	29	5	51
	%	33,3	56,9	9,8	100,0
		58,6	33,7	29,4	38,6
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 6,372$ $df=2$ $p=0,41$					

Üç gazetenin internet haber portallarının toplamına bakıldığında % 61,4'ünde olayın detayıyla ilgili açıklamaların olduğu belirlenmektedir. Dolayısıyla internet haber portallarında çocuğa yönelik istismar olaylarının detaylarıyla sunulduğu ve bu konuda gerekli hassasiyetin gösterilmediği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,041 < 0,05$ olduğundan olayın detayı ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Başka bir deyişle olayın detayı ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmektedir. Bu sonucun olayın detayı ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.61. İnternet Haber Portallarına Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı

Damgalayıcı İfade		İnternet Haber Portalları			Toplam
		cumhuriyet.com.tr	hurriyet.com.tr	turkiyegazetesi.com.tr	
Var	f	1	2	1	4
	%	25,0	50,0	25,0	100,0
		3,4	2,3	5,9	3,0
Yok	f	28	84	16	128
	%	21,9	65,6	12,5	100,0
		96,6	97,7	94,1	97,0
Toplam	f	29	86	17	132
	%	100,0	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 0,633$ $df=2$ $p=0,729$					

Damgalayıcı ifade ile internet haber portalları karşılaştırılmasında üç internet haber portalının toplamına (% 97) ve her birinin ayrı ayrı dağılımına bakıldığında neredeyse hiçbirinde damgalayıcı ifadeye yer verilmediği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,729 > 0,05$ olduğundan damgalayıcı ifade ile internet haber portalları arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla damgalayıcı ifade ile internet haber portalları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Bu sonucun damgalayıcı ifade ile gazeteler arasındaki sonuç ile uyumlu olduğu görülmektedir.

3.7.1.6. Değişkenlerin Yayınlanan Mecraya Göre Karşılaştırılması

3.7.1.6.1. Cumhuriyet Gazetesi ve Cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı

Tablo 3.62. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarın Türü

İstismarın Türü		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Fiziksel	f	23	4	27
	%	85,2	14,8	100,0
		41,1	13,8	31,8
Duygusal	f	10	1	11
	%	90,9	9,1	100,0
		17,9	3,4	12,9
Cinsel	f	23	22	45
	%	51,1	48,9	100,0
		41,1	75,9	52,9
Ekonomik	f	0	2	2
	%	0	100,0	100,0
		0	6,9	2,4
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 15,771$ $df=3$ $p=0,001$				

Tabloda yayınlanan mecraya göre istismarın türüne ilişkin elde edilen verilere yer verilmiştir. Buna göre Cumhuriyet gazetesinin hem fiziksel (% 41,1) hem de cinsel (% 41,1) istismar türünü eşit oranda sunduğu görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalının ise daha çok (% 75,9) cinsel istismar türüne yer verdiği görülmektedir. Hem Cumhuriyet gazetesinde hem de internet haber portalında en az temsil edilen istismar türü ekonomik istismardır. Her iki mecranın toplam istismar türü

oranlarına göre ilk sırada cinsel (% 52,9), ikinci sırada fiziksel (% 31,8), üçüncü sırada duygusal (% 12,9) ve son sırada ise ekonomik istismar (% 2,4) bulunmaktadır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,001 < 0,05$ olduğundan istismarın türü ile gazete ve o gazetenin internet portalı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle % 5 anlamlılık düzeyine göre istismarın türü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.63. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Sunumu

Haberin Sunumu		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Metin	f	31	0	31
	%	100,0	0	100,0
		55,4	0	36,5
Metin + Görsel	f	25	29	54
	%	46,3	53,7	100,0
		44,6	100,0	63,5
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 25,270$	df=1	p=0,000

Haberin sunum şekli ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına bakıldığında Cumhuriyet gazetesinin haber sunumunda metin (% 55,4) ile metin+görsel (% 44,6) dağılımları benzerlik göstermekteyken hürriyet gazetesinin internet haber portalında ise gazetenin aksine görselsiz metne yer vermediği görülmektedir (% 0,0). P olasılık (anlamlılık) değerine göre $0,000 < 0,05$ olduğundan haberin sunum şekli ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamlıdır. Ki-kare değerleri doğrultusunda yayınlanan mecra göre haberin sunumunda anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.64. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Kaynağı

Haberin Kaynağı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Haber Merkezi	f	15	7	22
	%	68,2	31,8	100,0
		26,8	24,1	25,9
Ajans	f	35	19	54
	%	64,8	35,2	100,0
		62,5	65,5	63,5
Muhabir	f	5	3	8
	%	62,5	37,5	100,0
		8,9	10,3	9,4
Kaynak Yok	f	1	0	1
	%	100,0	0	100,0
		1,8	0	1,2
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2=0,638$	df=3	p=0,888

Cumhuriyet gazetesi ve Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalına bakıldığında ise haber kaynağının ağırlıklı olarak ajanslar olduğu görülmektedir. Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalında kaynaksız habere yer verilmediği saptanmıştır. (% 0,0). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,888 > 0,05$ olduğundan haberin kaynağı ile gazete ve o gazetenin internet portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Başka bir ifadeyle yayınlanan mecra göre haberin kaynağında anlamlı bir farklılık oluşmamıştır.

Tablo 3.65. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?

Görselde Çocuğun Yüzü		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Açık	f	8	0	8
	%	100,0	0	100,0
		14,3	0	9,4
Mozaikli	f	3	3	6
	%	50,0	50,0	100,0
		5,4	10,3	7,1
Yok	f	45	26	71
	%	63,4	36,6	100,0
		80,4	89,7	83,5
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 5,014$	df=2	p=0,082

Görselde çocuğun yüzü ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına yönelik elde edilen bulgulara göre hem Cumhuriyet gazetesi (% 80,4) hem de Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalı (% 89,7) fotoğraf koymama konusunda büyük hassasiyet göstermektedir. Hatta Cumhuriyet gazetesinin haber portalı görselde çocuğun yüzünü açık bir şekilde göstermemektedir (% 0,0). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,082 > 0,05$ olduğundan görselde çocuğun yüzü ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Başka bir deyişle görselde çocuğun yüzü ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 3.66. Yayınlanan Mecraya Göre Görselde Olay Anı

Görselde Olay Anı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Açık	f	1	0	1
	%	100,0	0	100,0
		1,8	0	1,2
Mozaikli	f	3	5	8
	%	37,5	62,5	100,0
		5,4	17,2	9,4
Yok	f	52	24	76
	%	68,4	31,6	100,0
		92,9	82,8	89,4
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 3,603$ $df=2$ $p=0,165$				

Görselde olay anını ile gazete ve o gazetenin internet portalı karşılaştırılmasına bakıldığında hem Cumhuriyet gazetesi (% 92,9) hem de Cumhuriyet gazetesi haber portalı (% 82,8) çoğunlukla hassasiyet göstermiştir. Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalı, olay anını açık bir şekilde gösteren herhangi bir görsele yer vermemiştir (% 0,0). P olasılık (anlamlılık) değerine göre $0,165 > 0,05$ olduğundan görselde olay anı ile gazete ve o gazetenin internet portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu belirlenmiştir. Yani yayınlanan mecra göre görselde olay anında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.67. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı

Çocuğun Adı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Adı Açık	f	11	1	12
	%	91,7	8,3	100,0
		19,6	3,4	14,1
Adının Baş Harfleri	f	16	13	29
	%	55,2	44,8	100,0
		28,6	44,8	34,1
Sadece Adı Belirtilmiş	f	6	1	7
	%	85,7	14,3	100,0
		10,7	3,4	8,2
Sadece Soyadı Belirtilmiş	f	0	0	0
	%	0	0	0
		0	0	0
Adı Belirtilmemiş	f	23	14	37
	%	62,2	37,8	100,0
		41,1	48,3	43,5
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=6,482$		df=3	p=0,090	

Tablodaki verilere göre hem Cumhuriyet gazetesi (% 41,1) hem de Cumhuriyet internet haber portalı (% 48,3) çocuğun adını çoğunlukla belirtmemeyi tercih etmektedirler. Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalı çocuğun adını açık bir şekilde göstermek yerine (% 3,4) daha çok baş harflerini belirtmeyi tercih etmektedir (% 44,8). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,090 > 0,05$ olduğundan istismara maruz kalan çocuğun adı ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı

arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle çocuğun adı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.68. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı

İstismarcının Açıklaması		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	9	8	17
	%	52,9	47,1	100,0
		16,1	27,6	20,0
Yok	f	47	21	68
	%	69,1	30,9	100,0
		83,9	72,4	80,0
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 1,583$		df=1	p=0,208	

Yayınlanan mecraya göre istismarı uygulayan kişinin açıklamasının olup olmadığına ilişkin verilere tabloda yer verilmiştir. Buna göre hem Cumhuriyet gazetesi (% 83,9) hem de Cumhuriyet gazetesinin web sayfası (% 72,4) çoğunlukla istismarı uygulayan kişinin açıklamasına yer vermemeyi tercih etmektedirler. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,208 > 0,05$ olduğundan istismarcının açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamsızdır. Bu bulgudan hareketle istismarcının açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir.

Tablo 3.69. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı

Çocuğun Açıklaması		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	5	7	12
	%	41,7	58,3	100,0
		8,9	24,1	14,1
Yok	f	51	22	73
	%	69,9	30,1	100,0
		91,1	75,9	85,9
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=3,645$ $df=1$ $p=0,056$				

Çocuğun açıklaması ile gazete ve gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına bakıldığında hem Cumhuriyet gazetesi (% 91,1) hem de Cumhuriyet gazetesinin internet haber portalı (% 75,9) çoğunlukla çocuğun açıklamasına yer vermedikleri tespit edilmiştir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,056 > 0,05$ olduğundan çocuğun açıklaması ile gazete ve gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamsızdır. Başka bir ifadeyle çocuğun açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşmamıştır.

Tablo 3.70. Yayınlanan Mecraya Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı

Olayın Detayı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	14	12	26
	%	53,8	46,2	100,0
		25,0	41,4	30,6
Yok	f	42	17	59
	%	71,2	28,8	100,0
		75,0	58,6	69,4
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 2,414$ $df=1$ $p=0,120$				

Yayınlanan mecraya göre istismar olayına ilişkin detaya yer verilip verilmediğine ilişkin bulgular tabloda gösterilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin (% 25,0) Cumhuriyet gazetesinin haber portalına (% 41,4) kıyasla daha az olayın detayını verdiği görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,120 > 0,05$ olduğundan olayın detayı ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Buna göre olayın detayı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.71. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı

Damgalayıcı İfade		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Cumhuriyet Gazetesi	cumhuriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	1	1	2
	%	50,0	50,0	100,0
		1,8	3,4	2,4
Yok	f	55	28	83
	%	66,3	33,7	100,0
		98,2	96,6	97,6
Toplam	f	56	29	85
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=0,230$ $df=1$ $p=0,632$				

Damgalayıcı ifade ile Cumhuriyet gazetesi ve Cumhuriyet internet haber portalı karşılaştırılmasına bakıldığında hem gazetenin (% 98,2) hem de internet haber portalının (% 96,6) çoğunlukla damgalayıcı ifadeye yer vermedikleri saptanmıştır. Her iki mecrada çocuk istismarı haberlerinde toplamda 2 haberde (% 2,4) damgalayıcı ifadeye rastlanılmıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine göre ise $0,632 > 0,05$ olduğundan damgalayıcı ifade ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamsızdır. Başka bir ifadeyle damgalayıcı ifade ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir.

3.7.1.6.2. Hürriyet Gazetesi ve Hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı

Tablo 3.72. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarın Türü

İstismarın Türü		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Fiziksel	f	33	30	63
	%	52,4	47,6	100,0
		56,9	34,9	43,8
Duygusal	f	20	26	46
	%	43,5	56,5	100,0
		34,5	30,2	31,9
Cinsel	f	4	25	29
	%	13,8	86,2	100,0
		6,9	29,1	20,1
Ekonomik	f	1	5	6
	%	16,7	83,3	100,0
		1,7	5,8	4,2
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=13,879$ $df=3$ $p=0,003$				

Tabloda yayınlanan mecraya göre istismarın türüne ilişkin verilerin yer almıştır. Hürriyet gazetesinin fiziksel istismara (% 56,9) cinsel istismardan (% 6,9) daha çok yer verdiği tespit edilmiştir. Hürriyet internet haber portalının da aynı şekilde daha çok (% 34,9) fiziksel istismar türüne yer verdiği görülmektedir. Her iki mecra da toplamda ilk sırada fiziksel istismar (% 43,8), ikinci sırada duygusal istismar (%31,9), üçüncü sırada cinsel istismar (% 20,1) ve son sırada ise ekonomik istismar (% 4,1) sunulmuştur. Dolayısıyla en az temsil edilen istismar türünün ekonomik istismar olduğu belirlenmiştir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,003 < 0,05$ olduğundan

istismarın türü ile gazete ve internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle % 5 anlamlılık düzeyine göre istismarın türü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucu elde edilmektedir.

Tablo 3.73. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Kaynağı

Haberin Kaynağı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Haber Merkezi	f	0	2	2
	%	0	100,0	100,0
		0	2,3	1,4
Ajans	f	43	78	121
	%	35,5	64,5	100,0
		74,1	90,7	84,0
Muhabir	f	14	5	19
	%	73,7	26,3	100,0
		24,1	5,8	13,2
Kaynak Yok	f	1	1	2
	%	50,0	50,0	100,0
		1,7	1,2	1,4
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 11,373$	df=3	p=0,010

Haberin kaynağı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına dair bulgulara Hürriyet gazetesi ve Hürriyet internet haber portalına göre haber kaynağının ağırlıklı olarak ajanslar olduğu belirlenmiştir. Her iki mecra da kaynağı belirtilmeyen toplamda 2 habere (% 1,4) rastlanılmıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,010 < 0,05$ olduğundan haberin kaynağı ile gazete ve

gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu gözlenmektedir. Başka bir ifadeyle yayınlanan mecraya göre haberin kaynağında anlamlı bir farklılık oluşmuştur.

Tablo 3.74. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?

Görselde Çocuğun Yüzü		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Açık	f	24	16	40
	%	60,0	40,0	100,0
		41,4	18,6	27,8
Mozaikli	f	13	28	41
	%	31,7	68,3	100,0
		22,4	32,6	28,5
Yok	f	21	42	63
	%	33,3	66,7	100,0
		36,2	48,8	43,8
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 8,983$	df=2	p=0,011

Tablodaki verilere göre Hürriyet gazetesi % 41,4 gibi bir oranla görselde çocuğun yüzünü açık koyarken Hürriyet internet haber portalı ise % 48,8 gibi bir oranla fotoğraf koymamayı tercih etmektedir. Dolayısıyla Hürriyet gazetesinin internet haber portalına kıyasla istismara maruz kalan çocuğun yüzünün görsellerde açık gösterilmemesi hususunda daha az hassasiyet gösterdiği söylenebilir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,011 < 0,05$ olduğundan çocuğun yüzü ile gazete ve gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamlıdır. Yani görselde çocuğun yüzü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.75. Yayınlanan Mecraya Göre Görselde Olay Anı

Görselde Olay Anı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Açık	f	8	10	18
	%	44,4	55,6	100,0
		13,8	11,6	12,5
Mozaikli	f	2	13	15
	%	13,3	86,7	100,0
		3,4	15,1	10,4
Yok	f	48	63	111
	%	43,2	56,8	100,0
		82,8	73,3	77,1
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 5,063$	df=2	p=0,080

Olay anına ilişkin görsel ile gazete ve gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına bakıldığında hem Hürriyet gazetesi (% 82,8) hem de Hürriyet internet haber portalı (% 73,3) istismara dair görselleri koymama konusunda büyük hassasiyet göstermektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,080 > 0,05$ olduğundan istismara ilişkin görsel ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle yayınlanan mecra ya göre görselde olay anında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.76. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı

Çocuğun Adı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Adı Açık	f	22	15	37
	%	59,5	40,5	100,0
		37,9	17,4	25,7
Adının Baş Harfleri	f	11	21	32
	%	34,4	65,6	100,0
		19,0	24,4	22,2
Sadece Adı Belirtilmiş	f	5	4	9
	%	55,6%	44,4%	100,0%
		8,6%	4,7%	6,3%
Sadece Soyadı Belirtilmiş	f	2	0	2
	%	100,0	0	100,0
		3,4	0	1,4
Adı Belirtilmemiş	f	18	46	64
	%	28,1	71,9	100,0
		31,0	53,5	44,4
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 13,891$		df=4	p=0,008	

Tabloda istismara maruz kalan çocuğun adının her iki mecra da nasıl sunulduğuna ilişkin verilere yer verilmiştir. Hürriyet gazetesi % 37,9 gibi bir oranla çocuğun adını açıkça yazmaktayken Hürriyet haber portalı ise % 53,5 gibi bir oranla ad belirtmemeyi tercih etmektedir. Hürriyet gazetesi, internet haber portalına kıyasla çocuğun adının açık yazılmaması noktasında daha az hassasiyet gösterdiği belirlenmiştir. P olasılık

(anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,008 < 0,05$ olduğundan çocuğun adı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle yayınlanan mecraya göre istismara maruz kalan çocuğun adında anlamlı bir farklılık oluşmuştur.

Tablo 3.77. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı

İstismarcının Açıklaması		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	15	22	37
	%	40,5	59,5	100,0
		25,9	25,6	25,7
Yok	f	43	64	107
	%	40,2	59,8	100,0
		74,1	74,4	74,3
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 0,001$	df=1	p=0,970

İstismarcının açıklaması ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasındaki verilere göre hem Hürriyet gazetesi (%74,1) hem de Hürriyet internet haber portalı çoğunlukla (% 74,4) istismarı uygulayan kişinin açıklamasına yer vermemeyi tercih etmektedirler. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,970 > 0,05$ olduğundan istismarcının açıklaması ile gazete ve gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamsızdır. Dolayısıyla istismarcının açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.78. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğun Açıklamasının Olup Olmadığı

Çocuğun Açıklaması		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	4	11	15
	%	26,7	73,3	100,0
		6,9	12,8	10,4
Yok	f	54	75	129
	%	41,9	58,1	100,0
		93,1	87,2	89,6
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 1,290$	df=1	p=0,256

Tabloda yayınlanan mecraya göre istismara maruz kalan çocuğun açıklamasına yer verilip verilmediğine dair bulgular gösterilmiştir. Hem Hürriyet gazetesi (% 93,1) hem de internet haber portalı (% 87,2) çoğunlukla çocuğun açıklamasına yer vermemiştir. Çocuğun açıklamasının olduğu haber sayısı Hürriyet gazetesinde 4 (% 6,9) ve Hürriyet internet haber portalında ise 11'dir (% 12,8). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,256 > 0,05$ olduğundan çocuğun açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle çocuğun açıklaması ile gazete ve gazetenin internet portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.79.Yayınlanan Mecraya Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı

Olayın Detayı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	38	57	95
	%	40,0	60,0	100,0
		65,5	66,3	66,0
Yok	f	20	29	49
	%	40,8	59,2	100,0
		34,5	33,7	34,0
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 0,009$ $df=1$ $p=0,925$				

Olayın detayı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına ilişkin elde edilen veriler neticesinde hem Hürriyet gazetesinin (% 65,5) hem de Hürriyet internet haber portalının (% 66,3) çoğunlukla olayın detayına yer verdiği belirlenmiştir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,925 > 0,05$ olduğundan olayın detayı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Yani istismar olayının detayı ile gazete ve gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir.

Tablo 3.80. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı

Damgalayıcı İfade		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Hürriyet Gazetesi	hurriyet.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	2	2	4
	%	50,0	50,0	100,0
		3,4	2,3	2,8
Yok	f	56	84	140
	%	40,0	60,0	100,0
		96,6	97,7	97,2
Toplam	f	58	86	144
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 0,162$		df=1	p=0,688	

Yayınlanan mecraya göre çocuğa yönelik damgalayıcı herhangi bir ifadenin kullanılıp kullanılmadığına ilişkin veriler incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında hem Hürriyet gazetesinin (% 96,6) hem de Hürriyet internet haber portalının (% 97,7) çoğunlukla damgalayıcı ifadeye yer vermedikleri saptanmıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,688 > 0,05$ olduğundan damgalayıcı ifade ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle damgalayıcı ifade ile gazete ve gazetenin internet haber portalı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

3.7.1.6.3. Türkiye Gazetesi ve Turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı

Tablo 3.81. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarın Türü

İstismarın Türü		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Fiziksel	f	24	8	32
	%	75,0	25,0	100,0
		64,9	47,1	59,3
Duygusal	f	10	4	14
	%	71,4	28,6	100,0
		27,0	23,5	25,9
Cinsel	f	1	3	4
	%	25,0	75,0	100,0
		2,7	17,6	7,4
Ekonomik	f	2	2	4
	%	50,0	50,0	100,0
		5,4	11,8	7,4
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=4,826$ $df=3$ $p=0,185$				

Yayınlanan mecraya göre istismarın türünde Türkiye gazetesinin (% 64,9) hem de Türkiye gazetesinin internet haber portalının (% 47,1) daha çok fiziksel (% 41,1) istismar türüne yer verdiği görülmektedir. Fiziksel istismar türünden sonra en çok temsil edilen istismar türü duygusal istismar türüyken (% 25, 9) cinsel ve ekonomik istismar türüne ilişkin oran ise aynıdır (% 7,4). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,185 > 0,05$ olduğundan istismarın türü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle %5 anlamlılık düzeyine göre istismarın türü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber

portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.82. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Sunumu

Haberin Sunumu		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Metin	f	5	0	5
	%	100,0	0	100,0
		13,5	0	9,3
Metin + Görsel	f	32	17	49
	%	65,3	34,7	100,0
		86,5	100,0	90,7
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 2,532$ $df=1$ $p=0,112$				

Haberin sunum şekli ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasında elde edilen bulgulara göre Türkiye gazetesinin haber sunumunda metin+görsel % 86,5’lik bir kısmı kapsarken Türkiye gazetesini internet haber portalının ise aksine fotoğrafsız metne yer vermediği görülmektedir (% 0,0). P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,112 > 0,05$ olduğundan haberin sunum şekli ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu tespit edilmektedir. Başka bir deyişle yayınlanan mecra göre haberin sunumunda anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 3.83. Yayınlanan Mecraya Göre Haberin Kaynağı

Haberin Kaynağı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Haber Merkezi	f	0	0	0
	%	0	0	0
		0	0	0
Ajans	f	31	5	36
	%	86,1	13,9	100,0
		83,8	29,4	66,7
Muhabir	f	0	0	0
	%	0	0	0
		0	0	0
Kaynak Yok	f	6	12	18
	%	33,3	66,7	100,0
		16,2	70,6	33,3
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 15,496$	df=1	p=0,000

Tabloda yayınlanan mecraya göre haberin kaynağının ne olduğuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Türkiye gazetesinin haber kaynağının daha çok ajanslar (% 83,8) olduğu görülmekteyken Türkiye gazetesinin internet haber portalında haberlerin daha çok kaynaksız (% 70,6) olduğu görülmektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,000 < 0,05$ olduğundan haberin kaynağı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu söylenebilmektedir. Yani haberin kaynağı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.84. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Yüzü Mozaiklenmiş mi?

Görselde Çocuğun Yüzü		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Açık	f	12	3	15
	%	80,0	20,0	100,0
		32,4	17,6	27,8
Mozaikli	f	2	4	6
	%	33,3	66,7	100,0
		5,4	23,5	11,1
Yok	f	23	10	33
	%	69,7	30,3	100,0
		62,2	58,8	61,1
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 4,382$	df=2	p=0,112

Tablodaki verilere göre hem Türkiye gazetesi (% 62,2) hem de Türkiye gazetesinin internet haber portalı (% 58,8) fotoğraf koymama konusunda hassasiyet göstermektedir. Türkiye gazetesi % 32,4 ve Türkiye gazetesi internet haber portalı ise % 17,6 oranında görselde çocuğun yüzünü açık bir şekilde göstermişlerdir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,112 > 0,05$ olduğundan çocuğun yüzü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu saptanmaktadır. Dolayısıyla çocuğun yüzü ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.85. Yayınlanan Mecraya Göre Görselde Olay Anı

Görselde Olay Anı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Açık	f	7	3	10
	%	70,0	30,0	100,0
		18,9	17,6	18,5
Mozaikli	f	0	2	2
	%	0	100,0	100,0
		0	11,8	3,7
Yok	f	30	12	42
	%	71,4	28,6	100,0
		81,1	70,6	77,8
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
		$\chi^2 = 4,528$	df=2	p=0,104

Yayınlanan mecraya göre olay anına ilişki görsellerin nasıl sunulduğuna ilişkin elde edilen verilere göre hem Türkiye gazetesi (% 81,1) hem de Türkiye gazetesinin internet haber portalı (% 70,6) istismar görseli koymama noktasında büyük hassasiyet göstermektedir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,104 > 0,05$ olduğundan İstismar fotoğrafı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu belirlenmektedir. Buna göre istismar fotoğrafı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir.

Tablo 3.86. Yayınlanan Mecraya Göre İstismara Maruz Kalan Çocuğun Adı

Çocuğun Adı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Adı Açık	f	11	3	14
	%	78,6	21,4	100,0
		29,7	17,6	25,9
Adının Baş Harfleri	f	5	4	9
	%	55,6	44,4	100,0
		13,5	23,5	16,7
Sadece Adı Belirtilmiş	f	1	1	2
	%	50,0	50,0	100,0
		2,7	5,9	3,7
Sadece Soyadı Belirtilmiş	f	1	1	2
	%	50,0	50,0	100,0
		2,7	5,9	3,7
Adı Belirtilmemiş	f	19	8	27
	%	70,4	29,6	100,0
		51,4	47,1	50,0
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 2,036$ $df=4$ $p=0,729$				

İstismara maruz kalan çocuğun her iki mecrada nasıl yer aldığına dair verilere göre hem Türkiye gazetesi (% 51,4) hem de Türkiye gazetesinin internet haber portalı (% 47,1) çocuğun adını çoğunlukla koymamayı tercih ettikleri saptanmıştır. Türkiye gazetesinin % 29,7 ve Türkiye gazetesi internet haber portalının ise % 17,6 oranında haberlerinde istismara maruz kalan çocuğun adını ve soyadını açık bir şekilde vermişlerdir. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,729 > 0,05$ olduğundan çocuğun adı kategorisi ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu tespit edilmektedir. Bu bulgudan hareketle yayınlanan mecra ya göre istismara maruz kalan çocuğun adında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.87. Yayınlanan Mecraya Göre İstismarı Uygulayan Kişinin Açıklamasının Olup Olmadığı

İstismarcının Açıklaması		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	5	1	6
	%	83,3	16,7	100,0
		13,5	5,9	11,1
Yok	f	32	16	48
	%	66,7	33,3	100,0
		86,5	94,1	88,9
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 0,687$		df=1	p=0,407	

İstismarcının açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı karşılaştırılmasına ilişkin veriler incelendiğinde hem Türkiye gazetesi (% 86,5) hem de Türkiye gazetesinin internet haber portalı (% 94,1) çoğunlukla istismarcının açıklamasına yer vermemeyi tercih etmektedirler. Her iki mecrada toplamda % 11,1 oranında istismarcının açıklamasına yer verilmiştir. P olasılık (anamlılık) değerine göre ise $0,407 > 0,05$ olduğundan istismarcının açıklaması ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamsızdır. Başka bir ifadeyle istismarcının açıklaması ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3.88. Yayınlanan Mecraya Göre İstismar Olayına Yönelik Detayın Olup Olmadığı

Olayın Detayı		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	18	12	30
	%	60,0	40,0	100,0
		48,6	70,6	55,6
Yok	f	19	5	24
	%	79,2	20,8	100,0
		51,4	29,4	44,4
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2=2,271$ $df=1$ $p=0,132$				

Tablodaki verilere göre Türkiye gazetesinin (% 48,6) Türkiye gazetesinin internet haber portalına (% 70,6) kıyasla daha az istismar olayının detayına yer verdiği görülmektedir. Her iki mecrada toplamda % 55,6 oranında olayın detayı aktarılmıştır. P olasılık (anlamlılık) değerine göre ise $0,132 > 0,05$ olduğundan olayın detayı ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişki anlamsızdır. Dolayısıyla olayın detayı ile gazete ve aynı gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamaktadır.

Tablo 3.89. Yayınlanan Mecraya Göre Çocuğa Yönelik Damgalayıcı Bir İfadenin Olup Olmadığı

Damgalayıcı İfade		Yayınlanan Mecra		Toplam
		Türkiye Gazetesi	turkiyegazetesi.com.tr İnternet Haber Portalı	
Var	f	2	1	3
	%	66,7	33,3	100,0
		5,4	5,9	5,6
Yok	f	35	16	51
	%	68,6	31,4	100,0
		94,6	94,1	94,4
Toplam	f	37	17	54
	%	100,0	100,0	100,0
$\chi^2 = 0,005$		df=1	p=0,943	

Damgalayıcı ifadenin her iki mecrada nasıl sunulduğuna ilişkin karşılaştırmanın yapıldığı tablodaki verilere bakıldığında hem Türkiye gazetesi (% 94,6) hem de Türkiye gazetesinin internet haber portalı (% 94,1) çoğunlukla damgalayıcı ifadeye yer vermemeyi tercih etmektedirler. P olasılık (anlamlılık) değerine bakıldığında ise $0,943 > 0,05$ olduğundan damgalayıcı ifade ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasındaki ilişkinin anlamsız olduğu söylenebilmektedir. Bu bulgudan hareketle damgalayıcı ifade ile gazete ve o gazetenin internet haber portalı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

3.7.2. Nitel Bulgular

Medya, çocuk istismarı olaylarını aktarırken gerek kullandığı görsellerde gerekse haberlerin içeriğinde çocuğun okulda ve çevresinde tanınmasına neden olacak herhangi bir bilgiye yer vermemelidir. Çocuğun görsellerde yüzünün açık olarak verilmesi, yaşadığı şehir, ilçe, mahalle ve bina gibi adres bilgilerinin verilmesi, ebeveyn isimlerinin ve görsellerinin açık bir şekilde verilmesi ve okuluna dair bilgilerinin verilmesi çocuğun duygusal istismara uğramasına neden olacaktır. Dolayısıyla çocuk istismarı haberleri yapılırken çocuğa ilişkin bilgilerin teşhir edilmemesi gerekmektedir.

3.7.2.1. Gazetelerde Çocuk İstismarı Haberlerinin Nasıl Yer Aldığına Dair Nitel Bulgular

Nitel bulgulara yer verilirken etik ihlalin olduğu görsellerde çocukların yüzü görünmeyecek şekilde kapatılmıştır. Her bir kategoride 3 farklı gazeteden birer örnek haber sunularak etik ihlal açısından değerlendirilmiştir. Aynı ayrı kategoriler oluşturulsa da bir haberin hem başlığında, hem metninde hem de görselinde etik ihlalle karşılaşılabilir. Nitel içerik analizi kapsamında *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazetelerinde yer alan toplamda 9 haber incelenmiştir. Her haberde mutlaka ana başlık bulunmaktayken alt ve üst başlıklar kullanılmayabilir. Çalışma kapsamında incelenen bazı haberlerde alt ve üst başlıklar yoktur. Gazetelerde ve internet haber portallarında yer alan bazı haber metinleri uzundur. Dolayısıyla bu haberler çalışmanın ‘Haber Metni’ başlığında haber metninin ilk paragrafına yer verilerek aktarılmıştır.

3.7.2.1.1. Haber Başlığında Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi

AYAKKABILARINI SAKLIYORLAR

Dilenci çocukların ‘çıplak ayak’ oyunu

E-5 karayolunda her gün farklı bir üst geçidin altında dilenen çocuklar saniye saniye kameralara yansıdı. Çocukların dilenmeye başlamadan önce ayakkabılarını çıkararak köprüünün görünmeyen noktasına saklamaları ise bu kadarına pes dedirtti. Son olarak Bakırköy’de bir üst geçidin altında dilenen çocukların oyunu kameralarca anbean kaydedildi. Görüntülerde çocuklar ilk olarak yol kenarında çıplak ayakla dilenirken görüldü. Bir süre dilenen çocuklar, vatandaşların azaldığını fark edince köprü altına sakladıkları ayakkabılarını giyerek farklı bir noktaya geçmek istedi. Bu sırada muhabiri fark eden çocuklar kaçarken görüntülendi. Muhabirin “Sizi kim dinlendiriyor” sorusuna cevap vermeyen çocuklar koşarak bulundukları noktadan uzaklaştı. **Volkan Kayalar İHA**



Görsel 3.1. (Türkiye Gazetesi, 31.01.2021)

Üst Başlık: “Ayakkabılarını Saklıyorlar”

Ana Başlık: “Dilenci Çocukların ‘Çıplak Ayak’ Oyunu”

Haber Metni: “E-5 karayolunda her gün farklı bir üst geçidin altında dilenen çocuklar saniye saniye kameralara yansıdı. Çocukların dilenmeye başlamadan önce ayakkabılarını çıkararak köprüünün görünmeyen noktasına saklamaları ise

bu kadarına pes dedirtti. Son olarak Bakırköy’de bir üst geçidin altında dilenen çocukların oyunu kameralarca anbean kaydedildi. Görüntülerde çocuklar ilk olarak yol kenarında çıplak ayakla dilenirken görüldü. Bir süre dilenen çocuklar, vatandaşların azaldığını fark edince köprü altına sakladıkları ayakkabılarını giyerek farklı bir noktaya geçmek istedi. Bu sırada muhabiri fark eden çocuklar kaçarken görüntülendi. Muhabirin “Sizi kim dilendiriyor” sorusuna cevap vermeyen çocuklar koşarak bulundukları noktadan uzaklaştı.”

Gerek başlıklarda gerekse haber metinlerinde çocukları zor durumda bırakacak bir haber dilinden uzak durulmalı ve çocuğu olumsuz etkileyecek hiçbir kavram kullanılmamalıdır. Görselde yer alan haberde ‘dilenci çocuklar’ yerine ‘dilendirilen çocuklar’ teriminin kullanılması gerekmektedir. Haber başlığında ‘çocukların çıplak ayak oyunu’ ifadesi dikkat çekmektedir. Oysa suça itilen çocuklarla ilgili olaylar sunulurken çocuklara yönelik suçlayıcı ve ayrımcı bir dilin kullanılmamasına ve çocuğun tehlikeli bir varlık gibi gösterilmemesine dikkat edilmelidir. Ayrıca bu tür olayların konu edildiği haberlerde çocuğu etiketlemek, suçlu ve hedef göstermek yerine bu sorunların neden kaynaklandığına ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili çözüm önerilerinin neler olduğuna dair bir uzmanın görüşüne yer verilmelidir.



Görsel 3.2. (Hürriyet Gazetesi, 10.03.2021)

Ana Başlık: “Cani Babadan Dehşet İfadeler”

Alt Başlık: “Oğlumu Bacaklarımın Arasında Boğdum.”, “Büyüdükçe Günaha Girecekti, O Yüzden Öldürdüm.”, “Cinayeti İki Hafta Önce Planlamıştım”

Ara Başlık: “Kapüşonla Yüzünü Örtmüş, “Onu Öldüreceğimi Anlattım”

Haber Metni: “Konya Karatay’a bağlı Büyük Sinan Mahallesi Kalemkar İlyas Sokak’taki sitede apartman görevlisi olan İsmail Kılınçer (32), önceki gün akşam saatlerinde, eşi Rabia Kılınçer’i pazara gönderdikten sonra oğlu Hüseyin Kılınçer’i (10) yere yatırıp bacaklarının arasına alarak boğdu. Evden çıkıp kapıyı kilitleyen Kılınçer, daha sonra polisi arayarak, “Ben birini öldürdüm” diye ihbarda bulundu. Bunun üzerine eve gelen polis ekipleri, cesediyle karşılaştıkları Hüseyin Kılınçer’in, İsmail Kılınçer’in oğlu olduğunu belirledi.

Görselde yer alan haber başlığında ‘cani baba’ ifadesi etik ihlal olarak tespit edilmiştir. Okuyucunun haberin içeriğini okumasını sağlayacak en önemli unsurlardan bir tanesi başlıktır. Daha fazla ilgi çekme ve merak uyandırma amacıyla haberin başlığında kullanılan bazı terimler, haberi okuyan kişilerde kaygının ve korkunun oluşmasına neden olmaktadır. Haberde çocuğun yüzü belirgin olarak verilmiştir. Oysa istismar olaylarında çocuk hayatını kaybetmiş olsa dahi kimliğinin teşhir edilmemesi gerekmektedir. Haberde dikkat çeken bir diğer önemli nokta ise cinayetin nasıl işlendiğinin tüm detaylarıyla aktarılmasıdır. Bu durum okuyucunun öfkelenmesine ve kaygılanmasına yol açabilmektedir. Ayrıca cinayetin nasıl ve neden işlendiği gibi soruların yanıt bulduğu ve özendirici ayrıntıların yer aldığı bu tür haberler, benzer olayların yaşanmasına neden olabilmektedir.



Görsel 3.3. (Cumhuriyet Gazetesi, 31.03.2021)

Ana Başlık: “Çocuk Gelin Olmamak Üçün Kaçtı”

Haber Metni: “Adana’da ailesiyle yaşayan R.B (15)., iddiaya göre kendi isteği dışında babasının arkadaşının oğlu ile nişanlandırıldı. Annesinin “Seni dağa götürüp öldürmek lazım” diyerek tehdit ettiğini öne süren kız kaçarak tanımadığı bir eve sığındı. “Gelin beni kurtarın” diyerek yardım isteyen çocuğun bulunduğu eve gelen polis, R.B’yi alıp, Çocuk Şube Müdürlüğü’ne götürdü. R.B. burada annesi, babası ve evlendirilmek istendiği kişi hakkında şikâyetçi oldu. Gözaltına alınan 3 kişi, ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı. Koruma altına alınana R.B., şse yurda yerleştirildi.”

Çocuk yaşta zorla evlendirilen çocuklar böylelikle cinsel istismara maruz kalmaktadırlar. Cinsel istismar haberlerinde çocuğun yeniden mağdur edilmemesi adına istismarı meşrulaştırıcı ve çocuğu damgalayıcı her türlü ifadeden kaçınılması gerekmektedir. Görselde yer alan haber incelendiğinde başlıkta ‘çocuk gelin’ kavramının kullanıldığı görülmüştür. Haberde çocuk gelin yerine ‘erken yaşta zorla evlendirilen çocuk’ kavramı kullanılmalıdır. Nitekim ‘çocuk gelin’ teriminin kullanılması ECPAT tarafından hazırlanan *Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler & Kavramlar Kılavuzu*’nda da sakıncalı olarak kabul edilmiştir.

3.7.2.1.2. Haber Metninde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi

ÇOCUĞUNUN GÖZÜ ÖNÜNDE İPLE BOĞULDU

3 yaşındaki oğlu izledi

Bayrampaşa’da bir otelde çocuğuyla birlikte kalan Ferdane Kurt, aynı otelde kalan Cemil Y. tarafından çocuğunun gözü önünde iple boğularak öldürüldü. Küçük çocuğun ağlama sesi üzerine odaya giren otel görevlileri durumu polise haber verdi. Olay yerine giden polis ekiplerinin incelemesinin ardından Kurt’un cenazesi Adli Tıp Kurumu’na kaldırıldı. Polis, aynı otelde kalan Cemil Y’yi arıyor.

Boğuşmuş...
Olay, Muratpaşa Mahallesi’nde saat 04.00 sıralarında meydana geldi. 3 katlı bir otelde bir süredir 3 yaşındaki çocuğu ile kalan Ferdane Kurt (43), küçük çocuğun ağlaması üzerine odaya giren görevliler tarafından sırtüstü halde bulundu.Yapılan incelemede Ferdane Kurt’un boğularak öldürülmeden önce şüpheliyle boğuştuğu belirlendi. Olay yerinde yapılan in-



Ferdane Kurt
Uyusturucu bağımlısı olduğu öne sürülen zanlı Cemil Y’nin daha önce göçmen kaçakçılığı suçundan da poliste kaydı olduğu öğrenildi.

celemenin ardından Kurt’un cenazesi otopsi için Adli Tıp Kurumu’na gönderildi. Kamera kayıtlarını inceleyen polis, otelde kalan ve tekstil işiyle uğraştığı öğrenilen Cemil Y. adlı kişiyi yakalamak için çalışma başlattı. • DHA

TARTIŞTIĞI EŞİNİ KİLTLEDİ
Kütahya’da oto galerici E.B., dün sokak ortasında tartıştığı eşi S.B’yi zorla aracına bindirdi. Yurttaşlar, polisi aradı. Plakadan, şüpheliyi belirleyen polis E.B’nin iş yerine gitti. Ekipler, S.B’yi kapı üzerinden kilitleti alıkonulmuş halde buldu. Polisi gören S.B’de camı kırarak, dışarı çıktı. Polis, eşi gözaltına aldı. • DHA

MÜEBBETTEN 16 YILA DÜŞTÜ
A fyonkarahisar’da, 10 çocuk annesi dini nikâhlı eşi Mukadder Nogay’ı sopayla döverek öldüren Ramazan Demir, ‘kasten öldürmek’ ten ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Bölge Adliye Mahkemesi, eyleminin ‘neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama’ suçunu oluşturduğu gerekçesiyle karar bozdu. Karara uyan yerel mahkeme Demir’e 16 yıl hapis cezası verdi. • DHA

Görsel 3.4. (Cumhuriyet Gazetesi, 13.01.2021)

Üst Başlık: “Çocuğunun Gözü Önünde İple Boğuldu”

Ana Başlık: “3 Yaşındaki Oğlu İzledi”

Ara Başlık: “Boğuşmuş...”

Haber Metni: “Bayrampaşa’da bir otelde çocuğuyla birlikte kalan Ferdane Kurt, aynı otelde kalan Cemil Y. tarafından çocuğunun gözü önünde iple boğularak öldürüldü. Küçük çocuğun ağlama sesi üzerine odaya giren otel görevlileri durumu polise haber verdi. Olay yerine giden polis ekiplerinin incelemesinin ardından Kurt’un cenazesi Adli Tıp Kurumu’na kaldırıldı. Polis, aynı otelde kalan Cemil Y’yi arıyor.”

Görselde annesinin bir kişi tarafından öldürülmesine tanıklık eden 3 yaşındaki bir çocuğun haberi konu edilmiştir. Çocuklar sadece kendilerine uygulanan kötü muameleyle değil aynı zamanda ailelerine ve sevdiklerine uygulanan şiddeti görüp tanıklık ederek de duygusal istismara maruz kalmaktadırlar. Haberin içeriğinde cinayetin nasıl gerçekleştiğine yer verilmesi ve detaylarıyla aktarılması (annenin iple boğulması esnasında çocuğun orda olduğu ve tüm bu olanları izlediği bilgisi) etik değildir. Bu tür haberlerde olayların ayrıntılı olarak aktarılması halkın infiale kapılmasına ve büyük reaksiyonların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Haberde ayrıca çocuğun yüzü mozaiklenmiş olsa dahi annenin yüzünün belirgin bir şekilde verilmesi doğru değildir. Çocuğun ileriki yaşlarda bu haberle karşılaştığında ruhsal travma yaşayabilme riski bulunmaktadır. İstismar haberleri yapılırken çocuğu şimdi ve gelecekte olumsuz etkileyecek, travma oluşturacak ve zor durumda bırakacak her türlü ifadeden kaçınılması gerekmektedir.



Görsel 3.5. (Hürriyet Gazetesi, 17.02.2021)

Ana Başlık: “Akıl Almaz İtiraf”

Alt Başlık: “ ‘İkranur’u Canlansın Diye Suya Koyduk’ ”

Spot: “Giresun’da 7 Yaşındaki İkrânur Tırsi’nin Öldürülmesiyle İlgili Olarak 14 Yaşındaki Amcası S.T. ve 20 Yaşındaki Halası Ayşe Çakır Önceki Gün Tutuklandı. Sorguya Alınan Amca ve Halanın İfadeleri Kan Dondurdu.”

Ara Başlık: “ ‘Evdekilerden Korktum’ ”, “ ‘Bana Dil Çıkardı’ ”

Haber Metni: “Hürriyet’in ulaştığı detaylara göre, bulunduğu yer itibariyle ‘dereye boğulduğu’ değerlendirilen İkrânur’un otopsi raporunda suda boğulduğuna dair bir bulgu çıkmayınca ‘cinayet’ şüphesi ağırlık kazandı. Olay yerine dair cep telefonu (HTS) kayıtları incelemesinde bölgede herhangi bir telefon trafiği de tespit edilemeyince şüpheler aile fertleri üzerinde yoğunlaştı. Bazı beyanları çelişkili görülen amca S.T. ve hala Ayşe Çakır sorguya alındı. İki şüpheli tutuklandı ancak aile fertlerinden alınan DNA örnekleri üzerindeki inceleme devam ediyor.”

İstismar olaylarının ayrıntılı bir şekilde medyada sunulması, istismara meyilli insanlar açısından bazı sakıncalar oluşturmaktadır. Gazeteci özellikle cinsel ve fiziksel istismarı konu ettiği haberlerinde, detaylara yer vermesinin bu tür olayların tekrarlanmasına neden olabileceği ihtimalini muhakkak göz önünde bulundurarak haber metnini hazırlamalıdır. Görselde yer alan haberde amcanın yeğenini nasıl öldürdüğüne

dair tüm detaylara yer verildiği belirlenmiştir. Haberin içeriğinde cinayetten önce, cinayet esnasında ve sonrasında tüm yaşananlar aktarılmıştır. Gerek haber başlıklarında gerekse haber içeriğinde daha fazla dikkat çekmek ve haberin tıklanma sayısını arttırmak amacıyla kullanılan ‘bana dil çıkardı’, ‘en son elleri çırpınıyordu’, ve ‘İkranur’u canlansın diye suya koyduk’ gibi sansasyonel ifadeler ve olayı hikayeleştirerek anlatmak okuyucuya zarar vermektedir. Haberde ayrıca çocuğun yüzü, adı ve soyadına ilişkin bilgiler açık bir şekilde verildiği dikkat çekmektedir.

AİLE KATLİAMINDA ZANLI, ESKİ ORTAK ÇIKTI

4 yaşındaki çocuğa anne kucağında infaz

Olay günü apartmanın girişindeki güvenlik kamerasının kaydettiği eski ortanın; önce babayı, sonra salondaki eşini, kucağındaki 4 yaşındaki oğluyla infaz ettiği belirlendi.



"KARDESİM" DİYORLARDI

Ailenin, sosyal medyada zanlıyla aynı karede fotoğrafı ortaya çıktı. Öldürülen aile, olaydan üç gün önce katilin evine gitmiş. Emel Tokkal, katili için; "Hop benden küçük kardeşim olsun isterdim. Biraz geç oldu ama oldu. Güllüğü güzel, kalbi güzel, kendi güzel kardeşim" demiş.

Eskişehir’de, cep telefonu tamir ve satışı yapan İlkay Tokkal (42), Emel Tokkal (41) ve 4 yaşındaki çocukları Doruk’un evlerinde bıçaklanarak öldürülmesiyle ilgili aranan eski ortak yakalandı. Apartman girişindeki güvenlik kameralarını inceleyen özel ekip, bir şüphelinin olay saatine yakın binadan çıktığını belirlemiş, 13 kişi gözaltına alınmıştı. Aramalar bir haftadır; elinde eldiven, ağzında maske, başında şapkasıyla eşkâli net görülmeyen ve bir poşetle apartmandan ayrılan şahıs

bulmaya yönelik yürütülüyordu. Katil zanlısının, İlkay Tokkal’ın boş meselesinden aralarında anlaşmazlık bulunan eski ortağı M.Ş.B’nin (29) olduğu tespit edildi.

VAHŞETİN DETAYLARI KAN DONDURDU

Eşinin de aralarında olduğu 8 şüpheliyle adliyeye çıkarılan zanlının ifadesi, kanı dondurdu. Şüphelinin, Emel Tokkal’ın İzmir’de yaşayan ve önceki evliliğinden olan kızının kendisini telefonla arayıp yardım istemesi üzerine yanına çilingir alıp ailenin evine

gittiği ortaya çıktı. Zanlının, önce kapıyı açan babayı, sonra salona giderek anneyi, kucağındaki oğluyla bıçakladığı öğrenildi. Polisin, şüphelinin evinin yanındaki boş arazide maske, eldiven ve bere, bodrum katında da kanlı çoraplar ve ayakkabı bulduğu öğrenildi. Ayrıca gazetecilerin evde çektiği görüntülerde M.Ş.B’nin gözyaşı dökerken gözaltına alınması yer aldı. Katliamla ilgili 4 şüpheli tutuklandı. **Aydın Sarıoğlu - Ali Furkan Çetiner - Bahadır Turgut İHA**

Görsel 3.6. (Türkiye Gazetesi, 22.02.2021)

Üst Başlık: “Aile Katliamında Zanlı, Eski Ortak Çıktı”

Ana Başlık: “4 Yaşındaki Çocuğa Anne Kucağında İnfaz”

Alt Başlık: “Kardeşim Diyorlardı”

Spot: “Ailenin sosyal medyada zanlıyla aynı karede fotoğrafı ortaya çıktı. Öldürülen aile, olaydan üç gün önce katilin evine gitmiş. Emel Tokkal, katili için; “Hep benden küçük kardeşim olsun isterdim. Biraz geç oldu ama oldu. Güülüşü güzel, kalbi güzel, kendi güzel kardeşim” demiş.

Ara Başlık: “Vahşetin Detayları Kan Dondurdu”

Haber Metni: “Eskişehir’de cep telefonu tamir ve satışı yapan İlkay Tokkal (42), Emel Tokkal (41) ve 4 yaşındaki çocukları Doruk’un evlerinde bıçaklanarak öldürülmesiyle ilgili aranan eski ortak yakalandı. Apartman girişindeki güvenlik kameralarını inceleyen özel ekip, bir şüphelinin olay saatine yakın binadan çıktığını belirlemiş, 13 kişi gözaltına alınmıştı. Aramalar bir haftadır; elinde eldiven, ağzında maske, başında şapkasıyla eşkâli net görülmeyen ve bir poşetle apartmandan ayrılan şahsı bulmaya yönelik yürütülüyordu. Katil zanlısının, İlkay Tokkal’ın borç meselesinden aralarında anlaşmazlık bulunan eski ortağı M.Ş.B’nin (29) olduğu tespit edildi.”

Bu tür haberlerin sıklıkla veya detaylarıyla medyada yer alması istismarın sıradanlaşmasına yol açabilmektedir. Haber metinlerinin görsel ve metin içeriğinde istismarın detaylandırılması, okuyucunun öfkelenmesine ve insanlara duyulacak güven duygusunun zedelenmesine neden olabilmektedir. Söz konusu haberde ailenin yakın dostu olarak bilinen kişinin evde bulunan anneyi, babayı ve 4 yaşındaki çocuğu öldürmesi konu edilmiştir. Bu haberi okuyan kişi olayın nasıl gerçekleştiğine dair bilgileri, iki ailenin bir arada olduklarını gösteren fotoğrafları ve öldürülen çocuğun yüzünü gördüğünde dehşet, kaygı ve korku gibi duygulara kapılabilecektir. Haberde ayrıca çocuğun fotoğrafı, adı ve soyadı açık bir şekilde yer verilerek kimliği ifşa edilmiştir.

3.7.2.1.3. Görselde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi



Görsel 3.7. (Türkiye Gazetesi, 08.01.2021)

Üst Başlık: “Yağmur’un Hayatı Karardı”

Ana Başlık: “Sirtında Maganda Kurşunu Taşıyacak”

Haber Metni: “Adana’da 7 yaşındaki Yağmur Demir, arkadaşlarıyla sokakta oynarken, iki aile arasında çıkan kavgada sırtına isabet eden kurşunla yaralandı. Ramazan U’nun silahından çıktığı iddia edilen kurşun, küçük kızın sırtından çıkarılamadı. Yağmur’un yere yığıldığını gören zanlılar, olay yerinden kaçtı. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesinde tedavi altına alınan Yağmur, “maganda mermisi”yle yaşamak zorunda kaldı. Hayati tehlikeyi atlattan küçük kızın sırtından giren mermi, sürekli hareket ettiği için alınamadı. Öte yandan, Ramazan, Derviş, Halil ve Şahin U, olayda kullanılan silahla yakalanarak gözaltına alındı. Husumetli ailelerin, “araca zarar vermek” yüzünden birbirlerine girdikleri, masum bir kız çocuğu yaraladıkları için pişman olduklarını söyledikleri öğrenildi. Ramazan U. Ve Derviş U. Tutuklandı.”

Türkiye Gazetesi’nde yer alan bu haberde 7 yaşındaki bir çocuğun sokakta oynarken kurşunla yaralanması olayı konu edilmiştir. Çocukla ilgili bir haber yapılırken çocuğun şimdi ve gelecekte nasıl etkileneceği göz önünde bulundurulmalı travma oluşturacak ifadeler ve görseller kullanılmamalıdır. Haberde olayla ilgili iki görsel

belirlenmiştir. İlk görselde çocuğun yüzünün belirgin bir şekilde sunulduğu görülmüştür. İkinci görselde ise merminin çocuğun sırtından çıkarılmadığını gösteren röntgen yer almıştır. Söz konusu çocuk, yaşadığı olayla fiziksel bir travma geçirmiştir. Haberde kullanılan görsellerde çocuğun yüzünün mozaiklenmeden verilmesinin yanı sıra çekilen röntgenin sunulması, çocukta psikolojik bir travmanın da yaşanmasına neden olabilecektir. Haberde dikkat çeken bir diğer nokta ise çocuğun adının ve soyadının açık bir şekilde verilmesidir. Genel olarak haberde çocuğun kimlik bilgileri teşhir edilmiştir.



Görsel 3.8. (Hürriyet Gazetesi, 07.02.2021)

Üst Başlık: “Eş Şiddetinin İddianamesi Hazır:”

Ana Başlık: “Sıcak Su ‘Silah’ Sayılsın”

Haber Metni: “Konya Karatay’da yaşayan Rukiye Ay (23), 9 Ocak’ta kahvaltı yapması için 6 yıllık eşi Ali Ay’ı (28) uyandırdı. Buna sinirlenen Ali Ay, yaşanan tartışmanın ardından çaydanlıktaki sıcak suyu eşinin üzerine döktü. Bu sırada sıcak su, kızları 1.5 yaşındaki Eylül’ün de ayaklarına sıçradı. Olayın ardından tutuklanan Ali Ay hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianame, Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kabul edildi. ‘Kasten yaralama’ ve ‘tehdit’ suçlarından yargılama talep edilen iddianamede, sıcak suyun Yargıtay 12’nci Ceza Dairesi tarafından verilen karar örnek gösterilerek, ‘silah’

niteliğinde değerlendirilmesi gerektiği belirtildi. Ali Ay'ın eşini yaraladığı gerekçesiyle 1 yıldan 4.5 yıla kadar, kızını yaraladığı için de 4 aydan 1,5 yıla kadar hapis cezasıyla yargılanması talep edildi. Ali Ay'ın ayrıca eşini tehdit ettiği için de 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması istendi.”

Bu olay, birçok gazetede ve internet haber portalında yer alırken çocuğun yüzünün çoğunlukla açık bir şekilde verilmesi dikkat çeken hususlardandır. Haberde babanın anneye ve çocuğuna kaynar suyu dökmesi olayı yer almıştır. Eş şiddeti olarak ele alınan olayda aslında çocuk da şiddete maruz kalmış ve yaralanmıştır. Gazetecilerin özellikle istismar haberlerinde çocukların kimliklerini ifşa etmemeleri noktasında çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Bu haberde çocuğun yüzü herhangi bir mozaiklenme yapılmadan açık bir şekilde verilmiştir. Dolayısıyla bu haberin görselinde etik ihlal söz konusudur. Ayrıca çocuğun adı ve soyadı da açık bir şekilde aktarılmıştır. Haberin hem metninde hem de görselinde çocuğun kimliğinin gizliliği ilkesi göz ardı edilmiştir.



Görsel 3.9. (Cumhuriyet Gazetesi, 31.03.2021)

Üst Başlık: “ ‘Balık Kasası’ Silah Sayıldı”

Ana Başlık: “Dayak Yiyen O Çocuk İşçiye Hapis”

Haber Metni: “Afyonkarahisar’da çocuk işçi Şükrü Can K’nin (16), bir süre yanlarında çalıştığı Akif A. ve A.S. tarafından 200 lira alacağını isteyince dövüldüğü olaya ilişkin iddianame hazırlandı. Patronun saatler boyunca dövdüğü

çocuk işçinin kendisini savunmaya çalışırken kullandığı “balık kasası” silah olarak sayılırken hakkında 2-6 yıl arasında değişen hapis cezası istendi. 7 Mart’ta yaşanan olay sonrası Şükrü Can K’nin kafasında kırıklar, kolunda çatlak, sırtı başta olmak üzere vücudunun çeşitli yerlerinde sopa, demir çubuk ve yumruklara bağlı darp izleri olduğu belirlendi. Şüphelilerden Akif A. tutuklanırken, A.S. ise adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. İddianamede, şüphelilerin Şükrü Can K’yi darp ettikleri paspas sopasının da silah sayılması gerektiği belirtildi.”

Görselde yer alan haberde 16 yaşındaki bir çocuğun fiziksel şiddete maruz kaldığı aktarılmıştır. Haberde kullanılan fotoğrafta çocuğun yüzü gösterilmese de uğradığı fiziksel şiddet neticesinde vücudunda oluşan darp izleri mozaiklenme yapılmadan verilmiştir. Haberde ayrıca çocuğun soyadının sadece baş harfi yazılmış olsa da adı açık bir şekilde sunulmuştur. Haberin içeriğinde çocuğu fiziksel istismara maruz bırakan kişi ya da kişilerin sorgulanması ve ilgili kanunların aktarılması gerekmektedir. Yine okuyucuyu bilgilendirmek ve çocuğa yönelik şiddetin önüne geçme noktasında okuyucuda farkındalık oluşturmak amacıyla haber metninde, çocuğa yönelik gerçekleşen şiddete tanıklık eden kişilerin nasıl bir yol izleyeceği ve nereye başvurabileceği ile ilgili bir uzman görüşüne yer verilmelidir.

3.7.2.2. İnternet Haber Portallarında Çocuk İstismarı Haberlerinin Nasıl Yer Aldığına Dair Nitel Bulgular

İnternet haber portallarında yer alan çocuk istismarı haberlerinde etik ihlale örnek olarak, nitel içerik analizi çerçevesinde oluşturulan her bir kategoride 3 farklı internet haber portalından birer haber seçilmiş ve incelenmiştir. Çalışmanın nitel boyutunda analiz edilmek üzere *cumhuriyet.com.tr*, *hurriyet.com.tr* ve *turkiyegazetesi.com.tr* internet haber portallarında sunulan toplamda 9 haber değerlendirilmiştir.

3.7.2.2.1. Haber Başlığında Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi

İstismarcı öğretmenin iğrenç sözleri ortaya çıktı!

#Antalya

#Cinsel İstismar

#Haberler



Süleyman EKİN/ANTALYA, (DHA)

Ocak 05, 2021 10:16 • 1dk okuma

Görsel 3.10. (hurriyet.com.tr, 05.01.2021)

Ana Başlık: “İstismarcı öğretmenin iğrenç sözleri ortaya çıktı!”

Spot: “26 ilkokul öğrencisine cinsel istismar iddiasıyla 621 yıl hapse mahkum edilen öğretmen Mahmut Aydın Köksar'ın öğrencileri korkutmak için söylediği sözler ortaya çıktı. Köksar'ın öğrencileri, 'Anne ve babanıza bunları söylemeyin. Zaten ben sizi evlerinizdeki elektronik cihazların üzerinde bulunan kırmızı ışıklardan görürüm' sözleriyle korkuttuğu öğrenildi.”

Ara Başlık: “Sarkıntılık Değil, Cinsel İstismar”, “Sizi Evlerinizdeki Kırmızı Işıklardan Görürüm”

Haber Metni: “Antalya'da 26 ilkokul öğrencisine Cinsel İstismar iddiasıyla 621 yıl hapse mahkum edilen öğretmen Mahmut Aydın Köksar'ın öğrencileri, "Anne ve babanıza bunları söylemeyin. Zaten ben sizi evlerinizdeki elektronik cihazların üzerinde bulunan kırmızı ışıklardan görürüm" sözleriyle korkuttuğu ortaya çıktı. Kepez ilçesindeki bir ilkokulda yaşanan cinsel istismar olaylarıyla ilgili Antalya 6'ncı Ağır Ceza Mahkemesi'nde geçen yıl kasım ayında karara bağlanan davada, tutuklu sanık Mahmut Aydın Köksar, 26 çocuğa karşı 'nitelikli cinsel istismar'

suçundan, hiçbir indirim uygulanmaksızın toplam 621 yıl hapis cezasına mahkum edildi. Sanık ayrıca öğretmenlikten de men edildi. Mahkeme, dava sonucuna ilişkin gerekçeli kararını açıkladı. 221 sayfalık gerekçeli kararda, tarihi cezanın ayrıntılarına yer verildi. Cinsel istismar sırasında sanığın bazı mağdurlara, "Nasıl, hoşuna gidiyor mu" şeklindeki söylemlerinin fiziki olarak sanığın öğrenciye cinsel saldırısı devam ederken meydana geldiği, bu sözlerin sarkıntılık değil, cinsel istismar olarak nitelendirildiğine dikkat çekildi. Sanığın mağdur öğrencilere, "Beni şikayet ederseniz, bu olup bitenler duyulursa mesleğimden olurum, maaşımı alamam, kendi kızlarımı okutamam. Sizler de rezil olursunuz. Ayrıca, anne ve babanıza bunları söylemeyin. Zaten ben sizi evlerinizdeki elektronik cihazların üzerinde bulunan kırmızı ışıklardan görürüm" şeklinde söylemi ile çocukların duygularını sömürdüğüne vurgu yapıldı."

Haber başlıklarında kullanılan ifadelerin istismarı uygulayan kişiye saldırı niteliğinde olmamalı ve bu kişilere yönelik sıfatlar kullanılmamalıdır. Görselde yer alan haberde çocukların cinsel istismara uğradığı olayı yer almaktadır. Haberin başlığında 'istismarcı öğretmen' ifadesiyle bir failin işlediği suç yüzünden öğretmenlik mesleğinin hedef gösterildiği ve genelleme yapıldığı görülmektedir. Başlıkta sunulan 'istismarcı öğretmen' ve 'iğrenç sözler' gibi anlatımlar, haberi okuyanlarda endişeye ve öfkeye yol açmaktadır. Özellikle istismar olayları aktarılırken gerek haber başlıklarında gerekse haber metinlerinde kullanılan her terimin hem habere konu olan çocukların zarar görmemesi hem de okuyucuların olumsuz etkilenmemesi adına dikkatle seçilmesi ve yazılması gerekmektedir.

Çocuğa tecavüze yeltenen şüpheliden iğrenç savunma : "Kendi istedi"

Bursa İnegöl'de bulunan bir caminin gasilhane bölümünde çocuğa tecavüze yeltenen adamı yakalayan cami cemaati linç etti. Şüpheli H.H.Ü., çıkarıldığı mahkemece 'çocuğa cinsel istismar' suçundan tutuklanarak, cezaevine gönderildi.



(DHA)

07 Mart 2021 Pazar, 14:30

Abone Ol

Google News



Görsel 3.11. (cumhuriyet.com.tr, 07.03.2021)

Ana Başlık: “Çocuğa Tecavüze Yeltenen Şüpheliden İğrenç Savunma : "Kendi İstedi"”

Spot: “Bursa İnegöl'de bulunan bir caminin gasilhane bölümünde çocuğa tecavüze yeltenen adamı yakalayan cami cemaati linç etti. Şüpheli H.H.Ü., çıkarıldığı mahkemece 'çocuğa cinsel istismar' suçundan tutuklanarak, cezaevine gönderildi.”

Haber Metni: “Bursa'da 10 yaşındaki çocuğu taciz ettiği öne sürülen H.H.Ü kendisini yakalayan kişilerce darbedildi. Gözaltına alınan taciz şüphelisi, sevk edildiği adliyede çıkarıldığı mahkemece tutuklanıp cezaevine gönderildi. Darp anları ise cep telefonu kamerasıyla görüntülendi. Olay, dün saat 15.00 sıralarında İnegöl ilçesi Yenice Mahallesi'nde meydana geldi. İddiaya göre, bir kişi çocuğun sesini duydu. Sesleri dinleyen adam, çocuğun taciz edildiğini fark etti. 10 dakikalık uğraş sonunda olayın yaşandığı yerin kapısı açıldı içeriden çocuk ile H.H.Ü isimli şüpheli çıktı. Kaçmaya çalışan H.H.Ü., kendisini yakalayan kişilerce darbedildi. Bu sırada H.H.Ü. iğrenç eylemini, "Kendi istedi" sözleriyle savundu. Yurttaşlar durumu polise bildirdi. H.H.Ü., polis ekipleri

gelene kadar alıkonuldu. H.H.Ü polis ekiplerince gözaltına alınarak, emniyete götürüldü. Öte yandan taciz şüphelisi H.H.Ü'nün darp edildiği anlar cep telefonu kamerasıyla görüntülendi Emniyetteki işlemlerinin ardından adliyeye sevk edilen H.H.Ü., çıkarıldığı mahkemece 'çocuğa cinsel istismar' suçundan tutuklanarak, cezaevine gönderildi."

Cinsel istismar haberlerinde yer alan görseller ve metinlerde pornografik teşhirden kaçınılmalı ve çocuk asla pornografik nesne olarak sunulmamalıdır. Cinsel istismar haberlerinde gazetecinin her sözcüğünü özenle seçmesi gerekmektedir. Haber metinlerinde olduğu gibi haber başlıklarında da istismarı uygulayan kişinin ifadelerine özellikle de cinsel istismarı kanıtlayan terimlere yer verilmesi doğru değildir. 10 yaşındaki bir çocuğun cinsel istismara uğramasının konu edildiği bu haberde istismarcının işlediği suça gerekçe olarak 'kendi istedi' şeklinde kullandığı bu ifadenin haber başlığında kullanılması etik değildir.

Belinden çıkardığı gibi çocuklara saldırdı: Kemerli zorba

11.03.2021 - 08:07 | Son Güncelleme: 11.03.2021 - 12:19



Görsel 3.12. (turkiyegazetesi.com.tr, 11.03.2021)

Ana Başlık: “Belinden Çıkardığı Gibi Çocuklara Saldırdı: Kemerli Zorba”

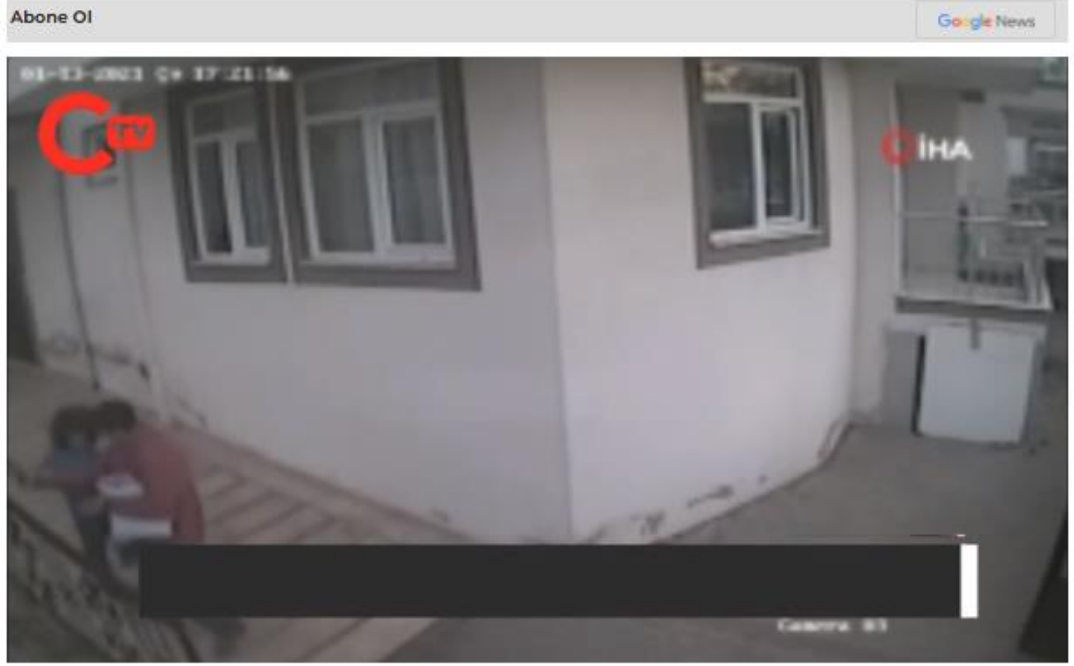
Spot: “Küçükçekmece’de kaldırımda oturan 3 çocuğun yanına yaklaşan kimliği belirsiz bir kişi çocuklara kemerle saldırdı. Neye uğradığını şaşırان çocuklar saldırganın elinden koşarak kaçtı.”

Haber Metni: “Olay geçtiğimiz gün Küçükçekmece İnönü Mahallesi’nde meydana geldi. Kaldırımda oturan 3 çocuk bir anda yanlarına gelerek kemerini çıkaran saldırganın saldırısına uğradı. İlk olarak kısa bir süre ne olduğunu anlamaya çalışan çocuklar şahsın kemerini çıkardığını görünce kaçmaya başladılar. Saldırganın elinden kaçan çocuklar olayı ailelerine anlatmak için eve koştu. Çocuklardan birinin haber vermesiyle olay yerine gelen çocuğun amcası saldırganı yakaladı. Saldırgana neden çocukları kemerle kovaladığını soran çocuğun amcası, saldırganın kendisine çocukların arabasının camını kırdığını ondan kovaladığını ve polis çağıracağını söyledi. Bir anda olay yerinden kaçan saldırgan izini kaybettirdi. Yaşanan bu dehşet dolu anlar saniye saniye güvenlik kameraları tarafından kaydedildi. Görüntülerde 3 çocuk sokağa gelerek kaldırımda oturmaya başlıyor. Kısa bir süre sonra saldırgan olay yerine geliyor ve çocukların önünde kemerini çıkarmaya başlıyor. Çocuklar adamın kemerini çıkardığını görünce kaldırımdan kalkarak kaçmaya çalışıyor. Bu sırada saldırgan elindeki kemeri çocuklara doğru sallıyor. Çocuklardan birinin peşine düşen saldırgan talihsiz çocuğu bir süre kovalıyor. Düşmekten son anda kurtulan çocuk koşarak olay yerinden uzaklaşıyor.”

Medyada çocuk istismarı olaylarının mutlaka editöryal bir süzgeçten geçtikten sonra haber olarak yayımlanması gerekmektedir. Görselde, 3 çocuğun fiziksel istismara maruz kaldığı olay yer almaktadır. İstismar haberlerinde istismarı uygulayan kişiye yönelik kullanılan sözcükler ve bu sözcüklerin ne şekilde ifade edildiği oldukça önemlidir. Bu haberin başlığında çocukları istismar eden kişi ‘zorba’ olarak nitelendirilmiştir. Başlıkta, istismarcı kişinin çocuklara kemerle şiddet uygulamasından dolayı ‘kemerli zorba’ şeklinde bir ifade kullanılmıştır.

3.7.2.2.2. Haber Metninde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi

Otizimli çocuk 'fotoğrafını çekti' diye kargo görevlisi tarafından dövüldü



Görsel 3.13. (cumhuriyet.com.tr, 14.01.2021)

Ana Başlık: “Otizmli Çocuk 'Fotoğrafını Çekti' Diye Kargo Görevlisi Tarafından Dövüldü”

Spot: “Antalya'nın Serik ilçesinde atipik otizmli Kuzey Kaan Saka (10), dün evin önünde oynarken, iddiaya göre cep telefonu ile fotoğrafını çektiği kargo görevlisi tarafından dövüldü. Kargo görevlisi hakkında şikayetçi olan baba Hakan Saka, “Özellikle böyle bir çocuğa yapılması bizi çok üzdü. Savunmasız bir çocuk. Bu gece olayın etkisiyle hiç uyumadı. Psikolojisi bozuldu” derken, anne Saniye Saka da “Bütün emeklerim boşa gitti. Dün akşamdan beri uyuyamadım. Onu topluma kazandırmak için sürekli uğraşıyorum. Sil baştan geri döndük” dedi.”

Ara Başlık: “'Böyle Bir Çocuğa Yapılması Bizi Çok Üzdü'”, “ 'Bütün Emeklerim Boşa Gitti' ”

Haber Metni: “Serik'e bağlı Merkez Mahallesi'nde oturan zabıta memuru Hakan Saka'nın doğuştan atipik otizmli oğlu Kuzey Kaan, dün saat 17.00 sıralarında evlerinin önünde oynadığı sırada elinde bulunan cep telefonu ile karşı apartmana kargo götüren özel bir şirkete bağlı kargo görevlisinin fotoğrafını çekti. İddiaya göre duruma sinirlenen kargo görevlisi, Kuzey Kaan'a tokat atıp, itekledi. Olayı duyan komşular çocuğun yardımına koşarak, kurtardı. Tepkiler üzerine kargo görevlisi olay yerinden hızla uzaklaştı. Sesleri duyup evden çıkan anne Saniye

Saka çocuğunun yanına gelirken, durumu haber alan baba Hakan Saka da eve geldi. Binanın güvenlik kamerasını inceleyen baba Hakan Saka, çocuğunu döven kargo görevlisi hakkında polise giderek şikayetçi oldu. Olayla ilgili inceleme başlatıldı.

Haberde 10 yaşındaki çocuğun kargo görevlisi tarafından maruz kaldığı fiziksel şiddet olayı aktarılmaktadır. Görsellerde hem fotoğraf hem de video kullanılmıştır. Çocuğa uygulanan şiddet olayı haber metninde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Ayrıca haberin videosunda çocuğun yüzü açık bir şekilde verilmiş ve çocuğun maruz kaldığı şiddete ilişkin ifadelerine yer verilmiştir. İstismar haberlerinde çocukların yüzlerinin verilmemesi ya da mozaiklenmesi tek başına yeterli değildir, çocuğun kimliğini teşhir edici diğer bilgilerin de verilmemesi gerekmektedir. Söz konusu haber metninde çocuğun adı ve soyadı, anne ve babasının adı, yaşadığı ilçenin adı yazılmıştır. Haberde dikkat çeken bir diğer husus ise çocuğun yanında anneye röportaj yapılmasıdır. Hem çocuğun, yaşadığı şiddeti kameralar önünde anlatması hem de çocuk ordayken yaşanan olaya dair annenin görüşlerinin alınması çocuğun olayı tekrardan yaşamış gibi duygulara kapılmasına, korkmasına ve travma yaşamasına neden olmaktadır.

Çocuğunu yastıkla nefessiz bırakan Nurcan Serçe'ye sosyal medyadan tepki yağmıştı.. Tutuklandı!



Görsel 3.14. (hurriyet.com.tr, 06.02.2021)

Ana Başlık: “Çocuğunu Yastıkla Nefessiz Bırakan Nurcan Serçe’ye Sosyal Medyadan Tepki Yağmıştı.. Tutuklandı!”

Spot: “Türkiye’nin Kocaeli’nin Körfez ilçesinde Nurcan Serçe’nin kızına şiddet uyguladığı görüntüler, sosyal medyada büyük tepki topladı. Geçen yıl yaşandığı ortaya çıkan olayın ardından Nurcan Serçe’nin gözaltına alındığı, 4’ü ilk evliliğinden, 2’si ise şu an dini nikahla birlikte yaşadığı H.B.’den olan toplam 6 çocuğunun devlet korumasına alındığı belirtildi. Son dakika haberine göre Nurcan Serçe, birlikte yaşadığı erkek arkadaşı Hayrettin Bahar ile birlikte tutuklandı. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’ndan olayla ilgili açıklama yapıldı. Açıklamada "Görüntülerdeki çocuğumuz ve kardeşleri, 21.07.2020 tarihinde haklarında alınan bakım tedbiri kararı ile ivedi olarak Bakanlığımız tarafından koruma ve bakım altına alınmışlardır. Çocuklarımız halen kuruluş bakımında ve devlet korumasındadır" denildi.”

Ara Başlık: “Nurcan Serçe Tutuklandı”, “Ellerim Kopsun”, “6 Çocuk Yurda Yerleştirildi”, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’ndan Açıklama”
 “Komşular Zaman Zaman Gürültü Duyuyormuş”, “Kendi Halinde Bir İnsandı”,
 “Sosyal Medyada Verilen Tepkiler”

Haber Metni: “Körfez ilçesi Mimar Sinan Mahallesi’nde oturan Nurcan Serçe’nin kızına şiddet uyguladığı görüntüler sosyal medyada paylaşıldı. Geçen yıl yaşandığı belirtilen olayın görüntüleri, kısa sürede yayıldı. Görüntüleri izleyen kullanıcılar, büyük tepki gösterdi. Görüntülerde, Nurcan Serçe’nin şiddet uyguladığı kızını kollarından tutup kanepenin üzerine yatırarak dizleriyle üzerine oturduğu görüldü. Nefessiz kalan küçük kızın, kurtulmak için çaba harcadığı, ancak başarılı olamadığı görüldü. Nurcan Serçe’nin, bu sırada evde bulunan, görüntüyü çeken kişinin de aralarında bulunduğu ailenin diğer üyelerini zaman zaman bağırarak tehdit etmesi de görüntülere yansdı.”

Annenin çocuğuna uyguladığı şiddetin konu edildiği bu haberde gerek görselde gerekse haber metninde etik ihlal bulunmaktadır. Haber metninde “görüntülerde, Nurcan Serçe’nin şiddet uyguladığı kızını kollarından tutup kanepenin üzerine yatırarak dizleriyle üzerine oturduğu görüldü” ifadeleri kullanılarak şiddetin nasıl gerçekleştiği aktarılmıştır. Oysa istismar haberleri sunulurken haber içeriğinde olayın nasıl gerçekleştiğine dair detayların verilmemesi gerekmektedir. Çocuğa yönelik gerçekleşen istismar haberlerinde failin ifadelerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmemeli ve istismarı uygulayan kişiye yönelik mağduriyet algısı oluşturulmamalıdır. Söz konusu haberde çocuğuna şiddet uygulayan annenin ifadeleri detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Kahreden gelişme! Leyla Aydemir'in cinsel istismara uğradığı ortaya çıktı

10.02.2021 - 17:07 | Son Güncelleme: 10.02.2021 - 17:09



Görsel 3.15. (turkiyegazetesi.com.tr, 10.02.2021)

Ana Başlık: “Kahreden Gelişme! Leyla Aydemir'in Cinsel İstismara Uğradığı Ortaya Çıktı”

Spot: “Ağrı’da 2018 yılında kaybolduktan 18 gün sonra cansız bedeni bulunan 4 yaşındaki Leyla Aydemir’le ilgili şok edici bir gelişme yaşandı. Avukat Ayşegül Aydoğan, “Bugün şok edici bir evraka ulaştık. 2018 tarihli bir adli tıp raporunda geçen bir ibare neticesinde Leyla kızımızın üzümlere cinsel istismara maruz kaldığını açık bir şekilde söyleyebiliyoruz” dedi.”

Ara Başlık: “Bilirkişi Raporunda 'İstismar Yok' Denilmişti”, “Leyla Kızımız Cinsel İstismara Uğramış”, “Bu Resmen Bir Hukuk Faciasıdır”, “Sanıklardan DNA Örneği Alınıp, Yeniden Otopsi Yapılmalı”, “Ne Olmuştu?”, “7 Sanığa Dava Açılmıştı”, “Baba ile Amca Arasında Husumet”, “Sanığın Maktulün Bulunması İçin Çalışan Görevlileri Yanılttığı ve Yanlış Yönlendirdiği de Sabittir”, “Amca Yusuf Aydemir Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası Almıştı”, “3 Ay Sonra Amca Aydemir’e Tahliye”

Haber Metni: “Ağrı şehir merkezinde yaşayan Şükran ve Nihat Aydemir çiftinin 7 çocuğundan 6'ncısı olan Leyla Aydemir, 2018 yılında Ramazan Bayramı dolayısıyla geldikleri dedesinin yaşadığı Bezirhane köyünde 15 Haziran günü kayboldu. Tüm Türkiye'nin bulunması için seferber olduğu Leyla'nın 18 gün sonra, köye 3 kilometre uzaklıktaki Kurudere mevkiinde cansız bedeni bulundu.

Görselde istismara maruz kalan 4 yaşındaki bir çocuğun haberi yer almaktadır. Haber metninde olayla ilgili adli tıp raporuna yer verilmiş ve çocuğun cinsel istismara maruz kaldığını kanıtlayan bilgiler detaylarıyla sunulmuştur. Oysa gazeteci özellikle cinsel istismar olaylarını aktarırken dava tutanaklarında, bilirkişi raporlarında veya adli tıp raporunda geçen bir bilgi olsa dahi çocuğun yeniden istismar edilmesine neden olacak bir haber dilinden uzak durması ve çocuğun zarar göreceği her türlü ifadeden kaçınması gerekmektedir. Haber metninde yapılan etik ihlalin yanında görselde de etik ihlal bulunmaktadır. Çocuk hayatını kaybetmiş olsa da böylesi bir istismar olayında fotoğrafının mozaiklenme yapılmadan açık bir şekilde verilmesi etik değildir.

3.7.2.2.3. Görselde Etik İhlale Dair Örnek Görseller ve İçeriklerin Analizi



Görsel 3.16. (turkiyegazetesi.com.tr, 06.02.2021)

Ana Başlık: “Kızına Şiddet Uygulayan Nurcan Serçe Hakkında Yeni Gelişme”

Spot: “Kocaeli'nin Körfez ilçesinde Nurcan Serçe isimli kadının, çocuğuna şiddet uyguladığı görüntüler sosyal medyada çok büyük tepki toplamıştı.”

Haber Metni: “Olayın 14 Nisan 2020 tarihinde yaşandığı, şüpheli kadının o tarihte adliyeye sevk edilip serbest bırakıldığı, evde bulunan 6 çocuğun da halen devlet yurdunda olduğu öğrenildi. Nurcan Serçe'nin yeniden gözaltına alındığı öğrenildi. Körfez ilçesi Mimar Sinan Mahallesi'nde oturan Nurcan Serçe'nin kızı N.B'ye (14) şiddet uyguladığı görüntüler sosyal medyada paylaşıldı. Dakikalar sonra Türkiye genelinde büyük tepki toplayan görüntüler üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü harekete geçti. Emniyetten yapılan açıklamada, Nurcan Serçe'nin H.B. isimli şahısla dini nikahla birlikte yaşadığı ve T.B. ve Z.B. isimli çocuklarının olduğu belirtildi. Açıklamada şu ifadeler kullanıldı: “Şüpheli Nurcan Serçe'nin K.B. isimli şahısla önceki evliliğinden toplam 4 çocuğu bulunmaktadır. Olay 14.04.2020 tarihinde Körfez İlçe Emniyet Müdürlüğümüze intikal etmiştir. Müdürlüğümüzde bu tarihte işlemleri tamamlanan şüpheli şahıs N.S. sevk edildiği adli mercilerce serbest bırakılmıştır. Şahısların 6 çocuğu da devlet yurduna yerleştirilmiş olup, çocuklar halen devlet yurdunda bulunmaktadır” Nurcan Serçe'nin yeniden gözaltına alındığı öğrenildi.”.

Bu olay çeşitli medya mecralarında konu olmuştur. Haberde bir annenin 14 yaşındaki çocuğuna uyguladığı fiziksel şiddete yer verilmiştir. Görselde yer alan videoda çocuğun yüzü net olarak görülme de şiddet karşısındaki çığlıkları, annenin konuşması ve öfkesi duyulmaktadır. Haberde anne tarafından uygulanan şiddetin tüm detaylarıyla görsel açıdan sunulması etik bir ihlalin olduğunu göstermektedir. Fiziksel istismarın söz konusu olduğu bu haberde olaya ilişkin 55 saniyelik bir videonun olduğu gibi verilmesi çocuk üzerinde büyük bir travma oluşturacak haberi izleyen yetişkinler dehşete ve öfkeye, çocuklar ise korkuya kapılacaklardır. Ayrıca bu tür haberlerin bu şekilde sunulması istismarın meşrulaştırılmasına ve sıradanlaştırılmasına yol açmaktadır. Haberlerde istismarı uygulayan kişi anne veya baba da olsa kimliklerinin ifşa edilmemesi gerekmektedir. Çünkü ebeveynin adının ve adresinin verilmesi çocuğun çevresi tarafından kolay bir şekilde tanınmasına yol açacaktır. İlgili haberde çocuğuna şiddet uygulayan annenin adı ve soyadı açık bir şekilde verilmiştir.

Torununa istismardan 28 yıl hapse çarptırıldı, yaşı ve hastalıkları nedeniyle tutuklanmadı

#Adana

#Cinsel İstismar

#Torun



BAKMADA



Görsel 3.17. (hurriyet.com.tr, 16.02.2021)

Ana Başlık: “Torununa İstismardan 28 Yıl Hapse Çarptırıldı, Yaşı ve Hastalıkları Nedeniyle Tutuklanmadı”

Spot: “Adana’da erkek torunu A.K.A.’ya (5) nitelikli cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla tutuksuz yargılanan mimar A.A. (69), ‘çocuğa nitelikli cinsel istismar’ suçundan 28 yıl hapse çarptırıldı. Mahkeme, A.A.’nın, yaş durumu, çeşitli hastalıklar ve duruşmalara düzenli katıldığı gerekçesiyle tutuklanmamasına karar verdi. Karar sonrası derin bir üzüntü yaşadıklarını kaydeden mağdur avukatlarından Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı ile Mücadele Derneği (UCİM) Adana Hukuk Koordinatörü Avukat Ayça Kara Sığircı, “Bu sanıklar tutuklanmalıdır. Gereken her itirazı üst mahkemeye yapacağız” dedi.”

Ara Başlık: “ ‘Dedemle Oynamam Çünkü O Üçkâğıtçı’ ”, “ ‘28 Yıl Ceza İle Serbest Kaldı’ ”, “ ‘Toplumsal İnfiale Sebep Olabilecek Bir Durum’ ”, “Yurt Dışı Yasağı ve İmza Zorunluluğu”,

Haber Metni: Cinsel istismar, 2019 yılının temmuz ayında mağdur A.K.A.’nın ailesine dedesiyle görüşmek istemediğini söylemesiyle ortaya çıktı. Osmaniye’de uzun yıllardır mimarlık yapan A.A., iddiaya göre zaman zaman Adana’ya gelerek evli olan oğlu O.A. (35) ve gelini G.A.’nın (35) evi ya da boşandığı eşinin evinde

o zaman 4 yaşında olan erkek torunu A.K.A. ile vakit geçirdi. Bir süre sonra çocuklarının içine kapandığını gören O.A. ve G.A. çifti, A.K.A.'nın dedesiyle yalnız kalmak istemediğini söylemesi üzerine durumdan şüphelendi. Aile küçük çocuğa bunun sebebini sorduğunda ise dedesinin kendisine cinsel istismarda bulunduğu yönünde cevaplar aldı. Cevap karşısında şoke olan çift, A.A.'dan şikayetçi oldu. Geçen yıl 8 Mart'ta gözaltına alınan A.A., tutuksuz yargılanmak üzere adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

Bazı haberlerde cinsel istismara maruz kalan çocuğun yüzü verilmezken bunun yerine ağlayan, korkan ve dur işareti yapan çocuk gibi çocuğu temsilen farklı görseller tercih edilmektedir. Oysa çocuk istismarı olaylarının konu edildiği haberlerde özellikle de cinsel istismar haberlerinin görsellerinde çocuğun güçsüz bir varlıkmış gibi yansıtılmaması gerekmektedir. Görselde yer alan haberde 5 yaşındaki bir çocuğun maruz kaldığı cinsel istismar haberi sunulmuştur. Haberde çocuğa ait herhangi bir görsel kullanılmamıştır ancak dur işareti yapan başka bir çocuğun görseli kullanılmıştır. Dolayısıyla söz konusu haberde çocuğu güçsüz gösteren bir görsel kullanılarak haberin görselinde etik ihlal yapılmıştır.

Alanya'da bir kreşte çocuklara uygulanan şiddetin yeni görüntüleri ortaya çıktı

Antalya'nın Alanya ilçesindeki özel bir kreşte 2 yıl önce çocuklara uygulanan şiddetin görüntüleri ortaya çıktı. Aileler kreşteki öğretmenler hakkında şikayetçi olurken, dava süreci devam ediyor.



DHA

12 Mart 2021 Cuma, 17:20

Abone Ol

Google News



Görsel 3.18. (cumhuriyet.com.tr, 12.03.2021)

Ana Başlık: “Alanya’da Bir Kreşte Çocuklara Uygulanan Şiddetin Yeni Görüntüleri Ortaya Çıktı”

Spot: “Antalya’nın Alanya ilçesindeki özel bir kreşte 2 yıl önce çocuklara uygulanan şiddetin görüntüleri ortaya çıktı. Aileler kreşteki öğretmenler hakkında şikayetçi olurken, dava süreci devam ediyor.”

Ara Başlık: “Yeni Şiddet Görüntüleri”, “ 'Evde Morlukları Fark Ettim' ”, “ '24 Aylık, Konuşamayan Çocuk' ”, “ 'Kızım Yabancı Birini Görünce Ağlamaya Başlıyor' ”, “ 'O Öğretmenlerin İlişkileri Kesildi' ”.

Haber Metni: “Ayşe Hande Çelik (33), o dönem 2 yaşında olan çocuğunun kollarında ve yüzünde morluklar görünce sağlık kontrolüne götürdü. Burada sıkıya bağlı morluklar oluştuğunu öğrenen ve darp raporu alan Çelik, kreşten şikayetçi oldu.”

Görselde bir kreşte çocukların maruz kaldığı fiziksel şiddetin haberi sunulmuştur. Haberde çocuklara uygulanan şiddetin hem fotoğrafına hem de videosuna yer verilmiştir. Bazı fotoğraflarda çocukların yüzünün açık bir şekilde verildiği dikkat çekmektedir. Net olmayan bazı fotoğraflarda çocuğun tanınması zor olsa da yakın çevresi tarafından kolaylıkla kimliği anlaşılabilmektedir. İstismar haberlerinde çocuğun tanınabilir olduğu hiçbir görselin kullanılmaması gerekmektedir. Çocukların maruz kaldığı bu şiddetin görsel açıdan tüm detaylarıyla sunulması haberde etik ihlalin yapıldığını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk istismarı haberlerinin medyada nasıl yer aldığı ve nasıl sunulduğunun ele alındığı bu çalışmada ulusal düzeyde yayın yapan ve farklı yayın politikalarına sahip 3 gazete ve aynı gazetelerin internet haber portalları örneklem olarak belirlenmiştir. Çalışmada, belirlenen tarih aralığında yayınlanan haberlerin ulaşımında sıkıntıya neden olmayacak gazetelerin ve internet haber portallarının olmasına dikkat edilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın örneklemine arşivine kolaylıkla ulaşılan *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Türkiye* gazeteleri ile bu gazetelerin internet haber portalları oluşturmaktadır. Tarih aralığı olarak 1 Ocak 2021-31 Mart 2021 aralığının belirlenmesindeki neden ise araştırmaya bu tarihlerde başlanmasıdır. Araştırmada çocuk istismarı olaylarının medyada yer alma biçimleriyle ilgili verilere ulaşabilmek amacıyla nitel ve nicel içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Nicel analizde çocuk istismarı olaylarına ilişkin 151 gazete haberi ve 132 internet haber portalı haberi olmak üzere toplamda 283 haber, nitel analiz kapsamında ise toplamda 18 haber incelenmiştir. İki tür analiz yapılmasından dolayı her bir analizin sonucu ayrı ayrı tartışılıp çalışmanın başında oluşturulan araştırma soruları cevaplandırılacaktır. Son olarak ise önerilere yer verilecektir.

Araştırmanın nicel boyutunda saptanan verilere göre *Cumhuriyet* gazetesi, fiziksel ve cinsel istismar haberlerine eşit sayıda (23 haber) yer verirken *Hürriyet* gazetesi ve *Türkiye* gazetesinde ise istismar türü olarak en fazla fiziksel istismar olaylarının ele alındığı haberler yer almıştır. Ekonomik istismar haberlerinin ise oldukça az sunulduğu dikkat çekmektedir. Gazetelerdeki verilere bakıldığında en fazla fiziksel istismar haberlerinin yer aldığı görülmektedir. İstismar haberlerinde en ciddi sorunlardan bir tanesi istismara maruz kalmış çocuğun yüzünün hayatını kaybetmiş olsa dahi açık bir şekilde verilmesidir. Gazetelere bakıldığında 44 haberde çocukların yüzünün açık bir şekilde sunulduğu saptanmıştır. Bazı haberlerde mozaiklenme yapılmış olsa da bu kimliğin gizliliğinin korunmasında tek başına yeterli olamamıştır. Hatta bazı görsellerde mozaiklenmenin yetersiz kaldığı ve çocuğun özellikle yakın çevresi tarafından rahatlıkla tanınabileceği tespit edilmiştir. İstismar türü ne olursa olsun aslında en doğru olan çocuğun hiçbir şekilde görselinin kullanılmamasıdır. Gazeteler arasında bir karşılaştırma yapılırsa *Cumhuriyet* gazetesinin bu konuda daha hassas davrandığı görülmektedir. *Cumhuriyet* gazetesi haberlerinde, çoğunlukla çocuğun fotoğrafını

kullanmamayı tercih etmiştir. Görselde olay anının verilmesi birçok açıdan çocuğun zarar görmesine neden olmaktadır. Gazetelerde genel olarak olay anına ilişkin görsellerin kullanılmadığı saptanmıştır. Şu ihtimali de göz önünde bulundurmak gerekir: İstismar olaylarına ilişkin fotoğraf ve video mevcut olmayabilir veya olsa dahi medyanın bu görsellere her zaman ulaşabilmesi mümkün değildir. Burada önemli olan husus, medyanın elinde olay anına ilişkin görseller olsa dahi çocuğun yararını düşünerek bu görselleri kullanmamasıdır. Çocuk istismarının yer aldığı haberlerde çocuğun adının ve soyadının açık bir şekilde verilmesi kimliğin gizliliği ilkesinin ihlal edilmesidir. Hem gazetelerde hem de internet haber portallarında birkaç defa aynı olayın konu olduğu haberlerde, bir önceki haberde çocuğun kimliğinin gizliliği sağlanırken bir sonraki gün yayınlanan haberde ise tüm bilgilerin ifşa edildiği görülmüştür. İncelenen gazeteler arasında *Hürriyet* gazetesinin kimliğin gizliliği ilkesine uyma noktasında diğer gazetelere oranla daha az hassasiyet gösterdiği saptanmıştır. İstismarı uygulayan kişinin açıklamalarını detaylı bir şekilde sunmak çocuğa zarar vermektedir. Gazetelere bakıldığında istismarcının açıklamasına en az *Türkiye* gazetesi en fazla ise *Hürriyet* gazetesinin yer verdiği görülmüştür. Gazetelerin tamamının çoğunlukla haberlerde çocuğun açıklamasına yer vermeyerek hassasiyet gösterdikleri belirlenmiş, hatta *Türkiye* gazetesinin hiçbir haberinde istismara maruz kalan çocuğun açıklamasına rastlanılmamıştır. İstismar olaylarının detaylı bir şekilde aktarılması hem çocuğa hem de okuyucuya zarar vermektedir. Dolayısıyla haberde istismar olayının nasıl gerçekleştiğinin ayrıntılarıyla sunulmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Verilere bakıldığında çoğunlukla olayın detaylarıyla verilmediği tespit edilmişse de ayrıntıların yer verildiği haber sayısı göz ardı edilmeyecek kadar fazladır. Verilere göre 70 haberde çocuğun istismara maruz kaldığı olay, detaylarıyla sunulmuştur. İstismar olaylarının detaylarıyla sunulmaması noktasında en fazla hassasiyet gösteren gazete *Cumhuriyet* gazetesidir. Gazetelerde çoğunlukla çocuğa yönelik herhangi bir damgalayıcı ifadenin kullanılmadığı görülmektedir. 151 haber içerisinden 5 haberde damgalayıcı ifadenin yer aldığı tespit edilmiştir.

İnternet haber portallarında en fazla (50 haber) cinsel istismar haberlerine yer verildiği dikkat çekmektedir. Cinsel istismarın ardından en fazla yer verilen ikinci istismar türü ise fiziksel istismar olmuştur. İnternet haber portallarında en az yer verilen istismar türünün ekonomik istismar olduğu saptanmıştır. İnternet haber portalında

çocuğun yüzünün açık bir şekilde sunulduğu hiçbir habere rastlanılmamıştır. Çocuk istismarı haberlerinde çocuğa ilişkin veya olay anına ilişkin görsellerin kullanılmaması hususunda *Cumhuriyet* gazetesinin ve internet haber portalının çalışma kapsamında incelenen diğer gazetelere göre daha hassas davrandıkları belirlenmiştir. İnternet haber portallarının çoğunlukla istismara maruz kalan çocuğun adını belirtmediği görülmüştür. İnternet haber portallarında çoğunlukla istismarcının açıklamalarına yer verilmediği tespit edilmiştir. İstismarı uygulayan kişinin açıklamasına en fazla yer veren internet haber portalının ise 22 haber ile *hurriyet.com.tr* olduğu saptanmıştır. *turkiyegazetesi.com.tr* internet haber portalında çocuğun açıklamasına yer verildiği hiçbir habere rastlanılmamıştır. İnternet haber portalları çoğunlukla istismara maruz kalan çocuğun açıklamasına yer vermemeyi tercih etmişlerdir. Medya, çocuk istismarı haberlerinin aktarımında yaptığı etik ihlallerle çocuğa zarar vermekle birlikte aynı zamanda özendirici detaylara yer vererek benzer olayların tekrar tekrar yaşanmasına ve artmasına neden olmaktadır. İnternet haber portallarının toplam 81 haberinde istismar olayının detaylarına yer vermesi dikkat çekmektedir. Dolayısıyla internet haber portallarında çoğunlukla olayların detaylarıyla aktarıldığı saptanmıştır. İnternet haber portalları arasından olayların detaylarına en fazla yer veren ise *hurriyet.com.tr* (57 haber) olmuştur. İnternet haber portallarında yer alan haberlerde çoğunlukla (128 haber) çocuğa yönelik damgalayıcı herhangi bir ifadenin kullanılmadığı tespit edilmiştir. Toplamda 4 haberde damgalayıcı bir ifade saptanmıştır.

Yayınlanan mecraya göre istismar haberlerinin nasıl sunulduğuna dair verileri incelediğimizde *Cumhuriyet* gazetesinde fiziksel ve cinsel istismar haber sayısının eşit olduğu, *cumhuriyet.com.tr* internet haber portalında ise en fazla cinsel istismar haberlerinin yer aldığı görülmüştür. Çocuk istismarı haber sayısı *Cumhuriyet* gazetesinde 56 iken internet haber portalında ise 29'dur. Dolayısıyla çocuk istismarı haberlerine *Cumhuriyet* gazetesinin daha fazla yer verdiği tespit edilmiştir. *Cumhuriyet* gazetesinin internet haber portalında çocuk istismarı haberlerinin tamamında görsellerin kullanıldığı saptanmıştır. *cumhuriyet.com.tr* internet haber portalında istismara uğrayan çocuğun yüzünün açık bir şekilde verildiği haber bulunmazken *Cumhuriyet* gazetesinde toplamda 8 haber belirlenmiştir. Dolayısıyla çocuğun kimliğinin gizliliği noktasında internet haber portalının daha hassas olduğu görülmüştür. Her iki mecra da istismar olayına dair görsellerin çoğunlukla gösterilmemesine özen göstermiştir. Hatta

cumhuriyet.com.tr internet haber portalında olay anının verildiği hiçbir görsel kullanılmamıştır. *Cumhuriyet* gazetesinde çocuğun adının çoğunlukla belirtilmediği, *cumhuriyet.com.tr* internet haber portalında ise sadece 1 haberde çocuğun adının açık bir şekilde yazıldığı tespit edilmiştir. Her iki mecra da çoğunlukla hem istismarcının açıklamasına hem de çocuğun açıklamasına yer vermemeyi tercih etmiştir. Her iki mecrada olayın detayıyla sunulduğu haberlerin toplam sayısı 26'dır. Genellikle haberler ayrıntılarıyla aktarılmamıştır. Sonuç olarak *Cumhuriyet* gazetesi ve *cumhuriyet.com.tr* internet haber portalı çocuk istismar haberlerinin yer alma biçimleri açısından karşılaştırıldığında genellikle anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. *Cumhuriyet* gazetesinde 1 ve *cumhuriyet.com.tr* internet haber portalında 1 olmak üzere toplamda 2 haberde çocuğa yönelik damgalayıcı ifadenin kullanıldığı saptanmıştır.

Hürriyet gazetesi ve *hurriyet.com.tr* internet haber portalının çocuk istismarı haberlerinin sunumu açısından mukayesesinde 3 aylık zaman diliminde *Hürriyet* gazetesinde toplamda 58, internet haber portalında ise toplamda 86 çocuk istismarı haberinin yayınlandığı görülmüştür. İnternet haber portalının çocuk istismarı haberlerine *Hürriyet* gazetesine kıyasla daha fazla yer verdiği tespit edilmiştir. Her iki mecranın da en fazla fiziksel en az ise ekonomik istismar haberlerine yer verdiği belirlenirken gazetenin 4 ve internet haber portalının ise 25 cinsel istismar haberi verdiği dikkat çekmektedir. *Hürriyet* gazetesinde istismara maruz kalan çocuğun yüzünün çoğunlukla açık bir şekilde verildiği belirlenmiştir. Bu anlamda internet haber portalında çocuğun yüzünün görsellerde çoğunlukla açık bir şekilde sunulmaması *Hürriyet* gazetesine kıyasla daha fazla hassasiyetin gösterildiği anlamına gelmektedir. Her iki mecra da olay anına ilişkin görsellere çoğunlukla yer vermemeyi tercih etmişlerdir. Çocuğun adının açık bir şekilde belirtilmesi hususunda iki mecra arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Gazete çocuğun adını çoğunlukla açık bir şekilde verirken internet haber portalı ise çoğunlukla belirtmemeyi tercih etmiştir. *Hürriyet* gazetesi ve *hurriyet.com.tr* internet haber portalı genellikle istismarcının ve istismara maruz kalan çocuğun açıklamasına yer vermemiştir. Her iki mecranın, istismar olayını çoğunlukla detaylarıyla birlikte aktararak bu hususta gerekli hassasiyeti göstermedikleri saptanmıştır. *Hürriyet* gazetesinde 2, internet haber portalında 2 olmak üzere toplamda 4 haberde çocuğa yönelik damgalayıcı ifadenin kullanıldığı belirlenmiştir.

Türkiye gazetesi ve internet haber portalına bakıldığında çocuk istismarı haber sayısının gazetede 37 ve *turkiyegazetesi.com.tr* internet haber portalında ise 17 olduğu saptanmıştır. Her iki mecranın da en fazla fiziksel istismar türüne yer verdiği görülmektedir. *Türkiye* gazetesinin haber kaynağını çoğunlukla ajanslar oluştururken internet haber portalında ise haber kaynağının çoğunlukla belirtilmemesi dikkat çekmektedir. Bu anlamda haberin kaynağında her iki mecra arasında anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Her iki mecrada, haberler genellikle görseller kullanılarak aktarılmıştır. Gerek *Türkiye* gazetesinde gerekse internet haber portalında çocuğun yüzünün genellikle açık bir şekilde gösterilmediği, olay anına ait görsellerin de aynı şekilde genellikle kullanılmadığı tespit edilmiştir. İki mecra da istismara maruz kalan çocuğun adını çoğunlukla belirtmemeyi tercih etmişlerdir. Toplam 6 haberde istismarcının açıklamasına yer verilmiştir. Dolayısıyla her iki mecranın haberlerinde istismarı uygulayan kişinin açıklamasının çoğunlukla sunulmadığı görülmüştür. *Türkiye* gazetesinin 2 ve *turkiyegazetesi.com.tr* internet haber portalının ise 1 haberinde çocuğa yönelik kullanılan damgalayıcı ifade tespit edilmiştir. Elde edilen verilerin analizi neticesinde gazetelerin ve internet haber portallarının çocuk istismarı haberlerinin sunumu karşılaştırılmasında aralarında çoğunlukla anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Her iki mecraların karşılaştırılmasında *Hürriyet* gazetesi ile *hurriyet.com.tr* internet haber portalı arasında istismarın türü, haberin kaynağı, görselde çocuğun yüzünün sunumu ve çocuğun adı kategorilerinde daha fazla anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Gazetelerin çocuğun yüzünün mozaiklenmeden ve adının ise açık bir şekilde verilmesi hususunda internet haber portallarına göre daha az hassas yaklaştığı belirlenmiştir. Dolayısıyla internet haber portalları, çocuk istismarı haberlerini sunarken kimliğin gizliliği ilkesine uyma noktasında gazetelere kıyasla daha çok hassasiyet göstermektedir.

Araştırmanın nitel boyutunda analiz yapılırken gazeteler ve internet haber portalları ayrı ayrı incelenmiş gazetelerde 9, internet haber portallarında ise 9 olmak üzere toplamda 18 haber, etik ihlal açısından değerlendirilmiştir. Gazeteler ve internet haber portalları incelenirken haber başlığında, metninde ve görselinde yapılan etik ihlaller tespit edilerek analiz edilmiştir. Her iki mecranın haber başlığında yapılan etik ihlallere bakıldığında çocuklara yönelik yanlış kavramların kullanıldığı görülmüştür. Gazeteler ve internet haber portallarının haber metinlerinde yapılan etik ihlallere

bakıldığında ise istismar olaylarının nasıl gerçekleştiğine dair tüm detayların aktarıldığı, çocuğu olumsuz etkileyecek ifadelerin kullanıldığı, sansasyonel ifadelere yer verildiği, istismara maruz kalan çocuğun ve aile bireylerinin adının açıkça belirtildiği ve adres bilgilerinin verildiği tespit edilmiştir. İki mecranın görsellerinde çocukta travma ve olumsuz etki bırakacak görsellerin kullanıldığı, çocuğun yüzünün açık bir şekilde verildiği, istismara maruz kalan çocuğun annesinin ve babasının yüzünün mozaiklenmeden verildiği, istismarın gerçekleştiği olay anına dair görsellerin kullanıldığı, fiziksel istismar sonucu çocuğun vücudunda oluşan darp izlerinin gösterildiği ve cinsel istismar haberlerinde çocuğu temsilen farklı görsellere yer verildiği belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen internet haber portallarından biri olan *cumhuriyet.com.tr*, çocuk istismarı haberlerinde genellikle çocuğun yüzünü açık bir şekilde göstermemiş özellikle cinsel istismar olaylarında “çocuk istismarı insanlık suçudur”, “çocuk istismarına hayır”, “bir çocuğun çıkaramadığı ses olmak zorundasın”, “istismarın affı olmaz” ve “istismara sessiz kalma ses ol” şeklinde pankartlara dair görselleri kullanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarının genel olarak anlaşılması, toparlayıcı olması ve bütünlüğün sağlanması açısından araştırma sorularının cevaplanarak genel bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Araştırmanın amacı çerçevesinde oluşturulan ve cevabı aranan araştırma sorularından ilki medyanın istismara maruz kalan çocuğun konu olduğu olayların sunumunda kimliğin gizliliği ilkesine uyup uymadığıdır. Kimliğin gizliliği ilkesi doğrultusunda çocuğun yüzünün, adının ve adresinin açık bir şekilde verilip verilmediğine bakılmaktadır. ÇİM’de görevli psikologlarla yapılan görüşmelerde uğradığı istismar sonucu hayatını kaybetmiş olsa dahi çocuğun kimlik bilgilerinin ifşa edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. İncelenen bazı çocuk istismarı haberlerinde çocuğun görselinin, adının ve soyadının açık bir şekilde sunulduğu görülmüştür. Nicel analiz bulgularına göre gerek gazetelerde ve gerekse internet haber portallarında istismara maruz kalan çocuğun yerleşim yerinin büyük oranda (il, ilçe ve köy) belirtildiği görülmektedir. Çocuğun yüzünün haberlerin görsellerinde genellikle verilmediği saptansa da gazetelerin 44 ve internet haber portallarının 19 haberinde istismara maruz kalan çocuğun yüzünün herhangi bir mozaiklenme yapılmadan açık bir şekilde verildiği görülmüştür. Bu oran, kimliğin gizliliği ilkesi kapsamında göz ardı edilmeyecek bir orandır. Nitekim 63 haberde kimliğin gizliliği ilkesi ihlal edilmiştir.

Kimliğin gizliliği noktasında önem arz eden bir diğer husus ise çocuğun adının açık bir şekilde verilmemesidir. Haberlerde çocuğun adının çoğunlukla açık verilmediği görülürken toplamda 63 haberde adının açık verildiği belirlenmiştir.

Çalışmada cevabı aranan bir diğer araştırma sorusu ise çocuğa yönelik gerçekleşen istismar türlerinin gazetelere ve internet haber portallarına göre dağılımlarının nasıl olduğudur. Gazetelerde en fazla yer alan istismar türü fiziksel istismarken internet haber portallarında ise cinsel istismardır. Her iki mecra da en az yer alan istismar türü ise ekonomik istismardır.

Araştırmada cevap aranan sorulardan biri de gazetelerde ve internet haber portallarında sunulan çocuk istismarı haberlerinde hangi etik ihlallerin yapıldığıdır. Nitel analiz sonucunda, her iki mecranın haber başlıklarında, metinlerinde ve görsellerinde etik ihlallere ulaşılmıştır. Dikkat çekmek adına çocuğa zarar verecek çarpıcı başlıkların atıldığı, başlıklarda ve haber metinlerinde çocuklara yönelik yanlış kavramların kullanıldığı, istismara maruz kalan çocuğun adının, adresinin ve görselinin teşhir edilerek kimliğin gizliliği ilkesinin ihlal edildiği, istismar olaylarının artmasına neden olacak özendirici görsellere ve metinlere yer verildiği, olayın gerek görsellerde gerekse metinlerde tüm ayrıntılarıyla sunulduğu, istismarcının açıklamasına detaylı bir şekilde yer verildiği, başlıkta ve haber metinlerinde sansasyonel ifadelerin kullanıldığı, olay anına ait görsellerin sunulduğu, okuyucuda dehşete, korkuya ve endişeye sevk edecek başlıklara, haber metinlerine ve görsellere yer verildiği görülmektedir. İnternet haber portallarının çocuk istismarı haberlerini sunarken yaptığı etik ihlallerde en dikkat çeken husus, gazetelerden farklı olarak haber metninde çok fazla detaya yer vermesi ve fotoğraf haricinde videoların da kullanılmasıdır.

Haberlerin sunumunda çocuğa yönelik kavramsal açıdan küçümseyici, dışlayıcı ve damgalayıcı ifadeler olup olmadığı, araştırmanın cevap aradığı sorulardan birisidir. Nicel analiz sonucu elde edilen bulgulara bakıldığında toplamda 9 haberde çocuğa yönelik damgalayıcı ifadenin kullanıldığı görülmektedir. “Dilenci çocuk” ve “çocuk gelin” gibi kavramlar, haberlerde kullanıldığı tespit edilen kavramlardan bazılarıdır.

Araştırmanın bir diğer sorusu ise medyada çocuk istismarı haberlerine yer verilirken istismarın nedenlerinin ve çözüm önerilerinin ele alınıp alınmadığıdır. Bu çalışma kapsamında incelenen gazetelerde ve internet haber portallarında yer alan çocuk

istismarı haberlerinin büyük çoğunluğunda istismarın nedenlerine ve çözüm önerilerine yer verilmediği dikkat çekmektedir. İstismar haberlerinin tespiti yapılırken *Cumhuriyet* gazetesinin bazı sayılarında çocuğa istismar konusunun ayrı sayfa, başlık ve sütun içerisinde işlendiği ve bir uzman görüşünün alındığı görülmüştür.

Medyada çocuk istismarı haberlerinin nasıl yer aldığının araştırıldığı bu çalışmada sonuç ve değerlendirmelerin ardından çocuk istismarı olaylarının sunumuyla ilgili olarak bazı önerilere yer verilmiştir:

- Medya, çocuk haklarının korunması noktasındaki öneminin bilinciyle hareket etmeli ve haberlerini bu doğrultuda aktarmalıdır.
- Medya çocuk haklarına saygılı bir habercilik anlayışıyla hareket etmelidir.
- Bazı haberlerde aslında çocuğun da doğrudan veya dolaylı olarak kötü muameleye maruz kaldığı bir durum varken bunun göz ardı edildiği bir nevi yok sayıldığı görülmüştür. Örneğin kadına şiddeti ele alan bir haberde çocuğun da şiddete uğradığı ya da şiddetin gerçekleştiği ortamda bulunup annesine yönelik gerçekleşen şiddete tanıklık ederek duygusal istismara uğradığı üzerinde durulmamıştır. Oysa bu tür haberlerde çocuğun da istismara uğradığına dikkat çekilmelidir.
- Çocuk hangi istismar türüne maruz kalırsa kalsın olay anına ait fotoğraf veya video gibi hiçbir görselin mozaiklenmiş olsa dahi verilmemesi gerekmektedir.
- Haber görselinde olduğu gibi haber metninde de olayların detaylarıyla sunulmamasına özen gösterilmelidir.
- Çocuk, maruz kaldığı istismar sonucu hayatını kaybetmiş olsa dahi kimliği teşhir edilmemelidir.
- Çocuğun çevresi tarafından tanınmasına neden olacak hiçbir bilgi verilmemelidir.
- İstismar haberlerinde istismarcı anne veya babanın adı, soyadı ve adres bilgilerine yer verilmemelidir. Aynı zamanda görsellerde yüzleri açık bir şekilde sunulmamalıdır.
- Özellikle cinsel istismar haberlerinde çocuğun maruz kaldığı cinsel içerikli ifadelerle yer verilmemeli ve bu ifadeler tekrarlanmamalıdır.

- Çocuğa cinsel, fiziksel ve duygusal istismar türlerinden hangisine maruz kalırsa kalsın haberde yer vermek adına ailesinden izin alınsa dahi yaşadığı olay anlattırılmamalıdır.
- İstismar haberlerinde sadece olayları aktarmakla yetinilmemeli aynı zamanda bu tür olayların önüne geçebilmek adına çözüm önerileri sunulmalı, nedenlerine değinilmeli ve toplumu bilinçlendirmek amacıyla uzman kişilerin görüşlerine yer verilmelidir.
- Suça itilmiş çocuklarla ilgili haberlerde gerekli hassasiyet gösterilmeli, aşağılayıcı ve damgalayıcı herhangi bir ifadenin kullanılmamasına özen gösterilmelidir.
- Çocukların maruz kaldıkları istismar olaylarında daha fazla izlenmek, okunmak ve dikkat çekmek amacıyla sansasyonel başlıklarla haberlerin yapıldığı belirlenmiştir. Medya, çocuğa uygulanan kötü muameleyi okuyucuya iletirken haberi farklı birtakım amaçlarla sunması çocuğun yeniden haksızlığa uğramasına ve zarar görmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla medyanın ilk amacı çocuğun yüksek yararını gözetmek olmalıdır.
- İnternet haber portalları çocuğun istismara maruz kaldığı bir olayın görüntülerini, herhangi bir sosyal medya platformunda yer almış olsa dahi yayınlamamalıdır.
- Çocuğa yönelik gerçekleştirilen her türlü kötü muamele, haber içeriğinde ‘istismar’ olarak nitelendirilmelidir.
- Haberde çocuğu güçsüz gösteren herhangi bir görsele yer verilmemelidir.

KAYNAKÇA

- Akçalı, S. İ. (2015).“Tüketim Toplumunda Çocukluğun Yitişi”. (4. Baskı). Selda İçin Akçalı (Ed.), *Çocuk ve Medya-Önce Çocuklar Düşlesin Diye...*(1-12) içinde. Ankara: Nobel Kitabevi.
- Akyüz, E. (2018). *Çocuk Hukuku-Çocukların Hakları ve Korunması*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Altıncık, H. (2020). *Halkla İlişkiler Perspektifinden Medya ve Yerel Yönetim İlişkisi*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Arslan, E. (2008). *Şiddet ve Çocuklarımız*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Atauz, S. (1991). “Kitle İletişim Araçlarında Çocuk İstismarı ve İhmali”. Esin Konanç, İpek Gürkaynak, Ayten Egemen (Ed.). *Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, 12-14 Haziran 1989, (233-243)*, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, ILO ve Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği.
- Avcı, A. (2011).“Çocuk Haklarının Medya Boyutu-Sözleşmeler ve Yasal Düzenlemeler”. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *Anne-Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin El Kitabı-Çocuk Haklar ve Medya*, (89-105) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Bakırcıoğlu, R. (2010). *Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- BAU. (t.y.). *Çocuk İstismarına Son Ver!-Sessiz Kalma*. İstanbul: BAU.
- Bayraktar, S. (2015). *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*. İstanbul:Nobel Tıp Kitabevleri.
- BBC Yayın İlkeleri. (2005). *Çocuklar (9.Bölüm)*. Erişim Adresi: <http://www.bbc.co.uk/turkish/ilkeler/ch9.pdf>. Erişim Tarihi: 26.10.2020.
- Bozkurt, E., Aydın, G. (Mart 1995). “Çocuk İstismarı ve İhmali”. *Abece, Eğitim, Ekin ve Sanat Dergisi*, 48, 11-13.

- Budak, E., Akbaş, A. (2011). *Okul Öncesi Çocuğunun Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Budayıcıoğlu, G. (2020). *Madalyonun İçi-Bir Psikiyatristin Not Defterinden*. (27. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bumin, K. (2013). *Batı'da Devlet ve Çocuk*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Cangöz, İ. (2012). "Haberde "Çocuk Birey" ". Sevdâ Alankuş (Ed.), *Çocuk Odaklı Habercilik* (198-225) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Cangöz, İ. (2015). "Gazetelerde Çocuk Haberleri: Malatya Çocuk Yuvası Örnek Olay Çalışması". (4. Baskı). Selda İçin Akçalı (Ed.), *Çocuk ve Medya-Önce Çocuklar Düşlesin Diye...*(107-128) içinde. Ankara: Nobel Kitabevi.
- Ceyhan, E. (2017). "Çalışan Çocukların Hakları". Zihni Merey (Ed.), *Çocuk Hakları* (188-203) içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cumhuriyet Gazetesi. Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/>.
- Cumhuriyet Yayın İlkeleri. (t.y.). *Cumhuriyet Gazetesi Yayın İlkeleri*. Erişim Adresi: https://www.cumhuriyet.com.tr/yayin_ilkeleri. Erişim Tarihi: 21.10.2021.
- Cüceloğlu, D. (2019). *Geliştiren Anne-Baba*. (27. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çam, C. (2016). *Bir Çocuk Gelişir Dünya Değişir*. İstanbul: Cenevre Yayınları.
- Çamlıca, S. (2010). *Anne Katili Nasıl Yetişir?- Çocuk-Aile-Medya ve Şiddet*. (3. Baskı). İstanbul: Akis Kitap.
- "Çocuk İstismarı ve İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri". (Temmuz 2016). *Dünyanın Çocuk Karnesi, Savaş ve İstismarların Gölgesinde Çocuk Olmak*, 10-15.
- Çocuk Vakfı Faaliyet Karnemiz. (t.y.). *Faaliyet Karnemiz*. Erişim Adresi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/faaliyetlerimiz/> . Erişim Tarihi: 28 Nisan 2020.
- Çocuk ve Aile Eğitimi Komisyonu. (t.y.). *Çocuk Psikolojisi ve Ergenlik Dönemi*.
- Demir, S. (2014). "Çocukların Eğitim Hakkının Medyada Temsili: 4+4+4 Yasasının Basındaki Temsili". Mine Gencel Bek (Ed.), *Medya, Çocukluk ve Gençlik* (203-222) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.

- Doğrucan, A., Yıldırım, A. (Haziran 2011). “Yazılı Basında Çocuk İstismarı Haberlerinin İncelenmesi: (Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri Örneğinde)”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 176-194. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202380>. Erişim Tarihi: 03.09.2021.
- Dokgöz, H. (2002). “Çocukta Cinsel İstismar”. (Haz.: Çocukları Suç ve Suçlulardan Koruma Vakfı). *Çocuk İstismarı ve Önlemleri Konulu Panel*, 23-24 Mart 2002, (105-110), İstanbul: Çocukları Suç ve Suçlulardan Koruma Vakfı.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., Çinko, M. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi*. (2013). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Dursunkaya, D. A. (Ocak 2006). “İstismar ve Çocuk Ruh Sağlığı”. *Çoluk Çocuk, Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 56, 31.
- ECPAT Çocukların Cinsel Sömürü... (2019). *Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler & Kavramlar Kılavuzu*. Erişim Adresi: <https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/576/original/Luksenburg-Terimler-ve-Kavramlar-Kilavuzu.pdf?1555316433>. Erişim Tarihi: 29. 04. 2020.
- Erbay, E. (2009). *Çocuk Hakları*. (2. Baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi
- Erden, M., Akman, Y. (1996). *Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretme*. (3. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Ergün, E. (2017). *Çocuklar Ne İster*. (4. Baskı). Ankara: Alter Yayınları.
- Erikson, E. H. (1984). *İnsanın Sekiz Çağı*. (Çev.: T. Bedirhan Üstün, Vedat Şar). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Erjem, Y. (2008). “Medya ve Sokak Çocukları: Temsil, Kavram ve Anlamlandırma”. Yasemin Giritli Inceoğlu, Nurdan Akıner (Ed.), *Medya ve Çocuk Rehberi-İletişim Araştırmaları İçin Rehber Kitap*, (116-129) içinde. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Erol, D. (2008). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl

- Örneği)". (Haz.: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Gazi Üniversitesi). 2. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, İstismara Uğramış Çocuğa Yaklaşım..., Özet Kitabı, 08-10 Mayıs 2008, (70-71), Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Gazi Üniversitesi.*
- Ertürk, Y. D. (2011). "Çocukluk Çağı Gelişim Dönemlerine Göre Medya Kullanımı". Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *Anne-Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin El Kitabı-Çocuk Haklar ve Medya* (49-85) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ertürk, Y. D., Gül, A. A. (2006). *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin- Medya Okuryazarı Olun*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Franklin, B. (1993). "Çocuk Nedir, Haklar". Bob Franklin (Ed.), *Çocuk Hakları* (14-35) içinde. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W. (2015). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (8. Baskı). (Haz.: Bekir Onur). (Çev.: Ali Dönmez, Nermin Çelen). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. (1993).
- Gökçe, B. (2012). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. (6. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Graham, A., Powell, M., Taylor, N., Anderson, D., Fitzgerald, R. (2013). *Çocuklarla İlgili ve Çocuklarla Birlikte Yapılan Araştırmalarda Gözetilecek Etik Kurallar, Ethical Research Involving Children*. United Nations Children's Fund (1986). Uluslararası Çocuk Merkezi.
- Grant, W. (1999). *13-19 Yaşları Arasındaki Gençler- Ergenlik Çağındaki Çocuklarını Anlamaları İçin Anababalara Bir Kılavuz*. (Çev.: Şerife Küçükakal). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Gülçubuk, B. (2012). "Tarımda Çocuk Emeği Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık". *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (33), 75-94. Erişim Adresi: <https://www.calismatoplum.org/Content/pdf/calisma-toplum-1411-b1fbd0a9.pdf>. Erişim Tarihi: 03.09.2021.
- Güldeste, A. (Şubat 2018). "Çocuk Cinsel İstismarının Medyada Değerlendirilme Biçimi (Habertürk Gazetesi Üzerinden Medyaya Sosyolojik Bir Bakış)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 490-497. Erişim Adresi:

<https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/evaluation-of-child-sexual-abuse-in-media-a-sociological-view-of-the-haberturk-newspaper-on-the-media.pdf>.

Erişim Tarihi: 03.09.2021.

Günçe, G. (1991). “Çocuğun Cinsel İstismarı”. Esin Konanç, İpek Gürkaynak, Ayten Egemen (Ed.). *Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, 12-14 Haziran 1989, (125-135)*, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, ILO ve Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği.

Güneş, A. (2017). *Güvenli Bağlanma*. (13. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Gürpınar, S. (2002). “Çocukta Fiziksel İstismar”. (Haz.: Çocukları Suç ve Suçlulardan Koruma Vakfı). *Çocuk İstismarı ve Önlemleri Konulu Panel, 23-24 Mart 2002, (41-51)*, İstanbul: Çocukları Suç ve Suçlulardan Koruma Vakfı.

Güven, S. (2015). *Çocukların Medyada Temsili: İyi, Kötü, Mağdur Çocuk*. Ankara: Orient Yayınları.

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği Sosyal Duvarları Yıkılım... (t.y.). *Sosyal Duvarları Yıkılım, Doğru Sözlük*. Erişim Adresi: <https://www.hayatsende.org/wp-content/uploads/2020/08/Do%C4%9Fru-S%C3%B6zl%C3%BCk.pdf>. Erişim Tarihi: 15.09.2020.

Hindistan’da Çocuk İstismarcılarına... (2019). *Hindistan’da Çocuk İstismarcılarına İdam Cezası*. Erişim Adresi: <https://www.milliyet.com.tr/dunya/hindistanda-cocuk-istismarcilarina-idam-cezasi-2903814>. Erişim Tarihi: 02.09.2021.

Hosta, S. (2012). “UNICEF-Çocuk Dostu Medya”. Sevdâ Alankuş (Ed.), *Çocuk Odaklı Habercilik (276-294)*. İstanbul: IPS İstanbul İletişim Vakfı Yayınları.

Hukuk Ansiklopedisi Gazetecilerin Mesleki Davranış... (2018). *Gazetecilerin Mesleki Davranış İlkeleri Bildirgesi*. Erişim Adresi: <https://hukukbook.com/gazetecilerin-mesleki-davranis-ilkeleri-bildirgesi/>. Erişim Tarihi: 27.10.2020.

Hürriyet Gazetesi. Erişim Adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/>.

- Hürriyet Yazılı Yayın İlkeleri (2018). *Demirören Grubu Yazılı Basın Yayın İlkeleri* (2018). Erişim Adresi: https://www.hurriyetkurumsal.com/wp-content/uploads/2020/12/yazili_yayin_ilkeleri.pdf. Erişim Tarihi: 21.10.2021.
- IPS İletişim Vakfı, Bianet Çocuk İhmali ve İstismarı... (2016). *Çocuk İhmali ve İstismarı Hakkında Haber Yapacak Gazeteciler İçin Tavsiyeler*. Erişim Adresi: <https://haberdecocuk.org/wp-content/uploads/2019/03/cdc-%c3%a7ocuk-ihmali-ve-istismar%c4%b1-hakk%c4%b1nda-haber.pdf>. Erişim Tarihi: 15.09.2020.
- İlhan, V., Aydın, H. (2021). “Çocuk İstismarının Dijital Bileşenleri”. Hakan Aydın, Metin Eken (Ed.), *Çocuk İstismarı, Multidisipliner Yaklaşım* (197-228) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- İnceoğlu, Y. G., Akıner, N. (2008). “Savaş Kurbanları; Çocuklar”. Yasemin Giritli İnceoğlu, Nurdan Akıner (Ed.), *Medya ve Çocuk Rehberi-İletişim Araştırmaları İçin Rehber Kitap* (233-259) içinde. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- İNSAMER Dünyanın Çocuk Karnesi (Temmuz 2016). *Dünyanın Çocuk Karnesi, Savaş ve İstismarların Gölgesinde Çocuk Olmak*. Erişim Adresi: <https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/rapor-dunyanin-cocuk-karnesi.pdf>. Erişim Tarihi: 02.09.2021.
- İNSAMER Hakkımızda (t.y.). *Hakkımızda*. Erişim Adresi: <https://www.insamer.com/tr/hakkimizda.html>. Erişim Tarihi: 02.09.2021.
- İstanbul Barosu. (2009). *Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Platformu-Yapılandırma Toplantıları, İstanbul-2007*. (Haz.: Ayşe Beyazova, Seda Akço). (Ed.: Celal Ülgen, Coşkun Ongun). İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Kalyoncu, H. (2009). *Aile İçi Şiddet ve Şiddet Ortamında Çocuklar*. İstanbul: Popüler Yayınları.
- Kanbur, N., Akgül, S. (2010). “Adolesanlarda Cinsel İstismar ve Pediatristin Rolü”. *Katkı Pediatri Dergisi, Çocuk İhmal ve İstismarı –I, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını*, 32(4), 491-501.
- Kapçı, E. G. (2008). “Eğitim Ortamlarında Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalığın Geliştirilmesi”. (Haz.: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Gazi

Üniversitesi). 2. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, İstismara Uğramış Çocuğa Yaklaşım...*, Özet Kitabı, 08-10 Mayıs 2008, (8-9), Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Gazi Üniversitesi.

Karataş, A. E. (Aralık 2017). “Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair 1996 Tarihli Lahey Sözleşmesi ve Türk Milletlerarası Özel Hukukuna Etkisi”. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Hukuk Bülteni, (Hakemli Üniversite Dergisi)*, 37(2), 911-1003. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/415124>. Erişim Tarihi: 08.04.2020.

Karataş, K. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: Mozaik Yayınları.

Koman, E. (2012). “Çocukların Medyaya Katılımı”. Sevdâ Alankuş (Ed.), *Çocuk Odaklı Habercilik* (268-275) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Kurt, S. L. (Ocak-Haziran 2016). “Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36), 99-127. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/227835>. Erişim Tarihi: 07 Nisan 2020.

Küçük, S. (2016). “Mağduru ve Sanığı Çocuk Olan Cinsel İstismarla İle İlgili Haberlerin İncelenmesi”. *Adli Tıp Dergisi*, 30(1), 51-59. Erişim Adresi: https://jag.journalagent.com/adlitip/pdfs/ADLITIP-99815-ORIGINAL_ARTICLE-KUCUK.pdf. Erişim Tarihi: 03.09.2021.

Levenkron, S., Levenkron, A. (2013). *Çalınan Yarınlar- Kadınların Çocukken Uğradığı Cinsel İstismarı Anlamak ve Tedavi Etmek*. (Çev.: Tufan Göbekçin). İstanbul: Paloma Yayınevi. (2007).

Miller, A. (2020). *Yetenekli Çocuğun Dramı*. (14. Baskı). (Çev.: Emine Avşar). İstanbul: Profil Kitap. (1996).

Müftü, G. (2011). “Çocuk Haklarının Yaygınlaştırılması İçin Medya Sorumluluğu”. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *Anne-Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin El*

Kitabı-Çocuk Hakları ve Medya (265-283) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Nacaroglu, D. (2011).“Yazılı Basın ve İnternet Gazetelerinde Çocuklara Yönelik Cinsel Şiddet Haberlerinin Sunumu”. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *Anne-Baba, Öğretmen ve Medya Çalışanları İçin El Kitabı-Çocuk Hakları ve Medya* (209-232) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Odman, T. (2008). *Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Mülteciler*. (1. Baskı). Mersin: Çağ Üniversitesi.

O'Doherty, C. (Mart 2018). Book Review: Powell, F. and Scanlon, M. (2015). *Dark Secrets of Childhood: Media Power, Child Abuse and Public Scandals*. Bristol: Policy Press.*Irish Journal of Applied Social Studies*, 18(1), 62-64. Erişim Adresi: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1329&context=ijass>. Erişim Tarihi: 26.02.2020.

Okvuran, A. (2002). “Sokakta Çalışan Çocuklar İçin Drama Projesi” UNICEF (Ed.). *I. Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*, 29-30 Mart 2001, AÜ ATAUM, *Bildiriler*, (297-310), Ankara: Tisamat Basım Sanayii.

Onat, Y., Akço, S. (2012). “Çocuk ve Habercilik”. Sevdal Alankuş (Ed.), *Çocuk Odaklı Habercilik* (75-134) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Onur, B. (2005). *Türkiye’de Çocukluğun Tarihi*. Ankara:İmge Kitabevi Yayınları.

Onur, B. (Ed.). (1994). *Toplumsal Tarihte Çocuk- Sempozyum 23-24 Nisan 1993*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Orhon, E. N. (2014).“ “Ekran Kuşağını” Anlamak ve Ekran kuşağı Çerçevesinde Medya Okuryazarlığını Tekrar Okumak”. E. Gizem Uğurlu (Ed.), *SOBE-Çocuklara Dair Büyükler İçin Medya Okumaları* (203-214) içinde. Konya: LiteratürkAcademia Yayınları.

Ova, N. (Mart 2014). “Türkiye’de Yazılı Basında “Çocuk Gelinler”in Temsili”. *Selçuk İletişim*, 8(2), 238-262. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/178059>. Erişim Tarihi: 03.09.2021.

- Öntaş, Ö. C. (2010). “Çocuk İhmal ve İstismarı ve Sosyal Çalışma (Sosyal Hizmet)”. *Katkı Pediatri Dergisi, Çocuk İhmal ve İstismarı –II, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını*, 32(5), 559-568.
- Özdemir, D. F., Karadağ, F. (2010). “Çocuk ve İhmal İstismarına Psikososyal Yaklaşım”. *Katkı Pediatri Dergisi, Çocuk İhmal ve İstismarı –II, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını*, 32(5), 553-558.
- Özdemir, E. E. (2012). *Çocuk İstismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, Ö. (2019). “Çocuğa Yönelik Şiddet Konulu Haberler ve Okur/İzler Kitle Etkileşimi”. Ali Murat Kınık (Ed.), *Geleneksel Medyada Çocuk ve İletişim* (65-108) içinde. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Özmert, E. N. (2010). “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Uzun Süreli Biyopsikososyal Etkileri”. *Katkı Pediatri Dergisi, Çocuk İhmal ve İstismarı –I, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını*, 32(4), 481-490.
- Öztekin, H., Aydın, H. (2021). “Medyada Çocuk İstismarının Temsili: İnternet Gazetelerinde Yayımlanan Çocuk İstismarı Haberleri Üzerine Bir İnceleme”. Hakan Aydın, Metin Eken (Ed.), *Çocuk İstismarı, Multidisipliner Yaklaşım* (171-196) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Paftalı, E. (2014). “Medya ve Engelli Çocuklar: Engelli Çocukların Medyada Temsili Üzerine Bir Çalışma”. E. Gizem Uğurlu (Ed.), *SOBE-Çocuklara Dair Büyükler İçin Medya Okumaları* (165-185) içinde. Konya: LiteratürkAcademia Yayınları.
- Paslı, F. (Ocak 2006). “Çocuk İstismarına Sosyal Hizmet Yaklaşımı”. *Çocuk Çocuk, Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 56, 36-37.
- Perry, B. D., Szalavitz, M. (2020). *Köpek Gibi Büyütülmüş Çocuk-Bir Çocuk Psikiyatristinin Not Defterinden Sıra Dışı Öyküler*. (Çev.: Belgin Selen Haktanır). İstanbul: Koridor Yayıncılık.

- Polat, O. (2006). *Dövme Beni*. İstanbul: Elma Basım.
- Polat, O. (2008). “Türkiye’de Çocuk İstismarı Kavramının Gelişimi”. (Haz.: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Gazi Üniversitesi). 2. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, İstismara Uğramış Çocuğa Yaklaşım..., Özet Kitabı, 08-10 Mayıs 2008, (30-41), Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Gazi Üniversitesi.*
- Polat, O. (2019). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1-Tanımlar*. (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (t.y.). *Çocuk İstismarı Nedir?*. İstanbul: Analiz Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. (Çev.: Kemal İnal). Ankara: İmge Yayınevi.
- PR, N., T, MR., AR, D. (Şubat 2014). “Reports of Child Abuse in India from Scientific Journals and Newspapers - An Exploratory Study”. *Online Journal of Health&Allied Sciences*, 12(4), 1-4. Erişim Adresi: <http://cogprints.org/9715/1/2013-4-8.pdf>. Erişim Tarihi: 03.09.2021.
- Rodrigo, A., Liyanage, N. (Aralık 2016). “Media portrayal of childabuse in Sri Lanka andtheimpact of twoincidents of childabuse on mediacoverage”. *Sri Lanka Journal of Psychiatry*, 7(2), 3-7. Erişim Adresi: <file:///C:/Users/hp/Downloads/8111-28174-1-SM.pdf>. Erişim Tarihi: 27.02.2020.
- RTÜK Medya Okuryazarlığı Araştırması. (2016). *Medya Okuryazarlığı Araştırması*. Erişim Adresi: [https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/userfiles/files/Medya%20Okuryazarligi%20Arastirmasi%202015\(1\).pdf](https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/userfiles/files/Medya%20Okuryazarligi%20Arastirmasi%202015(1).pdf). Erişim Tarihi: 02.09.2021.
- RTÜK Medya Okuryazarlığı Nedir?. (2016). *Medya Okuryazarlığı Nedir?*. Erişim Adresi: https://www.medyaokuryazarligi.gov.tr/menu_goster.php?Guid=B7AA7732-1593-4B32-BDE5-D76E64C2A5FA&MenuId=2. Erişim Tarihi: 02.09.2021.
- Salman, U. A. (2019). *Haberde Çocuk, Çocuk Odaklı Habercilik El Kitabı*. Erişim Adresi:

https://bianet.org/files/static/bia_kitaplar/Cocuk_Odakli_Habercilik_Elkitabi.pdf
 . Erişim Tarihi: 01.09.2021.

- Semerci, Z. B. (2006). *Birlikte Büyütelim-Çocuk Ruh Sağlığı-0-12 Yaş*. (3. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Serdaroğlu, C. (2014).“Suça Karışmanın Temsilinde Yıpratılan Çocukluk”. Mine Gencel Bek (Ed.), *Medya, Çocukluk ve Gençlik* (65-98) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Seven, S. (2011). *Çocuk Ruh Sağlığı*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Siegel, D. J., Bryson, T. P. (2020). *Bütün Beyinli Çocuk-Çocuğunuzun Gelişmekte Olan Beynini Güçlendirmek İçin Devrim Niteliğinde 12 Strateji*. (Çev.: Handan Ünlü Haktanır). İstanbul: Diyojen Yayıncılık. (2011).
- Stearns, P. N. (2018). *Çocukluğun Tarihi*. (Çev.: Hilal Dikmen, Büşra Uçar). İstanbul: Dedalus Kitap.
- Şahin, F. (Ocak 2006). “Çocuk ve Cinsel İstismar”. *Çoluk Çocuk, Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 56, 34-35.
- Şenol, S. (2006). *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı- Sık Danışılan Konular ve Yol Gösteren Yaklaşımlar*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2002). “Çocuk İstismarının Önlenmesi Değerlendirme”. (Haz.: Türk Hukukçu Kadınlar Derneği, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi). *Çocuk İstismarının Önlenmesi Paneli, 5.12.2001*, (73-75), İstanbul: Ufuk Matbaası.
- Şirin, M. R. (2013). *Çocuk ve Medya Hareketi-Büyük El Kitabı*. Çocuk Vakfı Broşür Dizisi 24.
- Şirin, M. R. (2015). *Çocuğa Adanmış Konuşmalar 1- Medeniyet, Çocuk Hakları ve Medya*. (3. Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şişman, Y. (2004). *Sokakta Çalışan Çocukların Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri: Sorunlar ve Çözüm Önerilerine Yönelik Eskişehir Örneği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Sistemi Çocuk Koruma Kanunu. (2005). *Çocuk Koruma Kanunu, (Kanun Numarası: 5395)*. Erişim Adresi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>. Erişim Tarihi: 19.04.2020.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Sistemi Türk Ceza Kanunu. (26 Eylül 2004). *Türk Ceza Kanunu, (Kabul Numarası: 5237)*. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>. Erişim Tarihi: 02.09.2021.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Sistemi Türk Medeni Kanunu. (22 Kasım 2001). *Türk Medeni Kanunu, (Kanun Numarası:4721)*. Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>. Erişim Tarihi: 19.04.2020.

T.C. Dışişleri Bakanlığı Çocuk Hakları Konusunda... (t.y.). *Çocuk Hakları Konusunda Türkiye’de Yapılan Çalışmalar*. Erişim Adresi: http://www.mfa.gov.tr/cocuk-haklari-konusunda-turkiye_de-yapilan-calismalar.tr.mfa. Erişim Tarihi: 01.04.2020.

T.C. Resmî Gazete Avrupa Konseyi Çocukların... (t.y.). *Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi*. Erişim Adresi:<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110910-4-1.pdf>. Erişim Tarihi: 09.05.2020.

Tan, M. (1994). “Çocukluk, Dün ve Bugün”. Bekir Onur (Ed.). *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu, 23-24 Nisan 1994, (11-30)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tansel, B. (2017). *Çocuk Cinsel İstismarı-Tanımlar Temel Kavramlar ve Psiko-Sosyal Yaklaşımlar*. Adana: Karahan Kitabevi.

Tarhan, N. (2014a). *Aile Okulu- Mutlu Aile İçin Makul Çözümler*. (19. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Tarhan, N. (2014b). *Son Sığınak Aile*. (21. Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.

TBMM Ailenin Korunması ve Kadına... (2012). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, (Kanun Numarası: 6284)*. Erişim Adresi: <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>. Erişim Tarihi: 02.09.2021.

- TBMM Çocuk Haklarının Kullanılmasına...(18 Ocak 2001). *Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*, (Kanun Numarası: 4620). Erişim Adresi: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc085/kanuntbmmc085/kanuntbmmc08504620.pdf. Erişim Tarihi: 11.09.2021.
- TBMM Türk Ceza Kanunu. (26 Eylül 2004). *Türk Ceza Kanunu*, (Kanun Numarası: 5237). Erişim Adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>. Erişim Tarihi: 16.04. 2020.
- TBMM Türkiye Büyük Millet... (2012). *Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu(1/676)*, (Sıra Sayısı: 380). Erişim Adresi: <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss380.pdf>. Erişim Tarihi: 09.04.2020.
- TCYOV Türkiye Çocuklara Yeniden... (t.y.). *Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı*. Erişim Adresi: <http://www.tcyov.org/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 30.04.2020.
- Terzi, S., Özbay, Y. (Haziran 2014). “Çocuk İstismarı ile İlgili Gazete Haberlerinin İstismarın Türü, İstismarcı ile Mağdurun Cinsiyeti ve Bağlam Açısından İncelenmesi”. *The Journal of Turkish Educational Sciences Dergisi*, 12(2), 126-133. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26088/274928>. Erişim Tarihi: 03.09.2021.
- TOÇEV Hakkımızda. (t.y.). *Hakkımızda*. Erişim Adresi: <https://www.tocev.org.tr/Home/Page?id=35&title=Hakk%C4%B1m%C4%B1zda&fp=3792715835>. Erişim Tarihi: 30.04.2020.
- Topçu, S. (1997a). *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı-Ensest ve Pedofili*. (1. Baskı). Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Topçu, S. (1997b). *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı-Ensest ve Pedofili*. (2. Baskı). Ankara: Doruk Yayıncılık.

- Topuzoğlu, A. Y. (2002). “Çocuk İstismar ve İhmalinin Önlenmesi”. (Haz.: Türk Hukukçu Kadınlar Derneği, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi). *Çocuk İstismarının Önlenmesi Paneli, 5.12.2001*, (32-49), İstanbul: Ufuk Matbaası.
- Tosun, G. E. (2012). “Çocuklar ve Çocuk Haklarının Medyada Temsili”. Sevdâ Alankuş (Ed.), *Çocuk Odaklı Habercilik* (174-197) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- TRT HABER Dünyayı Sarsan Aylan... (2 Eylül 2019). *Dünyayı Sarsan Aylan Bebeğin Ölümünün 4. Yılı*. Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/yasam/dunyayi-sarsan-aylan-bebegin-olumunun-4-yili-429238.html>. Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Turgut, E. (2017). “Çocuk İstismarı ve İhmali”. Zihni Merey (Ed.), *Çocuk Hakları* (206-224) içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- TÜBİTAK-TEMA. (1997). *Çocuklar ve Gündem 21*. (2. Baskı). (Çev.: Selda Arıt). Ankara: TÜBİTAK-TEMA Vakfı Yayınları.
- TÜİK Güvenlik Birimine Gelen... (2020). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019*, (Sayı: 33632. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632>. Erişim Tarihi: 28.11.2020.
- TÜİK İstatistiklerle Çocuk... (2021). *İstatistiklerle Çocuk, 2020*. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2020-37228>. Erişim Tarihi: 14.09.2021.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (t.y.). Çocuk. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 10.04.2020.
- Türk Kızılay Eğitim Yardımları. (t.y.). *Kızılay Eğitim Yardımları*. Erişim Adresi: <https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisYap/144/egitim-genel-bagisi>. Erişim Tarihi: 30.04.2020.
- Türk Metal Sendikası. (2017). *4857 Sayılı İş Kanunu İlgili Yönetmelikler*. (2. Baskı). Ankara: Ziraat Gurup Matbaacılık.

Türkiye Diyanet Vakfı. (1993). “Çocuk”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (8, 355-356). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu. (t.y.). *Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu*. Erişim Adresi: <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/medya-ve-cesitlilik-kilavuzu.html>. Erişim Tarihi: 30.10.2020.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Tarihçe. (t.y.). *Tarihçe*. Erişim Adresi: <https://www.tgc.org.tr/kurumsal/tarihce.html>. Erişim Tarihi: 03.09.2021.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak... (t.y.). *Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi*. Erişim Adresi: <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html>. Erişim Tarihi: 28.10.2020.

Türkiye Gazetesi. Erişim Adresi: <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/>.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2011). *Güvenlik Birimine Gelen Veya Getirilen Çocuklar, 2010*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). *Çalışan Çocuklar, 2012*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuk... (2017). *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokoller, Usûl Kuralları ile Çocuk Hakları Komitesi Genel Yorumları*. Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkey/media/7941/file/%C3%87HDS%20ve%20%C4%B0htiyari%20Protokoller,%20Usul%20Kurallar%C4%B1%20ile%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1%20Komitesi%20Genel%20Yorumlar%C4%B1.pdf>. Erişim Tarihi: 11.09.2021.

UNICEF Çocuk Hakları ve Gazetecilik... (2007). *Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları, Hak Temelli Perspektif, UNICEF Orta ve Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu Bölge Ofisi tarafından kabul edilen program*. Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkey/media/3966/file>. Erişim Tarihi: 01.09.2021.

UNICEF Türkiye Milli Komitesi Beslenme İhtiyacı. (t.y.). *Beslenme İhtiyacı*. Erişim Adresi: <https://www.unicefturk.org/yazi/beslenme-ihtiyaci>. Erişim Tarihi: 30.04.2020.

UNICEF Türkiye Milli Komitesi Dünya Çocuk Günü'nü... (t.y.). *Dünya Çocuk Günü'nü Kutladık!, 20 Kasım Dünya Çocuk Günü'nde Dünya Maviye Büründü!*. Erişim Adresi: <https://www.unicefturk.org/yazi/dunyacocukgunu2018>. Erişim Tarihi: 08.04.2020.

UNICEF Türkiye Milli Komitesi Ne Yapıyoruz?. (t.y.). *Ne Yapıyoruz?*. Erişim Adresi: <https://www.unicefturk.org/yazi/hakkimizda-ne-yapiyoruz>. Erişim Tarihi: 05.04.2020.

UNICEF Türkiye-UNICEF Ülke... (2018). *Türkiye-UNICEF Ülke İşbirliği Programı 2016-2020, Yıllık Raporu (2018)*. Erişim Adresi: <https://www.unicef.org/turkey/media/7351/file/UNICEF%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%20YILLIK%20RAPORU%20-%202018.pdf>. Erişim Tarihi: 23.04.2020.

UNICEF. (1986). *Dünya Çocuklarının Durumu*. Ankara: UNICEF Türkiye Temsilciliği.

UNICEF. (1989). *Dünya Çocuklarının Durumu*. Ankara: UNICEF Türkiye Temsilciliği.

UNICEF. (1991). *Türkiye'de Anne ve Çocukların Durum Analizi*. Ankara: UNICEF.

UNICEF. (1998). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Uygulama Elkitabı*. (Haz.: Rachel Hodgkin, Peter Newell). Ankara: Ajans-Türk Basın ve Basım.

UNICEF. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması, 2010, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. Özet Rapor*. Erişim Adresi: https://www.unicef.org/turkey/sites/unicef.org.turkey/files/2019-02/cocuk-istismari-raporu-tr_1.pdf. Erişim Tarihi: 28.11.2020.

UNICEF. (2013). *Çocuğa Karşı Şiddet İzleme ve Göstergeler Literatür Taraması*. (Haz.: Selin Berghan, Adem Arkadaş- Thibert). Ankara: UNICEF.

Ünalın, E. (2011). *Televizyonda Çocuk İstismarı ve İhmali*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Vasconcelos, J. M. (2020). *Şeker Portakalı*. (140. Baskı). (Çev.: Emrah İmre). İstanbul: Can Sanat Yayınları. (1983).
- WHO. (t.y.). *Child Maltreatment*. Erişim Adresi: <https://apps.who.int/violence-info/child-maltreatment>. Erişim Tarihi: 01.11.2020.
- Yağlıcı, M. (2019).“Medyada Çocuk, Suç ve Kahramanlık Olgusu”. Ali Murat Kınık (Ed.), *Geleneksel Medyada Çocuk ve İletişim* (109-148) içinde. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1989). “Aile- içi Etkileşim ve Aile-dışı Öğelerin Doğurduğu Psiko-pedagojik Sonuçlar”. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Başkanlığı, UNICEF (Ed.), *Türkiye’de Çocuğun Durumu* (271-281) içinde. Ankara: T.C. ZİRAAT BANKASI Yayınları.
- Yavuzer, H. (2017). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna... Çocuk Psikolojisi*. (40. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşildağ, G., Seber, F. (2017). *Sessiz Çılgılık*. İzmir: Ada Yayınları.
- Yetim, N., Yetim, Ü. (2008).“Medya Temsillerinde Özne ve Nesne Olarak Çocuk”. Yasemin Giritli İnceoğlu, Nurdan Akıner (Ed.), *Medya ve Çocuk Rehberi-İletişim Araştırmaları İçin Rehber Kitap* (89-114) içinde. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Yılmaz, G. (Ocak 2006). “Çocuk İstismarı ve İhmali Nedir?”. *Çocuk Çocuk, Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 56, 32-33.
- Yiğit, S. (Mart 2018). “Çocuk İhmal ve İstismarı”. *Diyanet Aile Dergisi*, 4-9.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. (7. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurdakök, K. (2010). “Çocuk İstismar ve İhmali, Tanım ve Risk Faktörleri”. *Katkı Pediatri Dergisi, Çocuk İhmal ve İstismarı –I, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını*, 32(4), 423-433.
- Yurdakök, K., İnce, T. (2010). “Duygusal İstismar ve İhmal”. *Katkı Pediatri Dergisi, Çocuk İhmal ve İstismarı –II, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk*

Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ve Çocuk Sağlığı Enstitüsü Yayını, 32(5), 537-546).

Zeytinoglu, S. (1989). "Çalışan Çocuklar ve Sokak Çocukları". T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Başkanlığı, UNICEF (Ed.), *Türkiye'de Çocuğun Durumu* (241-252) içinde. Ankara: T.C. Ziraat Bankası Yayınları.



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Meryem ALTINTAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Dergilerde Yayınlanan Makaleler Altıntaş, M. (2017). “İnternet Medyası ve Şiddet: İnternette Sunulan Şiddet Haberlerinin Toplum Üzerindeki Etkisi”. Erciyes İletişim Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 5, ss.182-192. Altıntaş M., Mertoğlu, S. (2017). “Hastanelerde Web Sitelerin Halkla İlişkiler Aracı Olarak Kullanımı: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki Özel Hastaneler Üzerine Bir Çalışma”. Atatürk İletişim Dergisi, Sayı: 14, Cilt: 14, ss.261-278. Altıntaş, M. (2019). “16 Nisan 2017 Referandumunun Gazete Manşetlerindeki Sunumu: Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Posta Örneğiyle”. Erciyes İletişim Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 6, ss.17-34. Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiri Altıntaş, M. (2015). “Etkili İletişim ve Beden Dili” İş Hayatına Uyum Semineri. Diyarbakır Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Diyarbakır. Altıntaş, M. (2015). “Yerel Televizyonların Ana Haber Bültenlerinde İçerik” Konferansı. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

	Advan A., Altıntaş M. (2016). “Yerel Medya Çalışanları Perspektifinde Sektör Sorunları “Diyarbakır İli Örneği”. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu, Diyarbakır. Advan Aslı., Altıntaş M. (2017). Yerel Medya Çalışanları Perspektifinde Sektör Sorunları “Diyarbakır İli Örneği”. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu Tam Metin Kitabı, Diyarbakır Valiliği, Diyarbakır, 02-05 Kasım 2016, Cilt: 2, ss.1423-1437. Altıntaş M., Mertoğlu S. (2017). “Hastanelerin Web Sitelerinin Halkla İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi: Doğu’daki Özel Hastaneler Üzerine Bir Çalışma”. III. Uluslararası Sağlık İletişimi Sempozyumu”, Erzurum. Altıntaş M., Mertoğlu S. (2017). “Hastanelerin Web Sitelerinin Halkla İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi: Doğu’daki Özel Hastaneler Üzerine Bir Çalışma”. III. Uluslararası Sağlık İletişimi Sempozyumu Tam Metin Kitabı, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, (CD), ss.317-333. Yıldırım., B. Altıntaş, M. (2018). “Diyarbakır’ın İlk Özel Gazetesi “Peyman”: Tarihi ve İçeriğine İlişkin Bilgiler”. Uluslararası Diyarbakır Tarih, Toplum ve Ekonomi Kongresi, Diyarbakır. Altıntaş M., Mertoğlu S. (2019). “Üniversite Web sitelerinin Halkla İlişkiler Bağlamında Kullanımına Yönelik Bir Çalışma”. Uluslararası Mardin Artuklu Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, Mardin. Altıntaş M., Mertoğlu S. (2019). “Üniversite Web sitelerinin Halkla İlişkiler Bağlamında Kullanımına Yönelik Bir Çalışma”. Uluslararası Mardin Artuklu Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, Sosyal Bilimler Tam Metin Kitabı, İksad Yayınevi, 19-21 Nisan 2019, ss.327-344. Mertoğlu S., Altıntaş M. (2019). “ Sosyal Medyada E-
--	---

	Güruhlar ve Linç Kültürünün Yükselişi: Instagram Örneği”. Uluslararası Mardin Artuklu Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, Mardin. Mertoğlu S., Altıntaş M. (2019). “ Sosyal Medyada E-Güruhlar ve Linç Kültürünün Yükselişi: Instagram Örneği”. Uluslararası Mardin Artuklu Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, Sosyal Bilimler Tam Metin Kitabı, İksad Yayınevi, ss. 307-326. Mertoğlu., S. Altıntaş M. (2021). “Sosyal Medyada Çocuk Mahremiyetinin Yitirilişi: TikTok Örneği”. 18th International Symposium: Communication in the Millennium. Mertoğlu., S. Altıntaş M. (2021). “Sosyal Medyada Çocuk Mahremiyetinin Yitirilişi: TikTok Örneği”. 18th International Symposium: Communication in the Millennium tam metin kitabı, ss. 87-101. Kitap Bölümü Altıntaş., M. Mertoğlu S. (2021). “ Sosyal Medyada Siyasal Nefret Söylemi: Instagram Örneği”. Aslı Advan (Ed.), Gelenekselden Dijitale Siyasal İletişim Çalışmaları (ss. 215-225). Konya: Eğitim Yayınevi.
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	